

SCB Challenge

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ธนาคารไทยพาณิชย์มุ่งให้ความสำคัญในด้าน “การพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมการเรียนรู้” ด้วยตระหนักว่าเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณลักษณะที่ดีของเยาวชน อันได้แก่ สำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เตรียมพร้อมเพื่อให้มีความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ เป็น “คนเก่ง” ควบคู่ไปกับการเป็น “คนดี” ของสังคม นำความรู้ความสามารถควบคู่กับการมีคุณธรรมมาช่วยพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” นับว่าเป็นอีกหนึ่งโครงการซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของธนาคาร โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง 8 ปีที่ผ่านมา มีโครงการที่ได้รับทุนไปพัฒนาชุมชนกว่า 140 โครงการ กระจายอยู่ตามพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ หลายโครงการของเยาวชนได้รับคัดเลือกจากสถาบันต่าง ๆ นำไปต่อยอดขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนให้เห็นถึงพลังเยาวชนจิตอาสาที่พร้อมจะเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ธนาคารไทยพาณิชย์มุ่งหวังให้กิจกรรมดี ๆ เหล่านี้เผยแพร่ไปในวงกว้าง จึงได้จัดทำหนังสือ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เล่มนี้ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวการทำงานกับชุมชนของนิสิตนักศึกษา 20 ทีม ที่ได้นำความรู้ในห้องเรียนมาใช้ในการบูรณาการและแสดงออกในรูปแบบของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อสร้างโอกาส สร้างอาชีพ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับชุมชน และมุ่งหวังให้เยาวชน “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” จะยังคงมุ่งมั่นในการคิดดี ประพฤติดี ทำความดี สานสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้น และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อันจะนำไปสู่ความเจริญ ความสุขของสังคมส่วนรวม และประเทศชาติของเราสืบไป

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

มกราคม 2557

ประธานคณะกรรมการตัดสิน โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน”

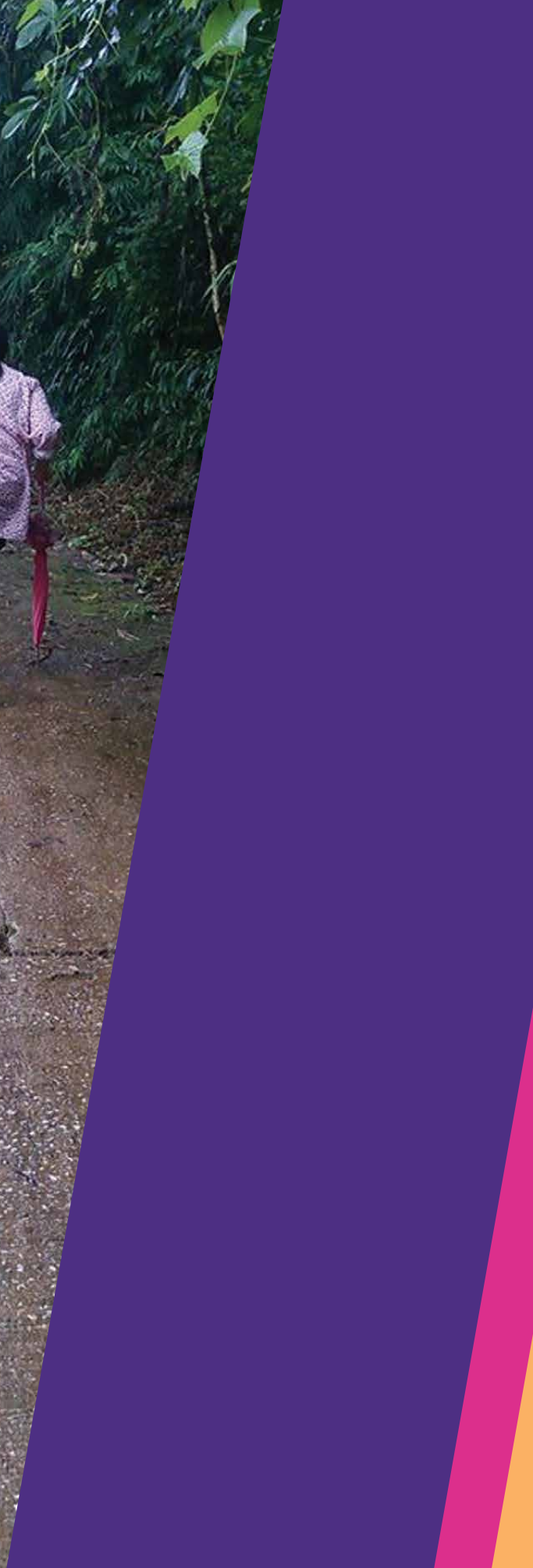
โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” เป็นส่วนหนึ่งในโครงการ “กล้าใหม่...ไฝรู้” ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนระดับอุดมศึกษา รวมกลุ่มสร้างสรรค์โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน จากพื้นฐานความรู้ที่เล่าเรียน มานำเสนอแผนโครงการและลงมือปฏิบัติจริง มุ่งเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนให้มีการพัฒนาและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สำหรับปีนี้ ปีที่ 8 ของโครงการ เห็นได้ว่านิสิต นักศึกษาที่เข้าร่วมแข่งขันใน โครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ทุกทีมมีการพัฒนาโครงการตั้งแต่แรกเริ่มเป็นแผนงานจนถึงเป็นผลงานปรากฏ ได้นำความรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ ผสมแนวคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้การทำงานกับทีม และที่สำคัญคือได้โอกาสเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่นิสิต นักศึกษา ทำงานด้วย ในบริบทของธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และ คนในชุมชน ซึ่งหากเปรียบชุมชนเสมือนเป็นต้นไม้ใหญ่แล้ว นิสิต นักศึกษาคงเปรียบเสมือนเป็นกิ่งก้านสาขาที่ช่วยผลิตองค์ความรู้เป็นส่วนของตนไม้ใหญ่ นำเอาองค์ความรู้ที่ได้เรียนมาไปช่วยทำประโยชน์ให้กับชุมชน ซึ่งเท่ากับไปช่วยเหลือเลี้ยงรากแก้ว เพื่อให้ต้นไม้ชุมชนนี้เจริญงอกงามผลิดอกออกผลและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้เหล่านี้ สมควรที่จะบันทึกไว้ เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ผู้ร่วมโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” และเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้ค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

รศ.ดร.บรรณโสภิษฐ์ เมฆวิชัย

● กฎหมายเสริมอาชีพ พัฒนาคณ ชุมชนคลองเตยเข้มแข็ง	3
● กล้าใหม่ I ROBOT จากพี่สู่น้อง	13
● กล้าใหม่ เครื่องช่วยเดินสำหรับผู้พิการขา ชมรมคนพิการ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร	21
● จากเก้าอี้คำพัฒนาเครื่องปั่นดินเผาของชาวล้านนาคุณค่าต่อชุมชน บนเส้นทางอนาคตที่ยั่งยืน	29
● ชาววิเศษจะมีไฟร่วมใจทำเครื่องอบกล้วยช่วยชุมชนไม่มีไฟ	37
● ชุมชนพัฒนารักษาสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรม ด้วยผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นเมือง	45
● นิทานสนุก สร้างสุขบ้านแม่ปิง	55
● โนราห์ฮูดู ประติมากรรม สายใยวัฒนธรรม	63
● บ้านเต็มรัก(ษ์)	71
● โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน “ขยับไร้โรค บริโภคไร้พุง”	81
● พาส่องวัฒนธรรมชุมชนบ้านครัว : แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมใจกลางกรุง	91
● ภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ (English for Nature Interpretation)	101
● รวมพลคนหัวขี้เลื่อย	109
● แรงบันดาลใจโดยข้าวโพด (Inspire by Corn)	117
● โรงอบสับปะรดพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์กลุ่มสับปะรดแม่ปูกา	125
● สร้างอาชีพที่ยั่งยืน ด้วยหมุย้มทุ่งขาม สู่ความสุขของคนในสังคม	133
● สัตว์บำบัดใจ	143
● หมอเหยาคุตบาก : จากแพนที่ความรู้สู่เกมสัทธิศา	151
● Blind Brain Together โครงการออกแบบของเล่นเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น	159
● Siam Audibooks (หนังสือเสียงเพื่อชุมชน)	167
● เกี่ยวกับโครงการ “กล้าใหม่...ไฟรู้”	174

นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ร่วมตัวจัดอบรมเรื่องกฎหมายคำประกัน จำนอง จำน่า และแรงงาน ให้กับชาวบ้านชุมชนคลองเตย หวังตั้งให้เป็น “หมอกกฎหมาย” ช่วยชุมชนพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

เมื่อชาวบ้านเป็น “หมอกกฎหมาย”

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

“ครั้งแรกรู้สึกกลัวที่จะต้องเข้าไปในชุมชนคลองเตย มาถึงตอนนี้ความกลัวไม่มีแล้ว ไม่เคยคิดเลยว่าคนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน จะให้การต้อนรับและร่วมมือกับเราดีขนาดนี้ หลายคนเป็นมิตรและหลายคนก็อาจจะยังไม่เป็นมิตร แต่ก็ถือเป็นก้าวแรก ก้าวเล็ก ๆ ที่จะต่อยอดเป็นก้าวที่ยิ่งใหญ่ต่อไปในอนาคตได้”

คือคำบอกเล่าที่แฝงไว้ด้วยความภาคภูมิใจของ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่คิดดี ทำดีเพื่อชุมชนคลองเตย

มนุษย์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอันเป็นหลักปฏิบัติ ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ มนุษย์ทุกคนจึงต้องรู้กฎหมาย และไม่สามารถอ้างความไม่รู้ กฎหมายเพื่อแก้ตัวให้พ้นผิดได้ ในขณะที่ความเป็นจริงใน สังคมปัจจุบันยังมีผู้ที่ไม่รู้กฎหมายจำนวนมาก จนเกิดการ เอร็ดเอาเปรียบให้ได้รับความเดือดร้อน สูญเสียอยู่เสมอ

ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างถูกผิด กลุ่มนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จึงลุกขึ้นมา “สร้างโอกาสใหม่” ให้กับคนในสังคม ด้วยจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ “ต้องการให้ชาวบ้านรู้เรื่องกฎหมายไว้ช่วยเหลือตัวเอง” โดยมี “ชุมชนคลองเตย” เป็นเป้าหมาย

สืบค้นปัญหาชุมชน...กำหนดหัวข้อกฎหมาย

“ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายคณะนิติศาสตร์ หน่วยงานเล็ก ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนทางกฎหมาย ซึ่งก่อตั้งมานานกว่า 16 ปี ที่ผ่านมามีกิจกรรมนำความรู้กฎหมายไปสู่ชุมชนทุกปี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการลงไปให้ความรู้ครึ่งวันหรือหนึ่งวันแล้วกลับ แต่เมื่อเราเห็นว่าโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำงานในพื้นที่ต่อเนื่อง พร้อมกับมีงบประมาณสนับสนุน พวกเราจึงอยากลงมือทำอย่างจริงจังบ้าง จึงเขียนโครงการขึ้นมาโดยใช้ชุมชนคลองเตยที่อยู่ข้าง ๆ มหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ทำงาน” มาสรี ชัดทุ่งผาย “แก้ว” หัวหน้าโครงการ บอกถึงที่มาของโครงการกฎหมายพัฒนาคน ชุมชนคลองเตยเข้มแข็ง

แล้วเล่าแผนการดำเนินงานของโครงการให้ฟังคร่าว ๆ ว่า พวกเขาจะเข้าไปให้ความรู้เรื่องกฎหมาย และให้คำปรึกษาเบื้องต้นสำหรับคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับคดีความ โดยในการอบรมให้ความรู้แต่ละครั้งจะมีการทำแบบทดสอบความรู้ก่อน และหลังเข้าร่วมอบรม ซึ่งก่อนการอบรมจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนในชุมชนก่อน

และแล้วปฏิบัติการของพวกเขา ก็เริ่มขึ้นด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงลึกก่อนลงมือปฏิบัติงาน ด้วยการเข้าไปคลุกคลีกับคนในชุมชนเพื่อสำรวจว่า คนในชุมชนคือใคร มาจากไหน และประกอบอาชีพอะไร มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร รวมทั้งสอบถามความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้นด้วย ประการสำคัญคือจะต้องเจาะลึกถึงปัญหาว่าชาวบ้านที่นั่นมีข้อขัดแย้งทางคดีความหรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปกำหนดหัวข้อความรู้ทางกฎหมายให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อไม่เป็นการขัดแย้งความรู้อีกกับคนในชุมชน แต่ด้วยสภาพชุมชนคลองเตยที่มีขนาดใหญ่ ทั้งยังมีการแบ่งย่อยเป็นชุมชนต่างๆ มากมายเพื่อความชัดเจนและสะดวกต่อการดำเนินงาน พวกเขาจึงเลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ 2 ชุมชน คือ **ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ และชุมชนบล็อก 4 - 5 - 6 เท่านั้น**

ทั้งนี้การลงพื้นที่พูดคุยสารทุกข์สุกดิบกับคนทั้ง 2 ชุมชน ทำให้พวกเขาสามารถวางกรอบการทำงานได้ชัดเจน โดยมีข้อสรุปว่าจะนำเนื้อหาสาระทางกฎหมายเรื่อง **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายแรงงาน และกฎหมายค้าประกัน จำนอง จำน่า** มาเป็นประเด็นหลักในการทำงาน แต่ด้วยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมชุมชนคลองเตยที่ไม่ต่างจากสังคมเมืองทั่วไป นั่นคือต่างคนต่างอยู่ ต่างทำมาหากิน เข้าไปทำงาน เย็นค่ำกว่าจะกลับ เพราะปัญหาหลักของที่นี่

คือเรื่องปากท้อง ดังนั้นการเข้าไปขอเจียดเวลาให้ชาวบ้านมารับฟังสาระความรู้เรื่องตัวบทกฎหมายอาจจะกลายเป็นเรื่องไกลตัวเกินไป ปัญหาแรกของการทำโครงการของนักศึกษาจึงเกิดขึ้นทันที

เกาะประตู่บ้านประชาสัมพันธ์โครงการ

“เมื่อขั้นตอนการประชาสัมพันธ์โครงการสะดุดลง เพราะชาวบ้านให้ความสนใจน้อย และมักจะมีคำถามชวนคิดคือ **“ถ้าไปแล้วมีเงินให้ไหม? มันอึดเหมือนกินข้าวหรือเปล่า?”** ทำให้พวกเราต้องหาที่ฟังอย่างลุ่มหลงคำ **แซ่โคว** ซึ่งเป็นประธานชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ช่วยแนะนำลูกบ้านให้พวกเราได้รู้จักพร้อมกับช่วยประชาสัมพันธ์โครงการไปด้วย แม้จะได้ลุ่มหลงคำมาช่วย การทำงานก็ยังไม่ง่าย เพราะพวกเราไม่มีของล่อใจ ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมาคณะที่เข้ามาทำกิจกรรมในชุมชนคลองเตยส่วนใหญ่มักจะมีของมาล่อให้คนไปฟัง”

แม้ต้องพบเจออุปสรรค แต่นักศึกษาก็ไม่ย่อท้อ คิดว่าสิ่งที่ลุ่มหลงคำพูดไว้ว่าจะจะไม่จริงเสมอไป ดังนั้นก่อนการนัดหมายครั้งแรก 22 กันยายน 2556 พวกเขาเร่งลงพื้นที่ใช้โทรโข่งประกาศเชิญชวนชาวบ้านที่ชุมชนพัฒนา 70 ไร่ก่อน พร้อมกับพูดคุยถึงปัญหาในเบื้องต้น ซึ่งพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการให้จัดกิจกรรมในวันหยุด ในขณะที่อีกกลุ่มก็บอกว่าแม้จะเป็นวันหยุดแต่ก็ต้องอยู่บ้านดูแลลูกหลานที่ยังเล็ก อาจจะมาไม่ได้ พวกเขาจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับกิจกรรมในวันที่ 22 กันยายนใหม่ โดยไม่ใช้การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป 1 (แพ่ง) เท่านั้น

แต่ยังมีการเพิ่มกิจกรรมนันทนาการให้กับเด็กๆ ที่ติดตามผู้ปกครองมาเข้าร่วมอบรมด้วย

“พอวันที่ 22 กันยายน พวกเราตื่นเต้นกันมาก กลัวว่าชาวบ้านจะไม่มาทัน รีบไปจัดเตรียมสถานที่ตั้งแต่ 11.00 น. จัดโต๊ะ เตรียมเอกสาร แจกแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังอบรม พอใกล้เวลา 13.00 น. ก็ประกาศเสียงตามสายอีกครั้งว่าเราเป็นใคร มาทำอะไร เพื่ออะไร ชาวบ้านที่สนใจก็ทยอยมาครั้งแรกก็มากัน 15 คนเลย ส่วนของตอบแทนเรามีให้เฉพาะคนที่เข้ามาแล้วสามารถตอบคำถามทางกฎหมายได้เท่านั้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เขามาในครั้งต่อไป นอกจากนั้นพวกเรายังจัดทำ “คู่มือสะสมคะแนน” คนไหนมาบ่อย มาครบทุกครั้งก็จะมีของรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ เช่น ผงซักฟอก สบู่ น้ำยาล้างจาน มาว่า เป็นต้น เพราะเราไม่อยากจะสร้างค่านิยมผิด ๆ ให้กับชาวบ้าน”

แล้วบอกต่อว่า กิจกรรมเช่นนี้จะจัดหมุนเวียนไปทั้ง 2 ชุมชน โดยใช้เฉพาะวันอาทิตย์เท่านั้น ซึ่งหลังจากอาทิตย์ที่ 22 กันยายนแล้วพวกเขาก็เปลี่ยนไปให้ความรู้เรื่องเดียวกันที่ชุมชนพัฒนา 4 - 5 - 6 อาทิตย์ถัดไปก็จะเป็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (2 อาทิตย์) ส่วนวันอาทิตย์ที่ 20 และ 27 ตุลาคม 2556 เป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องคำประกัน จำนอง จำน่า มรดก วันอาทิตย์ที่ 3 และ 10 พฤศจิกายน 2556 เป็นกฎหมายแรงงาน สิทธิผู้สูงอายุ และสิทธิของผู้พิการ รวมเป็น 8 ครั้งสำหรับการอบรมเรื่องกฎหมาย

ทำเรื่องยาก...ให้เป็นเรื่องง่าย

ศรัณย์ อุดมโท “เป้” หนึ่งในคณะทำงานเล่าว่า การนำความรู้เรื่องกฎหมายแต่ละฉบับไปเผยแพร่กับชาวบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะทุกครั้งพวกเขาจะต้องนำตัวบทกฎหมายมาอ่านทบทวนและตีความอย่างง่าย ๆ ใช้ภาษาที่ไม่ยากเกินไป อีกทั้งยังต้องสกัดความรู้ตัวบทกฎหมายเล่มใหญ่ ๆ มาย่นย่อกระชับให้เหลือไม่กี่หน้ากระดาษ แจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งทุกอย่างต้องผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์คณะนิติศาสตร์ก่อน ส่วนวิทยากรก็จะเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีทั้งเพื่อนปี 3 และรุ่นพี่ปี 4 มาช่วยกันทำงาน ส่วนหัวข้อกฎหมายเรื่องใดที่เข้าใจยากก็จะใช้วิธีแสดงละครให้ชาวบ้านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

“เรื่องที่ยากที่สุดสำหรับชาวบ้านและเราเองเป็นกฎหมายเรื่องคำประกัน จำนำ เห็นได้ชัดเจนว่าชาวบ้านจะงงกันเลยทีเดียว เพราะเข้าใจยาก มีรายละเอียดของกฎหมายเยอะมาก แม้ชาวบ้านจะคุ้นเคยกับการซื้อขายโฉนด หรือการ จำนอง โฉนด เมื่อไม่มีการไต่ถามก็จะยึดโฉนดไปเลย แต่ในความเป็นจริงแล้ว การ จำนอง นั้นเราสามารถเลือกได้ว่า จะฟ้องศาลเพื่อบังคับคดี หรือบังคับ จำนอง หลุดเป็นสิทธิ กรณีที่อยากได้ทรัพย์สินตัวนั้นมาเป็นของตัวเองก็ได้ แต่ชาวบ้านเขาไม่ค่อยรู้ เขารู้สึกว่าทำไมถึงวุ่นวายหลายอย่างมาก”

ขณะที่แก้วบอกว่า เรื่องที่ชาวบ้านให้ความสนใจมากที่สุดคือกฎหมายอาญา และความผิดทางเพศ กรณีถูกข่มขืน กระทำชำเรา ทะเลาะวิวาท ตบตี เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เคยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และอยู่ในความสนใจของชาวบ้าน อีกเรื่องที่ชาวบ้านสนใจก็เป็นเรื่องสิทธิผู้พิการ เพราะเป็นเรื่องที่เขาได้รับประโยชน์โดยตรง เขาก็สนใจอะไรที่เขารู้สึกว่าเขามีส่วนได้ส่วนเสียชาวบ้านจะสนใจมากเป็นพิเศษ

ประเมินผลการทำงาน

หลังจากให้ความรู้ชาวบ้านครบทุกข้อกฎหมายตามเป้าหมายที่วางไว้แล้ว ก็ถึงเวลาสรุปผลการดำเนินงานพบว่า มีชาวบ้านทั้งสองชุมชนเข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 150 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 70 อยากให้มีกิจกรรมอบรมให้ความรู้กฎหมายต่อ และจากการวิเคราะห์คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังการอบรมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนอบรมเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด ทำให้เหล่านักศึกษารู้สึกหายเหนื่อยไปได้บ้างหลังจากตะลุยงานหนักมาหลายเดือน

“เรามั่นคนไม่มีลูก เราก็อยากรู้ว่าถ้ายกมรดกให้คนอื่นจะอย่างไร ต้องจ่ายภาษีหรือเปล่า เราอยากรู้เลยเข้ามาหาห้องๆ หลานๆ เพราะเห็นเขามาให้ความรู้ มาได้ 3 ครั้งแล้วรู้สึกสนุกดีเพราะน้องๆ มีโจทย์มีข้อสอบให้ทำตลอดเวลา และยังได้ความรู้ด้วย พอเรามาฟังเขาก็คิดว่ากฎหมายก็ไม่ได้ยากอะไร อยากให้ห้องๆ มาอีก ไม่อยากให้หายไป” น้าพิสมัย เจริญซ้ำ ชาวบ้านชุมชนพัฒนา 4 - 5 - 6 บอกเล่าที่มาที่ไปของการเข้ารับการอบรม

ขณะที่ **ลุงสุนทร จำปาทอง** ประธานชุมชน 4 - 5 - 6 บอกว่า ลุงและสมาชิกในชุมชนรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งเพราะพอพูดถึงกฎหมายในชุมชน เราไม่มีใครรู้เรื่องเลย มีมูลนิธิในชุมชนเหมือนกันที่พร้อมให้เราเดินเข้าไปหา แต่เราก็ไม่กล้าการที่ลูกๆ หลานๆ เข้ามาให้ความรู้ถึงบ้านอย่างนี้เป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะในนี้ก็มีแต่ศาสนาทั้งนั้น อะไรที่เราไม่รู้ ก็ได้รู้ ตั้งแต่กฎหมายแพ่งไปจนถึงกฎหมายอาญา ชุมชนเรามีคนด้อยโอกาสสูง ไม่รู้สิทธิที่จะไปต่อสู้อะไรกับใคร ส่วนใหญ่คนไม่รู้กฎหมายพอมีปัญหาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็เฉยๆ ไป ตอนนี้อะไรก็เริ่มรู้กันบ้างแล้ว ส่วนลุงเองก็พอรู้อยู่บ้าง ถ้าใครมาถามก็พอจะแนะนำได้บ้างเล็กน้อยๆ จึงอยากให้โครงการนี้ขับเคลื่อนต่อไปเรื่อยๆ ไม่อยากให้หยุดเพียงเท่านี้

หมอกกฎหมาย...ไม่ได้เป็นกันง่าย ๆ

ก่อนจะปิดโครงการเหล่านักศึกษาก็ได้สร้างเครือข่าย “หมอกกฎหมาย” ผ่านกิจกรรมอบรมหมอกกฎหมาย ขึ้นในวันเสาร์ที่ 23 พฤศจิกายน 2556 โดยนักศึกษาได้นำความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่หมอกกฎหมายควรรู้ อาทิ ขอบเขตอำนาจของศาลแต่ละแห่ง คดีประเภทไหนควรไปฟ้องที่ศาลใด ศาลอยู่ที่ไหนบ้างในกรุงเทพฯ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับหน่วยงาน หรือองค์กรสาธารณกุศลอื่น ๆ ที่ให้บริการทางกฎหมายแก่ชาวบ้าน หลังจากนั้นก็ประกาศรายชื่อหมอกกฎหมายของชุมชนพัฒนา 70 ไร่และ ชุมชนพัฒนา 4 – 5 – 6 จำนวน **11 คน** ที่สนใจและมีศักยภาพพอที่จะทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ระหว่างชุมชนกับสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในกรณีที่มีเรื่องเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือหรือรับคำปรึกษา

อย่างไรก็ตามแม้จะมีหมอกกฎหมายในชุมชนถึง 11 คน แต่ทุกคนต่างเรียกร้องให้นักศึกษารวมถึงสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กลับมาให้ความรู้เรื่องกฎหมายในชุมชนต่อไป

“อย่างน้อยพวกเขาเข้ามาเดือนละครั้งก็ยังดี เพื่อมารับเรื่องร้องเรียนจากคนในชุมชน มาให้ความรู้เพิ่มเติมกับหมอกกฎหมายและชุมชนที่นี้ต่อไป ชุมชนเราก็ตัดกับมหาวิทยาลัยแค่นี้เอง อยากให้น้องมาอีกเรื่อย ๆ” ลุงสุนทรบอกความต้องการ

เติบโต “สานต่อ” โครงการ

ทัศน์วรรณ สิริพรหมเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการกล่าวว่า สิ่งที่ชาวบ้านร้องขอมานั้นเป็นสิ่งที่สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของมหาวิทยาลัยสามารถทำได้อย่างแน่นอน โดยมีนักศึกษาทีมนี้รวมถึงนักศึกษารุ่นน้องที่จะถ่ายทอดเจตนารมณ์ของสำนักงานฯ ไปสู่ชุมชนคลองเตยแบบต่อเนื่องหลังจากนี้อีกแน่นอน ที่ผ่านมามีในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษายอมรับว่าเป็นท่วงนักศึกษามากเหมือนกันเวลาลงพื้นที่ ฉะนั้นในเบื้องต้นจะมีอาจารย์ตามประกบทุกครั้ง ซึ่งจะมีอาจารย์วิวัฒน์ สรรพคุณ ด้วย ที่มาช่วยกันดูแล

นักศึกษา แต่พอมาระยะหลังเห็นแล้วว่าชาวบ้านที่นี่ให้การยอมรับนักศึกษาทีมนี้เป็นอย่างมาก รู้สึกดีใจที่โครงการนี้ทำให้ชาวบ้านได้ความรู้ ขณะเดียวกันนักศึกษาก็ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทักษะการเข้าหาชุมชน ที่สำคัญคือนักศึกษามีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายมากขึ้น

“นักศึกษาทีมนี้เปลี่ยนไปมาก จากเดิมที่เขาเคยเรียนในตำรา เขาก็จะนึกภาพไม่ออก บางเรื่องเขาไม่รู้ว่ามีคืออะไร แต่สิ่งที่เขาเข้าไปทำ เข้าไปเผยแพร่ความรู้กฎหมายให้ชาวบ้าน สิ่งที่เขาได้กลับมาคือชาวบ้านก็สอนความรู้เขากลับมาเช่นกัน พวกเขาจะพบปัญหาแปลก ๆ ที่ในตำราไม่เคยสอนไว้ และยังได้ช่วยชาวบ้านแก้ไขปัญหามาจริง ๆ อันไหนที่เขาไม่รู้ ไม่เคยเจอมาก่อนในชั้นเรียนก็กลับมาถามอาจารย์ สิ่งนี้ทำให้เขารู้มากขึ้น ลึกซึ้งและกว้างขึ้น”

และแล้ว...วันนี้ชุมชนคลองเตยในความคิดของนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วอย่างสิ้นเชิง

มาลี ขัตถ์พวย “แก้ว” หัวหน้าโครงงาน

สิ่งที่ท้าทายสำหรับเธอคือทำอะไรให้เรื่องยากทางกฎหมายเป็นเรื่องง่าย และทำอะไรให้คนสูงอายุที่ความจำไม่ค่อยดีจำได้ในสิ่งที่เธอพยายามให้ความรู้ สิ่งที่ได้รับกลับมากจากการทำโครงการนั้นนอกจากประสบการณ์ใหม่ๆ แล้ว ยังทำให้เธอเก่งขึ้น แกร่งขึ้น กล้าพูด กล้าตัดสินใจมากขึ้น ที่สำคัญคือทำให้เธอเข้าใจเนื้อหาวิชาทางกฎหมายมากขึ้นกว่าเดิมเมื่อครั้งที่เรียนในห้องเรียน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เธอรู้สึกว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ รู้สึกมีความหวังทุกครั้ง ที่ตื่นขึ้นมาทุกวันอาทิตย์ รู้เลยว่าวันนี้เราจะไปทำอะไร เฝ้ารอและรู้สึกรักตัวเอง รักเพื่อน รักสังคมชุมชนมากขึ้น

ศรัณย์ อุทโมก “เป้”

เขาชอบทำกิจกรรมจิตอาสาตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พอพี่ ชักชวนให้มาทำโครงการนี้ ก็ตัดสินใจทำเลย ซึ่งก็ตัดสินใจไม่ผิดจริงๆ ถือเป็นการฝึกตัวเอง ทั้งเรื่องความมีวินัย ความรับผิดชอบ และการจัดสรรเวลา ได้นำความรู้ที่เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จากเดิมเป็นคนไม่ค่อยพูด ตอนนี้อยากจะหยุดพูดเลยเวลาได้เข้าพูดคุยกับชาวบ้าน เหมือนกับเราได้ฝึกตัวเอง เมื่อกล้าแสดงออกบ่อยๆ เข้าเกิดเป็นความคุ้นเคยกับชาวบ้าน เหมือนว่าเรามีแต่ได้กับได้ แม้จะเหนื่อยแต่คิดว่ามันคุ้มมาก แม้จะมีเงินก็หาซื้อสิ่งเหล่านี้ไม่ได้

วรรณกร มุกแก้ว “กราย”

ความรู้ที่เธอเรียนมาสามารถนำมาใช้ได้จริงในชุมชน ขณะเดียวกันความรู้ที่เป็นรายละเอียดเชิงทฤษฎีพอไปเจอโจทย์จริงที่มีรายละเอียดบางอย่างที่ต่างกันออกไป ก็เป็นโจทย์ใหม่ๆ ให้เธอได้คิดหาคำตอบ โดยส่วนตัวคิดว่าตัวเองมีพัฒนาการมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการเข้าหาผู้ใหญ่ รู้ว่าเวลาคุยกับผู้ใหญ่ต้องทำตัวอย่างไร ต้องใจเย็นบางคนหูไม่ดีก็ต้องพูดซ้ำๆ ที่สำคัญคือเมื่อก่อนเธออาจจะมองชุมชนคลองเตยในแง่ลบอย่างเดียว เพราะมีเพื่อนเคยประสบเหตุมาก่อน แม้จะอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยแค่นี้ก็ไม่อยากเข้าไป คิดว่าต้องอันตราย ดิฉันทุกคน หรือแอบค้ายา แต่เมื่อได้เข้าไปสัมผัสกับชุมชนแห่งนี้ก็รู้ว่าจริง ๆ แล้วไม่ใช่ทุกคนจะเป็นคนไม่ดีทั้งหมด ที่นั่นมีทั้งคนดีและไม่ดี ทำให้คิดได้ว่าไม่ควรจะตัดสินใครจากภายนอก

โครงงาน

กฎหมายพัฒนาคน ชุมชนคลองเตยเข้มแข็ง

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

หัวหน้าโครงงาน

นางสาวมาลี ชัดทุ่งฝ่าย

คณะกรรมการประกอบด้วย

นายสุทธิพงษ์ มากสูง

นายยุทธนา ตันติภาคย์

นายศรายุทธ์ แจ่มสว่าง

นายณัฐวิทย์ เกียรติไพศาลวานิช

นายประกิต อึ้งเจริญ

นางสาวนารัทธ์ คำพันธุ์

นายณรงค์ พุ่มทองคำ

นายธนพัชร กำเงิน

นายศรัณย์ อุตโมท

นายพีรพัฒน์ น้อยมงคล

นางสาวณิชารีย์ สงสะเสน

นายปฏิพัทธ์ ดาวอุ๊ด

นายทัชชัย โพธิ์กิตติกุล

นายนครินทร์ แป้นงาม

นางสาวนภาพร อริยวัฒนากร

นายธนภูมิ รัชตะเมธากุล

นางสาวกานต์พิชชา บุญทอง

นางสาวอาศิราพร ไหมโพธิ์กลาง

นางสาววรรณกร มุกแก้ว

นายเอกชัย ชัยทอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายวิวัฒน์ สรรพคุณ

นางสาวทัศนวรรณ สิริพรหมเจริญ

สามหนุ่มจากมหาวิทยาลัยนครพนม นำความรู้ด้านอิเล็กทรอนิกส์
ที่มีอยู่ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเสริม “ทักษะ” เรื่อง “หุ่นยนต์”
ให้กับน้องๆ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคอนราต เองเคล
เปิด “โอกาส” ให้น้องๆ นำ “ความรู้” ที่ได้ไปใช้ต่อยอดต่อไป

I ROBOT หุ่นเพื่อน้อง

ปีที่แล้ว “มอส” เศรษฐา ร่มศรี และเพื่อนๆ จากมหาวิทยาลัยนครพนม ส่งโครงการเครื่องช่วยฟังโดยนำชิ้นส่วนจากโทรศัพท์มือถือเก่ามาถอดลำโพงและไมค์ออก ใช้ความสามารถและความรู้ด้านอิเล็กทรอนิกส์ประกอบเป็น “เครื่องช่วยฟัง” ให้แก่ผู้มีปัญหาทางการได้ยิน ซึ่งผลงานในครั้งนั้นสร้างความฮือฮาแก่วงการอิเล็กทรอนิกส์พอสมควร

สำหรับปีนี้ เมื่อ “หนึ่ง” ธีระชัย วงศ์กวานกลม เห็นว่ามอสซึ่งผ่านโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” มาเมื่อปีที่แล้วมีพัฒนาการดีขึ้น...จึงคิดที่จะส่งโครงการเข้าร่วมด้วย

“เห็นมอสไปเมื่อปีที่แล้ว...และได้ยินว่าปีนี้มีอีก ก็อยากจะไปบ้างครับ อยากพิสูจน์ว่าเราจะทำได้ไหม จึงเดินไปบอกอาจารย์ว่าผมจะทำโครงการ แต่ว่าตอนนั้นยังไม่มีทีมเลยได้แต่ฝากรายชื้อไว้กับอาจารย์” หนึ่งเปิดเผยถึงที่มาของการเข้าสู่โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ปีที่ 8

มอส เล่าเสริมว่า จากนั้นอาจารย์ก็มาถามว่าใครอยากเข้าร่วมโครงการบ้าง ตอนนั้นมีแค่ผมกับเพื่อนอีก 2 คน จนใกล้จะปิดรับสมัคร อาจารย์ก็ถามอีกว่าจะเอาอย่างไร... ตอนนั้นคนไม่พอ ก็ยังไม่ได้ให้คำตอบอาจารย์ จนกระทั่งหนึ่งมาบอกว่าอยากทำ...ก็เลยรวมทีมกันได้พอดี

หนึ่งและมอสจับมือกัน โดยไม่ลืมที่จะชวน “อัน” ปฐวีร์ ทองสง่า เข้ามาเสริมทีม

ปันโครงการแข่งกับเวลา

ประสบการณ์ปีแรกทำให้มอสรู้หลักและทิศทางในการเขียนโครงการพอสมควร จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะค้นหาประเด็นเพื่อนำมาเป็น “โจทย์” ในการทำโครงการ แต่เนื่องจากครั้งนี้ต้องการให้เพื่อนเป็นแกนนำ โดยเขาผันตัวเองมาเป็นผู้ช่วยการกำหนดโครงการจึงต้องช่วยกันพัฒนาผ่านกระบวนการคิดของทีมงานทุกคน

หนึ่งเล่าว่า โครงการที่คิดกันในช่วงแรกคือการทำระบบไฟแสงสว่างในโรงเรียนที่อยู่ใกล้ๆ กับมหาวิทยาลัย โดยอาจารย์แนะนำว่า หากจะทำได้ควรไปอนค่างที่โรงเรียนเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน

“พวกเราไม่ได้ไปนอนครับ...เรามาคุยกันเองก่อนบนฐานความรู้ความสามารถ และวิชาความรู้ที่เราเรียนกันมา... และพวกผมก็ชอบหุ่นยนต์ สุดท้ายจึงลงตัวที่โครงการ **กล้าใหม่ I ROBOT จากพี่สู่น้อง**”

แรงบันดาลใจในการทำโครงการนี้ได้มาจากการที่พวกเขาเห็นว่า ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีหุ่นยนต์ให้แก่

สถาบันการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นหุ่นยนต์กู้ภัยในระดับอุดมศึกษาที่ประเทศไทยสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศมาแล้วหลายครั้ง ประกอบกับความรู้ที่ร่ำเรียนมาในคณะอุตสาหกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะด้านอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ประกอบหุ่นยนต์ น่าจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ไม่มากนักน้อย

“คิดว่าจะนำแนวคิดเรื่องการศึกษาหุ่นยนต์จากที่เรียนมาประยุกต์และถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนในพื้นที่มีโอกาสได้รับรู้และสัมผัสถึงหลักการ และวิธีการควบคุมหุ่นยนต์ เพื่อจะได้นำความรู้นี้ไปต่อยอดในระดับสูงต่อไป” หนึ่งในเล็งถึงความเป็นมาของโครงการในช่วงเริ่มต้น

สร้าง “แรงบันดาลใจ” ให้เป็นจริง

เมื่อเห็นทิศทาง เป้าหมาย ต่อมาคือการค้นหาโรงเรียนที่จะนำทักษะความรู้ไปถ่ายทอด สามหนุ่มจึงตระเวนสำรวจพื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัยก็พบว่า มีโรงเรียนอยู่ประมาณ 9 แห่ง

แต่เมื่อลงไปพูดคุยกับโรงเรียนทั้ง 9 แห่งก็พบว่า แต่ละแห่งล้วนมีการเรียนการสอนเรื่องหุ่นยนต์อยู่บ้างแล้ว และหลายโรงเรียนเคยมีการจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะด้านหุ่นยนต์ ทีม I ROBOT จึงกลับมาพูดคุยกันในกลุ่มว่าน่าจะลองหาชุมชนแห่งใหม่ที่ยังไม่เคยได้รับโอกาส และสัมผัสหุ่นยนต์เลย

“จริง ๆ ก็มี 2 ประเด็นที่ทำให้พวกเราต้องปรับโครงการใหม่” หนึ่งในบอกและอธิบายเพิ่มว่า เรื่องแรกคือโครงการที่คิดไว้อาจจะยากเกินไปสำหรับน้องๆ ชั้นประถมศึกษา เพราะต้องลงไปในรายละเอียดของภาษา C ขณะที่อีกประเด็นคือ 9 โรงเรียนที่ไปสำรวจมาก็ทำในลักษณะคล้ายๆ กันที่เราคิด คือทั้งมีการเรียนการสอนหุ่นยนต์ และมีการจัดประกวด จึงไปปรึกษาอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ก็แนะนำว่า มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคอนราด เฮงเคล เป็นโรงเรียนที่น่าจะเป็นเป้าหมายเราได้ พวกเราจึงพากันเดินทางไปที่นั่น

ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคอนราด เฮงเคล สามหนุ่มทีม I ROBOT พบว่า เด็กนักเรียนที่นี่ยังไม่ค่อยมีสื่อการเรียนการสอนเรื่องหุ่นยนต์มากนัก

“ไปคุยกับครูวิทยาศาสตร์ก็บอกว่า อยากให้เด็กมีทักษะการเรียนรู้เรื่องหุ่นยนต์บ้าง เพราะเห็นว่าโรงเรียนอื่นส่งเด็กนักเรียนเข้าแข่งขันและได้รับรางวัลกลับมามากมาย เลยอยากส่งบ้าง แต่ไม่มีอุปกรณ์และความถนัดด้านนี้”

เมื่อรู้เช่นนั้นๆ ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขาดปัจจัยการเรียนรู้เรื่องหุ่นยนต์ในทุกๆ ด้าน แผนการทำงานและกิจกรรมทุกอย่างจึงต้องปรับเปลี่ยนใหม่หมด

“ตอนแรกคิดว่าไว้ว่าจะเป็นการสอนแบบใช้ทักษะด้านภาษา C แต่เห็นว่ายากไปสำหรับเริ่มต้นการเรียนรู้พวกเราเลยหารือกันว่า หุ่นยนต์ที่จะนำไปสอนน้องๆ อาจต้องเริ่มจากพื้นฐาน เช่น ลักษณะของตัวหุ่นยนต์ การถอดประกอบ การซ่อมบำรุง และการบังคับ ก็ไปสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตพบว่า มีแบบหุ่นยนต์ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่บ้าง เพราะทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ก็ใช้หุ่นยนต์แบบนี้จัดการแข่งขัน พวกเรา
จึงได้ข้อสรุปโดยใช้ตัวแบบจากหุ่นของ สพฐ. เพียงแต่นำมา
ปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนของการเคลื่อนไหว เนื่องจากหุ่นของ
สพฐ. ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้อย่างคล่องแคล่ว” หนึ่งบอก

พี่...สอนน้อง

แต่ก่อนที่จะเดินทางไปสอนน้องๆ ให้รู้จักการประกอบ
หุ่นยนต์ พวกเขาต้องเตรียมอุปกรณ์สำหรับการประกอบ
หุ่นยนต์ให้พร้อมก่อน

มอส หนึ่ง และอัน ต่างได้รับหน้าที่ที่แตกต่างกัน

หนึ่ง รับหน้าที่ผลิตแขนขาหุ่นยนต์ ทำสนามแข่งขัน
ช่วยประสานงาน และสอนน้องๆ ประกอบหุ่นยนต์ รวมทั้ง
เป็นกรรมการ

อัน น้องคนเล็ก ดูแลเรื่องการประกอบรีโมทคอนโทรล

มอส ผู้มากประสบการณ์ เน้นดูภาพรวมโครงการ และ
เป็นผู้ดำเนินรายการในวันแข่งขัน

น้องๆ ราว 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้น ป.1 - ป.6 จะ
ถูกแบ่งกลุ่มๆ ละ 6 - 7 คน เพื่อทำการประกอบหุ่นยนต์โดย
มีพี่ๆ ROBOT เป็นคนให้คำแนะนำ

ในส่วนของการอบรม หนึ่งบอกว่า ได้กำหนดกิจกรรม
ไว้สองครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการเข้ามาอบรมให้น้องๆ หัด

ประกอบหุ่นยนต์จนมีความชำนาญ และครั้งที่ 2 ก็จะนำ
หุ่นยนต์ที่น้องๆ ประกอบกันเองไปฝึกบังคับ และจะจัดแข่งขัน
เพื่อทดสอบความสามารถในการบังคับต่อไป

“เราใช้เด็กนักเรียนชั้น ป.6 เป็นตัวหลักก่อน แล้วค่อย
คละเอาน้อง ป.5 เข้ามาแทน แต่ ป.6 มีน้อยครับ เราก็เลย
เอา ป.5 มาเป็นหลักอีก แล้วก็เข้าแถวตอน เอาน้องเล็ก ๆ
กว่าจับलगกลุ่มต่าง ๆ จากนั้นให้น้องนั่งเป็นกลุ่มฟังการอบรม
ในวันแรก ส่วนวันที่สองก็สอนประกอบหุ่นยนต์ ซึ่งใช้เวลา
ไม่นาน เพราะมีชิ้นส่วนไม่มาก แต่จะเสียเวลามากตอนที่
น้องๆ ทดลองหุ่นกันมากกว่า” หนึ่งเล่าขั้นตอนการแบ่งเด็ก
เป็นกลุ่มๆ

และเมื่อหุ่นยนต์ที่น้องๆ ประกอบขึ้นแล้วเสร็จ วันแข่งขัน
ก็มาถึง...

ก่อนเริ่มการแข่งขัน ทั้งสามหนุ่มช่วยกันอธิบายถึงกติกา
การแข่งขันหุ่นยนต์ระดับประถมศึกษา ที่ทำเป็นตาราง
การแข่งขันออกมาให้น้องดู จากนั้นการแข่งขันก็เริ่มขึ้น

ด.ญ.วนิชญดา ปิตะ “น้องวิว” นักเรียนชั้น ป.5
หัวหน้าทีม “บาร์เซโลน่า” เล่าขณะกำลังซ้อมก่อนที่จะลง
แข่งขันประลองทักษะการบังคับหุ่นยนต์ว่า ปกติอยู่บ้านก็ไม่เคย
ได้เล่นหุ่นยนต์บังคับ ส่วนมากเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากกว่า
นี่เป็นครั้งแรกที่ได้หัดประกอบหุ่นยนต์และหัดบังคับ

“ตอนที่พี่ มาสอนให้ประกอบหุ่นยนต์แรก ๆ ก็ยากค่ะ เพราะเราไม่เคยทำ แต่พอทำไปเรื่อย ๆ ก็ไม่ยากแล้วเพราะทำตามทีพี่ ๆ สอน พี่ ๆ ก็จะคอยบอกว่า ต้องประกอบตัวหุ่นก่อน จากนั้นให้เลือกว่าจะเอาเกียร์แบบไหน เอาอันไหนใส่ก่อน ใส่ทีหลัง...ก็ประกอบตามแบบที่พี่ ๆ ทำให้ดู”

น้องวิวยังบอกอีกว่า ถ้าได้ฝึกฝนไปเรื่อย ๆ คิดว่าจะสามารถดัดแปลงตัวหุ่นให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ได้

น้อง...สอนพี่

ไม่เฉพาะแต่น้อง ๆ จากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนฯ เท่านั้นที่ได้รับการฝึกทักษะด้านการประกอบหุ่นยนต์ในส่วนของพี่ ๆ เองก็ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับน้องมากมายเช่นเดียวกัน

หนึ่งเล่าว่า โครงการนี้ทำให้พวกเขาและทีมค่อนข้างเคร่งครัดในกติกา แม้ว่าในช่วงแรก ๆ จะมีปัญหาเรื่องการนัดหมายกันมาทำงานบ้างก็ตาม

“มาทำโครงการเพราะอยากรทดสอบความสามารถของตัวเองว่าทำได้หรือไม่ เพราะตอนเรียน ปวช. ปวส. มีโอกาสทำโครงการมาบ้าง แต่ก็ทำไปเล่น ๆ ให้มันผ่าน ๆ ไป ไม่ได้คิดจริงจังอะไร แต่สำหรับโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” หลังผ่าน

เข้ารอบ 20 ทีมและได้ไปเข้าค่าย “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” กับพี่ ๆ เพื่อน ๆ ที่ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หาดตะวนรอน ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการเพิ่มขึ้นอะไรที่ไม่เคยรู้ก็รู้เยอะมาก เช่น ทำโครงการทำไม ทำแล้วได้อะไร เมื่อก่อนไม่ต้องคิดอะไรเลย อาจารย์สั่งให้ทำอะไรก็ทำ ไม่ต้องคิดเอง วางแผนเอง ทำเสร็จก็จบ แต่พอมาได้ลงมือทำแล้วรู้เลยว่าไม่ค่อยสนุกเท่าไร เพราะไม่ค่อยมีเวลาบางทีก็เบื่อด้วยครับ เบื่อเวลานัด ผมสายบ้างเพื่อนสายบ้าง นอกจากจะประชุมใหญ่จริง ๆ ถึงได้มาครบกัน ถ้านัดประชุมแบบธรรมดาช่วงแรก ๆ ไม่มีใครมาเลย ทำให้ช่วงแรก ๆ ของการทำโครงการพวกเราจึงไม่ได้อะไรเป็นชิ้นเป็นอันมากนัก”

แม้จะเบื่อหน่ายกับการนัดหมายโดยเฉพาะในช่วงที่เพื่อนว่างไม่ตรงกัน...แต่พวกเขาก็พาโครงการมาถึงเป้าหมายในที่สุด

มิติใหม่...แห่งการเรียนรู้

ถึงตรงนี้โครงการกล้าใหม่ I ROBOT จากพี่สู่น้อง ที่นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยนครพนมได้ช่วย “เปิด” มิติใหม่แห่งการเรียนรู้โดยเฉพาะการสร้างแรงบันดาลใจให้น้อง ๆ ผันถึงการ “เป็นอะไรต่อ” หลังจากร่วมเรียนรู้กับพี่ ๆ

ซึ่งประเด็นนี้ ร.ต.อ.หญิง มาลา ยาสาไชย ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคอนราด เฮงเคล บอกว่า กิจกรรมแบบนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นับเป็นนิมิตรหมายที่ดี นับจากนี้โรงเรียนจะเปิดเป็นโครงการให้ห้องๆ ได้รับการพัฒนาทักษะด้านหุ่นยนต์ต่อไป ปกติเด็กที่นี่จะไม่เคยรู้เรื่อง เครื่องยนต์ การเคลื่อนไหว การใช้อุปกรณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ เครื่องยนต์มาก่อน เวลาเด็กไปเห็นที่โรงเรียนไหนก็ได้แต่มอง ปกติจะพาเด็กไปศึกษาดูงานในวันวิทยาศาสตร์บ้าง วันสำคัญ ต่างๆ บ้าง เด็กๆ ก็จะวิ่งไปตรงจุดที่มีหุ่นยนต์มากกว่าที่อื่น ทำให้เราสังเกตเห็นว่าเด็กมีความสนใจเรื่องนี้ เด็กจะงงว่า ทำไมหุ่นยนต์มันวิ่งได้ มาจากไหน พอเด็กมาได้สัมผัสตรงนี้ ทำให้เด็กมีความสุขและกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนมากขึ้น

“แม้โครงการนี้จะจบลง แต่ครูจะนำมา “ต่อยอด” แต่ต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามาช่วย เพราะครูที่นี่ก็ไม่ได้ เรียนรู้หลักการเบื้องต้นกันบ้างแล้ว อาจขอความร่วมมือ จากมหาวิทยาลัยให้เข้ามาเป็นวิทยากรให้เป็นระยะๆ ซึ่ง มหาวิทยาลัยนครพนมก็ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนเราเป็นประจำอยู่แล้ว คงไม่ทิ้งเราไปแน่” ครูใหญ่กล่าวทิ้งท้าย

เมื่อ “วิธคิด” เปลี่ยน

อนิวรรณ พลรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า “ผมมา อยู่ที่นี่ได้ไม่ถึงปี ไม่ทราบด้วยซ้ำว่าปีที่แล้วมหาวิทยาลัย นครพนมก็ได้เข้าร่วมโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” แต่ตอนที่แล้ว ผมมีโอกาสสอนมอสเรื่องหุ่นยนต์ไมโคร พอดีมีประกาศ เชิญชวนนักศึกษาให้สมัครเข้าร่วมโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” มอสก็ถามว่าการทำหุ่นยนต์เป็นโครงการได้หรือไม่ ซึ่งผมยังไม่ ได้ให้คำตอบ แต่โครงการ I ROBOT ก็เกิดขึ้นในที่สุด”

สำหรับโครงการนี้ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา เรามีหน้าที่ เพียงให้แนวทางว่าต้องคำนึงเรื่องอะไรบ้าง เช่น จะทำได้ไหม ความรู้มีพอหรือไม่ แต่หลังๆ ก็เห็นว่ามีการปรับโครงการซึ่ง ก็สมเหตุสมผล และในส่วนพัฒนาการของนักศึกษาที่เห็น ชัดเจนคือ “วิธคิด” เพราะตั้งแต่ตอนที่ส่งโครงการเข้า แข่งขัน นักศึกษาจะมองโครงการเป็นเหมือนสิ่งประดิษฐ์ แต่พอเริ่มทำโครงการ ตั้งแต่ตอนเข้าค่าย นักศึกษาเขาจะ เห็นเองว่ามันไม่ใช่แค่สิ่งประดิษฐ์ที่เราประดิษฐ์งานชิ้นหนึ่ง ขึ้นมาก็จบ แต่เป็นการทำโครงการที่มีระบบ มีขั้นตอน หลายอย่าง ตั้งแต่การวางแผน การติดต่อประสานงาน การลงพื้นที่ ฯลฯ หรือบางทีมีปัญหา เช่น หุ่นยนต์ที่คิดไว้ ที่แรกว่าทำได้ง่ายๆ เพราะมีวงจรไม่ซับซ้อนมากนัก แต่ว่า เวลาลงมือทำจริงมีปัญหามากมาย ทั้งเรื่องการออกแบบ หุ่นยนต์บ้าง ยิ่งมาสอนโรงเรียนประถมศึกษาก็ต้องเข้าใจ พื้นฐานของเด็กประถมด้วย โครงการนี้ทำให้นักศึกษามอง ภาพรวมของโครงการได้ชัดเจนขึ้น หลายคนมีพัฒนาการ ค่อนข้างดี บางคนจากที่ไม่เคยพูดเลย ก็สามารถจับไมค์พูด กับน้องๆ ได้ บางคนเวลาประชุมก็จะช่วยกันแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

เชื่อว่าวันนี้การทุ่มเทแรงกายแรงใจของหนุ่มๆ ทั้ง สามคนจากมหาวิทยาลัยนครพนมในการทำโครงการนี้ คงช่วย “จุดประกาย” ความคิดเรื่องการประกอบหุ่นยนต์ ให้ห้องๆ ชั้นประถมศึกษาได้บ้างไม่มากนักน้อย

ธีระนัย วงศ์กวนกลม “หนึ่ง” หัวหน้าโครงการ

โดยปกติเรียนอิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่เคยถึงขั้นต้องเอามาประกอบเป็นหุ่นยนต์ พอทำครั้งแรกก็ประกอบผิดบ้างถูกบ้างกว่าจะได้เป็นตัวหุ่นยนต์ แต่ตรงนี้เองที่ทำให้เรารู้ว่าสุดท้ายแล้วอะไรที่เราไม่เคยทำ ถ้าได้ลงมือทำจริงๆ ก็ทำได้ ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเองคือเป็นคนที่ไม่คิดอะไรรอบคอบมากขึ้น

“เมื่อก่อนผมคิดง่าย ๆ ประมาณว่า ทำ ๆ ไปเหอะ ยังไงอาจารย์ก็ให้ผ่านอยู่แล้ว แต่พอได้มาทำโครงงานนี้มันทำงานง่าย ๆ ไม่ได้แล้ว จริง ๆ แล้วเราจริงจังตั้งแต่เริ่มต้นเขียนโครงงานทั้งปรับ ทั้งแก้...กว่าจะได้ส่งก็วันสุดท้ายพอดี”

เศรษฐา ร่มศรี “บอส”

เข้าร่วมแข่งขันโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” มา 2 ปีแล้ว การเรียนรู้ในปีนี้แตกต่างจากปีแรกค่อนข้างมาก โครงงานปีแรกเป็นงานที่ทำกับชุมชนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งตรงนั้นเราต้องปรับวิธีพูด ต้องนอบน้อม บางครั้งก็เป็นทางการบ้าง เพราะต้องพูดคุยกับผู้ใหญ่ แต่ปีนี้เราทำโครงงานกับกลุ่มเด็ก ต้องเอ็นเตอร์เทนเป็น การพูดก็เปลี่ยนไป เพราะต้องคุยกับเด็ก พูดยังไงไม่ให้น้องเครียด และให้น้องเข้าใจวิธีการของเรา

ปฐวีร์ ทองสง่า “อัน”

เข้ามาพร้อมกับพี่ ๆ เพราะอยากเรียนรู้ และหาประสบการณ์ใหม่ ๆ อยากทำอะไรให้ตัวเองพัฒนาตัวเองไปด้วย เลยมาสมัครกับพี่ ๆ มาลงชื่อกับเขา แล้วก็เป็นหนึ่งในคนที่ถูกเลือกให้เข้ามาช่วยเรื่องการทำวงจรต่าง ๆ ซึ่งประสบการณ์ของเราคือ รู้ว่าเราสามารถปรับรูปแบบโครงงานได้ กรณีถ้าทำไปแล้วพบว่า อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ

“พอจะเริ่มต้นทำ แผนการต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไป แต่ก็รู้สึกได้ว่าแผนที่ปรับเปลี่ยนไปนั้นทำให้พวกเราทำงานไม่หนักเกินตัว เพราะว่าถ้าตอนนั้นเรายังทำแบบเดิมอยู่ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จก็ได้ เราเองก็ยังเรียนอยู่ ยังมีความรู้ไม่มากพอ”

โครงงาน

กล้าใหม่ I ROBOT จากพี่สู่น้อง

มหาวิทยาลัยนครพนม

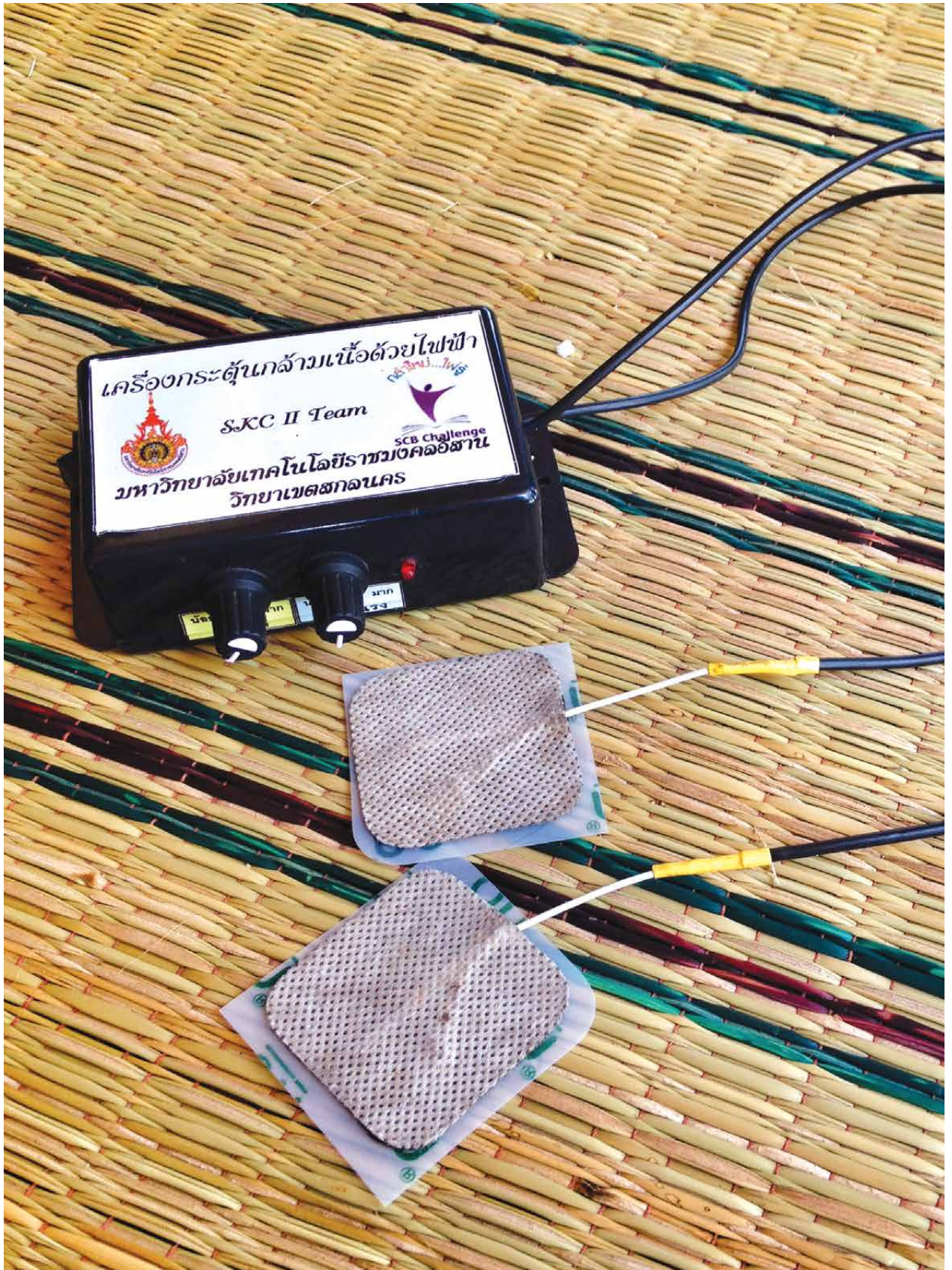
หัวหน้าโครงการ นายธีระนัย วงศ์กวนกลม

คณะทำงานประกอบด้วย

นายเศรษฐา ร่มศรี นายปฐวีร์ ทองสง่า

นายปริญา ชาเรืองเดช นายฉัตรชัย คำมุก

อาจารย์ที่ปรึกษา นายอนิวรรณ พลรักษ์

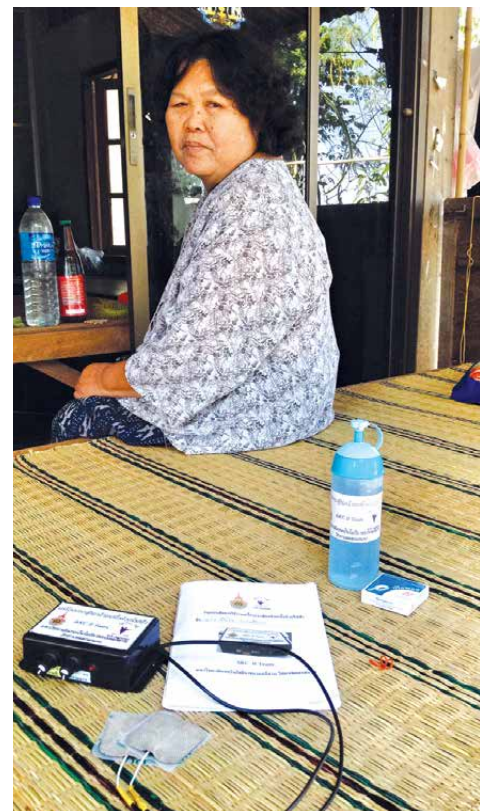

เมื่อนักศึกษาสาขาวิชาแพทยพื้นบ้านไทยพนักำลังกับนักศึกษาคณะ
อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสกลนคร ใช้ความรู้ที่มีอยู่คิดประดิษฐ์ “เครื่องกระตุ้น
กล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า” ที่ประยุกต์มาจากเครื่องของต่างประเทศได้ใน
ราคาไม่ถึง 1,000 บาท ช่วยให้ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงได้รับ
โอกาสทางการรักษามากขึ้น

เครื่องช่วยเดิน... ราคาถูกใช้ง่าย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสกลนคร

ก่อนเข้าเนื้อหา อยากให้ลองจินตนาการเล่นๆ ว่า ถ้าในอำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร มีตู้เอทีเอ็มเพียง 2 ตู้

แน่นอนว่า เราอาจเห็นผู้คนเข้าแถวต่อคิวยาวเหยียด แต่ในทางตรงกันข้าม...หากอำเภอพังโคนมีตู้เอทีเอ็มเพิ่มขึ้นอีก 18 ตู้ รวมเป็น 20 ตู้ ผู้คนก็สามารถเข้าถึงตู้เอทีเอ็มได้เร็วขึ้นโดยไม่ต้องเสียเวลาต่อคิวนานๆ

แต่เรื่องราวต่อไปนี่...ไม่ใช่เรื่องตู้เอทีเอ็มสำหรับกดเงินสด หากมันคือ “เครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า” ที่ทั้งอำเภอพังโคนมีเพียง 2 เครื่อง และถูกใช้อย่างไม่มีวันหยุดพักอยู่ในแผนกกายภาพบำบัดของโรงพยาบาลพังโคน ซึ่งเครื่องกระตุ้นที่ใช้อยู่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศในราคาเครื่องละประมาณ 10,000 บาท และที่สำคัญจำเป็นต้องใช้ในผู้ป่วยที่ต้องการการฟื้นฟูต่อเนื่อง เช่น ผู้ป่วยที่กล้ามเนื้ออ่อนแรงในระยะแรกๆ การฟื้นฟูอาจจะเป็นอาทิตย์ละ 2 ครั้ง โดยมีผู้เชี่ยวชาญในโรงพยาบาลเป็นผู้จัดคิวให้

ในระหว่างที่ วรฤดี ทองมานิตย์ “แอม” นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะทรัพยากรธรรมชาติ สาขาวิชาแพทย์พื้นบ้าน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร กำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้ป่วย “กล้ามเนื้ออ่อนแรง” ทำให้เธอถูกคิดขึ้นมาว่า “มันต้องมีเครื่องอะไรสักอย่าง” มาช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อให้กับผู้ป่วยที่กำลังนอนรักษาตัวอยู่บนเตียง

“เคยได้ยินว่ามีเครื่องเกี่ยวกับการกระตุ้นกล้ามเนื้อ ก็คิดว่าน่าจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับผู้ป่วยที่กล้ามเนื้ออ่อนแรงได้...เพราะที่เราดูแลอยู่คือการนวดประคบด้วยสมุนไพร แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีมาช่วยด้วยอีกแรง น่าจะทำให้การรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น” แอมเผยแนวคิดที่เป็นกึ่งๆ ความฝันที่จะทำให้ผู้ป่วยของเธอได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพและกลับไปใช้ชีวิตอย่างมีความสุขมากขึ้น

ถ้าเป็นคนทั่วๆ ไปคงคิดแล้วจบ...หรือไม่ก็ทำหน้าที่ที่ตัวเองรับผิดชอบต่อไป...แต่สำหรับแอมเธอไม่หยุดอยู่แค่นั้น เธอนำเรื่องนี้มาหารือกับ เจตน์ แก้วทอง “สอง” นักศึกษารุ่นพี่ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ชั้นปีที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ชนิดหาตัวจับยาก

แอมเล่าไฉไลเดียวให้สองฟัง และสองก็เห็นว่าอุปกรณ์ในลักษณะนี้วงจรไม่ได้ซับซ้อนซับซ้อนอะไร แค่นำสายกระแสไฟฟ้าให้เป็นจังหวะสั้นยาว เพิ่มเพียงความอ่อนและความแรงของกระแสไฟฟ้าออกไปเป็นจังหวะเท่านั้น

“โดยเทคนิค ไม่ยากครับ แต่จะยากตรงที่ทำอะไร จะให้เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละคน...ซึ่งตรงนี้ต้องหาทางปรับอีกครั้งหนึ่ง” สองบอก

เป็นช่วงเดียวกับโครงการ “กล้าใหม่...ไฝรู้” ปีที่ 8 เปิดโอกาสให้น้อง ๆ ส่งโครงการเข้าร่วมแข่งขัน

“อาจารย์เต้ย” ปริญญา กิตติสุทธิ์ ที่พานักศึกษาเข้าแข่งขันในทุก ๆ รายการเห็นว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์กับตัวนักศึกษามาก เพราะจะได้นำความรู้ความสามารถจากชั้นเรียนออกไปปรับใช้ชุมชน เนื่องจากเคยส่งโครงการเข้าร่วมมาแล้วหลายครั้ง คราวนี้อาจารย์เต้ยจึงชวนนักศึกษาในภาควิชาเข้าร่วมในโครงการนี้อีกครั้ง

สานฝันแอม...สานฝันคนพิการ

เมื่อเห็นว่าเป็นโอกาส แอมและสองจึงเริ่มต้นคิดการประดิษฐ์เครื่องช่วยเดินอย่างเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น แต่ด้วยพลังกำลังที่มีไม่น่าจะพอกับภารกิจอันใหญ่หลวงจึงชวน **ทศพล ไชยเชษฐ์ “พล”** คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ชั้นปีที่ 2 มาร่วมด้วยช่วยกันอีกหนึ่งแรง

ทั้ง 3 คนมาในชื่อทีมว่า SKC II TEAM

“เพื่อนชวนเลยมา...เพราะเห็นว่าเป็นงานช่วยสังคม อีกอย่างผมก็อยากจะได้เรียนรู้การทำงานกับชุมชนด้วย” พลกล่าว
ทั้งนี้เพื่อน ๆ ต้องการทักษะจากพลซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดทำเอกสารและทำรายงานสำหรับสองรับผิดชอบเรื่องการประกอบตัวเครื่อง

ส่วนแอมดูเรื่องประสิทธิภาพของเครื่อง โดยประสานความร่วมมือกับนักกายภาพบำบัดจากโรงพยาบาลพังโคน

เมื่อคนพร้อม อาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม...ทั้งหมดจึงร่วมกันวางแผนกิจกรรมโดยใช้ชื่อโครงการกล้าใหม่เครื่องช่วยเดินสำหรับผู้พิการชาชมรมผู้พิการ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร

เก็บข้อมูลสำรวจความต้องการ

ความรู้ไหลมาจากทุกทิศทุกทาง ทั้งจากที่ร่ำเรียนมาและจากการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องช่วยเดินในอินเทอร์เน็ต แต่ทั้ง 3 คนมองว่า **“ยังไม่พอ”** เพราะข้อมูลที่ขาดคือ **“ความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์”**

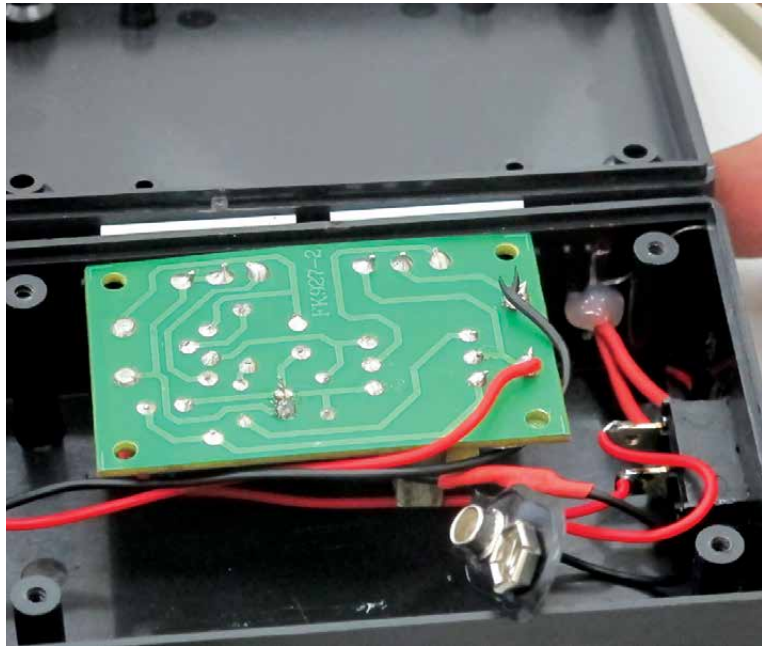
“ต้องลงพื้นที่เพื่อสอบถามความต้องการของชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์...”

แม้ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ กระนั้นก็ตามทักษะการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ และการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น หมู่มสาวทั้ง 3 ยังขาดประสบการณ์ในเรื่องนี้ อาจารย์เต้ยในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องเข้ามาช่วยให้คำชี้แนะ

สองบอกว่า อาจารย์เต้ยให้คำแนะนำเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ประกอบกับเมื่อทีมผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย ได้ไปเรียนรู้ที่ค่ายกล้าใหม่...ไฝรู้ ที่ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หาดตะวนรอน ทำให้พวกเขาได้ความรู้และเครื่องมือในการทำงานกับชุมชนหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะการลงพื้นที่ทำงานกับชุมชน การทำแผนที่ชุมชน

“เรานำความรู้จากการอบรมมาใช้เยอะ โดยเฉพาะการทำแผนที่ชุมชน ทำให้เรารู้ว่าใครอยู่ตรงไหน บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนเป็นอย่างไร ทำให้พวกเราสามารถใช้ประโยชน์ในการลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้าของการใช้เครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อที่ผลิตขึ้นได้เป็นอย่างดี” สองกล่าว

ส่วนอาจารย์เต้ยบอกว่า แม้นักศึกษาจะเป็นคนในพื้นที่ แต่ยังขาดทักษะการลงชุมชน บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องเสริมเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ เนื่องจากเรื่องทางเทคนิคการผลิตเครื่องมือนักศึกษาจะเก่งกันอยู่แล้ว คิดว่าสามารถแก้ปัญหากันได้ แต่เด็กวิเศษมักจะขาดในเรื่องความสัมพันธ์

กับชุมชน แม้จะเป็นคนในพื้นที่ แต่อาจจะยังไม่รู้จักวิธีการลงชุมชนต่างพื้นที่ว่าควรทำอย่างไร ดังนั้นสิ่งที่เราเสริมให้นักศึกษาคือ วิธีการพูดคุย

“บางทีชาวบ้านเขาเหมือนจะมีเรื่องคุย แต่ไม่รู้จะอธิบายออกมาอย่างไร จึงแนะนำไปว่า นักศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพูด อาจต้องใช้ภาษาถิ่นมากขึ้น เพราะบางครั้งการพูดภาษากลางอาจทำให้ชาวบ้านเขิน หรือเกรงว่าจะพูดผิด ทำให้ไม่กล้าพูดก็มี นอกจากนี้การใช้ภาษาถิ่นยังช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับนักศึกษาให้เพิ่มขึ้นด้วย เหมือนเป็นคนบ้านเดียวกัน การสัมภาษณ์ก็ทำได้ง่ายขึ้น หรือผู้ป่วยบางรายก็ตั้งกำแพงไว้ว่า กลัวว่านักศึกษาจะมาขายของ กลัวว่าจะเสียเงิน เพราะกลัวหลานเขาก็กำชับมาอีกทีว่าอย่าไปซื้อนั่นซื้อนี่นะ เราจึงต้องทำความเข้าใจกับนักศึกษาก่อน แล้วจึงให้นักศึกษาไปพูดคุยกับผู้ป่วยอีกทีหนึ่ง”

ประยุกต์...เพื่อช่วยประหยัค

ดังที่เกริ่น...เครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้าแบบนำเข้าจากต่างประเทศราคามากกว่า 10,000 บาท แต่ถ้าเป็นเครื่องที่มีความสลับซับซ้อน และใช้งานหลายประเภทก็จะมีราคาแพงขึ้นตามลำดับ ดังที่ กิตติภักดิ์ พลศรีธรา นักรกายภาพบำบัด

โรงพยาบาลพังโคนบอกคือ บางเครื่องถ้าเป็นเครื่องแบบที่ลดอาการไมเกรน คลายกล้ามเนื้อก็จะมีราคาสูง

“บางเครื่องราคา 70,000 บาท แต่ต้นทุนอาจอยู่ที่ 3,000 บาท แต่พอมีลิขสิทธิ์ ก็ทำให้ราคาแพงขึ้น สำหรับเครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อที่พวกเราทำขึ้นจะมีรูปการใช้งานค่อนข้างง่าย เพราะเป็นระบบ Manual คือคนไข้สามารถปรับได้ด้วยตัวเอง ซึ่งนักศึกษาจะไปสอนวิธีการใช้ให้กับผู้ป่วยต่อไป”

สำหรับเครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้าของทีม SKC II TEAM ที่มีสองเป็นคนที่รับผิดชอบการผลิตทั้งหมดนั้น...สามารถลดค่าใช้จ่ายจาก 10,000 บาท เหลือต้นทุนเครื่องละไม่ถึง 1,000 บาท โดยสองนำแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ที่ขายตามร้านขายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในอำเภอมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพผู้ป่วยมากยิ่งขึ้น

“พอน้องมาปรึกษาว่าอยากใหช่วยทำเครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า...ผมจึงไปเดินดูตามร้านขายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อดูชิ้นส่วนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง เพราะรู้หลักการทำงานของเครื่องแล้ว ซึ่งก็พบว่าที่ร้านในอำเภอมีแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ขายเป็นชุด ก็ไปซื้อมาประกอบ โดยปรับแต่งเพียงหม้อแปลงที่จ่ายกระแสไฟ และเพิ่มตัวตั้งเวลาเข้าไป เป็นความถี่ในการปล่อยไฟเหมือนที่พนักกายภาพบอก

“โดยจะปล่อยออกมาคลื่นยาวแล้วหยุด สลับแบบนี้ไปเรื่อย ๆ”
สองบอก

และอย่างที่สองกล่าวไว้...ในทางเทคนิคไม่ยาก เพราะ
ภายในเครื่องประกอบด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่กี่ชิ้น
แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การ “ใช้จริง” ในผู้ป่วยนั้นต่างหาก

แอม สอง และพล นำเครื่องต้นแบบไปทดลองกับผู้ป่วย
โดยได้รายชื่อมาจากนักกายภาพบำบัดในโรงพยาบาล และได้
ได้ทำการประสานงานเพื่อนำเครื่องที่พวกเขาประกอบแล้ว
มาทดลองใช้จริง

เครื่องแรกเอาไปให้ “ลุงเปิด” กาพร มาตราช อายุ
56 ปี ทดลองใช้...โดยอาการของลุงเปิดคือ ชักกระตุก ลั่นแฉ้ง
และยกแขนไม่ได้

“วันแรกที่เรามาพบลุงเปิดมีอาการคือ พูดไม่ค่อยคล่อง
แขนชักซ้ายยกแทบไม่ได้...จริง ๆ แล้วอย่าว่าแต่ยกเลย แค่
ขยับยังลำบาก” แอมเล่าอาการเบื้องต้นของลุงเปิด

หลังจากลุงเปิดทดลองใช้เครื่องกระตุ้นเป็นระยะเวลา
1 เดือนพบว่า อาการดีขึ้นตามลำดับ จากแขนขาที่ขยับไม่ได้...
ก็เริ่มยกขึ้นสูงกว่าเดิม การพูดก็ชัดเจนขึ้น

“แรก ๆ นี่ขยับไม่ได้เลยครับ...แต่ตอนนี้ดีขึ้นแล้ว”
ลุงเปิดบอก

ป้าจันได พลศรีลา อายุ 57 ปี เมื่อ 2 ปีก่อน ป้าจันได
ประสบอุบัติเหตุ เลือดเลี้ยงสมองไม่เพียงพอทำให้มีอาการ
หน้ามืดเป็นประจำ บวกกับป้ามามีโรคประจำตัวคือ “เบาหวาน”
และ “ความดันโลหิตสูง” ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล
พังกา

“ไปรักษาอาทิตย์ละครั้ง ไปครั้งหนึ่งก็กระตุ้นประมาณ
ครึ่งชั่วโมง แต่โรงพยาบาลไม่ได้ให้เครื่องมาด้วย ก็ต้องรอ
พอที่นักศึกษาเอาเครื่องมาให้ทดลองใช้ ก็ได้ผลคืออยู่
ยับบั้นขยับขาได้สะดวกขึ้น”

มากกว่า “เครื่องช่วยเดิน”

ดูเผิน ๆ เหมือนโครงการนี้ต้องการแค่ผลิต “เครื่อง
กระตุ้นกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า” หากแต่ที่จริงแล้วยังมีอีก
เป้าหมายหนึ่งที่แฝงอยู่ นั่นคือการช่วยให้ผู้ป่วยได้กลับมา
ใช้ชีวิตปกติได้อีกครั้ง แม้ว่าจะไม่เหมือนเดิมก็ตาม

และอีกเป้าหมายคือ นักศึกษาได้ทดสอบความรู้ที่
ได้เรียนมาว่าสามารถใช้ได้ในชีวิตจริงหรือไม่ นอกจากนั้น
“ผล” ของโครงการนี้ยังช่วยให้โรงพยาบาลมี “เครื่องกระตุ้น
กล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า” เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสในการ
เข้าถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ ดังที่ ขวัญกมลณัฐ์ แสนแก้ว

นักกายภาพบำบัด โรงพยาบาลพังโคน อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร บอกว่า เครื่องที่น้องๆ ช่วยกันผลิตนั้น จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงเครื่องกระตุ้นไฟฟ้าได้เร็วขึ้น โดยไม่ต้องรอคิวที่โรงพยาบาล

“เห็นประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องกระตุ้นไฟฟ้าของน้องๆ จากการออกไปเยี่ยมผู้ป่วย พบว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างดี และจากการสอบถามความพึงพอใจ ผู้ป่วยส่วนใหญ่บอกว่าค่อนข้างพอใจ เนื่องจากการดูแลถึงบ้าน เครื่องก็ไม่ต้องซื้อ มีคนอนุเคราะห์ให้ใช้ คนไข้จะชอบใช้เครื่องกระตุ้นไฟฟ้ามาก เพราะสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อได้ทันที เมื่อเห็นกล้ามเนื้อกระดูกคนไข้ก็จะรู้สึกดีใจรู้ว่ามือเขายังบริหารได้ กำลังใจก็จะมีมากขึ้น”

ในแง่ประสิทธิภาพของเครื่องถ้าเทียบกับเครื่องของโรงพยาบาล ถ้ามองว่าจะใช้กับคนไข้มันก็เหมาะสม แต่ถ้าจะใช้ในโรงพยาบาลก็ต้องมีการปรับให้มีหลายฟังก์ชันมากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เห็นว่า เป็นเรื่องของ “บุกเบิก” ที่อาจจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นเรื่อยๆ

มากกว่า “ความภาคภูมิใจ”

ปริญญากิตติสุทธิ อาจารย์ที่ปรึกษา เล่าว่า ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาเราจะช่วยให้คำแนะนำนักศึกษาตลอดเวลา ตั้งแต่เขามาบอกว่าจะทำเครื่องกระตุ้นไฟฟ้าก็พาเขาไปคุยกับนักกายภาพบำบัด ไปศึกษาว่ามันต้องมีฟังก์ชันอะไรบ้าง กี่อย่าง ก็ประเภท แล้วก็มาออกแบบ ทดสอบ และนำไปทดลองใช้จริงในผู้ป่วย

สำหรับนักศึกษาในกลุ่มนี้เท่าที่ได้ร่วมงานกันครั้งแรกพวกเขายังไม่รู้ว่าจะทำอะไรงานสำหรับชุมชน...จนมาถึงวันนี้ก็เริ่มเข้าใจงานชุมชนมากขึ้น เห็นชัดเจนว่าพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะความกระตือรือร้นในการทำงาน แม้จะหนักเพราะต้องเรียนและทำโครงการไปพร้อมกัน แต่พวกเขาก็สนุกกับสิ่งที่ได้ทำ ทั้งๆ ที่หาเวลาร่วมตรงกันได้ยาก เพราะแต่ละคนต่างเรียนกันคนละชั้นปี แล้วยังต่างสาขากันอีก กว่าจะนัดประชุมกันได้แต่ละทีก็ยากมาก แต่พวกเขาก็มาตามนัดกันทุกครั้ง แม้จะบางวันอาจ

จะมาประชุมสายไปบ้างก็ตาม จนในที่สุดก็ตกลงกันได้ว่าจะใช้เวลาเลิกเรียนนัดเจอกันวันละ 1 – 2 ชั่วโมง จะได้ไม่เลิกลืมกันไป

และจนถึงวันนี้ เครื่องทั้ง 20 ชุดก็ประกอบเสร็จสมบูรณ์ หลังจากเฝ้ารออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เรียกว่า “ดินตุ๊กแก” ใช้ในการยึดติดกับผิวหนังผู้ป่วยที่ต้องสั่งพิเศษจากกรุงเทพฯ

ด้วยว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาประกอบเป็นเครื่องกระตุ้นไฟฟ้าหาไม่ยาก ราคาถูก คนมีความรู้เรื่องอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถประกอบได้ นักศึกษาทีม SKC II จึงจัดอบรม “การประกอบเครื่อง” ให้กับอาสาสมัครอีก 20 คน

“ตอนแรกตั้งใจว่าจะอบรม 10 คน พอได้มีเพื่อนสนใจก็เอามาร่วมด้วยก็เลยรับเพิ่ม เหตุผลที่ต้องอบรมเพราะคิดว่าหากเครื่องที่เราเอาไปให้ชาวบ้านใช้เกิดเสียขึ้นมา จะได้มีคนซ่อมได้ หากใครจะทำเพิ่มเป็นตัวที่ 21 22 23 ก็สามารรถทำได้” แอมเล่าถึงแนวคิดของการจัดอบรม

เพราะอย่างน้อยที่สุดชาวบ้านจะได้มี “เครื่องกระตุ้นกล้ามเนื้อ” ใช้เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

สุดท้ายทั้งสามคนต่างพูดตรงกันว่า ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ติดตามการใช้เครื่องกระตุ้นไฟฟ้าของชาวบ้านและเห็นว่าชาวบ้านมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ใช่ว่าร่างกายได้ดีกว่าเดิม

เพียงเท่านั้น...ก็มีความสุขมากกว่าสิ่งใด

วฤดี ทองมานิตย์ “แอม” หัวหน้าโครงการ

โครงการนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า นักศึกษาสามารถทำกิจกรรมทางสังคมได้ ถ้าไม่ลองทำเราก็จะไม่รู้ว่าจริงๆ แล้วพวกเราก็สามารถทำได้...การทำโครงการนี้ได้ข้อค้นพบอย่างหนึ่งคือเราไม่จำเป็นต้องทำเองในทุกเรื่อง ถ้าเรารู้จักประสานงาน คิดหาคนที่เก่งกว่ามาช่วย เช่น ถ้าเราไม่รู้จักพวกพี่ๆ ที่เก่งเรื่องอิเล็กทรอนิกส์ เราก็จะไม่ทำเครื่องแบบนี้ได้...เพียงแต่ว่าเราต้องทำงานประสานกันให้ดีขึ้น

เจตน์ แก้วทอง “สอง”

ในฐานะนักอิเล็กทรอนิกส์มองว่า โครงการนี้ทำให้เขาสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้เรื่องอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเต็มที่

ทศพล ไชยเชษฐ์ “พล”

การทำงานเป็นทีมและอย่างเป็นระบบ คือสิ่งที่ได้รับการทำโครงการครั้งนี้ “เราประชุมกันบ่อยมากครับ...โดยเฉพาะกับในทีมที่เรียนกันคนละสาขา ยังต้องคุยกันให้บ่อยเพื่อที่จะได้จูนความคิดให้ตรงกัน อย่างแอมก็ต้องเรียนรู้ว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างไร ประกอบแบบไหน ในส่วนของพวกผมที่ทำงานทางช่างก็ต้องรับโจทย์จากเพื่อนและเอามาประดิษฐ์ให้งานออกมาดีที่สุด”

โครงงาน

กล้าใหม่เครื่องช่วยเดินสำหรับผู้พิการชาชมรมผู้พิการ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

หัวหน้าโครงการ	นางสาววฤดี ทองมานิตย์
คณะทำงานประกอบด้วย	
นายเจตน์ แก้วทอง	นายทศพล ไชยเชษฐ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายปริญญา กิตติสุทธิ์

เปลี่ยนเก่าไร้ค่า... สู่เครื่องปั้นดินเผา คุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

เพราะ “ดินขาว” วัตถุดิบหลักในการปั้นหม้อเริ่มหายากและมีราคาแพง นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง รู้ว่า “ขี้เถ้า” ที่เหลือจากเตาเผามีคุณสมบัติใกล้เคียงดินขาว จึงชักชวนชาวบ้าน ม่อนเขาแก้ว จังหวัดลำปาง ทดลองใช้ส่วนผสมใหม่ใช้ดินจากท้องทุ่ง ที่หาง่าย มาผสมขี้เถ้า จนได้ชิ้นงานที่สวยงามและมีคุณภาพ ทั้งยังช่วย ยืดอายุแหล่งดินขาวในจังหวัดลำปางไม่ให้หมดไป

ทรัพยากรมีจำกัด...ใช้แล้วหมดไป

นี่อาจเป็นทั้งทฤษฎีและเป็นทั้งสัจธรรม...ที่ชาวบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประสบกับตัวเอง

เพราะ “ดินขาว” วัตถุดิบหลักในการปั้นหม้อเริ่มหายากและมีราคาแพง ต้นทุนในการปั้นหม้อของชาวบ้านที่นี่จึงสูงขึ้น สุดท้ายหลายครัวเรือนต้องยุติ “อาชีพปั้นหม้อ”

นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เจ้าของโครงการจากถ้ำไร้ค่าพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาของชาวล้านนา รู้ว่า “ซีเถ้า” ที่เหลือจากเตาเผามีคุณสมบัติ “ใกล้เคียง” ดินขาวที่เป็นของหายากและมีราคาแพง จึงชักชวนชาวบ้านม่อนเขาแก้วทดลองใช้ส่วนผสมใหม่โดยนำดินจากท้องทุ่งที่หาง่ายมาผสมซีเถ้า

เป็นการเปลี่ยนถ้ำไร้ค่า สู่เครื่องปั้นดินเผาคุณภาพ ได้อย่างน่าทึ่ง!

รู้ค่า..ของสิ่งไร้ค่า

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้คนในหมู่บ้านม่อนเขาแก้ว หมู่ 3 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ยึดเป็นอาชีพเสริมเกือบทั้งชุมชน เมื่อว่างเว้น

จากการทำนา ใช้วิธีปั้นเองขายเอง ทั้งหม้อแกง หม้อน้ำ หม้อหนึ่ง หม้อสาว กระถาง รวมไปถึงตุ๊กตารูปแบบต่างๆ สร้างรายได้พอใช้จ่ายในครอบครัวแบบสบายๆ แต่ระยะหลัง “ดินขาว” ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญมีราคาสูงขึ้น เพราะปริมาณในแหล่งดินที่อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ร่อยหรอลงทุกขณะ ทำให้ชาวบ้านค่อนข้างกังวลใจ ยิ่งเห็นโรงงานเครื่องปั้นดินเผาหลายแห่งในจังหวัดลำปาง ทนแบกรับภาระทั้งค่าแรง และค่าวัตถุดิบไม่ไหว จนต้องปิดกิจการลง ก็ยิ่งตอกย้ำให้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว

“วันหนึ่ง อาจารย์สมศักดิ์ กำทอง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ซึ่งคุ้นเคยกันดี ได้พานักศึกษามาแนะนำตัวขอทดลองสูตรผสมดินแบบใหม่ คือใช้ซีเถ้า ผสมดินโป่งดินขาว โซเดียม และน้ำ เป็นการลดส่วนผสมดินขาวลง แล้วเพิ่มซีเถ้าเข้ามาแทน เมื่อผสมเสร็จแล้วก็ใช้วิธีการหล่อแทนการปั้น ลองผิวดลองถูกอยู่หลายครั้ง จึงพบว่าถ้าใช้ซีเถ้าเยอะ วัตถุที่หล่อจะร่อน แตกคาพิมพ์ แต่ถ้าผสมในปริมาณที่พอดี วัตถุที่ได้จะมีน้ำหนักเบา ที่สำคัญราคาต้นทุนต่ำลง เพราะซีเถ้าหาได้ง่ายทั่วไป ไม่ต้องซื้อ” ลุงประเวช หมื่นบุษ ประสานกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อดิน บ้านม่อนเขาแก้ว เล่าถึงความเป็นมา

ขอแก้มือ..หลังพลาดหวังจากปีที่แล้ว

จุดเริ่มต้นของโครงการ “จากเก้าอี้ค่าพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาของชาวล้านนา คุณค่าต่อชุมชนบนเส้นทางอนาคตที่ยั่งยืน” มาจากการที่อาจารย์สมศักดิ์ได้แจ้งให้นักศึกษาทราบว่า โครงการ “กล้าใหม่...ไผ่รู้” เปิดรับสมัครโครงการ โดยมีกติกาคือต้องลงไปทำร่วมกับชุมชน ทำให้ “แทน” ภาคิโนย นั้นหมอง ซึ่งเคยพลาดหวังจากปีที่แล้ว สนใจอยากแก้มืออีกครั้ง จึงชักชวนเพื่อนสนิทที่เคยออกค่ายอาสาให้มาทำงานด้วย เพราะข้อผิดพลาดในปีที่แล้วคือเกาะกลุ่มกับเพื่อนที่ไม่สนิท จึงพูดคุยและทำงานด้วยกันลำบาก

“ปีที่แล้วผมติด 40 ทีม เป็นโครงการที่ใช้เก้าอี้จากไม้มะขามทดแทนวัสดุดินขาวในโรงงานเซรามิก ซึ่งคณะกรรมการคิดว่าไม่ใช่ชุมชน และจะรู้หรือแยกได้อย่างไรว่าเป็นเก้าอี้ไม้มะขาม ในปีนี้จึงปรับมาเป็นซี่เก้าอี้ทั่วไป และจากเซรามิกมาเป็นเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนแทน เพื่อให้ตอบโจทย์มากขึ้น และคิดว่าน่าจะช่วยให้ชุมชนมีทางเลือกมากขึ้น นอกเหนือจากการปั้นขึ้นรูปดินเผาเพียงอย่างเดียว โดยสามารถใช้วิธีทำเป็นน้ำดินหล่อกับแม่พิมพ์ก็ได้” แทน อธิบาย

ขณะที่ จันทนา ปันใจ “ก้อย” บอกว่า เห็นแทนทำโครงการส่งตั้งแต่ปีที่แล้วแต่ไม่ได้ให้ความสนใจ พอถูกชวนในครั้งนี้อจึงศึกษารายละเอียดพบว่าน่าสนใจและอยากลองทำงานกับชุมชนดูบ้าง เพราะเรียนปีสุดท้ายแล้ว จบออกไปก็ต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ซึ่งอาจต้องสัมพันธ์กับชุมชนด้วย

ลดกลุ่มเป้าหมาย...วางแผนการทำงานชัดเจน

เมื่อได้กลุ่มแล้วทั้งทีมก็เล็งหาพื้นที่ อาจารย์จึงแนะนำหมู่บ้านม่อนเขาแก้ว ซึ่งเป็นชุมชนที่ทำเครื่องปั้นดินเผามาแต่ดั้งเดิม และในปี 2550 เคยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเข้าไปอบรมให้ชาวบ้านใช้เทคนิคหล่อน้ำดินแทนการปั้นขึ้นรูป ทำให้ชาวบ้านทำชิ้นงานที่มีขนาดเล็กลงได้ และประหยัดเวลากว่าการขึ้นรูปด้วยมือ

“ลงพื้นที่ครั้งแรกก็เล่าให้ชาวบ้านฟังว่าพวกเรากำลังจะทำอะไร ชาวบ้านอยากร่วมมือด้วยหรือไม่ มีการสุ่มสัมภาษณ์บางรายและจดรายละเอียดไว้คร่าว ๆ ทำให้ทราบว่าชาวบ้านเล็กหล่อน้ำดิน ทั้งนี้การ “หล่อน้ำดิน” เป็นชื่อเฉพาะของวิธีขึ้นรูปแบบหนึ่ง อาศัยการเทน้ำดินเหลวที่มีดินขาวเป็นส่วนผสมลงในแบบพิมพ์ปูนปลาสเตอร์ ซึ่งการขึ้นรูปด้วยวิธีนี้เหมาะกับการผลิตชิ้นงานที่ยาก ๆ มีรายละเอียดมากหรืองานที่ค่อนข้างซับซ้อน เช่น ชิ้นงานเซรามิก ชิ้นงานแกะสลัก ฯลฯ การเข้าไปของพวกเราครั้งนี้ จึงต้องอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจว่าแม้จะเน้นการหล่อ แต่จะใช้ดินขาวในสัดส่วนที่น้อยลง โดยใช้ซี่เก้าอี้ที่มีอยู่ตามบ้านเรือนมาเป็นส่วนผสมแทน” ธนพันธ์ จันทรหงส์ “แบงค์” บอกเล่าถึงการเข้าไปนำเสนอโครงการในชุมชน

และเมื่อผ่านเข้ารอบ 40 ทีม ก็ปรึกษากันว่าใครจะเป็นผู้นำเสนองานให้คณะกรรมการ พร้อมกับแบ่งหน้าที่กันให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยก้อยหาข้อมูลเพิ่มเติม ดูที่มาที่ไปของโครงการแทนดูในส่วนของแผนปฏิบัติการ ระยะเวลาทำงาน ส่วนแบงค์

ดูคุณภาพผลิตภัณฑ์ในเชิงเทคนิค และหลังเข้ารอบ 20 ทีม พวกเขาได้เข้าค่ายอบรมเติมความรู้ที่ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หาดตะวนรอน ทำให้ทั้ง 3 คนได้เรียนรู้เทคนิคการทำงานที่ตรงทิศทางมากขึ้น

แทน บอกว่า ได้เครื่องมือการทำงานเพิ่มขึ้น จากเดิมแค่จดสัมภาษณ์เท่านั้น แต่พออบรมกลับมาเขามีเครื่องมือช่วยในการทำงานมากขึ้น เช่น การทำแผนที่ชุมชน การเข้าไปทำโครงการกับชาวบ้าน และการเขียน Mind Mapping เป็นต้น โดยต้องนำข้อมูลที่ได้ไปเติมมาสรุปจัดเรียงใหม่ให้ดูเข้าใจง่ายขึ้น พร้อมทั้งทำแผนที่ชุมชนว่าจุดไหน บ้านไหนมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และกำหนดขอบเขต รวมถึงระยะเวลาการทำงานให้ชัดเจนกว่าเดิม

ขณะที่ก้อย ก็มีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น เหมือนได้รับการเติมพลัง เติมความรู้มาสด ๆ ร้อน ๆ ทำให้อยากทดลองใช้ว่าจะเกิดประสิทธิภาพตามที่คาดหวังหรือไม่

เช่นเดียวกับแบงค์ ที่เล่าว่า เขาเปลี่ยนแนวคิดการทำงาน จากเดิมที่ทำโครงการนี้เหมือนต้องทำด้วยตัวเอง ทุกขั้นตอน ก็มีภาระงาน แร้งงานกับคนอื่น และไม่เพียงเฉพาะกลุ่มพวกเขาเท่านั้น ยังเปิดรับน้อง ๆ เข้ามาร่วมโครงการด้วย เพื่อให้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับชุมชน จะได้สามารถต่อยอดขยายผลได้ในอนาคต

“เดิมนักศึกษาไม่ค่อยได้ลงชุมชน อาจมีโครงการทำกับชุมชนบ้าง แต่เป็นลักษณะทำวันเดียวจบ พอมาทำงานตรงนี้

เป็นนวัตกรรมที่นักศึกษาต้องลงมือทำแล้วเผยแพร่สู่ชุมชน ต้องมีทักษะในการเข้าหาชุมชน ซึ่งก็ได้ความรู้มาจากค่าย แต่เราต้องกระตุ้นด้วยว่าความถี่ก็สำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และพอได้ทำจริงพวกเขาก็ตระหนักถึงปัญหาของดินขาวที่จะหมดไป และมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น จากที่เคยทำงานกลุ่มให้เป็นงานของคน ๆ เดียวก็ทำงานในลักษณะกลุ่มจริง ๆ ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหา ไม่ใช่เฉพาะในกลุ่มเพื่อน แต่มีรุ่นน้องด้วย การตัดสินใจต่าง ๆ ต้องยอมรับความคิดเห็นของคนในกลุ่ม...รู้สึกดีใจที่ได้เข้ามาช่วยชี้แนะให้คำปรึกษา และให้กำลังใจในการทำงาน”

อาจารย์สมศักดิ์ให้ความเห็นต่อการทำงานของนักศึกษากลุ่มนี้ หลังกลับจากค่าย ทีมนักศึกษากลับมาสำรวจชุมชน ม่อนเขาแก้วอีกครั้ง คราวนี้แบ่งเป็น 3 ทีม ให้แต่ละทีมลงพื้นที่ 10 - 15 หลังคาเรือน พร้อมใบตอบรับเข้าร่วมโครงการ โดยตั้งเป้าหมายไว้ราว 80 เปอร์เซ็นต์ แต่ได้จริงแค่ 60 เปอร์เซ็นต์ และสุดท้ายคำนวณงบประมาณทำแม่พิมพ์แล้ว รวบรวมได้แค่ 15 รายเท่านั้น จึงมุ่งไปที่กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อดินบ้านม่อนเขาแก้วของลุงประเวช เพราะเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจใช้ชี้อาชีพทดแทนดินขาวอย่างจริงจังที่สุด โดยให้ลุงประเวชช่วยเลือกสมาชิกทั้ง 15 รายที่ต้องการทำจริง ๆ เพราะในกลุ่มมีสมาชิกกว่า 100 ราย จึงต้องคัดเลือกเฉพาะสมาชิกที่สนใจและตั้งใจทำจริง ๆ ซึ่งลุงประเวชในฐานะประธานกลุ่มที่ทำงานคลุกคลีร่วมกับสมาชิกมานานก็รู้ว่าใครทำงานจริงจังแค่ไหน

สูตรทดลองจากห้องแล็บ... ใช้งานในพื้นที่ไม้ได้

อย่างไรก็ตามแม้จะแบ่งหน้าที่การทำงานกันแล้ว โดยมีแทนเป็นหัวหน้าทีมทำหน้าที่ตัดสินใจ แต่เมื่อเพื่อนคิดเห็นไม่ตรงกัน บางครั้งจึงต้องคอยประสานงาน แบ่งงานให้เพื่อนหรือน้องๆ และยังเป็นพิธีกรจัดอบรม ประสานให้กิจกรรมเดินต่อไปได้ ด้านแบงค์ก็ทำสรุปผล ดูภาพรวมโครงการ และคอยสรุปงานให้เพื่อน ๆ น้อง ๆ ฟัง ส่วนก้อยช่วยอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่ม เช่น ทำเอกสารโครงการ ประสานงาน จัดเบรก และอาหารขณะอบรม รวมถึงระดมความคิดเห็นชาวบ้านให้ช่วยกันคิด ช่วยกันแสดงออกถึงความต้องการ และดึงภูมิความรู้ที่มีอยู่ออกมาใช้ประโยชน์

แต่ถ้าต้องใช้เงิน ต้องคุยกันทั้งหมด ให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และทุกคนต้องลงชุมชน แบ่งทีมไปคลุกคลีกับทั้ง 15 ครัวเรือน เพื่อดึงเข้ามาอบรมร่วมกันที่กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นหม้อดินบ้านม่อนเขาแก้ว ซึ่งภาคเช้าจะมีการบรรยายเกี่ยวกับทฤษฎี ขี้เถ้ามีส่วนผสมอะไรบ้าง คุณสมบัติเป็นอย่างไร พร้อมให้อาจารย์สมศักดิ์บรรยายถึงงานวิจัยเกี่ยวกับขี้เถ้าที่ทำอยู่ ซึ่งช่วยยืนยันถึงความปลอดภัยของขี้เถ้าในการนำมาใช้เป็นส่วนผสม และที่มาของโครงการ

ก่อนหน้านี้ ทางทีมได้นำขี้เถ้าจากครัวเรือนไปวิเคราะห์ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เครื่องเอกซเรย์ฟลูออเรสเซนซ์ ก็พบว่า ขี้เถ้ามีองค์ประกอบทางเคมีคล้ายดินขาว คือ มีซิลิกา และแคลเซียมออกไซด์ สามารถนำมาเป็นส่วนผสมทดแทนดินขาวเพื่อทำเครื่องปั้นดินเผาได้ โดยแบบแรกใช้อัตราส่วนดินโป่ง 70 : ขี้เถ้า 30 แบบที่ 2 ใช้ดินโป่ง 80 : ขี้เถ้า 20 และแบบสุดท้าย ใช้ดินโป่ง 90 : ขี้เถ้า 10 ก็พบว่าสูตรที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจที่สุดคืออัตราส่วน 90 : 10 ชิ้นงานออกมาดีที่สุด แต่ลดปริมาณดินขาวได้น้อย ขณะที่อีก 2 อัตราส่วนก็ยังให้ชิ้นงานที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดี

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสูตร 90 : 10 จะทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมาดีที่สุดและมีคุณภาพกว่าสูตรอื่นๆ แต่กลับลดปริมาณการใช้ดินขาวได้น้อย ขณะที่สูตร 70 : 30 คุณภาพผลิตภัณฑ์อยู่ในเกณฑ์ดี แม้จะดีไม่เท่ากับ 2 สูตร แต่ตอบโจทย์โครงการที่ต้องการลดดินขาวได้มากที่สุด ดังนั้นสูตรอัตราส่วนดินโป่ง 70 : ขี้เถ้า 30 จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพราะเมื่อคำนวณแล้ว จะสามารถยืดอายุการใช้งานดินขาวในจังหวัดลำปางได้ถึง 40 ปี จากปริมาณดินขาวที่มีอยู่ในปัจจุบัน และยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้อีกทางหนึ่ง

เมื่อถึงเวลาปฏิบัติจริงในครั้ง پایของการอบรมวันแรก โดยให้กลุ่มประเวศเป็นวิทยากรสอนเทคนิคการหล่อน้ำดินให้

แม้ไม่ได้ตามเป้าหมาย..แต่ช่วย ปูแนวทางให้ชุมชน

“ถ้าถามถึงความพึงพอใจในโครงการนี้ ยอมรับว่ายังไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ คือเดิมตั้งใจจะลดการใช้ดินขาวในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาลง 30 เปอร์เซ็นต์ แต่ทำได้แค่ 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่อย่างน้อยที่สุดก็เป็นตัวอย่าง หรือแนวทางที่ทำให้ชุมชนเห็นว่า สามารถใช้ชี้เถ้าเป็นวัตถุดิบทดแทนได้ และน่าจะนำไปต่อยอดได้ นั่นหมายความว่า แม้จะลดการใช้ดินขาวได้เพียง 20 เปอร์เซ็นต์ แต่หากคนเห็นข้อดีของการใช้เป็นวัตถุดิบทดแทนในวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ ก็จะช่วยลดการใช้ดินขาวได้ในปริมาณมากเช่นกัน”

แทน บอกด้วยน้ำเสียงจริงจัง

ก้อยเสริมว่าจุดเด่นอื่นๆ ของผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำหนักเบา กว่าเครื่องปั้นดินเผาทั่วไป ทำให้ขนส่งได้ง่าย แกมผลิตภัณฑ์ ยังมีความแข็งแรงขึ้น เพราะในชี้เถ้ามีส่วนผสมของซิลิกา ที่สำคัญคือต้นทุนที่ต่ำลง และสุดท้ายผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำไปขึ้นทะเบียนมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือ มผช. ด้วย ซึ่งการขอขึ้นทะเบียน มผช. นั้น ผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการรับรองจาก 2 ส่วน คือ ศูนย์อุตสาหกรรมคุณภาพเชรามิก จังหวัดลำปาง เรื่องความแข็งแรงทนทาน ซึ่งพวกเราก็ได้ไปรับรองมาแล้ว เหลือแต่ไปรับรองจาก อย.เรื่องสารปนเปื้อนจำพวกตะกั่วกับแคดเมียมเท่านั้น ซึ่งหากได้ไปรับรองจาก อย.มา พวกเราก็จะนำผลิตภัณฑ์นี้ไปขอขึ้นทะเบียน มผช.ต่อไป ซึ่งหากผ่านการรับรองจาก มผช.แล้ว ก็น่าจะช่วยดึงดูดให้คนในชุมชนสนใจ นำส่วนผสมนี้ไปใช้มากขึ้น

ขณะที่ลุงประเวช ย้ำว่าพอใจในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ได้จากสูตรและวิธีการหล่อก่อนหน้านี้ และตั้งใจจะสานต่อ เพราะเป็นงานชิ้นเล็ก น้ำหนักเบา ง่ายลูกค้าให้ซื้อติดมือเป็นของฝากได้ง่าย โดยคิดจะทดลองสูตรใช้ดินโป่ง 90 : ชี้เถ้า 10 โดยจะเปรียบเทียบ 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งใส่ดินขาว และอีกส่วนหนึ่งไม่ใส่ดินขาวเลย เนื่องจากนักศึกษาได้ทดสอบในห้องปฏิบัติการแล้วพบว่าสูตรนี้มีคุณภาพดีที่สุดในแง่ความแข็งแรง แต่หากส่วนของการทดลองที่ไม่ใส่ดินขาวมีปัญหาต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ก็จะยึดสูตร 80 : 20 ต่อไป

กับสมาชิกทั้งหมด ต้องใช้สูตรดินโป่ง 80 : ชี้เถ้า 20 เพราะก่อนหน้านี้เคยนำสูตร 70 : 30 ที่ใช้ได้ผลในห้องปฏิบัติการ มาทดลองหล่อที่บ้านลุงประเวชแล้วพบว่าเมื่อแกะพิมพ์ วัตถุที่ได้จะแตกร่อน ไม่เหมือนที่ทำในห้องปฏิบัติการ เนื่องจากไม่สามารถควบคุมตัวแปรทั้งหมดได้

สำหรับแม่พิมพ์ปูนปลาสเตอร์ที่เตรียมไว้ มี 4 แบบ ได้แก่ คนโท 2 แบบ มีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ แก้วน้ำ แต่ยังไม่แนะนำให้ชาวบ้านผลิตเพราะยังไม่ได้ขอ อย. ซึ่งตามมาตรฐานแล้วผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและเครื่องดื่ม ต้องขอ อย. ด้วย และแบบสุดท้ายคืออมสินของลุงประเวช ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด จึงนำมาทดลองด้วย

กระนั้นเมื่อถอดพิมพ์ในวันที่ 2 วัตถุที่หล่อก็ยังแตก เพราะพิมพ์ไม่แห้ง จึงไม่ดูดซับน้ำจากดินที่หล่อ แต่ชาวบ้านที่มาอบรมก็เข้าใจ เนื่องจากมีประสบการณ์ด้านนี้อยู่แล้ว จึงพากันศึกษาเรียนรู้จากส่วนที่หล่อได้ พร้อมกับให้คำแนะนำในการดูแลรักษาพิมพ์ โดยเก็บไว้ในที่ร่ม ห้ามนำไปล้างน้ำ หรือสัมผัสความชื้น

ช่วงบ่ายของวันที่ 2 เป็นการเก็บรายละเอียดงานลงวดลายเพื่อตกแต่งให้สวยงาม ก็เป็นอันจบสิ้นกระบวนการอบรม ส่วนขั้นตอนการเผาเป็นเทคนิคเฉพาะครัวเรือนที่สืบทอดกันมา จึงให้ชาวบ้านทดลองนำแม่พิมพ์ไปทำที่บ้าน แต่เนื่องจากแม่พิมพ์ยังไม่แห้งสนิท ทำให้สามารถหล่อได้แค่ 2 ราย ที่เหลือต้องรอให้แม่พิมพ์ปูนปลาสเตอร์แห้งสนิทก่อนจึงจะเริ่มดำเนินการได้

ภาคิไนย นันหม่อง “แทน” หัวหน้าโครงการ

ตลอดเวลาที่ลงพื้นที่ ประทับใจชาวบ้านที่เป็นกันเองมาก มีอะไรก็ยกมาให้กิน และไว้ว่างใจพวกเรา เช่น ต้องออกไปนอกบ้านขณะที่พวกเราทำงานอยู่ ก็บอกให้เราอยู่บ้านทำงานต่อไปได้ กลับเมื่อไหร่ก็ปิดบ้านไว้ และในอนาคตสาขาที่พวกเราเรียนคือวิทยาศาสตร์ทั่วไป จบแล้วก็ต้องเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ ต้องอยู่กับนักเรียน ตอนที่ยังไม่ได้ลงมาทำงานกับชุมชนในโครงการนี้ ก็ตั้งความคาดหวังกับนักเรียนไว้สูงมาก แต่พอได้ลงมาคลุกคลีทำงานกับชุมชนแล้ว พบว่ามีปัญหา มาก ต้องตามแก้ปัญหาตลอด ทำให้การมองไปในอนาคตเกี่ยวกับนักเรียนใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น ไม่หวังสูงเกินไปว่านักเรียนต้องเพียบพร้อม เก่ง ดี ฉลาด เชื่อฟังครู และคิดว่าควรนำเด็กมาเรียนรู้นอกห้อง ให้เจอกับปัญหาบ้าง จะได้คิดและทำอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานที่เป็นความจริง

ธนพันธ์ จันทรหงษ์ “แบงค์”

ชอบที่ชาวบ้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ และพร้อมให้ความร่วมมือดีมาก แต่ละคนไม่หวงสูตร ใครมีเทคนิคดี ๆ ก็นำมาชี้แนะ ทำให้การทำงานผ่านพ้นไปได้ด้วยดี แม้จะเจออุปสรรคอยู่บ้าง...จึงคิดว่าโครงการนี้ไม่ได้แค่สอนให้รู้จักการทำงาน แต่สอนวิธีสร้างสัมพันธ์กับชุมชนด้วย...ในอนาคต ผมคิดว่าอาชีพครูก็สัมพันธ์กับชุมชนอยู่แล้ว น่าจะวางตัวให้เข้ากับชุมชนได้ง่ายขึ้น และชี้แนะนักเรียนให้เห็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนได้

จันทนา ปันใจ “ก้อย”

การทำโครงการนี้เป็นการฝึกกระบวนการทำงานให้เรียนรู้ คิด วางแผน อย่างเป็นระบบ มีการยืดหยุ่นเพื่อแก้ปัญหา เช่น จากเดิมที่วางแผน 70 : 30 เมื่อทำแล้วขัดข้อง ก็ปรับเปลี่ยนเป็น 80 : 20 เรียกว่าได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาช่วยชาวบ้านแก้ไขปัญหาได้ดียิ่งขึ้น และวัตถุดิบทดแทนยังเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ปกติทุกบ้านก็ต้องใช้ถ่านฟืนอยู่แล้วจึงนำมาเป็นส่วนผสมได้เลย...เมื่อผ่านการเรียนรู้ในจุดนี้ การนำไปใช้ในอนาคตจึงไม่ใช่เรื่องยาก สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการวางแผนทำงาน และการรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น

โครงการ

จากเจ้าไร่ค่าพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาของชาวล้านนา คุณค่าต่อชุมชนบนเส้นทางอนาคตที่ยั่งยืน
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หัวหน้าโครงการ

นายภาคิไนย นันหม่อง

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวจันทนา ปันใจ

นายธนพันธ์ จันทรหงษ์

นางสาวไอลดา แซ่ลัม

นางสาวจุไรรัตน์ สุพรรณิช

นายแบ่ง โกตแสง

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายสมศักดิ์ กำทอง

หนุ่มสาวชาววิศวกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย อาสา “จุดไฟ”
ให้บ้านอะจ๋อ ด้วยการสร้างเครื่องอบกล้วยพลังงานแสงอาทิตย์
และก๊าซหุงต้ม หวังสร้างอาชีพใหม่จาก “กล้วยน้ำว้า” หัวไร่ปลายนา
ให้กลายเป็น “กล้วยตาก” รสเลิศ

เครื่องอบกล้วย... บ้านอะจ๋อ

วิทยาลัยเชียงราย

หมู่บ้านจะจ้อ ชุมชนชาวเขาเผ่าลาหู่ เป็นหมู่บ้านบริหารของหมู่ที่ 6 บ้านผาเสริมพัฒนา มีครัวเรือนอาศัยอยู่ทั้งสิ้น 47 ครัวเรือน ประชากรรวม 277 คน ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่บนเนินเขาสูง การสร้างบ้านเรือนจึงอยู่ตามเชิงเขา มีแหล่งน้ำไหลผ่านทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ประกอบอาชีพหลักคือทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าวโพดสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ และปลูกผักโครงการหลวง

บ้านจะจ้อแม้จะอยู่ในเขตอำเภอเมือง ห่างจากตัวเมืองเชียงรายเพียงแค่ 22 กิโลเมตร แต่หมู่บ้านแห่งนี้กลับอยู่ไกลขึ้นไปบนดอยสูง ไม่มีไฟฟ้าใช้ การเดินทางที่แสนยากลำบากเป็นอุปสรรคต่อการทำมาหากินเป็นอย่างมาก ทุกๆ ปีเมื่อหมดฤดูทำนาชาวบ้านก็จะว่างงาน บางส่วนจึงออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ บางคนเข้าไปหางานที่กรุงเทพฯ จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นที่รู้จักดีของหน่วยงานราชการและเอกชนเข้าไปให้ความช่วยเหลือบ่อยครั้ง ทั้งสิ่งของและอาหาร แต่นั่นก็ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่แท้จริงให้กับชุมชนได้

และนั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการชาววิศวะมีไฟ ร่วมใจทำเครื่องอบกล้วยช่วยชุมชนไม่มีไฟ นำโดยนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย

“เราอยากให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง และเป็นรายได้ประจำที่ช่วยไม่ให้เขาไม่ต้องออกไปทำงานไกลจาก

ครอบครัว เราต้องการประดิษฐ์เครื่องอบกล้วยน้ำว้าที่ใช้ระบบโซลาร์เซลล์ร่วมกับการใช้ก๊าซหุงต้ม (LPG) ให้ชาวบ้านที่นำไปใช้อบกล้วย เพื่อทำเป็นกล้วยตาก ซึ่งเราเห็นว่าที่นี่ปลูกกล้วยน้ำว้าอยู่แล้วตามหัวไร่ปลายนา เพื่อจำหน่ายเป็นของฝาก เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน” **อุไรภรณ์ พินาธรรม “ก้อย”** เล่าถึงที่มาของแนวคิดการดำเนินโครงการ

เมื่อความสงสัยเป็นบ่อเกิดของคนอาสา นักศึกษาหนุ่มสาวชาววิศวะจำนวน 16 คน จาก วิทยาลัยเชียงราย จึงรวมตัวกันนำความรู้ด้านวิศวกรรมศาสตร์มาทำให้เกิดประโยชน์จริงต่อชุมชน ผ่านโครงการชาววิศวะมีไฟ ร่วมใจทำเครื่องอบกล้วยช่วยชุมชนไม่มีไฟ โดยหวังว่าชาวบ้านที่นี่จะมีอาชีพใหม่หรืออาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำนา

บันทอยอย่าง...จุดไฟให้บ้านจะจ้อ

หลังจากโครงการผ่านเข้ารอบ 20 ทีม เหล่านักศึกษาเร่งลงพื้นที่บ้านจะจ้อทันที แต่หนทางก็ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบเสมอไป อุปสรรคแรกที่หนุ่มสาวทั้ง 16 คนต้องฝ่าฟันคือ ปัญหาเรื่องการสื่อสารระหว่างนักศึกษากับคนในชุมชน เนื่องจากบ้านจะจ้อเป็นชาวเขาเผ่าลาหู่ ชาวบ้านมักขี้อาย ไม่กล้าพูดกับคนแปลกหน้ามากนัก นักศึกษาจึงประสานงาน

ไปยังหมู่บ้านหมู่ที่ 6 ก่อนในเบื้องต้น พร้อมกับเล่าให้ฟังถึงเป้าหมายของการเข้ามาทำโครงการอย่างคร่าว ๆ

หลังชี้แจงที่มาที่ไปของโครงการแล้ว กลุ่มนักศึกษา ร่วมกับ **ตัน คำภีระ ผู้นำชุมชน** รวมถึงครูประจำศูนย์การศึกษาบนพื้นที่สูง และชาวบ้านบางคนทีพูดไทยได้จัดกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกับเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน ทำให้บรรยากาศดีขึ้น แม้จะต้องใช้ล่ามช่วยแปลบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้นักศึกษาทำงานได้ราบรื่นขึ้น และในครั้งนี้อเองผู้นำชุมชนได้แจ้งให้แกนนำชุมชนรับทราบเรื่องที่มีนักศึกษาเข้ามาเพื่อทำโครงการดังกล่าว ซึ่งกลุ่มแกนนำในชุมชนต่างเห็นดีด้วย จากนั้นแกนนำชุมชนก็จะไปประชาสัมพันธ์ให้ลูกบ้านรับทราบต่อไป รวมทั้งมีการเสนอชื่อรวมกลุ่มกันเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างเห็นดีด้วย หากนักศึกษาสามารถสร้างเครื่องอบกล้วยให้ชาวบ้านได้จริง

พสานความรู้รุ่นพี่รุ่นน้องสร้าง เครื่องอบกล้วย

หลังแจ้งที่มาที่ไปของโครงการให้ชาวบ้านรับรู้ ความหวังและความฝันของชาวบ้านถูกจุดขึ้นแล้ว เหล่านักศึกษาต่างหอบหิ้วความหวังของชาวบ้านกลับมาอย่างเต็มใจ ระหว่าง

ที่เฝ้ารอการพบปะกันครั้งใหม่ ทีมวิศวกรรมก็กลับมาวางแผนคิดการทำเครื่องอบกล้วย โดยเบื้องต้นจะนำแนวทางการทำเครื่องอบพริกของรุ่นพี่ที่เคยทำไว้แล้วมาปรับปรุงต่อยอดด้วยการนำแบบตู้อบที่ใช้ไซลาร์เซลล์อย่างเดียวมานผสมผสานเข้ากับระบบก๊าซหุงต้ม ทำให้อบกล้วยได้ทั้งในเวลาที่มีแดดและไม่มีแดดได้อย่างลงตัว ระหว่างทางก็ยังคงคิดออกแบบโลโก้และบรรจุภัณฑ์กล้วยอบไว้ล่วงหน้า หากผลิตภัณฑ์ออกเมื่อไหร่ก็พร้อมบรรจุได้ทันที

และแล้วก็ถึงเวลาลงพื้นที่ที่บ้านจะจ่ออีกครั้ง เมื่อพวกเขาจะต้องลงมือสร้างเครื่องอบกล้วย...แต่คำถามก็ตามมา...บนพื้นที่สูงในชุมชนจะมีพื้นที่ราบและมีพื้นที่ส่วนกลางกว้างพอให้พวกเขาสร้างเครื่องอบกล้วยหรือไม่?

“เราลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อไปหาที่วางเครื่องอบกล้วยของเราซึ่งมีขนาดใหญ่พอสมควร พร้อมกับนำโลโก้ที่ออกแบบไว้ไปให้ชาวบ้านเลือกด้วย ไปถึงเราก็ไปรังวัดพื้นที่ทันที เราได้พื้นที่บริเวณลานกิจกรรมของชุมชนซึ่งมีแสงแดดส่องถึงตลอดวัน อีกทั้งพื้นที่ก็มีบริเวณกว้างเพียงพอที่จะวางเครื่องอบขนาด 1.80 x 2.50 เมตรได้ ซึ่งพอเราได้พื้นที่ปุ๊บ เราก็กองมือตัดเหล็กทำโครงสร้างเครื่องอบกล้วยทันที” ชำนาญ กันนิก้า เล่า

ระหว่างสร้างเครื่องอบกล้วย เหล่านักศึกษาจะผลัดเปลี่ยนกันลงพื้นที่ทุก ๆ วันอาทิตย์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และชี้แจงความคืบหน้า ตลอดจนนำความรู้เกี่ยวกับวิธีการอบกล้วยไปอบรมให้กับชาวบ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมกระทั่งปลายเดือนพฤศจิกายน 2556 เครื่องอบกล้วยจึงแล้วเสร็จตามเป้าหมาย เหล่านักศึกษาจึงรับนำมาติดตั้งให้กับชาวบ้าน พร้อมกับทดลองอบกล้วยตากครั้งแรกทันที

อบกล้วย...งานใหม่ชาวบ้านจะจ้อ

ทันทีที่นักศึกษาติดตั้งเครื่องอบกล้วยเสร็จ กล้วยน้ำว้าที่อยู่ตามหัวไร่ปลายนาที่ถูกไล่เลียงมาไม่ขาดสาย พิกุลทองไชยวงศ์ “แอ้ว” บอกว่า เครื่องอบกล้วยขนาด 1.80 x 2.50 เมตร อบกล้วยได้ครั้งละ 480 ลูก และสามารถใช้ได้ทั้งระบบโซลาร์เซลล์และก๊าซหุงต้ม โดยนำโมเดลเล็กๆ ของเครื่องอบฟริกของรุ่นพี่ที่เคยทำไว้มาเป็นต้นแบบและพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้นทุนเครื่องอบกล้วยอยู่ที่ประมาณ 7,000 บาท เมื่อคำนวณปริมาณการใช้พลังงานสำหรับทดลองอบกล้วยแล้วพบว่า หากใช้พลังงานแสงอาทิตย์จะใช้เวลาอบกล้วยประมาณ 2 - 3 วัน/ต่อการอบหนึ่งครั้ง หากอบด้วยก๊าซหุงต้มจะใช้เวลาอบประมาณ 18 ชั่วโมง/ต่อการอบหนึ่งครั้ง ซึ่งก๊าซหุงต้ม 15 กิโลกรัมสามารถอบกล้วยได้ 15 ครั้ง

“เราวางแผนไว้ว่า หากในอนาคตปริมาณกล้วยในชุมชนมีไม่เพียงพอในบางช่วง ก็จะสั่งซื้อจากหมู่บ้านใกล้เคียงก่อน แต่ก็จะมีการส่งเสริมการปลูกกล้วยในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาวต่อไป ส่วนเรื่องการตลาด ตอนนี้มีรถขายของขึ้นมาขายสินค้าอยู่บ่อย ๆ เราอาจจะฝากลงไปด้วย หรือขายส่งให้เขา นอกจากนี้พวกเขายังทดลองฝากขายตามร้านค้าชุมชนที่อยู่ใกล้กับวิทยาลัยเชิงยาว ตลาดสดเทศบาล และบางส่วนฝากขายที่โฮมสเตย์ในชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ่อยครั้ง ส่วนรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ขนาดบรรจุ และราคา ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาร่วมกันของนักศึกษาและผู้นำชุมชน เพราะพวกเขายังไม่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าการสร้างเครื่องอบกล้วยนี้จะช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นมากนักน้อยเท่าไร? เพียงแต่คิดว่าน่าจะมียาได้ดีกว่านั่งอยู่บ้านเฉย ๆ” แอ้วให้ความเห็น

ผู้นำหมู่บ้านเตรียมพร้อมกับการทำงานต่อเนื่อง

ตัน คัมภีระ ผู้นำชุมชนบ้านจะจ้อ บอกว่า จากการสอบถามและเก็บรายชื่อผู้ที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มทำกล้วยอบในรอบแรกเริ่มต้นมีอยู่ประมาณ 37 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการปลูกกล้วยไว้ตามหัวไร่ปลายนาสำหรับใช้เลี้ยงหมูอยู่แล้ว แต่

กล้วยที่ออกมาไม่สามารถนำมาขายให้พ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผลผลิตผลการเกษตรจากชาวบ้านได้ เนื่องจากไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมากนัก เพราะชาวบ้านปลูกกล้วยกันเยอะ และคนในชุมชนก็ยังไม่มียี่ห้อที่จะรวบรวมนำไปขายต่อยังชุมชนเมืองด้วยตนเอง

เมื่อได้รับแจ้งจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 เรื่องที่มีนักศึกษาเข้ามาทำโครงการในชุมชน ด้วยการนำวิทยุติดบิโกลกล้วยน้ำว้ามาทำเป็นกล้วยตาก โดยจะพัฒนาเรื่องการแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และการตลาดให้แก่ชาวบ้านเพื่อเป็นรายได้เสริม จึงมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมโครงการส่วนหนึ่ง ซึ่งเท่าที่ได้สอบถามเพิ่มเติมพบว่าหากโครงการประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านอื่นๆ คงจะเข้าร่วมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านได้จัดทีมเพื่อเข้ามาสานต่อโครงการไว้บ้างแล้ว เช่น จัดช่างไฟฟ้าไว้ดูแลเรื่องระบบเครื่องอบกล้วย ติดต่อชาวบ้านที่ทำรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์ในหมู่บ้านช่วยเรื่องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นชุมชนเองก็ยังต้องการให้นักศึกษาเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษาต่อไปในอนาคต

ทักษะชีวิตที่เพิ่มขึ้น...

ฤทัยรัตน์ ใจกุล ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี นอกจากชาวบ้านจะได้รับประโยชน์แล้ว นักศึกษาเองยังได้รับประสบการณ์ที่หาไม่ได้ในห้องเรียนหลายด้าน ไม่เฉพาะเรื่องหลักการทางวิศวกรรมเท่านั้น หลังจากได้ทำหน้าที่ที่ปรึกษาโครงการให้นักศึกษาทีมนี้ ก็สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของลูกศิษย์หลายคน บางคนที่เคยขี้อายไม่กล้าพูด ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก็เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม กลายเป็นคนที่รับฟังผู้อื่นมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอของเพื่อนร่วมงานและชุมชนที่เข้าไปทำโครงการด้วย และเมื่อนำปัญหาที่ตนเองประสบอยู่มาปรึกษากับอาจารย์ จะเห็นว่านักศึกษามีภาวะอารมณ์ที่นิ่งมากยิ่งขึ้น พูดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมากกว่าเดิม

อุไรกรณ์ พันธธรรม “ก้อย” หัวหน้าโครงงาน

เมื่อก่อนเธอมีความคิดและความมั่นใจในตนเองมากกว่าทำอะไรแล้วต้องได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่เมื่อเริ่มทำโครงงานนี้แล้วมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้การดำเนินโครงงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ทำให้ต้องทบทวนตนเอง รวมทั้งปรับตัวรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ ร่วมงานมากยิ่งขึ้น และรู้สึกภูมิใจมากที่มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น

พิชุลอง ไชยวงศ์ “แอ๋ว”

โครงงานนี้ต้องใช้เวลาในการดำเนินการมากแต่มีเวลาให้ค่อนข้างจำกัด เธอจึงต้องจัดการเวลาทำงานให้ดีเพื่อรองรับกับการทำงานของเพื่อนร่วมทีม เพื่อให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งเป็นงานที่ทำหายมากสำหรับเธอ หากเปรียบเทียบกับก่อนที่จะเข้าร่วมโครงงานแล้วรู้เลยว่าเธอเปลี่ยนไปมาก ต้องเสียสละเวลาส่วนตัวออกไป หันมาทุ่มเท เสียสละ รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น

กัญญาตา จิตศรัทธา “ปาล์ม”

เธอมีหน้าที่ติดต่อหาร้านค้าที่จะช่วยกระจายสินค้าให้ชาวบ้าน จึงรู้สึกท้อบ้าง เวลาโดนเจ้าของร้านตะคอกใส่ หรือไม่ต้อนรับ แต่ก็ไม่ถอย เพราะคิดว่าเป้าหมายที่เราทำคือเพื่อชาวบ้านไม่ใช่เพื่อตัวเอง คิดว่าน่าจะมีคนที่ใจดีอยู่บ้างไม่มากก็น้อย สำหรับเธอไม่เคยทำงานชุมชนแบบนี้มาก่อน ครึ่งนี้ต้องทำงานร่วมกับเพื่อนหลายๆ คน เมื่อก่อนอาจจะพูดคุยเฉพาะคนที่รู้จักเท่านั้น แต่การทำงานชุมชนต้องพูดคุยกับคนหลายกลุ่ม ทำให้เธอกลายเป็นคนที่เข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผลต่อการทำงานกลุ่มได้ดีขึ้น

กิตติพงษ์ แก้วมงคล “ป๊อป”

ความยากของโครงงานนี้น่าจะเป็นเรื่องการสื่อสาร โดยส่วนตัวเขาต้องทำงานส่งตัวเองเรียนด้วย เวลาจึงน้อยกว่าเพื่อนๆ หลายคน แต่ก็ต้องทำ เพราะเข้าร่วมกลุ่มแล้วไม่ยากทั้งวันๆ แทบจะไม่ค่อยได้นอน แต่ก็สู้ เพื่อนไม่ถอยเราก็ไม่ถอย หน้าที่หลักของเขาคือทำบัญชีและช่วยจัดหาอาหารน้ำดื่มให้กับทีมวิศวะเวลาทำโครงสร้างเครื่องจักร รู้สึกภูมิใจที่มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ณ วันนี้เขารู้สึกเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น จากเดิมที่ไม่ค่อยสนใจผู้อื่น ก็มีความเป็นห่วงใยคนอื่น ๆ มากขึ้น

โครงการ

ชาววิศวะมีไฟ ร่วมใจทำเครื่องอบกล้วยช่วยชุมชนไม่มีไฟ
วิทยาลัยเชียงราย

หัวหน้าโครงการ

นางสาวอุไรภรณ์ พินำธรรม

คณะกรรมการประกอบด้วย

นางสาวภิญญาดา จิตศรัทธา

นายชำนาญ กันนิก้า

นายภัทรภร จันดีศาสด

นางสาวเจนจิรา ไนคำ

นางสาวพัชรี คิตดี

นางสาวพุทธรักษ์ สุรินทร์เปา

นายสมคิด นามสอน

นายวุฒิพงศ์ กันทะสุข

นายวิฑูรย์ เทพวงศ์

นายสราวุธ เต่าคำ

นางสาวพิศุลทอง ไชยวงศ์

นายเอกพันธ์ ปัญญาปิ่น

นายต้นตระกูล ปัญโยแก้ว

นายขจรศักดิ์ มะโนรักษ์

นายกิตติพงษ์ แก้วมงคล

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายภักดี สิทธิฤทธิ์กวิน

นางสาวฤทัยรัตน์ ใจกุล

แม่ “ข้าว” ที่ชาวบ้านทุ่งหลวง ตำบลแม่วีน อำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่จะจำหน่ายไม่ได้ตามนโยบายรัฐ แต่ชาวบ้านที่นี้กลับขมุกขมน บรรจุข้าวชนิดนี้ใส่ถุงขาย ภายใต้แบรนด์ “ข้าวสามสุข” ซึ่งเกิดจาก ไอเดียของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขต ลำปาง ทำให้ข้าวเปลือกซึ่งแต่เดิมมีราคาเพียงกิโลกรัมละ 10 บาท หรือเกวียนละ 10,000 บาท เพิ่มขึ้นถึงเกวียนละ 40,000 บาท!

ข้าวสามสุข... ความภูมิใจของ คนปากากะญอ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลล้านนา
วิทยาเขตลำปาง

ทันทีที่อาจารย์สั่งงานให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มกันทำโครงการเพื่อเก็บคะแนน ในวิชาถ่ายทอดเทคโนโลยีและส่งเสริมการเกษตร ทำให้ “จิว” ชนสิบภู๋ นิยมโพธิ์นครนิกัหวนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมายาวนาน

ปัญหาที่ว่าเป็น “ข้าว” ที่เก็บในยุ้งฉาง ไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ตามนโยบายของรัฐ เนื่องจากเป็นข้าวไร่ และไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค แม้จะมีสีดินสวยงาม รสชาติอร่อยก็ตาม ขณะเดียวกันก็ขายได้ในราคาใกล้เคียง 10 บาทเท่านั้น และยังคงรอพ่อค้าคนกลางขึ้นมารับซื้อถึงชุมชน

จิวไม่รอช้ารีบชักชวน “เอส” เกรียงศักดิ์ ลือชัย และ “อัมร์” อัมรินทร์ ปุกปันนั้ มารวมกลุ่มทำโครงการทันที

สามสหาย เพื่อข้าว “สามสุข”

มีเพียง “จิว” คนเดียวที่เป็นลูกหลานปากาเกะญอ ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เพื่อน ๆ อีก 2 คนเป็นคนต่างถิ่น ดังนั้นการเล่าให้เพื่อนฟังถึงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องของจิว อาจไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจ...พวกเขาจึงชักชวนกันไปที่บ้านทุ่งหลวงเพื่อให้เพื่อน ๆ สัมผัสด้วยตนเอง

“เดินทางไกลมาก...ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมงจากมหาวิทยาลัย...เหนื่อย แต่สนุกค่ะ...ไปเห็นบรรยากาศ ที่นั่นเรารู้สึกอบอุ่น ทุกคนไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา และชาวบ้านทุกคนใจดีมาก...ไปถึงก็หายเหนื่อย” “อัมร์” สมาชิกในทีมเล่าถึงบรรยากาศการเดินทางขึ้นไปเรียนรู้ชุมชนปากาเกะญอแห่งบ้านทุ่งหลวง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ปริญญช วัจจิว ตัวแทนกลุ่มเยาวชนบ้านทุ่งหลวง เล่าว่า พื้นที่บ้านทุ่งหลวง เป็นชุมชนเล็ก ๆ อยู่ท่ามกลางหุบเขา ทำมาหากินด้วยการปลูกข้าวและปลูกพืชผลทางการเกษตรเป็นหลัก ผลผลิตบางส่วนส่งขายโครงการหลวง ข้าวที่ปลูกมีอยู่ 3 สายพันธุ์ คือ บือชอมี บือเนอุม และบือพะโคะ โดยปลูกในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้สารเคมีเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่เพิ่งลดการใช้สารเคมีลงเมื่อโครงการหลวงเข้ามาส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพแทน ประกอบการสืบค้นข้อมูลเดิมของชุมชนที่พบว่าเมื่อก่อนชุมชนแห่งนี้ทำการเกษตรแบบธรรมชาติ ไม่ได้พึ่งพาสารเคมีใด ๆ แนวคิดเรื่องการลดใช้สารเคมีในการปลูกข้าวจึงเริ่มจริงจังมากขึ้น

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อลดการใช้สารเคมี ก็ยังขายข้าวได้ในราคาถูกเพราะมีข้าวเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

“พอสารเคมีลด ปัญหาใหม่ก็ตามมา ข้าวขายไม่ค่อยได้จริง ๆ ชาวบ้านก็ไม่ทราบสาเหตุ แต่เมื่อเก็บไว้นาน ราคาจะถูกมาก...เพราะข้าวยิ่งเก๋าราคายิ่งถูก แต่ชาวบ้านก็ไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร...จนกระทั่งพี่จิวและเพื่อน ๆ มาคุยให้ฟังว่าจะทำโครงการแปรรูปข้าว ชาวบ้านก็สนใจ และเข้าร่วมในโครงการด้วย...”

ปริยานุช ยังบอกอีกว่า เหตุผลที่ชาวบ้านสนใจและเข้าร่วมโครงการนี้ เพราะความเชื่อมั่นของชาวบ้านส่วนหนึ่งมาจากโครงการที่ทำนั้นทำร่วมกับทางมหาวิทยาลัย แต่อีกส่วนหนึ่งก็มาจากจิวที่เป็นแกนนำกลุ่ม ซึ่งเป็นลูกหลานของบ้านนี้ และชาวบ้านเห็นว่าจิวเป็นเด็กที่มีความตั้งใจในการทำงาน

“ผมเคยบวชพระ....ช่วยงานพัฒนาหมู่บ้านมาโดยตลอด...อาจเป็นอีกเหตุผลที่ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือกับพวกเรา” จิวกล่าวเสริม

เน้นนาอินทรีย์เพื่อรักษานิเวศต้นน้ำ

การปลูกข้าวที่บ้านทุ่งหลวงมีเรื่องราวที่น่าประทับใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านจะลงแรงช่วยกัน ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ประกอบกับผืนนาอยู่ในเขตชุมชนต้นน้ำ การรักษาสังแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งหากใส่สารเคมีลงไปนานา ย่อมส่งผลถึงผู้ใช้น้ำตลอดสาย ขณะเดียวกัน เป้าหมายของโครงการชุมชนพัฒนา รักษาสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมด้วยผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นเมือง คือการเพิ่มมูลค่า

ของข้าวในยังฉางชาวบ้าน ดังนั้นการกำหนดกิจกรรมจึงจำเป็นต้องคิดให้ครอบคลุมทุก ๆ วัตถุประสงค์

“จิว” และทีมจึงเริ่มกิจกรรมในโครงการของพวกเขาด้วยการชักชวนให้คนในชุมชนหันมาปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ “ที่ผ่านมาผมเคยช่วยอาจารย์ทำวิจัยปัญหาเกี่ยวกับข้าว ซึ่งเป็นการทดสอบปุ๋ยกับพันธุ์ข้าว แต่ทำในพื้นที่อื่น จึงคิดว่าจะนำมาทำที่บ้านเกิด และเน้นปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก” จิว อธิบายถึงความเป็นมา

หลังเสร็จสิ้นโครงการในวิชาที่เรียนแล้ว ทางทีมได้ทราบรายละเอียดโครงการ “กล้าใหม่...ไผ่รู้” จากอาจารย์ที่ปรึกษา จึงเกิดความสนใจ เพราะสาขาพืชของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตลำปาง ยังไม่เคยมีผลงานเด่น...ด้วยคิดอยากสร้างผลงานให้สาขา ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็จะเป็นการเผยแพร่ให้สถาบันอื่น ๆ และคนทั่วไปรู้จักสาขาพืชได้กว้างขวางมากขึ้น ทั้งกลุ่มจึงชวน “เดช” วัฒนา แซ่ลี รุ่นพี่สาขาพืชที่เพิ่งเรียนจบด้วยดีกรีเกียรตินิยม ที่สำคัญยังเป็นคนชาติพันธุ์ด้วยกัน แม้จะต่างเผ่า ให้เข้ามาช่วยเสริมพร้อมขอ “อาจารย์อู๋” สุรพล ใจวงศ์ษา ผู้สนใจด้านงานวิจัยมาเป็นที่ปรึกษาโครงการ โดยต่อยอดเป็นโครงการชุมชนพัฒนา รักษาสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมด้วยผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นเมือง

ตั้งกลุ่มชาวบ้าน...พิถีพิถันตั้งแต่ คุณภาพดิน

อัมร์เล่าว่าพอโครงการผ่านเข้ารอบ 20 ทีม และมีโอกาสได้ไปอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพที่ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ หาดตะวนรอน จังหวัดชลบุรี ซึ่งทั้ง อัมร์ จี๊ว และ เอส ได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานภาคปฏิบัติหลายๆ ด้าน เช่น การลงพื้นที่ทำงานกับชุมชน การจัดทำแผนที่ชุมชน รวมทั้งการออกแบบปฏิทินการผลิต

และหลังกลับจากการอบรมที่หาดตะวนรอน...น้อง ๆ ทั้ง 3 คน ก็เริ่มต้นปฏิบัติการภารกิจทันที

“บ้านทุ่งหลวง หมู่ 2 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่อวด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชนบทที่มีพื้นที่เป็นภูเขาสูง โดยมีชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอมาตั้งถิ่นฐานอยู่ประมาณ 558 คน โดยมีอาชีพหลักคือการปลูกข้าว ซึ่งมีทั้งข้าวนา และข้าวไร่ และมีการใช้พื้นที่ในการทำนาคาประมาณ 687 ไร่ ข้าวไร่ประมาณ 220 ไร่ ในแต่ละปีนั้นบ้านทุ่งหลวงสามารถผลิตข้าวรวมกันประมาณ 300 ตันต่อปี และเหลือจากการบริโภคประมาณ 200 ตันต่อปี (ตัวเลขที่ได้เป็นตัวเลขที่ได้จากการคำนวณ

โดยแบ่งออกเป็นข้าวไร่และข้าวนาค้ำ) เมื่อนำไปสีเป็นข้าวกล้องหรือข้าวสารแล้วจะเหลือราว 50 – 60 ตัน” อัมร์กล่าว

อัมร์ย้ำว่า เธอประทับใจมากหลังจากที่ประชุมชาวบ้านพร้อมแนะนำโครงการแล้ว มีชาวบ้านที่ทำนาแบบอินทรีย์มากถึง 17 ครัวเรือนมาร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม “เกษตรกรรักษ์ธรรมชาติบ้านทุ่งหลวง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่อวด จังหวัดเชียงใหม่” ถือว่าได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก ซึ่งความเชื่อถือส่วนหนึ่งอาจมาจากจิตที่เป็นคนในหมู่บ้าน และเคยบวชเป็นพระภิกษุ 1 ปี ทั้งยังเป็นหนุ่มคนแรกของหมู่บ้านที่เรียนหนังสือจนจะได้รับปริญญาตรีเมื่อเพื่อนๆ มาร่วมทำโครงการ ชาวบ้านจึงพลอยต้อนรับด้วยความยินดี ทุกวันนี้ขึ้นบ้านไหน ก็ชวนคุย ชวนกินข้าว ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างอบอุ่นมาก

“และการเข้าพื้นที่ครั้งแรกๆ มาคือ การเอาดินไปวิเคราะห์ ซึ่งก็พบว่า มีการใช้สารเคมีมากระดับหนึ่ง ทำให้ดินมีสภาพเป็นกรด มีค่า pH อยู่ในระดับ 4.0 - 5.0 มีใบเตยเขียวต่ำ จึงแนะนำให้ชาวบ้านหาปูนขาวมาลงปรับสภาพดิน จากนั้นก็อบรมให้ความรู้เรื่องการบำรุงดิน ในส่วนกลุ่มเกษตรกรรักษ์ธรรมชาติ ก็แบ่งหน้าที่กันทำงาน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปในแต่ละวัน เพื่อให้ทำเป็นทุกขั้นตอน”

กว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์...ข้าวสามสุข

“ครั้งแรกผมนำข้าวเปลือกจากบ้านตัวเอง สายพันธุ์ **ปือพะโตะ** ถือเป็นข้าวพันธุ์ยอดนิยมของชาวดอยที่เมล็ดโต หุงขึ้นหม้อ รับประทานอร่อย ไปสีเป็นข้าวกล้องจำนวน 1 กระสอบ หรือประมาณ 30 กิโลกรัม ได้เป็นข้าวกล้อง 15 กิโลกรัม ก็ให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มมาดูว่าจะทำอะไรกับข้าวกล้อง 15 กิโลกรัมได้บ้าง เริ่มจากชั่งน้ำหนักใส่ถุงๆ ละ 900 กรัม จากนั้นนำไปแพ็คสุญญากาศ เก็บไว้หุงกินเอง ส่วนหนึ่งที่เหลือนำไปแจกอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตลำปาง เพื่อทดสอบความพึงพอใจด้านรสชาติ ปรากฏว่าได้ผลตอบรับที่ดี” จิวเล่าถึงกระบวนการทำงาน

กลับมาบ้านครั้งที่ 2 นำข้าวเปลือกทั้ง 3 สายพันธุ์ คือ ปือพะโตะของแม่ 30 กิโลกรัม ปือเนอมาจากยั้งของป้า 30 กิโลกรัม และปือชอมมีของ “พี่ต๋อย” สุทธิชา เจริญสุขสมบัติ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรักษารมชาติ อีก 30 กิโลกรัม ไปสีเป็นข้าวกล้อง โดยบอกป้ากับพี่ต๋อยว่าขอซื้อในราคา กิโลกรัมละ 15 บาท แต่ติดหนืไว้ก่อน หากขายได้จะนำเงินมาให้ ทั้งคู่ยอมให้ข้าวด้วยความเต็มใจ เพราะพี่ต๋อยตั้งความหวังว่าถ้าโครงการนี้ไปได้ดี ข้าวดอยสามารถขายได้ราคางาม จะให้ลูกที่กำลังใกล้เรียนจบ กลับมาสานต่องานนี้

ทั้งนี้ข้าวสายพันธุ์ “ปือชอมมี” ถือเป็นราชินีแห่งสีสัน เมื่อหุงสุกแล้วจะให้สีแดงแกมชมพูสวยงาม บ่งชี้ให้เห็นถึงกรดตามธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และยังมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระด้วย ขณะที่ “ปือเนอมี” คือราชาแห่งความหอม นับเป็นสายพันธุ์ข้าวเก่าแก่ที่ผ่านการคัดเลือกมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการเก็บรักษาไว้เป็นพันธุ์ปลูกมาจนถึงปัจจุบัน

ในครั้งนี้นะเขาได้แพ็คข้าวกล้องใส่ถุงสุญญากาศแล้วฝากวางจำหน่ายที่ร้านขายอาหารสัตว์ กับร้านของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตลำปาง ตั้งราคาขายไว้ถุงละ 60 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับราคาที่สำรวจตามท้องตลาดทั่วไป ก็ขายได้ แต่มีคำแนะนำเรื่อง “โลโก้” และการ “ตั้งชื่อสินค้า” เพื่อให้เป็นที่รู้จักของตลาดอย่างแท้จริง จึงได้ปรึกษากับเพื่อนในทีมและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรักษารมชาติ ก็สะดุดใจกับคำว่า “สามสุข” คือความสุขของคนทำนา ความสุขของผู้บริโภค และสุขภาพดี จึงนำมาใช้เป็นชื่อสินค้า

จิวบอกว่า หลังจากเอสชวยออกแบบโลโก้แล้วก็นำไปลง Facebook ให้เพื่อนๆ และคนรู้จักช่วยกันเลือกแบบ ขณะเดียวกันก็พิมพ์ออกมาให้กลุ่มเกษตรกรรักษารมชาติช่วยดูด้วย แต่ช่วงนั้นยังขายข้าวเป็นถุง ไม่มีโลโก้และกล่องบรรจุ กระทั่งไปพบกล่องกระดาษสาในถนนคนเดิน จึงซื้อมาลองทำบรรจุภัณฑ์ แล้วนำไปตั้งโต๊ะจำหน่ายช่วง

งานรับปริญญาของมหาวิทยาลัย พบว่าขายดีมาก สมาชิกในทีมและชาวบ้านยิ้มได้ แม้จะตั้งราคาสูงกว่าเดิม เพราะต้องรวมบรรจุภัณฑ์เข้าไปด้วย ส่วนกำไรจากการขายข้าวกล้อง เมื่อหักเป็นค่าข้าวเปลือกที่รับซื้อจากสมาชิก รวมกับค่าสีข้าว คัด บรรจุ ตัดโลโก้ และขนส่งแล้ว จะเหลือสุทธิถูกละประมาณ 27 บาท และได้แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 40 เปอร์เซ็นต์แรกเก็บเข้ากลุ่มเป็นทุนหมุนเวียนและปันผลสิ้นปี อีก 50 เปอร์เซ็นต์แบ่งให้สมาชิก ที่เหลือ 10 เปอร์เซ็นต์เก็บไว้ทำบุญ

“การเข้ามาเปิดตลาดข้าวดอยของพี่จิวกับเพื่อน ๆ ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน หลายครัวเรือนพร้อมให้ความร่วมมือขายข้าวอินทรีย์ให้ เพียงแต่ส่วนใหญ่ต้องทำงานในไร่เป็นหลัก ไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมกลุ่ม การระดมจัดตั้งกลุ่มของพี่จิวเลยได้สมาชิกแค่ไม่กี่คนที่มีความพร้อมมากกว่า แต่เชื่อว่าถ้ากลุ่มแข็งแรง ผู้นำเข้มแข็ง กลุ่มก็น่าจะยั่งยืน และเติบโตขึ้นอีก เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มด้อยโอกาส ไม่มีความรู้ เมื่อมีปัญหาก็ไม่รู้จะปรึกษาใคร หากความรู้และกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบที่พี่จิวนำเข้ามาคือทางออกของปัญหาทั้งหมด ต่อไปแม้จะจบโครงการ พี่จิวก็ยังเป็นลูกบ้านนี้ไม่ว่าจะกลับมาทำงานในชุมชนหรือออกไปทำที่อื่นก็

สามารถพูดคุยสอบถามกันได้” ปริญานุช กล่าวด้วยน้ำเสียงเชื่อมั่น

ฟักคิด...ฟักพูด...ลุยทำตลาด

การทำโครงการครั้งนี้ แม้จะแบ่งหน้าที่กันชัดเจน คือ เอสเป็นผู้ประสานงานกับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และออกแบบโลโก้ จี๊วคอยประสานงานกับชุมชนและตลาด ขณะที่อัมร์ช่วยการตลาด ส่วนเคย์ช่วยงานในชุมชนดูภาพรวมทั่วไป แต่ในการทำงานจริงทุกคนต้องลงพื้นที่ มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการผลิต รวมทั้งช่วยกันทำตลาดอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ถ้าพบปัญหาระหว่างทางก็ต้องนำมาพูดคุยกันเพื่อหาทางออก

“เราคุยกับกลุ่มสมาชิก ให้ชุมชนออกความคิดเห็นว่าควรนำข้าวสามสุขไปขายที่ไหนบ้าง แล้วพากันไปบุกเบิกตลาดโดยพาชาวบ้านบางส่วนไปด้วย เพื่อให้เขารู้วิธีการทำตลาดจะได้ประสานงานต่อยด้วยตัวเองหลังจากจบโครงการแล้ว โดยเบื้องต้นสามารถติดต่อตลาดได้ 3 กลุ่มหลักคือ **ส่วนที่ 1 เป็นตลาดปกติ** ที่ต้องส่งข้าวอย่างสม่ำเสมอในแต่ละเดือน ได้แก่ ถนนคนเดินลำปาง ถนนคนเดินเชียงใหม่ โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี โรงพยาบาลศูนย์มະเร็งลำปาง อบต.พิชัย

สหกรณ์ราชมงคลล้านนา สหกรณ์สันป่าตอง ร้านขายของที่ระลึกลำปาง ศูนย์วัฒนธรรมลำปาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และเกษตรชุมชนบ้านสามขา”

จ้าว เล่าถึงตลาดส่วนที่ 2 ว่า เป็นการสั่งตามโอกาสพิเศษ หรือเทศกาลต่างๆ เช่น งานวันเด็ก บางครั้งก็จัดทำเป็นของที่ระลึกขายในงานฤดูหนาวที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย ในเทศกาลท่องเที่ยวแม่เมาะ จังหวัดลำปาง งานรับปริญญา งานเกษตรแฟร์แม่ใจ งานวัฒนธรรมและงานลอยกระทง และเทศกาลปีใหม่

และส่วนที่ 3 กำลังอยู่ระหว่างการเจรจา คือมูลนิธิโครงการหลวง และสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่

“ที่โครงการหลวง เบื้องต้นส่งไปทดลองขายก่อน 30 กิโลกรัม แต่ก็ยังไม่ยืนยันว่าจะระยะต่อไปจะมีการสั่งเพิ่มหรือไม่ และในส่วนของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ได้ส่งไปทดลองขาย 36 กิโลกรัมซึ่งตอนนี้ก็ขายหมดแล้ว...แต่ยังไม่ได้ส่งล็อตที่ 2 ไปให้เนื่องจากกำลังอยู่ในระหว่างเจรจาดำเนินการเรื่องราคาและวางแผนการส่ง การพัฒนา Packaging ให้มีภาษาอังกฤษด้วย เพราะกลุ่มลูกค้ามีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ”

นอกจากนั้น “ข้าวสามสุข” ของบ้านทุ่งหลวง ได้ถูกบรรจุเป็นสินค้าโอท็อปของอำเภอแม่ว่างแล้วเช่นกัน

“ตอนนี้ (7 มกราคม 2557) ผมกำลังคิดกับชุมชนอยู่ว่าจะหาตลาดใหญ่กว่านี้...หมายถึงตลาดที่ส่งเป็นประจำ ๆ ตลอดทั้งปีครับ”

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาของการทำโครงการขายข้าวได้ รวม 1,720 กิโลกรัม เป็นเงิน 103,200 บาท หักต้นทุนและปันผลให้ชาวบ้าน จ้าวเหลือเงิน 42,500 และได้นำไปซื้อเครื่องสีข้าวอันใหม่ไว้ใช้ในชุมชน

มุ่งมั่น ตั้งใจ : ปลายทางความสำเร็จ

ก่อนเริ่มโครงการ สิ่งที่น่าอง ๆ ทีมนี้ค่อนข้างกังวลคือ “การพูด”

สำหรับปกาเกอญออย่าง “จ้าว” พูดคำเมืองว่ายากแล้วพูดภาษากลางก็ต้องอธิบายความหมายให้ครบถ้วนชัดเจนยิ่งยากกว่า...แต่ด้วยความมุ่งมั่นโดยเฉพาะการ “ฝึกพูด” ทำให้พวกเขาผ่านเข้ามาในรอบชิงชนะเลิศ และการฝึกพูดนี้เองที่ทำให้พวกเขาสามารถอธิบายผลิตภัณฑ์ของพวกเขาได้อย่างชัดเจน

“พวกเราไม่มีทักษะในการพูดหาตลาดมาก่อน แต่เมื่อมาทำโครงการนี้ก็จะต้องฝึกพูด ฝึกแนะนำตัว แนะนำผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ขายได้ เริ่มเข้าหาตลาดใกล้ตัวที่รู้จักมักคุ้นก่อนขยายไปสู่ตลาดไกลตัว เน้นให้เห็นว่าเป็นข้าวอินทรีย์ปลอดสาร มีกระบวนการเพาะปลูกที่รักษาสภาพธรรมชาติ และมีข้าวให้

เลือกถึง 3 สายพันธุ์ แล้วแต่ความชอบของผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างกันไป โดยยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ ว่าคนพื้นที่ชอบข้าวสายพันธุ์เก่าแก่ที่บริโภคกันมาหลายชั่วอายุคนอย่าง บิเอนอุม เพราะมีความหอม แต่ผู้บริโภคส่วนหนึ่งที่ทดลองจำหน่ายไปแล้วชอบข้าวพันธุ์บิเอนอุมเนื่องจากมีสีดินสวยงาม ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งชอบข้าวพันธุ์บิเอนอุมเพราะรสชาติอร่อย ถูกปาก...ความจำเป็นที่ต้องทำหน้าที่เหล่านี้ ทำให้พวกเราพูดได้ดีขึ้น และในกรณีที่ถูกค้าสนใจสั่งซื้อข้าว ก็มีเงื่อนไขให้มัดจำ 70 เปอร์เซ็นต์ เมื่อส่งมอบสินค้าแล้วจึงเก็บอีก 30 เปอร์เซ็นต์”

สุรพล ใจวงศ์ษา “อาจารย์อู๋” บอกว่าก่อนหน้านี้ นักศึกษาเดินเข้ามาปรึกษาว่าอยากทำโครงการ และเล่าให้ฟังถึงปัญหาข้าวดอยว่าขายไม่ได้ จำนำก็ไม่ได้ ในฐานะที่ตนชอบทำงานวิจัยอยู่แล้ว คิดว่าเป็นประเด็นท้าทายที่น่าสนใจมาก จึงแนะนำนักศึกษาถึงวิธีการรวมกลุ่มชุมชน พร้อมกับให้ความรู้ด้านการตลาด การหาตลาด การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ว่าต้องมองผู้บริโภคเป็นตัวแปรสำคัญว่าต้องการสินค้าแบบไหน ควรทำให้ตรงความต้องการนั้น ๆ

ช่วงแรกทั้งกลุ่มยังไม่กล้าประสานงานหาตลาด ต้องให้อาจารย์ช่วยติดต่อนำร่องให้ก่อน แต่เดี๋ยวนี้พวกเขาสามารถโทรศัพท์หรือเดินเข้าไปติดต่อเองได้ สามารถออกหนังสือราชการได้ เช่น การขายข้าวให้ อบต. จำเป็นต้องทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อยืนยัน พวกเขาก็สามารถทำได้ ขณะเดียวกันก็ยังสามารถดึงศักยภาพความเป็นผู้นำออกมา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น

ข้าวดอยจากบ้านทุ่งหลวงในวันนี้ จึงไม่ใช่แค่ผลผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน และรอวันให้พ่อค้าเร่เข้ามารับซื้อถึงถิ่นอีกต่อไป เพราะผลจากการหยิบยื่นช่องทางและโอกาสจากโครงการเล็กๆ ของเยาวชนกลุ่มหนึ่ง จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาวิทยาเขตลำปาง ได้สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านอย่างเต็มเปี่ยม

ทำงานกับชุมชน ต้องใช้ใจกับ “ใจ” สื่อสารกัน

ชนสิทธิ์ นียมไพรนิเวศน์ “จ๋อ” หัวหน้าโครงการ

ทุกครั้งที่ให้คนอื่นนำข้าวเปลือกไปสีเป็นข้าวกล้อง ไม่เคยเจอปัญหา เมื่อลูกค้าสั่งข้าวมาสามารถส่งได้ตรงตามกำหนดตลอด จึงไม่คิดเผื่อเวลาไว้ กระทั่งวันหนึ่งต้องนำไปสีเอง รออยู่หลายชั่วโมงมากเพราะโรงสีต้องสีข้าวตามคิวก่อนหลัง พอขยับมาถึงคิวของเขาเครื่องก็เสียกระชันทัน แก๊ซอย่างไรก็ไม่ได้ในวันนั้น “ไม่รู้เป็นโชครชะตา หรือปัญหาของการทำงาน แต่ทำให้ผมถึงกับน้ำตาตก ต้องโทรศัพท์ไปขอโทษลูกค้าและนัดเลื่อนส่งของ เรียกได้ว่าการทำงานต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตลอด ข้าทำกับคนในชุมชน ทุกอย่างละเอียดอ่อนมาก พูดได้เลยว่าวิทยาศาสตร์ที่ยากๆ ยิ่งง่ายกว่าการทำงานร่วมกับชุมชน **ต้องใช้ใจกับใจสื่อสารกันให้มากที่สุด...ความเฝื่อน**ของผมในอนาคตอาจไม่สัมพันธ์กับโครงการนี้ เพราะหลังเรียนจบผมอยากเป็นทหาร แต่ในจุดนี้ก็ยังมีความสุขที่ร่วมตัวกันเป็นกลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ขณะเดียวกันถ้าไม่มีโอกาสได้เป็นหัวหน้าก็อาจจะมุ่งขยายตลาด สร้างเครือข่ายข้าวสามสุขในกรุงเทพฯ ต่อไป”

วัฒนา แอชลี “เตย์”

รู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยงานชุมชนด้วยโอกาสให้สามารถยกระดับขึ้นมา และพบว่าการนำความรู้ที่เคยเรียนหลักทฤษฎีมาใช้จริงไม่่ง่ายอย่างที่คิด ปัญหาจากใจเยอะมาก ทำให้เรียนรู้ว่าการทำงานกับชุมชนต้องคอยแก้ไขปัญหาไปเรื่อย ๆ โดยพวกเขาต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ขณะเดียวกันกระบวนการทำงานครั้งนี้ก็สามารถนำไปต่อยอดทำธุรกิจส่วนตัวที่บ้านเกิดได้ แม้ว่าผลิตภัณฑ์จะไม่ใช่ว่าก็ตาม

อัมรินทร์ ปุกปันท์ “อัมร์”

ชอบกระบวนการผลิตที่ต้องช่วยกันทุกคน ทำให้ได้คุย ได้แลกเปลี่ยนกันในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่เฉพาะงานที่กำลังทำ และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานในอนาคต ทั้งเรื่องกระบวนการวางแผนในกลุ่ม การวางตัวกับคนหมู่มาก ประสบการณ์พูดคุยประสานงานในกลุ่ม การหาตลาด รวมถึงได้พบเห็นปัญหาจากการทำงานจริง ๆ แล้วได้ช่วยกันแก้ไข ทำให้รู้ว่าการทุกอย่างควรเผื่อเวลาเล็กน้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ

โครงงาน

ชุมชนพัฒนา รักษาสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมด้วยผลิตภัณฑ์ข้าวพื้นเมือง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตลำปาง

หัวหน้าโครงการ

นายชนสิทธิ์ นียมไพรนิเวศน์

คณะทำงานประกอบด้วย

วัฒนา แอชลี

นายเกรียงศักดิ์ ลือชัย

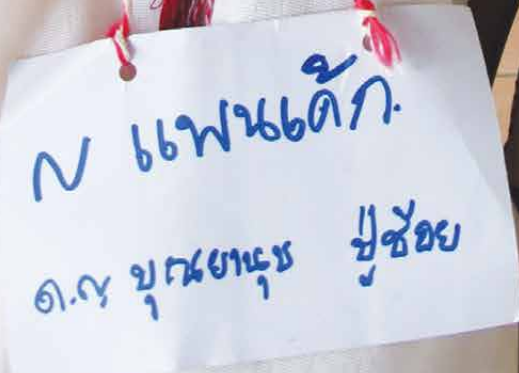
นางสาวอัมรินทร์ ปุกปันท์

นางสาวสุกนิช กองสิงห์

นายกิตติพงศ์ วรจิตพาณิษฐ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายสุรพล ใจวงศ์ษา

“นิทานพื้นบ้าน” วิทยุที่นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
ใช้เป็น “กุศโลบาย” ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
ที่บ้านแม่ปิง พร้อมกับ “รื้อฟื้น” นิทานพื้นบ้านปกากะญอ
ที่กำลังจะสูญหายไปให้ฟื้นคืนกลับมาอีกครั้ง

นิทานสร้างสุข สุขสร้างชุมชน

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
หน่วยจัดการศึกษาอำเภอปาย

บางที...ระหว่าง “ความเกรงใจ” กับ “ความกลัว” ก็มี
เส้นบางๆ กันไว้ และ “ความเกรงใจ” ของเด็กปกาเกอะญอ
บ้านแม่ปิง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมักออกมาในรูป
ของ “ความกลัว”

“กลัว” คือ “ไม่กล้า”

เมื่อไม่กล้าปฏิสัมพันธ์ และไม่กล้าแสดงออก สิ่งก็ตามมา
คือ “ความรู้” อันเกิดจากการเรียนก็หดหายตามไปด้วย

สิ่งนี้ได้ถูกมองข้ามจากนักศึกษาคณะการศึกษาปฐมวัย
วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการศึกษาอำเภอปาย
พวกเขาหยิบเอาประเด็นนี้มาเป็นโจทย์ในการทำโครงการ
เล่นิทานสนุก สร้างสุขบ้านแม่ปิง เข้าแข่งขันในโครงการ
“กล้าใหม่...ใฝ่รู้”

“เมื่อเด็กไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก...ทำให้การเรียนรู้
กับเพื่อนๆ เป็นไปได้ช้า” พนิดา กันใจวิน “ออย” บอก

และด้วยวิธียิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว พวกเขาใช้
“นิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ” มาเป็นเครื่องมือในการ
พัฒนาเด็ก

ผลของโครงการ ได้นิทานกลับมา 15 เรื่อง ได้ครู
ภูมิปัญญาจากการเล่นิทาน 7 คน ได้ความสัมพันธ์ของ

คนในชุมชน ได้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านและ
เด็กๆ ในโรงเรียน

สำคัญกว่านั้น เด็กๆ มีพัฒนาการดีขึ้น เพราะอย่างน้อย
เด็กๆ ก็ “กล้า” ออกไปเล่นิทานปกาเกอะญอต่อหน้า
เพื่อนๆ

ปฏิบัติการ “ขับไล่” ความกลัว

ในฐานะนักศึกษาคณะการศึกษาปฐมวัยที่เป็นคน
“ปกาเกอะญอ” หรือ “กะเหรี่ยง” ออยเห็นข้อจำกัดบางอย่าง
ที่ปิดกั้นการเรียนรู้ของเด็กๆ เพราะเธอก็เคยเป็นเด็ก และเคย
ผ่านประสบการณ์ในลักษณะแบบนี้มาแล้ว

“มีน้องคนหนึ่งเรียนจบจากบ้านแม่ปิง เป็นเด็กเจี๊ยบๆ
ที่เจี๊ยบเพราะเขาพูดภาษากลางไม่ค่อยได้ พอพูดไม่ค่อยได้
เมื่อต้องเข้าไปเรียนหนังสือต่อในเมืองปาย ทำให้การเรียนรู้
มีปัญหา ไม่กล้าถาม ไม่กล้าคุย สุดท้ายคะแนนที่ออกมาจึงต่ำ”

ออยบอกว่า เธอเห็นปัญหาลักษณะนี้มานาน จนกระทั่ง
ลืมนั่นไปแล้ว จนในช่วงที่ไปช่วยงาน “อาจารย์นพ” นพรัตน์
สิทธิโชคธนารักษ์ อาจารย์จึงเอ่ยปากชวนเข้าร่วมโครงการ
“กล้าใหม่...ใฝ่รู้”

“ตอนนั้นช่วยอาจารย์ทำโปรเจกต์เกี่ยวกับที่นา และที่ทำกิน...อยู่ๆ อาจารย์ก็ชวนว่าสนใจอยากจะทำโครงการ “กล้าใหม่...ไผ่รู้” ไหม เพราะปีที่แล้ววิทยาลัยฯ ก็เคยส่งโครงการเข้าแข่งขัน...ก็เลยไปเอาหนังสือถอดบทเรียน “กล้าใหม่...ไผ่รู้” เล่มเก่าๆ มาลองอ่าน อ่านไปหลายเรื่องก็เห็นว่า เป็นโครงการที่น่าสนใจ เพราะได้ทำงานร่วมกับชุมชน” ออยเล่าเบื้องหลังการเข้าร่วมโครงการ

นอกจากสนใจโครงการ “กล้าใหม่...ไผ่รู้” เพราะจะได้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับชุมชนแล้ว หญิงสาวปากะญอซึ่งเป็นนักศึกษาณะการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 จากวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนยังบอกว่า อยากหาประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับชีวิต

เมื่อสนใจ อาจารย์นพอบอกว่าต้องมีทีม ออยจึงไปชวนเพื่อน ๆ มาเสริมทีมได้ราว 7 - 8 คน

“นำแนวคิดเรื่องการฟื้นฟูนิทานพื้นบ้านไปเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง เอาความฝัน เอาความอยากทำงานที่เป็นประโยชน์กับชุมชน และเราเองก็ได้ความรู้ด้วยไปเล่าให้เพื่อนฟัง คนที่สนใจก็เข้าร่วมหลายคนก็อยากทำด้วย แต่ไม่มีเวลา”

สำหรับ ศกสิทธิ์ณัฏฐ์ กิมภา “ราฟฟี” รุ่นพี่ที่เคยทำโครงการเมื่อปีที่แล้วบอกว่า แม้อาจารย์จะไม่บอกให้มาช่วยน้องๆ แต่เขาก็อยากมาช่วย

“เข้ามาช่วยเพราะผมก็เป็นเด็กกะเหรี่ยงเหมือนกัน ที่สนใจโครงการนี้เพราะเป็นงานที่ผมคิดไว้ว่าจะนำกลับไปทำที่บ้านได้ ถ้าประสบความสำเร็จก็นำรูปแบบนี้ไปขยายผลต่อบนคอย”

เช่นเดียวกับ กัลยากร การันพิมลกร “ฝน” หญิงสาวปากะญออีกคนบอกว่า แม้ออยจะไม่ชวน แต่เธอก็ยินดีเข้ามาช่วย

“เราก็เป็นกะเหรี่ยงเหมือนกัน วันที่ออยมาชวนก็เข้าร่วมเลยทันที หากประสบความสำเร็จก็ตั้งใจจะนำไปขยายผลต่อที่บ้านด้วยเหมือนกัน”

โดยในโครงการนี้ฝนรับหน้าที่เป็นล่ามแปลภาษาปากะญอเป็นภาษาไทย ลงพื้นที่ ช่วยทำแผนกิจกรรม และช่วยทำเกมสำหรับเด็ก

นิทาน...ก็หายไป

ในวิถีปากะญอ คนเฒ่าคนแก่มักสอนลูกหลานผ่านการทำให้อู อยู่ให้เห็น และชุดความรู้อีกเรื่องที่คนเฒ่าคนแก่มักใช้สอนลูกหลานก็คือนิทานพื้นบ้านหรือ “ธา” นั่นเอง

“ก็ไปคุยกับคนเฒ่าคนแก่และผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านแม่ปิง ส่วนใหญ่ก็บอกคล้ายๆ กันคือ อยากให้มีการรื้อฟื้นนิทานพื้นบ้านให้กลับคืนมา เพราะนิทานพื้นบ้านเริ่มจะสูญหายไปแล้ว คนที่รู้ก็ตายไปหมด แม้จะมีคนเคยมาทำวิจัยเก็บรวบรวมเอาไว้ แต่ก็มียุ่อยู่คนเดียว เลยคิดว่าทำไมเราไม่เอานิทานมาทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชน” ออยบอกที่มาที่ไป

จากคำถามที่ว่า “ทำไมไม่เอานิทานมาทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชน” ออยและทีมเริ่มคิดต่อบนฐานความรู้ของตัวเองคือการเป็นนักศึกษาณะการศึกษาปฐมวัย ที่ต้อง

คลุกคลีอยู่กับเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำราการ
พัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านนิทาน (เรื่องเล่า) และการวาดรูป
ก็ระบุว่า เด็ก ๆ จะมีพัฒนาการได้ดีหากทำกิจกรรมทั้ง
2 อย่างไปพร้อม ๆ กัน

“ซึ่งก็ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กเล็กในโรงเรียน
บ้านแม่ปิงคือ เด็กใช้ภาษาไทยไม่ชัดเจน พูดไทยปนภาษา
คำเมือง พูดไทยปนภาษากะเหรี่ยง บางคนก็พูดกะเหรี่ยงและ
ภาษาคำเมืองปนกันเป็นบางคำ ซึ่งการพูดในลักษณะนี้ส่งผล
ต่อการเรียนรู้ได้เหมือนกัน เช่น มีเด็กคนหนึ่งที่ถูกจากที่นี้ไป
เรียนในตัวจังหวัด พบว่าค่อนข้างมีปัญหาโดยเฉพาะการเข้า
กับเพื่อน การพูดภาษาที่ไม่เหมือนกัน เด็กเขินที่จะพูด หรือ
ขาดการกล้าแสดงออก ยิ่งคนกะเหรี่ยงเป็นคนที่ยึดเกรงใจคน
ก็เลยยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก พอไปอยู่ในสังคมโรงเรียนจึง
ทำให้ขาดความมั่นใจ ไม่กล้าซักถามในห้วงเวลาไม่เข้าใจ”
ออยเล่าให้เห็นถึงสถานการณ์การเรียนรู้อันเนื่องมาจากการ
ใช้ภาษาที่แตกต่างกัน

เมื่อเห็น “เป้าหมาย” ซึ่งเอาเข้าจริงแล้วมีถึง 2 เรื่อง
คือ “การพินิจนิทานพื้นบ้าน” และ “การพัฒนาบุคลิกภาพ
เด็กผ่านนิทานพื้นบ้าน”

“แต่เป้าหมายจริง ๆ คืออยากเห็นเด็ก ๆ มีพัฒนาการ
ดีขึ้น” ออยกล่าว

และนี่คือเป้าหมายที่ออยและทีมทำงานบอกในวันที
ไปนำเสนอโครงการต่อหน้าคณะกรรมการ จนในท้ายที่สุด
โครงการนิทานสนุก สร้างสุขบ้านแม่ปิง ก็ผ่านเข้ารอบ
20 ทีม

ยิงปืนนัดเดียวได้นก 2 ตัว

นกตัวแรกคือการกลับมาของ “นิทานพื้นบ้าน”

นกตัวที่ 2 คือ “เด็ก ๆ กล้าแสดงออกมากขึ้น” ซึ่ง
การกล้าแสดงออกต้องมาจากการเติมเต็มความรู้เข้าไปใน
ตัวเด็ก

หลังจากจบการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำโครงการ
ที่ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หาด
ตะวันรอน ออยก็เริ่มต้นลงพื้นที่เพื่อแข่งกับระยะเวลาที่มีอยู่
เพียง 12 สัปดาห์

“ในเบื้องต้นเราติดต่อประสานงานผ่านผู้ใหญ่บ้านให้
ประกาศเสียงตามสายว่า เราจะมาทำโครงการเล่านิทานสนุก
สร้างสุขบ้านแม่ปิง ซึ่งเป็นโครงการที่กลุ่มนักศึกษาที่เป็นลูก ๆ
หลาน ๆ เข้ามาทำกิจกรรมสอนน้อง ๆ เกี่ยวกับนิทาน ผู้ปกครอง
ท่านใดสนใจสามารถพาลูกพาหลานออกมาร่วมกิจกรรมได้
ในวันเสาร์อาทิตย์ที่โรงเรียนบ้านแม่ปิง...”

แม้จะประกาศชัดว่าขอเป็นกลุ่มเด็กในบ้านแม่ปิง แต่
พอถึงเวลาอบรมก็มีเด็กเล็กจากที่อื่นมาร่วมสมทบ

สำหรับตัวหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพเด็กด้วย
นิทานและวาดรูป ถ้าดูตาม “คุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของเด็กปฐมวัย” ที่ระบุว่าหลังจบกิจกรรม เด็กจะสามารถ
นำเสนอความเข้าใจของตัวเองผ่านการวาดรูปได้มากขึ้น
แค่ไหน และที่สำคัญคือ เด็กต้องสามารถอธิบายให้ครูฟัง
ได้ถึงความหมายของภาพที่วาดออกมา ดังนั้นบทบาท

ของครูคือ มีหน้าที่ซักถามและจดบันทึกความคิดของเด็ก ลงในรูปที่เด็กวาดทุกครั้ง

“ถ้าเป็นในเด็กปฐมวัยเราสามารถวัดความเข้าใจเขาได้จากการวาดรูป เช่น กรณีถ้าเราเล่าเรื่องนี้ หลังเล่าจบก็ให้เด็กวาดรูป อีกกรณีที่จะตรวจสอบได้ก็คือให้เด็กเล่าความคิดของตัวเอง เพราะฉะนั้นการฝึกเล่าเป็นคน ๆ และสอบถามเป็นระยะ ๆ จะช่วยฝึกให้เด็กมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น...นี่เป็นไปตามหลักวิชาการในการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย...”

ระยะเวลาต้องสัมพันธ์กับหลักสูตร

เนื่องจากระยะเวลาในการทำโครงการมีเพียง 3 เดือน หรือ 12 สัปดาห์ ดังนั้นการกำหนดหลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กต้องกำหนดให้สอดคล้องกับระยะเวลาการทำโครงการ

“เรามีเวลาทำโครงการ 12 สัปดาห์ ดังนั้นการเขียนแผนกิจกรรมและหลักสูตรการอบรมต้องชัดเจนและรัดกุมมากที่สุด”
ฝนในฐานะผู้วางแผนอธิบาย

ฝนเล่าว่า กิจกรรมครั้งแรกคือการอธิบายเป้าหมายวัตถุประสงค์ของโครงการให้เข้าใจทั้งเด็กและผู้ปกครอง รวมทั้งครูอาจารย์ในโรงเรียน สำหรับสัปดาห์ที่ 2 เป็นการนำปราชญ์พื้นบ้านมาเล่านิทานให้เด็ก ๆ ฟัง โดยจะเลือกเรื่องที่มีความหมายไม่ซับซ้อน สอนเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม

เป็นหลัก ซึ่งในส่วนของการเรียนการสอนนั้นก็นำแผนการสอนของเด็กอนุบาลมาปรับ เช่น ช่วงเช้าทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม จากนั้นเล่านิทาน วาดรูป และนำเสนอสุดท้ายของกิจกรรมคือการประเมินจากผลงานของเด็ก โดยทั้งหมดจะใช้เวลาเพียงครึ่งวัน

“แรก ๆ ออกมาเลยเลยคะ เด็กเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ซึ่งจริง ๆ ก็ไม่เกี่ยวกับแผน แต่อาจจะเกี่ยวกับการที่เราไม่มีการแบ่งหน้าที่กันให้ชัดเจน เช่น ในแผนเราเขียนว่ากิจกรรมแรกต้องละลายพฤติกรรม ให้เด็ก ๆ วาดรูป แล้วออกมานำเสนอ ส่วนเพื่อน ๆ ที่มาช่วย ก็ยังไม่รู้ว่าจะให้ทำอะไร ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงานกันมาก่อน เราก็แก้ปัญหาด้วยการประชุมกลุ่มวางแผนให้ชัดเจนว่า วันนี้จะทำอะไร ใครมีบทบาทอะไร เอาให้ชัด เอาตามความถนัดของแต่ละคน เมื่อแบ่งหน้าที่เสร็จแล้วลงพื้นที่ใหม่อีกทีงานก็เริ่มดีขึ้น เริ่มตรงจุดมากขึ้น เพียงแต่เด็ก ๆ ยังไม่ค่อยกล้าเข้าหาเราเท่านั้น ก็ต้องมาปรับวิธีการเข้าหาเด็กทีละคน ต้องดูว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร จะใช้วิธีไหนเข้าหาเด็ก ก็ใช้ทักษะความรู้จากการเรียนเหมือนกัน จนครั้งที่ 4 เด็กจึงเริ่มคุ้นเคยมากขึ้น”

แม้จะประสบปัญหาในช่วงแรก ๆ แต่สุดท้ายเด็ก ๆ ทุกคนก็ทำในสิ่งที่ครูพี่เลี้ยงแนะนำได้ เช่น การฟังนิทานอย่างตั้งใจ การวาดรูปแบบมีทิศทางและเริ่มมีความหมายมากขึ้น ทำซ้ำ ๆ

แบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบ 12 สัปดาห์ พร้อมกับประเมินตัวเด็กเป็นระยะ ๆ เพื่อดูความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน

“ผลการประเมินออกมาว่า เด็กบางคนมีพัฒนาการดีขึ้น บางคนก็ช้า ที่ช้าเพราะมาบ้างไม่มาบ้าง แต่ก็ไม่ได้ว่าผิดปกติ เพราะเด็กแต่ละคนอาจจะมีพัฒนาการที่ไม่เท่ากัน...” ฝนที่คลุกคลีกับเด็กอนุบาลอธิบาย

หา...ผู้ช่วย

ด.ญ.เอื้องวงษา ทองอินทร์ “น้องพรรษา” นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บอกว่า สนุกมากที่ได้มาอบรมกับพี่ ๆ เพราะได้ฟังนิทาน ได้วาดรูป และมีเพื่อนเยอะ ที่สำคัญคือได้ถ่ายรูปลงจากกล้องดิจิทัล

“ได้เล่านิทานจากภาพวาดของตัวเอง เป็นเรื่องความอิจฉาริษยาของพี่ที่มีต่อน้อง จึงแอบข่มน้อง สุดท้ายก็ถูกไล่ออกจากบ้าน ไปขออยู่กับใครก็ได้ ต้องกลับมาอ้อนวอนพ่อแม่ด้วยความสำนึกผิด นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าความอิจฉาริษยาเป็นสิ่งไม่ดี สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเองและผู้อื่น”

น้องพรรษบอกอีกว่า ปกติเวลาเรียนหนังสือ ใช้ภาษาไทยน้อยมาก จะใช้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น เพราะเพื่อน ๆ มีหลายเผ่า ทั้งม้ง มูเซอ ปกาเกอะญอ ทำให้ออกเสียงชัดบ้างไม่ชัดบ้าง พูดเร็วก็ผิดเพี้ยน....

“พอพี่ ๆ มาสอนอ่านหนังสือภาษาไทย มาทำกิจกรรมกับพี่ ๆ จึงมีโอกาสได้พูดกับเพื่อน ๆ ด้วยภาษาไทยมากขึ้น จนตอนนี้เริ่มพูดได้คล่องขึ้นแล้ว”

สุขากนิทาน...สุขจากการได้ทำ

นพรัตน์ สติโชติชนารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า สิ่งที่เราทำคือให้คำปรึกษา แนะนำผู้เกี่ยวข้อง แต่นักศึกษาเขาจะหาใจทย์เอง ตอนที่อวยบบอกว่าอยากส่งโครงการเข้าแข่งขันในโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เราก็เอาหนังสือไปให้เขาอ่านเป็นแนวทาง และพาไปดูศูนย์เด็กเล็กบ้านแม่ปิง ให้เขาได้พูดคุยกับครู ความคิดเรื่องการรื้อฟื้นนิทานชนเผ่าจึงเกิดขึ้น ซึ่งผลของการทำโครงการนั้นนอกจากจะมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพเด็ก ๆ ในชุมชนแล้ว นักศึกษาก็ยังได้พัฒนาทักษะการทำงานของตัวเอง โดยเฉพาะการได้ช่วยให้ชุมชนเล็ก ๆ นำนิทานพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหายกลับมามากกว่า 15 เรื่อง และใน 15 เรื่องก็มีเด็ก ๆ นำไปเล่าต่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองฟังด้วย

ราฟพี่บอกว่า ความภูมิใจของเขาไม่ใช่แค่การได้ฟื้นเจษะตวันนิทาน แต่ด้วยความที่เขาเป็นคน **“ปกาเกอะญอ”** จึงรู้สึกภูมิใจมากที่ได้รื้อฟื้นวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่กำลังจะสูญหายของคนกะเหรี่ยงกลับคืนมา

“ด้วยความที่เป็นกะเหรี่ยง..ผมคิดว่าตอนนี้เริ่มมีคนสนใจโครงการและอยากให้นำกลับไปทำที่ชุมชน ซึ่งคงต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพราะพวกเราต้องสรุปเป็นชุดความรู้ก่อน จึงจะนำไปเผยแพร่ที่อื่นต่อไปได้ ตอนนี้ทำได้เพียงแค่นำนิทานบางเรื่องไปเล่าให้เด็ก ๆ ในชุมชนฟังเท่านั้น”

ส่วนอวยบบอกว่า **“ถ้าเราใส่ใจ และใส่ใจกับทุกเรื่องทุกอย่างก็จะออกมาดี แม้ระยะเวลาที่ให้มาจะน้อย...แต่เราก็สามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นและรู้ว่าตัวตนของตัวเองคืออะไร”**

ในส่วนขอ **“ผลในอนาคต”** ฝนซึ่งเป็นครูอนุบาลเชื่อว่าโครงการนี้ต้องอยู่ต่อ เพราะการเล่านิทานคือการเล่าการบอกต่อ ไม่ต้องลงทุนอะไรเลย และเราสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกที่ ที่เป็นระบบการเรียนรู้นอกห้องเรียน...ไม่ได้นับว่า โรงเรียนนี้หรือโรงเรียนไหนควรไม่ควรนำไปใช้

เพราะ “นิทาน” เป็นสากล ใครก็สามารถนำไปเล่า และสร้างความสนุกให้กับผู้คนได้ทุกวัย

พนิตา กันใจวิน “ออย” หัวหน้าโครงการ

โครงการนี้ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการทำงานกับคนมากที่สุด บางคนทำงานด้วยกันมาระยะหนึ่ง พอถึงกลางทางก็หยุด เพราะมีภาระต้องไปขายของช่วงเทศกาลท่องเที่ยว จึงมีทะเลาะกันบ้างเถียงกันบ้าง แต่สุดท้ายก็รู้ว่าเราไม่สามารถทำงานคนเดียวได้ เห็นชัดเลยว่าตอนไปนำเสนองานกับตอนเข้าค่าย เราไม่ฟังความเห็นของเพื่อนเลย แต่ตอนนี้เริ่มฟังเสียงเพื่อนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้ว่าการทำงานที่ขาดการวางแผน ขาดการแบ่งงานที่ชัดเจน ทำให้งานกระจุกตัว คืบหน้าช้า เพราะบางคนทำงานเต็มที่ แต่บางคนไม่รู้ว่าต้องทำอะไร ก็นั่งเฉยๆ จนทำให้ความสัมพันธ์แตกหักกันไปก็มี นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เรื่องการเข้าหาชาวบ้าน เข้าหาชุมชน บางครั้งต้องติดต่อกับปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง แต่เขาพูดภาษากะเหรี่ยงไม่ได้ ก็ต้องหาคนกลางเป็นล่าม หรือบางช่วงก็มีการปล่อยข่าวว่าเด็กไม่พอใจบุคลากรส่วนตัวของนักศึกษาบางคน เช่น เราเป็นคนโง่ผวก แข็ง เด็กไม่ชอบ เราก็ต้องปรับตัวเข้าหาเด็ก เข้าหาชุมชนให้มากขึ้น

กัลยากร การันพิมลกร “พูน”

เมื่อก่อนเธอทำตัวเป็นคนไร้สาระไปวัน ๆ แต่ตอนนี้มีสาระมากขึ้น และมีจิตอาสาอย่างเห็นได้ชัด เสียสละตัวเองมาช่วยงาน แม้ต้องเดินทางลงจากดอยที่อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ไกลถึง 80 กิโลเมตร แต่ไม่เคยถามหาค่าน้ำมันรถเลย ทุกอย่างทำด้วยใจทั้งสิ้น

โครงการ

เล่นิทานสนุกสร้างสุขบ้านแม่ปิง

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการศึกษาอำเภอปาย

หัวหน้าโครงการ

นางสาวพนิดา กันใจวิน

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวยุวดี ดวงดาว

นายพลวัต กวางทุ

นายศกลรัตน์ กิมภา

นางสาวกัลยากร การันพิมลกร

นางสาวณัฐริณี ตระกูลภิชิต

นายภราดร สุทธิพันธ์กูร

นางสาวรสรินทร์ ทรายมูล

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายณพรัตน์ สิทธิโชคธนารักษ์

เพราะความชื่นชอบส่วนตัวบวกกับแรงจูงใจที่จะสืบสานศิลปะการแสดง
พื้นบ้านของภาคใต้ให้คงอยู่ เหล่านักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
นครศรีธรรมราช จึงคิดผสมผสานศิลปะการแสดงที่เรียกว่า “โนราห์”
กับ “ลูกจูลู” ขึ้นมาใหม่ภายใต้ชื่อ “โนราห์-จูลู”

“โนราห์-จูลู” ศิลปะ สองวัฒนธรรม

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
นครศรีธรรมราช

จากความชื่นชอบส่วนตัวในการละเล่น “โนราห์” ของ ปัทมา เพ็งจันทร์ “ปัท” บวกกับแรงจูงใจที่จะสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่าง “ลิเกฮูลู” ของ ฟารีซา กาเจ “ฟา” ความหลงใหลจึงทำให้เกิดการผสมผสานนวัตกรรมการแสดงรูปแบบใหม่ขึ้นในนาม “โนราห์-ฮูลู” ภายใต้คอนเซ็ปต์ “โนราห์-ฮูลู ประจักษ์สายใยวัฒนธรรม” สองสาวแดนใต้ได้ติดต่อจึงรวมตัวกับเพื่อนอีก 6 คน เข้าร่วมโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ปี 8 กับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หลังจากอาจารย์ที่ปรึกษาชักชวน

ฟาล้ำยอนถึงการรวมตัวกันของทีมว่า ได้มีการประชุมตัวแทนนักศึกษาของแต่ละชั้นปีหรือเรียกว่า คณะกรรมการบริหารสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช เพื่อบอกเล่าถึงโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ซึ่งการประชุมในครั้งนั้นทำให้ได้แก่นำหลักจากแต่ละชั้นปีที่จะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงาน รวมไปถึงการหาข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงลิเกฮูลู การแสดงโนราห์ และการประชาสัมพันธ์ไปยังเพื่อน ๆ ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ด้วย

ตีง 2 ปราชญ์เฉพาะทางสู่ “โนราห์-ฮูลู”

หลังจากได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ทีมงานจึงลงพื้นที่ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เพื่อปรึกษากับ “ไต่ะอิหม่าม” และ “ปราชญ์ชาวบ้านด้านลิเกฮูลู” ว่าลิเกฮูลูเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือบทบัญญัติของอิสลามหรือไม่ และหากมีการผสมผสานกับการละเล่นโนราห์แล้วจะสามารถทำได้หรือไม่ ซึ่งบทสรุปสุดท้ายปราชญ์ชาวบ้านด้านลิเกฮูลูยืนยันว่า สามารถทำได้ และลิเกฮูลูไม่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติในศาสนาอิสลาม เป็นเพียงการแสดงของชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นิยมแสดงในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน พิธีเข้าสู่หนัด งานเมอลิด งานฮารีรายอ และงานบุญอื่น ๆ

จากนั้นทีมงานนักศึกษาจึงลงพื้นที่อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อปรึกษากับ “ปราชญ์ชาวบ้านด้านโนราห์” ถึงความเป็นไปได้ในการผสมผสานระหว่างโนราห์กับลิเกฮูลู โดยปราชญ์ชาวบ้านให้การสนับสนุนพร้อมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการละเล่นโนราห์ โดยระบุว่าสามารถนำท่ารำ ดนตรี หรือเครื่องแต่งกายมาประยุกต์ได้หมด แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ

ห้ามนำ “เทริด” ซึ่งเป็นเครื่องประดับคล้ายมงกุฎแต่มีรูปทรงสั้นกว่ามาใช้สวมศีรษะเท่านั้น

ปัทมเล่าต่อว่า ก่อนจะผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย มีข้อซักถามจากคณะกรรมการเหมือนกันถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสม ในฐานะที่เธอเคยมีพื้นฐานการแสดงโนราห์ เธอจึงอธิบายต่อคณะกรรมการเพิ่มเติมว่า “เทริด” ของโนราห์ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ถ้าผู้ที่ฝึกวิชานั้นรำได้คล่องแล้วจะต้องมีพิธีไหว้บูชาครู หรือที่เรียกว่า “ครอบครู” เพื่อให้เกิดสิริมงคล เป็นการแสดงความซื่อตรงและรำลึกคุณงามความดีของครูผู้ประสิทธิ์วิชาความรู้โนราห์ให้และเป็นการถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป

“ตอนแรกที่เราไปเสนอต่อคณะกรรมการเรื่องท่ารำและเครื่องแต่งกายที่มีการผสมผสานระหว่างลิเกฮูลูและโนราห์ ก็มีข้อซักถามจากคณะกรรมการถึงความเป็นไปได้ ซึ่งเราก็นำสิ่งที่คณะกรรมการแนะนำมาศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้เรามีความรู้เพิ่มในเรื่องการแสดงพื้นบ้านไปโดยปริยาย”

เสริมทีมด้วย “ทายาทปราชญ์มโนราห์”

หลังผ่านเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย มะรอดิง เต็งพาแน “นาติน” ซึ่งรับหน้าที่ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านแล้ว ได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านทั้งสองสาขาเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันที่วิทยาลัย เพื่อหาความลงตัวของ

“โนราห์-ฮูลู” แต่ติดที่ปราชญ์ด้านโนราห์ของอำเภอนาโยง จังหวัดตรังที่เคยไปขอข้อมูลมีปัญหาด้านการเดินทาง จึงต้องเปลี่ยนแผนใหม่ด้วยการเชิญปราชญ์ชาวบ้านด้านโนราห์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมาแทน โดยมี “วิสุทธิ สุวรรณวร” เพื่อนในมหาวิทยาลัยที่ได้รับการสืบทอดโนราห์จากพ่อเข้ามาช่วยเติมเต็มและขับเคลื่อนการทำโครงการในครั้งนี้ ซึ่งต่อมาวิสุทธิได้กลายเป็นกำลังสำคัญในการคิดประยุกต์ท่ารำระหว่างโนราห์กับลิเกฮูลู รวมถึงการแต่งเนื้อร้องและทำนองเพลงขึ้นใหม่

แต่งเสริมเติมพันด้วยเพลง “รวมพลังสามัคคี”

จากความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งปราชญ์ทั้ง 2 ด้านที่ร่วมมือให้ข้อมูล พร้อมๆ กับการคิดประยุกต์ท่ารำและเครื่องแต่งกาย ทำให้ “โนราห์-ฮูลู” เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยท่ารำของโนราห์สามารถนำมาประยุกต์ได้บางท่าเท่านั้น เนื่องจากลิเกฮูลูมีข้อจำกัดในส่วนของการไหว้ครู อย่างไรก็ตามจากความลงตัวในการผสมผสานศิลปะ 2 วัฒนธรรม ทำให้โนราห์-ฮูลูเริ่มมีอรรถรสมากขึ้น โดยมีท่ารำที่ประยุกต์ทั้งหมด 12 ท่า ได้แก่ ท่าพนมมือ ท่านาถเร็ว ท่าระบำจิบปัก ท่าคลื่นน้ำ ท่ากินรีผลัดขน ท่าระบำชาว ท่าปัดข้าง ท่าระบำจิบคว่ำ ท่าปิ่นจักสละ ท่าเดินหมุน ท่าสละม และท่าจบ ส่วนเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ใช้ชื่อว่า “รวมพลังสามัคคี” ซึ่งเนื้อหาบทเพลงจะเป็นการสื่อถึงวัฒนธรรมและความ

เป็นอยู่ระหว่างไทยพุทธและมุสลิมที่สามารถอยู่ร่วมกัน
ได้อย่างสันติ โดยมีดนตรีโหมโรงแบบโนราห์และลิเกฮูลู
ผสมผสานด้วยบทกลอนในตอนจบ โดยมีเนื้อหว่า...

“เรารู้รักสามัคคีที่ดีเลิศเกิดความสุข
บรรเทาทุกข์มาร่วมรักสมัครสมาน
เสมือนเพื่อนชีวิตร่วมกิจการ
มาบันดาลให้พบประสบกัน
จะอยู่เหนือหรือใต้คือน้องพี่
สร้างความดีให้เยาวชนตลอดคนรุ่นหลัง
ทำความดีให้เห็นอย่างเด่นดัง
ให้คนรุ่นหลังเอาเยี่ยงอย่างทางที่ดี
เรารักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
เป็นร่มฉัตรให้เราอยู่เย็นเป็นสุข
ทุกจังหวัดจัดว่าได้พึงบารมี
อันความดีก็อยู่อยู่ทุกวัน
ไม่ว่าอยู่แห่งใดเกิดเป็นไทยต้องรักชาติ
หาโอกาสสัมผัสได้สร้างสรรค์
ตั้งต้นใหม่ในชีวิตคิดสัมผัส
มุ่งสร้างสรรค์พัฒนาทางเจริญ...”

สืบสาน “โนราห์-ฮูลู” ผ่านกิจกรรม ชุมนุมโรงเรียน

เมื่อได้ทำประยุต์แล้ว ทีมงาน “โนราห์-ฮูลู” จึง
ติดต่อขอเข้าพบคณะครูโรงเรียนวัดธรรมเผด็จ ตำบลที่วัง
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นโรงเรียนประถม
ศึกษาเพื่อนำเสนอศิลปะการแสดง “โนราห์-ฮูลู” ให้ทาง
โรงเรียนพิจารณา เพื่อบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม
ชุมนุมของโรงเรียน พร้อมๆ กับแสดงโชว์เป็นน้ำจิ้มให้แก่
นักเรียนด้วย โดยได้รับความสนใจและกำลังใจอย่างล้นหลาม

สุพัตรา จินดาวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรม
เผด็จ ซึ่งจะรับไม่ต่อหลังโครงการนี้จบลงยืนยันว่า จะสาน
ต่อศิลปะการแสดง “โนราห์-ฮูลู” อย่างแน่นอน ด้วยการจัดตั้ง
“ชุมนุมโนราห์-ฮูลู” ขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องศิลป
วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการประยุต์ 2 วัฒนธรรมเข้าด้วยกัน
โดยมีนักเรียนที่เข้าชุมนุมรุ่นแรกคือนักเรียนระดับชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 4 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของปีการศึกษา

“โรงเรียนวัดธรรมเผด็จมีชุมนุมที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน
อยู่ก่อนแล้ว การนำโนราห์-ฮูลูเข้ามาร่วมอีกชุมนุมหนึ่งจะ

ทำให้การแสดงเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านของโรงเรียนมีความหลากหลายมากขึ้น ยิ่งหากมีการสืบทอดจากรุ่นต่อรุ่นจะทำให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น และการนำโนราห์-ฮูลูเข้ามาในครั้งนี้จะทำให้เด็ก ๆ สนใจในการแสดงใหม่ ๆ มากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดี”

จากหิน...สู่การเกียรตินัยให้เป็นเพชรเม็ดงาม

“เห็นความเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาทุกคนที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ทำโนราห์-ฮูลูกลุ่มนี้ ก่อนหน้านี้นักพูดภาษามลายูตลอด ไม่ค่อยพูดภาษาไทย เพราะ 90 เปอร์เซ็นต์ของ

นักศึกษาที่นี้จะมาจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เราก็สอนเขาว่าถ้าทำโครงการนี้นักศึกษาต้องพูดภาษาไทย ต้องนำเสนองานเป็นภาษาไทย เราอยากให้เขากล้าแสดงออก เพราะเชื่อว่านักศึกษาของเรามีศักยภาพ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาเราต้องชี้ช่องทางให้เขาด้วย ซึ่งพอทำโครงการนี้สังเกตเห็นว่านักศึกษาทุกคนเริ่มกล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าที่จะเป็นผู้นำมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตลอดระยะเวลา 3 เดือนเศษที่เป็นที่ปรึกษาให้ นักศึกษากลุ่มนี้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นความมั่นใจหรือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง” บทสนทนาในอิริยาบถสบาย ๆ ของ ดร.โสภณา สุดสมบูรณ์ ที่ปรึกษาโครงการ ที่บอกเล่าถึงความเป็นมาและจุดเริ่มต้นในการทำโครงการ พร้อมให้เหตุผลที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งว่า ต้องการฝึกให้

นักศึกษาเข้าใจในบริบทและวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละชุมชนที่หาไม่ได้ง่ายนักจากการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย

ส่วนการขับเคลื่อนเพื่อให้โนราห์-ฮูลูมีความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องนั้น ดร.โสภณา บอกว่านอกจากการแจกสื่อการเรียนรู้อย่าง VCD และหนังสือประกอบการเรียนรู้เรื่อง “โนราห์-ฮูลู” ซึ่งจะแปลเป็น 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษามลายูแล้ว นักศึกษากลุ่มนี้ยังติดตามผลด้วยการลงพื้นที่เพื่อดูความคืบหน้าของการจัด “ชุมนุมโนราห์-ฮูลู” ในโรงเรียนวัดธรรมเสด็จ จากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมของโรงเรียน รวมถึงการจัดแสดงโชว์ในงานมหรสพ งานรื่นเริงต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เธอเชื่อว่าจะทำให้ “โนราห์-ฮูลู” กลายเป็นศิลปะการแสดงอีกแขนงหนึ่งของภาคใต้อย่างแน่นอน

ขณะที่ความหวังลึกๆ แล้วเธอยอมรับว่าหากโนราห์-ฮูลู จะเป็นสื่อที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไทยพุทธไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ลดความรุนแรงลงไปได้บ้างก็ถือเป็นเรื่องน่ายินดี

แม้ “โนราห์-ฮูลู” จะเป็นการผสมผสานการแสดงรูปแบบใหม่ แต่พี่และเพื่อนๆ คาดหวังว่าโครงการนี้ จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมระหว่าง

ไทยพุทธกับไทยมุสลิม โดยบอกเล่าผ่าน “เยาวชนรุ่นใหม่” ที่จะสืบสานการแสดงขึ้นนี้ภายใต้ท่วงท่าการรำรำที่อ่อนช้อยและสนุกสนาน สอดรับกับเครื่องแต่งกายประยุกต์สีสันจัดจ้าน รวมถึงเนื้อเพลงที่ใหม่โรงคล้ายโนราห์แต่มีกลิ่นอายลิเกฮูลู บวกกับความลงตัวของท่วงทำนองดนตรีใหม่ที่สะกดใจผู้ที่ชื่นชอบการแสดงทั้งโนราห์และลิเกฮูลู ในนาม “โนราห์-ฮูลู” ที่เป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการแสดงที่ดั่งงามของภาคใต้ต่อไป

ฟาริซา กาศ “ฟา” หัวหน้าโครงการ

จากความเชื่อที่ว่า การมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียนเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องทำกิจกรรม จะนำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ มาวันนี้โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” สนับสนุนให้เราทำกิจกรรมเพื่อชุมชน ไปพร้อมๆ กับการเรียนในห้องเรียน ช่วยเปิดโลกทัศน์ของเราให้กว้างขึ้น เพราะวันหนึ่งหากจบออกไปเราต้องไปใช้ชีวิตนอกรั้วมหาวิทยาลัย หรือต้องไปอยู่ต่างถิ่น เราจะปรับตัวอย่างไรเพื่อให้อยู่กับคนอื่นได้ด้วยความสะดวก และทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ เพราะในสังคมไทยไม่ได้มีแค่ชุมชนมุสลิมเท่านั้น แต่เรายังมีเพื่อนต่างศาสนาอื่นมากมาย

ปัทมา เพ็ญจันทร์ “ปัท”

การเป็นคนชอบทำกิจกรรมทำให้เราได้เรียนรู้หลาย ๆ เรื่อง รู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการร้อง โดยเฉพาะการพูด การนำเสนองานต่อหน้าคณะกรรมการทำให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น ไม่ประหม่าเหมือนเมื่อก่อน รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่กับพี่ๆ หรือเพื่อนต่างศาสนาทำให้เราเข้าใจเขามากขึ้น ขณะเดียวกันเขาก็เข้าใจเรามากขึ้นด้วยเช่นกัน

มะรอตัง เต็งพาแน “นาตั้น”

การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างไทยพุทธและมุสลิมไม่ใช่เรื่องยาก หากเราเปิดใจที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านทำให้กล้าแสดงออก กล้าพูดกับผู้ใหญ่มากขึ้น แม้ว่าบางครั้งอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ผมเชื่อว่าปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ไขได้หากเรามีความมุ่งมั่น ส่วนการเรียนรู้วิชารัฐศาสตร์เราอยากนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนและเกิดสันติสุขขึ้นในชุมชน

นุริยรินทร์ สามะอาลี “อังปุ่น”

โครงการสอนให้เรามีความอดทน และมีความพยายามมากขึ้น เช่น เรื่องการย่อขนาดรูปถ่ายเพื่อให้เล็กลงบางวันต้องใช้เวลาอย่างมาก บางวันคัดเลือกรูปได้ 50 รูป ใช้เวลาย่อขนาดประมาณ 4 ชั่วโมง เราก็ต้องทำงานแข่งกับเวลา ซึ่งบางครั้งก็รู้สึกท้อถอย แต่เราก็ได้เรียนรู้การทำงานในส่วนของการ Resize VDO จากการสอนของเพื่อนและการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม

โครงการ

โนราห์-ฮูลู ประตู่ใจ สายใยวัฒนธรรม

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช

หัวหน้าโครงการ นางสาวฟารีชา กาเจ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวปัทมา เพ็ญจันทร์ นางสาวนุริยรินทร์ สามะอาลี

นางสาวอัสมานี เจ๊ะแว นางสาวปริชาติ ยงยวด

นายชัยนุติ นินะห์ นายमितริน ดีอมอมะ

นายมะรอตัง เต็งพาแน

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.โสภณา สุดสมบูรณ์

จากจุดเริ่มต้นที่ต้องการฝึกประสบการณ์ในวิชาชีพที่เรียน ทำให้นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีโอกาสสัมผัสกับการออกแบบปรับปรุงอาคาร ที่พัก ให้มีความเหมาะสมกับผู้พิการ จนกลายมาเป็น “บ้านเต็มรัก(ษ์)” บ้านต้นแบบเพื่อผู้พิการได้ใช้ที่สุด

บ้านเต็มรัก(ษ์)... ต่อฝันให้วันสิ้นหวัง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

“บ้าน” มิได้มีความหมายมากกว่าการเป็น “ที่อยู่อาศัย” “บ้านที่ดีและอบอุ่น” ไม่ได้วัดกันที่ “ขนาด” หรือ เครื่องอำนวยความสะดวก

แต่บ้านของ “ลุงมนู” ที่หลายคนอาจบังเอิญเดินไปพบ คงไม่คิดว่านี่คือ “บ้าน”

ภาพที่เห็นคือ เพิงไม้ผุพัง หลังคาสังกะสี ฝาบางด้าน กันด้วยไวนิลโฆษณาที่ลุงคงเก็บมา..ยังไม่รวมถึงพื้นดินที่มัก เจ็นนองไปด้วยน้ำเมื่อถึงคราวหน้าฝน

สภาพแบบนี้ในความหมายของลุงมนูคือ “บ้าน” ที่ ไม่จำเป็นต้องมีเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นใด

แต่หลังจากที่ลุงหกล้มเมื่อหลายปีที่แล้ว การล้มของคนแก่เพียงครั้งเดียว...ทำให้ลุงไม่สามารถลุกขึ้นเดินได้อีกเลย

ลุงทำได้แค่เพียงนอนนิ่งๆ อยู่บนเตียง มีเพียงภรรยา คู่ชีวิตที่คอยดูแลอยู่ไม่ห่าง...ถึงตรงนี้ “บ้าน” ที่ลุงต้องการ คงต้องมีมากกว่านั้น

การสำรวจครัวเรือนที่มีผู้พิการในเขตเทศบาลเมือง มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เป็นโครงการความร่วมมือ ระหว่างคณะแพทยศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อให้นิสิตได้ฝึกประสบการณ์ในวิชาชีพที่เรียน โดยนิสิตคณะ แพทย์ฯ จะฝึกการตรวจสุขภาพของผู้ทพพลภาพ ในขณะที่

ที่นิสิตคณะสถาปัตย์ฯ ได้สัมผัสกับการออกแบบปรับปรุง อาคาร ที่พัก ให้มีความเหมาะสมกับผู้พิการ ด้วยหลัก Universal Design

จากการสำรวจพบครัวเรือนที่มีผู้พิการถึง 69 ครัวเรือน และบ้านที่ควรพัฒนาเป็นบ้านต้นแบบนร่องสำหรับผู้พิการ 7 หลัง

และ 1 ใน 7 หลังคือบ้านของลุงมนู

“ถ้าต้องนั่งอยู่คนเดียว ไม่สามารถพาตัวเองไปที่ไหน ได้ ตลอดทั้งชีวิต!! เราจะรู้สึกอย่างไร”

คำถามที่กลายเป็นแรงขับเคลื่อนให้นิสิตผันตัวมาเป็นช่างก่อสร้าง มุมนานะสร้างบ้านเดิม(รักษ์) ให้แก่ลุงมนู ชายผู้ ไม่อาจไปไหนได้อย่างใจคิด

 โยบหินถามทาง..โยบไภยภัยาเคนนำ

จากแนวคิดบ้านต้นแบบนร่องเพื่อผู้พิการ 7 หลัง สู่การก่อร่างสร้างแนวคิดให้เป็นจริง “สุนิดา ชินณะวงศ์” หรือ “อาจารย์หวาน” ได้โยนโจทย์การสร้างบ้านเพื่อผู้พิการให้กับ “แอน” คณิดา แบ่งเงิน นิสิตในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ โดยหวังให้นิสิตได้มีประสบการณ์ ในการทำงานจริง ด้วยการพัฒนาโจทย์ดังกล่าวเป็นโครงการ

เพื่อเข้าร่วม โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้”

จากจุดเริ่มต้นนี้เองทำให้แอดต้องปรึกษาหารือกับเพื่อน ๆ ในคณะ จนเกิดการตั้งกลุ่มเพื่อสานต่อโจทย์ที่ได้รับจากอาจารย์ ประกอบด้วยนิสิตกลุ่มแกนนำจำนวน 8 คน มี **“เสือเพิก” เทพภรณ์ วิชาธร** ผู้มีประสบการณ์ด้านโครงสร้างและการก่อสร้างมากที่สุดในกลุ่มได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าโครงการที่ชื่อว่า **“บ้านเดิมรัก(ษ์)”**

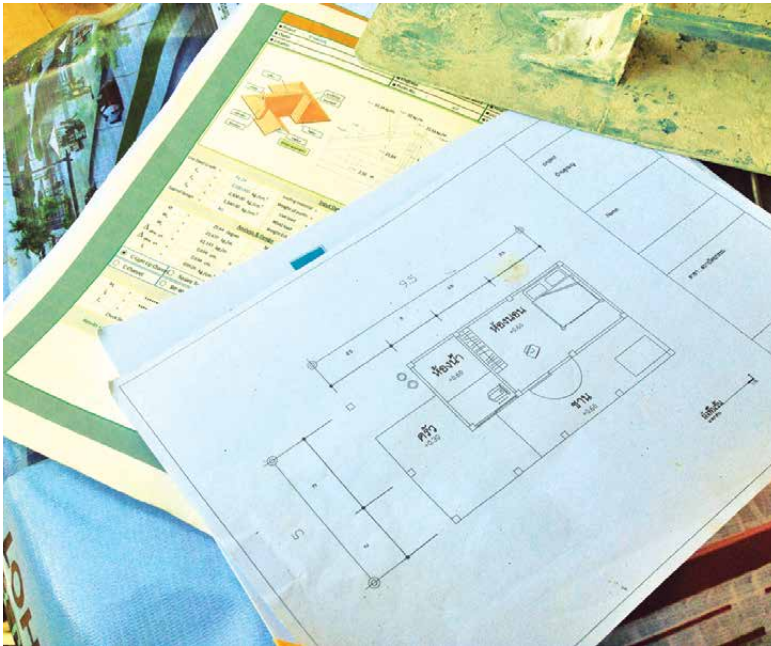
จากโจทย์สั้น ๆ **“พัฒนาบ้านต้นแบบเพื่อคนพิการ”** เสือเพิกและเพื่อน ๆ ช่วยกันสร้างสรรค์ ต่อเติมโจทย์ให้มีรายละเอียดปลีกย่อยมากขึ้น ได้แก่การสร้างนวัตกรรมเพื่อผู้พิการ การออกแบบพื้นที่ให้เหมาะกับการใช้ชีวิต และการออกแบบคู่มือความรู้เรื่องบ้านอยู่อาศัยสำหรับผู้พิการ สำหรับแจกให้แก่ผู้นำชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติ กรณีที่มีผู้พิการในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งรายละเอียดของงานที่พวกเขาวางแผนนี้ค่อนข้างมีความหลากหลาย จึงชักชวนเพื่อน ๆ จากสาขาวิชาอื่น ๆ ในคณะที่มีความชำนาญงานต่างกันเข้ามาช่วยกันก่อร่างสร้างบ้านเดิมรัก(ษ์)ให้เป็นจริง

เมื่อโอกาสการทำงานเปิดขึ้น หลังจากโครงการบ้านเดิมรัก(ษ์) ผ่านเข้ารอบ 20 ทีม กลุ่มนิสิตและอาจารย์จึงเริ่มต้นทำงานทันที เริ่มจากลงสำรวจบ้านที่จะเป็นต้นแบบ นำร่องที่โครงการของมหาวิทยาลัยเคยเลือกไว้ 7 หลัง โดยแต่ละหลังมีผู้พิการในลักษณะต่างกัน ทั้งพิการทางด้านการเคลื่อนไหว พิการทางการเคลื่อนไหว พิการทางสมาธิ ฯลฯ

เพื่อหาบ้านผู้พิการที่เหมาะสมที่สุดเพียง 1 หลัง สำหรับเปลี่ยนโฉมให้เป็นบ้านต้นแบบ ภายใต้ความช่วยเหลือของอาจารย์จากคณะแพทยศาสตร์ อสม. และพยาบาลวิชาการมาช่วยกันคัดเลือกบ้านเป้าหมาย

การคัดเลือกบ้านเป้าหมายหยุดลงที่บ้านของ **มนู ศรีรักษา หรือ “ลุงมนู”** ผู้พิการทางกายด้านการเคลื่อนไหว อันเนื่องมาจากอาการอัมพาตซีกซ้าย ขาและแขนซ้ายไม่สามารถใช้งานได้ แต่ด้วยความที่เป็นคนจิตใจดี ลุงมนูจึงเป็นกรณีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการทำงานที่ดำเนินการโดยนิสิต

บ้านของลุงมนูตั้งอยู่ในเขตตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ริมคลองสมถวิล ซึ่งเป็นเขตเมืองที่ค่อนข้างเจริญด้วยอาคาร ร้านค้าต่างๆ แต่เสียเพิกเล่าให้ฟังถึงสภาพบ้านของลุงมนูว่า เป็นบ้านไม้มุงสังกะสีเก่า ที่มีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดเวลา ตั้งอยู่ในที่ดินของญาติที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ด้วยความที่บ้านของลุงมนูอยู่ลึกที่สุดในซอยที่ค่อนข้างเป็นชุมชนเมือง เข้าถึงได้ยาก และอยู่ในที่ลับตาคน จึงไม่มีใครสนใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของลุงมนูมากนัก

จาก Universal Design สู่ Personal Design

หลังจากได้บ้านเป้าหมายแล้ว นิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาระดมความคิดเพื่อวางแผนการทำงาน โดยแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 3 ส่วน คือ การทำความรู้จักกับเจ้าของบ้าน การเรียนรู้พฤติกรรมของเจ้าของบ้าน และการสำรวจวัสดุเดิมของตัวบ้าน

เสียเพิกเล่าว่า การลงพื้นที่เพื่อทำความรู้จักกับลุงมนูในช่วงแรกๆ นั้น ต้องขอความช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพ

ที่มีความคุ้นเคยกับลุงมนูอยู่พอสมควร เพราะต้องเข้ามาทำกายภาพบำบัดให้ลุงที่บ้านเสมอ เนื่องจากลุงไม่สามารถเดินทางไปโรงพยาบาลเพื่อทำกายภาพบำบัดได้ จนลุงมนูเริ่มไว้วางใจและเชื่อใจ นิสิตจึงได้มีโอกาสพูดคุยอย่างเป็นธรรมชาติกับลุง และได้ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของลุงอย่างละเอียด

“พวกเราเฝ้าศึกษาพฤติกรรมในแต่ละวันของลุงอย่างละเอียด ตั้งแต่การเคลื่อนไหว การหยิบจับ การยกตัว ไปจนถึงการเข้าห้องน้ำ เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องเรียนรู้เพื่อใช้ในการออกแบบพื้นที่ใช้สอย และอุปกรณ์ช่วยเหลือให้เหมาะสม โดยต้องทั้งการออกแบบเพื่อมวลชน หรือ Universal Design แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบที่จำเพาะเจาะจงกับตัวผู้ใช้ การออกแบบครั้งนี้เพื่อให้ลุงมนูสามารถใช้ได้จริง โดยไม่มีข้อจำกัด เพื่อให้ลุงสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งเป็นหัวใจของการช่วยเหลือผู้พิการ นั่นคือให้ผู้พิการสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตัวเอง” อาจารย์หวานเล่าให้ฟังถึงความจำเป็นที่นิสิตต้องลงพื้นที่ไปหาลุงมนูบ่อยๆ

ขณะที่เสียเพิกเล่าถึงการเข้าไปทำความรู้จักกับลุงมนูว่า หลังจากที่พวกเขาเกิดความคุ้นเคยกับลุงมนูแล้ว ก็ต้องไปหาลุงเรื่อยๆ ไปใช้ชีวิตอยู่กับลุงเป็นวันๆ เพื่อจะได้ซึมซับ

พฤติกรรมในแต่ละวันของลุง จึงเห็นกิจวัตรหลักของลุงที่ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในพื้นที่สำหรับกินข้าวและเข้าห้องน้ำ ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันที่เน้นการเคลื่อนที่และการยกตัว การสังเกตเห็นในครั้งนี้ทำให้แนวคิดที่เคยออกแบบไว้สำหรับการเคลื่อนที่ไปยังจุดต่างๆ ของบ้านมีอันต้องเปลี่ยนแปลงใหม่

“แผ่นกระดานเลื่อนที่ออกแบบไว้ครั้งแรกพวกเราใช้ระบบล้อเลื่อน ซึ่งมีความสูงจากพื้นประมาณ 7 เซนติเมตร เรามองในมุมของคนปกติก็คิดว่าไม่สูงมาก แต่ในความเป็นจริงลุงมุนยกตัวได้ไม่เกิน 3 เซนติเมตร ในระยะเวลาไม่กี่วินาที เราจึงต้องออกแบบแผ่นกระดานเลื่อนใหม่ โดยใช้ระบบลูกป็นและเลื่อนไปบนรางที่กำหนดไว้ และการออกแบบห้องน้ำก็ต้องเปลี่ยนจากโถนั่งยองเป็นโถชักโครก เพราะลุงนั่งยองไม่ได้ ส่วนชักโครกที่ใช้พวกเราออกแบบให้ชักโครกฝังลงพื้น แล้วโผล่ส่วนที่เป็นฐานขึ้นมาจากพื้นประมาณ 3 เซนติเมตร เพื่อให้ลุงสามารถยกตัวและเข้าห้องน้ำเองได้” เสือเพิกเล่าให้ฟังถึงการออกแบบนวัตกรรมเพื่อการดำรงชีวิตหลังจากที่ได้ศึกษาพฤติกรรมของลุงมุนอย่างละเอียด

พลังเล็กๆ ช่วยเติมฝันอันสืบหวัง

เป้าหมายแรกของการพัฒนาบ้านต้นแบบเพื่อผู้พิการ คือ การปรับปรุงองค์ประกอบของบ้านบางส่วนให้เหมาะกับการดำรงชีวิตของผู้พิการ โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็น

อุปกรณ์ที่ใช้ปรับปรุง แต่จากการสำรวจวัสดุเดิมของตัวบ้าน กลับกลายเป็นว่าต้องรื้อเพื่อสร้างใหม่ทั้งหมด เนื่องจากวัสดุที่ใช้อยู่เดิมมีสภาพทรุดโทรม และคงมีอายุใช้งานได้อีกไม่กี่ปี

“ไม่ว่าที่สร้างบ้านของลุงส่วนใหญ่ใกล้หมดอายุการใช้งาน จันทัน (โครงสร้างหลังคา) ก็หักครึ่ง ฝืนซ่อมไปก็ไม่รู้จะอยู่ได้นานเท่าไร เราจะต้องใจตอกตะปูลงไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่ยั่งยืนก็ทำไม่ได้ จึงตัดสินใจรื้อบ้านแล้วสร้างใหม่ทั้งหมด” เสือเพิกเล่าถึงสิ่งที่คาดไม่ถึงที่ทำให้ภาระงานของพวกเขาเพิ่มมากขึ้น

ป้าจันปอง คลังทอง ผู้ชีวิตของลุงมุน นั่งมองภาพนิสิตกำลังร่วมแรงร่วมใจกันเพื้อน ก่อเสาะ สร้างรากฐานบ้านใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างมีความหวัง ป้าจันปองเล่าให้ฟังถึงบ้านหลังเก่าที่อยู่ในสภาพพังง่อนแง่น ทุกครั้งที่ฝนตกมีลมพายุ ฝนก็สาด ลมแทบจะพัดเอาหลังคาไป ไม่นานก็มีปลวก ปีนปี้นั่นก็คงอยู่ไม่ได้แล้ว ลำพังป้าทำงานเป็นแม่บ้านก็ไม่รู้จะเอาเงินจากไหนมาซ่อมบ้าน ลุงก็พิการไปไหนก็ไม่ได้ ช่วยตัวเองไม่ได้ เห็นเด็กนิสิตมาช่วยกันสร้างบ้านให้ก็ดีใจ มีความหวังว่าจะทำให้ชีวิตป้าและลุงสะดวกสบายขึ้น

สองสัปดาห์ คือระยะเวลาที่นิสิตวางไว้สำหรับการสร้างบ้านขนาด 30 ตารางเมตรให้กับลุงมุน พวกเขาสร้างบ้านด้วยโครงสร้างใหม่ทั้งหมด รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมช่วยเหลือที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับลุงมุน ได้แก่ ห้องส้วม แผ่นไถลตัว และราวกันตกที่สามารถปรับเป็นทางลาดได้ โดยพวกเขาหวังว่าบ้านใหม่หลังนี้จะช่วยต่อเติมความหวัง

และความฝันที่เหมือนจะหมดสิ้นไปแล้วของลุงมหนูให้กลับมาอีกครั้ง

แต่ระยะเวลาที่วางไว้ถูกเลื่อนไปโดยตัวแปรที่น้อง ๆ ควบคุมไม่ได้ โดยเฉพาะวัสดุในการสร้างบ้าน ที่ในช่วงแรกตั้งใจจะใช้วัสดุในท้องถิ่น แต่เมื่อถึงเวลาทำจริง ๆ กลับหายาก โดยเฉพาะไม้...ถึงมีแต่ก็ราคาสูงเกินไป

“อีกอย่างคือร้านค้าที่เราไปซื้อของ...คงเห็นว่าเราเป็นนิสิต เลยไม่มาส่งของตามที่นัดหมายไว้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการปลูกบ้านพอสมควร ก็ต้องแก้ปัญหาด้วยการใช้อย่างอื่นไปก่อน” ศรัณย์ จำเริญศักดิ์ศรี “แฮม” เล่าถึงบางปัญหาที่พบระหว่างการปลูกบ้าน

อย่างไรก็ตามเมื่อได้วัสดุอุปกรณ์การปลูกบ้านจนครบสมาชิกในทีมจึงระดมสรรพกำลังจากเครือข่ายที่หาได้ ทั้งน้อง ๆ จากวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามมาช่วยเชื่อมโครงสร้างเหล็ก และก่ออิฐเทพื้นปูน กลุ่มนักศึกษาคณะอื่น ๆ ก็ช่วยหยิบจับเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์เท่าที่กำลังความสามารถของแต่ละคนจะทำได้

ไม่นาน “บ้านหลังใหม่” ของลุงมหนู ก็เป็นรูปเป็นร่างเหลือเพียงตกแต่งให้เกิดความสวยงาม...รอให้ลุงมหนูย้ายจากเพิงเล็ก ๆ เข้าสู่บ้านหลังใหม่

“บ้าน” ไม่ได้มีความหมายมากกว่าการเป็น “ที่อยู่อาศัย” “บ้านที่ดีและอบอุ่น” ไม่ได้วัดกันที่ “ขนาด” หรือเครื่องอำนวยความสะดวก

แต่บ้านของ “ลุงมหนู” หลังนี้น้อง ๆ จากมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างให้นั้นเป็นบ้านที่มีแต่ความอบอุ่นและมีมิตรภาพ

ความรู้...นอกห้องเรียน

การเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนรู้เรื่องโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้าง “อาจารย์ตุล” บริรักษ์ อินทรกุลไชย ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ บอกต่อว่า ตนและอาจารย์หวนพยายามจะช่วยนิสิตมองภาพใหญ่ของโครงการ ในขณะที่นิสิตมักจะกังวลกับจุดเล็ก ๆ เราจึงต้องคอยดูคอยบอก แต่จากการทำโครงการมาตนมองว่านิสิตกลุ่มนี้มีความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านทัศนคติและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของสถาปนิกมืออาชีพ การรื้อบ้านทั้งหลังของลุงต้องอาศัยความรับผิดชอบและรู้จักความสำคัญของสิ่งที่ทำ จึงจะเป็นแรงผลักดันให้นิสิตสร้างบ้านใหม่ให้ลุงได้สำเร็จ นอกจากนี้ การเห็น

ความสำคัญของการทำงานเพื่อคนอื่น การทำเพื่อเพื่อน
มนุษย์ยังเป็นอีกทัศนคติที่เกิดขึ้นกับนิสิตกลุ่มนี้

ส่วนอาจารย์หวานฝากความหวังที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
หลังจากที่นิสิตดำเนินโครงการนี้เสร็จนั่นคือ การเห็นความ
สำคัญของการช่วยเหลือคนพิการ **หวังว่าบ้านต้นแบบนี้จะ**
เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบ้านที่เหมาะสมกับความเป็น
อยู่ของผู้พิการ และในส่วนของนิสิตอาจารย์อยากเห็น
ภาพความต่อเนื่องของโครงการ โดยเฉพาะในโครงการ
สถาปัตยกรรมของคณะสถาปัตย์ฯ ที่เดิมเป็นการสร้าง
ห้องสมุดตามโรงเรียนต่างๆ ให้กลายเป็นการสร้างบ้าน
เพื่อผู้พิการแทน ซึ่งความหวังนี้คงจะเป็นจริงได้โดยนิสิต
กลุ่มนี้

แสมในฐานะประชาสัมพันธ์ของโครงการ ได้วางแผน
ประชาสัมพันธ์บ้านต้นแบบหลังนี้ให้เป็นทั้งแบบอย่างของ
บ้านผู้พิการราคาประหยัดที่ใช้งบประมาณไม่ถึง 100,000 บาท
และต้องการสร้างจิตสำนึกการเอาใจใส่ดูแลผู้อื่น โดยเฉพาะ
ผู้พิการ

“ผมอยากให้คนปกติทั่วไปเห็นความสำคัญของการดูแล
เอาใจใส่ผู้พิการ แม้ว่าเขาจะรู้สึกว่าเขายู่ได้ด้วยตัวเอง ช่วย
เหลือตัวเองได้ แต่ถ้าเราลองจินตนาการว่าเราเป็นคนที่ใช้มือ
ได้แค่ข้างเดียว เราจะอยู่ได้อย่างไร สิ่งที่ผมอยากเห็นคือสังคม
ที่เอาใจใส่กัน แค่อุเลาสารทุกข์สุขดิบกัน” แสมเปิดใจถึงความ
รู้สึกหลังจากที่ได้ทำโครงการและใกล้ชิดกับลุงมู

สิ่งที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์อย่างแสมทำได้นอกจากทำ
คู่มือความรู้เรื่องบ้านต้นแบบผู้พิการไปแจกตามสถาน
พยาบาลและประธานชุมชนแล้ว เขายังใช้เครือข่ายใน
สังคมออนไลน์อย่าง Facebook ส่งต่อความรู้สึก และบอก
ผ่านกิจกรรมที่พวกเขาทำให้นิสิตในมหาวิทยาลัย
มหาสารคามรับรู้ พร้อมทั้งคิดกิจกรรมให้ทุกคนได้เข้ามา
มีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านให้ลุงมู นั่นคือ กิจกรรม
ปลูกต้นไม้ และจัดภูมิทัศน์บริเวณบ้านลุงมู หลังจาก
ที่พวกเขาสร้างบ้านให้ลุงเสร็จเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมนี้แม้
จะเป็นเพียงกิจกรรมเล็กๆ ของวัยรุ่น แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นโอกาสให้
นิสิตที่ในมหาวิทยาลัยได้รับรู้ถึงชีวิตอันแสนลำบากของ
คนพิการที่ยังมีอยู่ทั่วไปในสังคม

บทเรียนจริง...สร้างสถาปนิกมืออาชีพ

เทพกรณ์ วิชารณ “สี่อเพ็ก” หัวหน้าโครงการ

การเรียนสถาปัตย์ที่เน้นเรื่องการออกแบบนั้น การเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เราเห็นภาพอาคารหรือโครงสร้างอาคารต่างๆ ได้ และไม่รู้ว่าจะสร้างสิ่งปลูกสร้างตามทีออกแบบ ต้องผสมปนๆ เติมน้ำ เสริมเหล็กเท่าไร เพียงแค่เราเริ่มทำห้องน้ำขนาด 6 ตารางเมตร เรายังไม่รู้จะเริ่มอย่างไร แต่การได้ทำโครงการบ้านเดิมรัก(ษ์) ทำให้เราได้มีโอกาสลงพื้นที่ ได้เห็นและลงมือทำจริง โดยส่วนตัวผมเป็นคนชอบงานก่อสร้าง ได้มีโอกาสทำงานในไซต์ก่อสร้างตั้งแต่เรียนอยู่ชั้น ม.2 ผมว่าการทำงานครั้งนี้เป็นประสบการณ์ที่ดี ทำให้ผมได้ประโยชน์โดยตรงกับการเรียนในสาขานี้ แต่สิ่งที่พิเศษที่สุดคือได้เรียนรู้หลักการออกแบบที่อยู่อาศัยเพื่อผู้พิการ ซึ่งคิดว่าในอนาคตสังคมไทยต้องได้ใช้ประโยชน์จากโครงการนี้ เพราะไม่ใช่การออกแบบเพื่อผู้พิการเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้กับผู้สูงอายุได้

ศรัณย์ จำเริญศักดิ์ศรี “แอม”

การทำโครงการนี้ทำให้พวกเราเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เหมือนว่าสถานการณ์บังคับให้พวกเราต้องพัฒนาตัวเองเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ ในแง่ของการทำงานก่อสร้าง คนทั่วไปมักมองว่าเราเป็นเด็ก เป็นนิสิต เวลาเราไปซื้อวัสดุก่อสร้างก็จะไม่ได้รับความไว้วางใจ ไม่ได้ได้รับความสนใจ เราจึงต้องพัฒนาในเรื่องของการพูดการเจรจาเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ส่วนในแง่การทำงานทำให้พวกเรารู้จักการคิดอย่างเป็นระบบ แยกแยะสิ่งที่ควรทำก่อนหลัง ถือเป็นการเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ และพัฒนาให้เติบโตขึ้นเรื่อยๆ ส่วนสิ่งที่ประทับใจจากการทำโครงการนี้คือเราได้เห็นความสำคัญของชีวิต เห็นชีวิตของคนทีลำบาก ถึงแม้เขาจะอยู่ได้ แต่เราก็คอยเป็นส่วนหนึ่งที่ไปมอบสิ่งดีๆ ให้กับเขา รู้สึกดีมาก ๆ ที่ได้ทำอะไรให้ใครสักคน

มันกอร์น จอมจันทร์อ่อน “แมน”

แม้เธอเป็นหนึ่งในผู้หญิงไม่กี่คนในกลุ่ม และรับหน้าที่เป็นเหรียญของโครงการ ทุกครั้งที่ต้องไปจ่ายเงินที่ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง ได้เห็นเพื่อนผู้ชายพูดคุยกับคนขายวัสดุ เธอเห็นได้ชัดถึงความไม่เชื่อใจของร้านค้าที่มีต่อเพื่อนๆ เลยกลับมามองตัวเองว่าขนาดเพื่อนผู้ชายที่เข้าใจเรื่องการก่อสร้างมากกว่าเรายังเจอปัญหาแบบนี้ แล้วในฐานะที่เป็นผู้หญิง ถนัดแต่งานออกแบบ จะต้องพยายามเรียนรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างให้มากขึ้น **สิ่งที่ประทับใจในการทำงานนี้คือการได้อยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ทำงานด้วยกันตลอดเวลา ทำให้เราได้รู้จักเพื่อนมากขึ้น รู้ใจกันมากขึ้น**

เตชิตวัฒน์ ชนินทร์ตระกูล “เต้”

เข้าร่วมกับเพื่อนทำโครงการเพราะอยากได้ประสบการณ์ อยู่ที่คณะก็ได้แต่เรียนอย่างเดียว แต่เขาอยากทำอะไรจริงจังสักอย่าง ประสบการณ์ที่ทำให้ได้เห็นว่าการเป็นเพียงแค่นิสิตนั้นยังห่างไกลจากการเป็นสถาปนิกมืออาชีพ คือ การไปสั่งซื้อวัสดุช่างก่อสร้าง ซึ่งพวกเขาไม่ได้รับความไว้วางใจจากร้านและมองว่าเป็นเพียงแค่นิสิตที่ไม่มีประสบการณ์ จุดนี้ทำให้คิดว่า**เขาต้องพัฒนาตนเองและต้องเก็บเกี่ยวประสบการณ์ให้มากขึ้น เพื่อในอนาคตเขาจะก้าวไปเป็นสถาปนิกมืออาชีพให้ได้** “การนำเสนอโครงการแก่คณะกรรมการโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เป็นอีกหนึ่งประสบการณ์ที่ผมเห็นว่าจะช่วยพัฒนาการเป็นสถาปนิกมืออาชีพ เพราะอาชีพสถาปนิกต้องขายงานออกแบบของเราให้กับลูกค้า การฝึกนำเสนอโครงการครั้งนี้ก็เหมือนกับการได้ฝึกทักษะการขายงานของพวกเขา”

โครงงาน

บ้านเติมรัก(ษ์)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โครงการหัวหน้าโครงการ นายเทพกรณ์ วิชาทร

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวคะนิศา แป้งเงิน นายเตชิตวัฒน์ ชนินทร์ตระกูล

นายศรัณย์ จำเริญศักดิ์ศรี นางสาวภัสนันท์ วิศรจาก

นายพิษณุพงศ์ เพชรอินทร์ นางสาวมันนิต จิมจันทร์อ่อน

นายณรินทร์ เภาเกาะ

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายบริรักษ์ อินทรกุลไชย นางสาวสุนิดา ชินณะวงศ์

ภาวะ “อ้วนลงพุง” ที่คนไทยทั้งชายหญิงกำลังประสบอยู่ในวันนี้กำลังจะคลี่คลายลง เมื่อสาว ๆ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รวมตัวกันจัดทำโครงการโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน ชัยบโรโรค บริโภคไร่พุง มีชาวบ้านสนใจร่วมโครงการเป็นจำนวนมากจนศูนย์บริการสาธารณสุข 26 เจ้าคุณพระประยูรวงศ์นำไป “ต่อยอด” เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ชัยบโรโรค... บริโภคไร่พุง

มหาวิทยาลัยมหิดล
วิทยาเขตศิริราช

จากจุดเริ่มต้นของ “แรงบันดาลใจ” ที่อยากทำงานเพื่อชุมชน วันนี้นักศึกษาพยาบาลทั้ง 11 คน ได้ “ส่งต่อ” ความรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่ชุมชนแขวงหิรัญรุจี

“พวกเรานักศึกษาพยาบาลเคยทำงานชุมชนแบบนี้อยู่บ่อยครั้ง เราทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนที่แขวงหิรัญรุจี แม้จะทำเพียงครั้งวัน แต่เราก็รู้สึกชอบ คิดว่าถ้าได้ทำอย่างต่อเนื่องน่าจะช่วยชาวบ้านได้มากขึ้น พอที่อาจารย์ดวงใจรัตน์ธัญญา ที่ทำงานคลุกคลีกับชุมชนแถบนี้มานาน เดินมาบอกกับพวกเราว่ามีโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ (จำกัด) มหาชน ให้ทุนสนับสนุนการทำโครงการเพื่อชุมชน หากผ่านเข้ารอบ 20 ทีม ก็น่าจะสามารถทำงานส่งเสริมสุขภาพให้ชาวหิรัญรุจีได้อย่างต่อเนื่อง พวกเราเลยตกลงชวนเพื่อนมาร่วมโครงการ สุดท้ายก็เข้ารอบจริง”

พัฒนา เครือมิ่งมงคล “นุ่น” หนึ่งในทีมสาว ๆ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการทำงาน

จุดเริ่มต้น...บัจพุง

นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ตระหนักดีว่า คนไทยส่วนใหญ่อยู่ใน “ภาวะเมตาบอลิกซินโดรม (Metabolic Syndrome)” หรือกลุ่มอาการผิดปกติของระบบการเผาผลาญอาหารของร่างกาย หรือ “ภาวะอ้วนลงพุง” ยึดครองเรือนร่างหญิงชายทั้งในเมืองและชนบท ทำให้มีเส้นรอบเอวและค่าดัชนีมวลกายที่เกินค่ามาตรฐาน ทั้งยังเสี่ยงต่อโรคหัวใจ เบาหวาน มะเร็ง และหลอดเลือดอุดตัน

นุ่นและเพื่อน ๆ อีก 10 คน คิดเห็นตรงกันว่าไม่จำเป็นต้องรอให้เรียนจบเป็นพยาบาล พวกเธอก็น่าจะมีส่วนช่วยให้คนไทยไม่มากนักน้อยหลุดพ้นจากภาวะเสี่ยงดังกล่าวได้ จึงคิดโครงการโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน “ขยับไร้โรคบริโภครูปวง” เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้กับพื้นที่ชุมชนแขวงหิรัญรุจี ซึ่งประกอบด้วย 9 ชุมชนย่อย ได้แก่ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนประสานมิตร ชุมชนวัดน้อยหิรัญรุจี ชุมชนสี่แยกบ้านแซง ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ และชุมชนวัดบางไผ่ไก่อ ตั้งอยู่ในเขตธนบุรี กรุงเทพฯ เป็นเป้าหมาย

จัดเมื่อไหร่...ชาวบ้านจัดเต็ม

เพราะความคุ้นเคยที่นักศึกษากลุ่มนี้มีต่อชุมชนมานาน ทำให้การประสานงานง่ายจนแทบจะไม่ต้องโน้มน้าวใจกันมาก ทั้งชาวบ้านและแกนนำชุมชน ต่างเห็นดีร่วมกัน นอกเหนือจากการเตรียมอุปกรณ์การเจาะเลือด ซึ่งน้ำหนักวัดความดัน การสัมภาษณ์ซักประวัติ ซึ่งกิจกรรมแบบนี้ นักศึกษาพยาบาลมีประสบการณ์มาแล้วทั้งสิ้น มีเพียงการนัดหมายครั้งแรกเท่านั้นที่ต้องเร่งประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชาวบ้านทั้ง 9 ชุมชนย่อยเข้าร่วมโครงการมากที่สุด โชคดีที่ชาวบ้านต่างเคยเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพมาบ้างแล้ว จึงมีชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

“เราพอจะรู้ว่าชาวบ้านเขาอยากเข้าร่วมโครงการ แต่ก็ไม่คิดมาก่อนว่าเขาจะมาพร้อม ๆ กัน 50 คน ด้วยความที่เราคิดว่าเขาจะทยอยกันมา หน้าที่ที่พวกเราแบ่งกันทำคือ จะมีคนคอยต้อนรับเพื่อตรวจสอบสุขภาพ วัดความดันโลหิต เจาะวัดระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งน้ำหนัก วัดรอบเอว จากนั้นก็มาลงทะเบียน แต่ผ่านไปจนถึงสิบโมงเช้า เรายังซักประวัติไม่เสร็จเลย บางคนเริ่มไม่พอใจ เพราะหิวแล้ว เนื่องจากต้องอดอาหารเข้ามา เพื่อนบางคนจึงต้องมาช่วยกันซักประวัติ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับการตรวจได้เร็วขึ้น ส่วนเพื่อน ๆ ที่เหลือก็นำชาวบ้านที่ตรวจเสร็จแล้วเข้าฟังบรรยายเรื่องภาวะอ้วนลงพุง หลังจากเจอปัญหาในวันนั้น การลงพื้นที่ครั้งต่อมา พวกเราเลยจัดทำบัตรคิวในการตรวจสอบสุขภาพ และวางระบบการทำงานใหม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน รวมทั้งมีการนำ

กิจกรรมสนับสนุนการเข้ามาเสริม สลับกับการบรรยายให้ความรู้ เรื่องการออกกำลังกายและการกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย”

ในที่สุดภาวะความอลหม่านย่อม ๆ ก็จบลงด้วยดี หลังจากทุกคนในทีมช่วยกันจัดระเบียบชาวบ้าน ด้วยการแจกบัตรคิวและให้บริการแบบ **One-Stop Service** ส่วนชาวบ้านที่ได้รับการตรวจสุขภาพเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนแล้ว ก็มานั่งฟังบรรยายและทำกิจกรรมสนับสนุนการ พร้อม ๆ กับรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม ทำให้บรรยากาศการทำกิจกรรมเป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น

สัญญาใจนักศึกษากับชาวบ้าน

นุ่น อธิบายว่า หลังจากซักประวัติและตรวจสุขภาพเสร็จ ชาวบ้านต่างทยอยมานั่งฟังบรรยายเกี่ยวกับ “ภาวะอ้วนลงพุง” โดยที่นักศึกษาจะหาข้อมูลเรื่องนี้มาเล่าให้ฟังเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ พร้อม ๆ กับให้คำมั่นสัญญาระหว่างชาวบ้านกับสมาชิกในทีมว่า “จะมีการสานต่อและมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อสุขภาพของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป” โดยนุ่นบอกว่าเป้าหมายของโครงการคือ การสร้างความตระหนักให้แก่ชาวบ้านในเรื่องสุขภาพกายและสุขภาพใจ ซึ่งรวมไปถึงเรื่องอาหารการกิน การออกกำลังกาย และจิตใจที่เบิกบานสดชื่น

หลังจากฟังบรรยายเรียบร้อยแล้ว นักศึกษาได้แบ่งกลุ่มชาวบ้านออกเป็น 9 กลุ่ม ตามชุมชนทั้ง 9 ชุมชนของแขวง

หิรัญจุ โดยในแต่ละกลุ่มจะมีนักศึกษาเข้าไปอยู่ในกลุ่ม ๆ ละ 1 คน หากชุมชนไหนคนน้อยก็ยุบไปรวมกลุ่มกับชุมชนอื่นรวมแล้วเป็น 7 กลุ่มด้วยกัน โดยรุ่นและเพื่อน ๆ จะเข้าไปประจำกลุ่มย่อย ๆ เหล่านี้ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นว่าแต่ละคนมีพฤติกรรมการกินอย่างไร มีการออกกำลังกายบ้างหรือไม่ พร้อมกับแจกสมุดบันทึกคนละ 1 เล่มสำหรับบันทึกชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการกินอาหาร การออกกำลังกาย และภาวะจิตใจว่าเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งทุกคนจะต้องนำมาให้ดูในวันนัดหมาย โดยมีนักศึกษาตรวจตารางการบันทึกพร้อม ๆ กับการตรวจสุขภาพทุกครั้งที่มีการนัดหมาย แล้วเก็บเป็นสถิติว่าชาวบ้านแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงของรอบเอวและน้ำหนักลดลงมากน้อยแค่ไหน

“สมุดบันทึกจำเป็นอย่างยิ่งในการควบคุมปริมาณอาหารในแต่ละวันว่าเราทานอะไรเข้าไปบ้าง เราอยากให้เราวางเป้าหมายของแต่ละคนว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้ร่างกายของตัวเองได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนและมีประโยชน์ จึงจัดแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อง่ายต่อการพูดคุยแนะนำการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ซึ่งในแต่ละครั้งที่นัดบางคนอาจจะติดธุระมาบ้าง

ไม่มาบ้าง แต่ก็มีการบันทึกลงในสมุดบันทึกตลอดเวลา ส่วนข้อมูลเชิงวิชาการที่นำมาแนะนำก็จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละสัปดาห์ แต่กิจกรรมประจำคือการเดินแอโรบิกเบา ๆ ในตอนเช้า มีครูหมิซึ่งเป็นชาวบ้านละแวกนั้นเป็นคนนำเดินเหมือนเป็นการกระตุ้นให้ตื่นตัว” นุ่นกล่าว

“สันถนาการ” ทำลายกำแพงแห่งความบึงขัง

การลงพื้นที่ครั้งแรก นุ่นยอมรับว่า ทีมงานไม่ได้เตรียมกิจกรรมสันถนาการ เนื่องจากคิดว่าชาวบ้านคงอยากฟังเนื้อหาการบรรยายเพื่อนำไปใช้มากกว่าการเล่นกิจกรรม ซึ่งจากการสังเกตการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น ชาวบ้านต่างยังไม่ค่อยกล้าพูดหรือกล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก แม้ทีมนักศึกษาจะชวนพูดคุยแต่ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกันยังไม่ดีเท่าที่ควร “กิจกรรมสันถนาการ” จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการทำลายกำแพงจิตใจซึ่งกันและกัน โดยชาวบ้านบางคนยอมรับว่า บางคนแม้จะอยู่ชุมชนเดียวกันแต่ยังไม่เคยพูดกันด้วยซ้ำ ทางกลุ่มชาวบ้านจึงเรียกร้องให้มีกิจกรรมสันถนาการ

รวมถึงกิจกรรมละลายพฤติกรรม ร้อนถึง**พัฒนวัชร เปี้ยทอง “พัช”** เจ้าแม่ฝ่ายสันตนาการที่มีดีกรีเป็นถึงนักสันตนาการของมหาวิทยาลัย ต้องออกมาชวนชาวบ้านเล่นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด โดยหวังว่ากิจกรรมสันตนาการนี้จะหลอมรวมชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจและเกิดความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน

“โจทย์การเล่นสันตนาการของเราคืออยากให้ทุกคนรู้จักกัน ส่วนใหญ่จะเป็นเกมง่าย ๆ ที่เล่นเป็นคู่ เพื่อให้มีการสัมพันธ์กันในกลุ่มชาวบ้าน เราพยายามเลือกเกมที่ป่า ๆ อา ๆ เล่นได้ ไม่ใช่เกมที่เด็กจนเกินไป และที่สำคัญต้องสนุกและใส่ใจเขาด้วย เพราะชาวบ้านอายุมากกว่าเรา เวลาเล่นต้องมีข้อจำกัด ซึ่งตรงนี้ทำให้เรารู้สึกว่าทุกคนในทีมต้องช่วยกันทำให้ชาวบ้านเข้าใจในสิ่งที่เราต้องการถ่ายทอด ต้องการบอกเขาเรื่องสุขภาพ เพราะเราคาดหวังอยากให้เขามีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ต่อจากนี้เขาก็จะสามารถสานต่อโครงการนี้ต่อไปได้” พัช กล่าว

และกิจจริงที่ว่า...เพียงร้องเพลงประกอบท่าทางและเล่นเกมเบา ๆ พร้อมแนะนำข้อผู้เข้าร่วมแต่ละคน แค่นี้เขาก็สามารถทำลายกำแพงแห่งปัจเจกบุคคลลงได้ สิ่งนี้ทำให้พัชรู้สึกภูมิใจที่เธอและเพื่อน ๆ สอบผ่านได้อีกชั้น **เพียงแค่ใส่ใจในเรื่องที่อาจจะมองดูว่าเป็นรายละเอียดเล็กน้อยก็ตาม แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับเหนือความคาดหมาย ชาวบ้าน**

เริ่มให้ความสนใจในกิจกรรมมากขึ้น ซึ่งการทำกิจกรรมในครั้งถัดมาสายใยแห่งมิตรภาพจึงเริ่มเหนียวแน่นขึ้น ขณะที่การติดตามการทำงานในส่วนของผลลัพธ์ที่ได้จากชาวบ้าน ทุกครั้งที่กลุ่มนักศึกษาลงพื้นที่จะมีการพูดคุยและทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการให้ “รางวัล” กับคนที่มุ่งมั่นลดน้ำหนักและลดรอบเอวได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ซึ่งการเก็บสถิติแต่ละครั้งที่ทีมงานจะยึดข้อมูลจากกราฟที่ได้จากการตรวจสุขภาพและสมุดบันทึกของแต่ละคนนั่นเอง

สานต่อโครงการเดิม...เพิ่มเติมความยั่งยืน

ตลอดหลายเดือนที่ผ่านมาบทบาทการใช้ชีวิตนอกห้องเรียนที่เรียกว่า**ประสบการณ์ตรง** ได้หล่อหลอมให้หนุ่มและเพื่อน ๆ ได้เรียนรู้แนวคิด และดึงความสามารถในการแสดงออกผ่านการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ผสานวิถีทางใหม่ ๆ ระหว่างความรู้ในบทเรียนกับการลงพื้นที่ชุมชนได้อย่างกลมกลืน ขณะที่โครงการโปรแกรมสร้างเสริมเสริมสุขภาพชุมชน ขยับไร้โรคบริโภคไร้พุงเริ่มเข้าที่เข้าทางเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น ชาวบ้านทั้ง 50 คน เริ่มเข้าใจในสิ่งที่นักศึกษาทำ

มากขึ้น และพร้อมที่จะสานต่อโครงการนี้ รวมถึงพร้อมจะเป็นแกนนำในการเผยแพร่กิจกรรมนี้ในชุมชนของตนเอง

ชยาทิพย์ แสงประเสริฐ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ศูนย์บริการสาธารณสุข 26 เจ้าคุณพระประยูรวงศ์ กล่าวถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ว่า เพราะเล็งเห็นความตั้งใจของนักศึกษาและเข้าใจว่าทำแล้วชาวบ้านจะได้อะไร จึงเป็นที่มาของการคิดแผน “ต่อยอด” เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการ เนื่องจากศูนย์บริการสาธารณสุขของแขวงหิรัญรุจีจะให้บริการผู้ป่วยนอก (OPD) ซึ่งการรับไม่ต่อในครั้งนี ถือเป็นความร่วมมือกันระหว่างคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลกับชุมชนที่มีเป้าหมายเรื่องเดียวกัน คือ “สุขภาพของชาวบ้าน” โดยเฉพาะเรื่อง “ภาวะอ้วนลงพุง” ให้หมดไปจากสังคมไทย ด้วยการแต่งตั้งชาวบ้านทั้ง 50 คน ให้เป็นแกนนำโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน ชัยบัรโรคบริโรคไร้พุงพร้อมกับการทำกิจกรรม แนะนำ และกระจายความรู้ที่ได้รับจากนักศึกษาไปสู่ชุมชนของตนเอง จากนั้นจะมีการนัดหมายประชุมกลุ่มแกนนำเพื่อประเมินผลทุกเดือน โดยอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์บริการสาธารณสุขของแขวงหิรัญรุจี และเมื่อนักศึกษาส่งต่อโครงการให้ชุมชนแล้ว นักศึกษาอาจจะเข้ามาดูความคืบหน้าที่ชุมชนสานต่อบ้างก็ไม่น่าจะมีปัญหา

สุนีย์ บุญถาวร ชาวบ้านชุมชนบางไผ่ไก่ ที่เข้าร่วมโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน ชัยบัรโรคบริโรคไร้พุงเล่าว่า ของโปรดที่ชอบรับประทานมากที่สุดคือ “ปาท่องโก๋กับกาแฟ” ซึ่งมักจะรับประทานเป็นประจำทุกเช้า รวมถึงข้าวในแต่ละมื้อที่ไม่ใช่แค่กินแบบทักพี แต่เน้น “กินเป็นโต”

หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว เธอก็พยายามหลีกเลี่ยงอาหารจำพวกของทอด ของมัน และลดข้าวลงทีละนิด พร้อมๆ กับการออกกำลังกาย แม้ช่วงแรกๆ ต้องอดใจและขมใจบ้าง แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับมารู้สึกว่าคุ้มค่า เพราะน้ำหนักและรอบเอวลดลง รวมไปถึงการมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น

เสริมสร้างสุขภาพจากตัวเองสู่ชุมชน

ผศ.ดร.ดวงใจ รัตนธัญญา อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวว่า การเข้าใจถึงบริบทชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องนำมาปรับใช้ในการลงพื้นที่ ประกอบกับวิชาชีพพยาบาลถือเป็นกลุ่มวิชาชีพทางด้านสุขภาพ ที่มีบทบาท

สำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งจากการสังเกตเธอเห็นว่า นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการประชุมทีมเพื่อหาแนวทางร่วมกัน หรือการ ศึกษาหาข้อมูลเพื่อมาตอบชาวบ้านในเรื่องต่างๆ เธอเชื่อว่า นักศึกษาควรมีทักษะการทำงานและทักษะชีวิตเข้ามาเสริม เพื่อเปิดโลกทัศน์ให้นักศึกษา นอกเหนือจากองค์ความรู้ในห้องเรียนหรือการขึ้นหอผู้ป่วย (Ward) นั่นเอง

สำหรับสิ่งที่ได้กลับมาจากโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” นอกจากประสบการณ์ตรงจากนอกรั้วมหาวิทยาลัยแล้ว นุ่น ในฐานะหัวหน้าทีมบอกว่า เพื่อนๆ ทุกคนในกลุ่มได้รับการเติมเต็มในด้านประสบการณ์การใช้ชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ได้ยากนัก โดยเฉพาะการได้ลงพื้นที่ชุมชน การได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้าน รวมถึงการดูแลเอาใจใส่จาก อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการที่ร่วมลงพื้นที่ด้วยกันทุกครั้ง พร้อมกับคำชี้แนะดีๆ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ล้วนแต่มีค่ามากมาย และสิ่งสำคัญที่สุดคือ มิตรภาพและประสบการณ์การทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ในทีม

นุ่นเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมให้ทุกคนสามารถ ยืนหยัดในทัศนคติเรื่องการดูแลสุขภาพประชาชน หากทุกคน ในประเทศร่วมกันดูแลสุขภาพก็จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย ด้านนี้ลงได้ ซึ่งนุ่นและเพื่อนๆ จะร่วมกันสืบทอดเจตนารมณ์ นี้จนกว่าวันที่สวมหมวกขาวมาถึง นั่นหมายถึง “ความ ตระหนัก” ในการเป็น “ผู้ให้” โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และ พร้อมที่จะเป็น “ประทีป” ส่องสว่างให้แก่ผู้คนทุกคนชั้น

เจกเชนตะเกียงของ “ฟอเรนส์ ในดิงเกล” ผู้ซึ่ง ให้กำเนิดวิชาชีพพยาบาลนั่นเอง

พัฒนิตา เครือมั่งมงคล “นุ่น” หัวหน้าโครงการ

โครงการนี้เป็นการทำงานระยะยาว ตอนแรกที่เราเริ่มต้นทำงานเราไม่รู้ว่ามันจะจบลงอย่างไร บางครั้งรู้สึกเหนื่อยมาก เพราะต้องเรียนด้วย ขึ้นวอร์ดด้วย ทำโครงการด้วย แต่ ณ วันนี้สิ่งที่เราได้กลับมาคือ ความสุข ความรู้สึกปลื้มเปรมกับผลตอบรับและมิตรภาพความรักความอบอุ่นจากชาวบ้านในชุมชนหิรัญญจี ซึ่งเราคาดหวังว่าสุขภาพของชาวชุมชนหิรัญญจีต้องดีขึ้นกว่าเดิม จากคนที่ป่วยแล้วต้องดีขึ้น จากคนที่เสี่ยงอาจจะช่วยชะลอโรค ขณะเดียวกันทุกคนต้องนำความรู้ที่ได้ในวันนี้ไปต่อยอดให้กับคนในชุมชนของตัวเองให้มีสุขภาพดีต่อไป

พัฒนวัชร เปี้ยทอง “พัช”

การนำความรู้เชิงวิชาการมาบอกเล่าใคร ตัวเราเองต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ให้ถ่องแท้เสียก่อน ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชนเหมือนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านกับนักศึกษาที่หาไม่ได้ในห้องเรียน

พลอยโพลิน กับมณเฑียร “เอ”

การลงพื้นที่ชุมชนครั้งนั้นนอกจากจะได้ประสบการณ์ใหม่ๆ นอกห้องเรียนแล้ว ยังทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะเราต้องทำงานเป็นทีมเวิร์ค ต้องรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ได้เรียนรู้ว่าสิ่งสำคัญของการทำงานเป็นทีมคือต้องมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หากในทีมแยกกันเป็นกลุ่มๆ ไม่เป็นหนึ่งเดียวกันจะส่งผลให้การทำงานยากขึ้น ทวีคูณ ทีมเราจะไปไม่รอด งานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการวางแผนและคิดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน จะทำให้เราสามารถจัดลำดับความสำคัญของการทำงานได้อย่างราบรื่น

โครงงาน

โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชุมชน “ขยับไร้โรค บริโภคไร้พุง”

มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศิริราช

หัวหน้าโครงการ

นางสาวพัฒนิตา เครือมิ่งมงคล

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวพิชญา พัวรักษา

นางสาวพีรยา ประเสริฐสัง

นางสาวเพชรพัชรา วิชัย

นางสาวพัฒน์วัชร เปี้ยทอง

นางสาวพิจิตรา กาละเพชร

นางสาวพิชมล สายทอง

นางสาวไพรวัลย์ สุระพันธ์

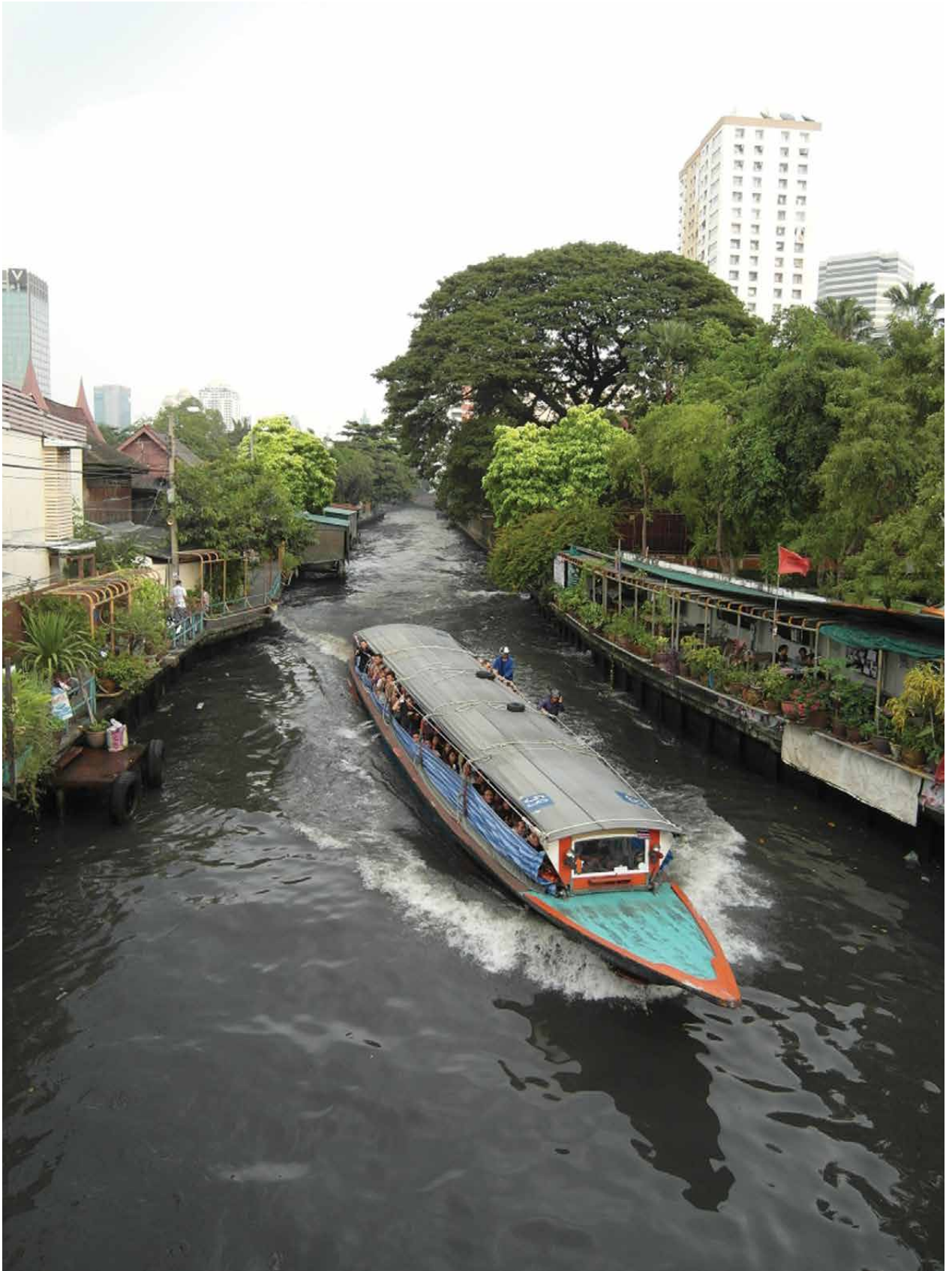
นางสาวภรณ์ระพี ปุณฺณมาโนชญ์

นางสาวพลอยไพลิน ทับมนเทียน

นางสาวพิชชา คงสัตย์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.ดวงใจ รัตนัญญา

ถึงแม้ว่าบ้านที่ผลิต “ผ้าไหม” ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านครัวได้อย่างดีที่สุดจะเหลือเพียงสองแห่ง แต่นิสิตจุฬาฯ ก็ไม่หวั่น จัดที่ดีตของชุมชนบ้านครัวออกมาแสดงให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติได้เห็นว่าคุณสมบัติบ้านครัวมีอะไรมากกว่าที่เห็น

“บ้านครัว” แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ใจกลางกรุง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“รู้จักบ้านครัว...ให้มากกว่าที่คุณเคยรู้จัก”

นี่คือ **“เป้าหมาย”** สำคัญของโครงการผสานวัฒนธรรม
ชุมชนบ้านครัว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใจกลางกรุง”
ของน้อง ๆ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แล้วบ้านครัวที่เรารู้จักเป็นอย่างไร...

“คนบ้านครัว” อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้เมื่อราว
ต้นรัตนโกสินทร์ มีบรรพบุรุษเป็นเชื้อชาติจาม ชาวมอญ และ
ชาวมลายูปัตตานี อาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบใต้ ในพื้นที่
เขตราชเทวีประกอบด้วยชุมชนบ้านครัวเหนือและชุมชนบ้าน
ครัวตะวันตก ส่วนในพื้นที่เขตปทุมวันเป็นชุมชนบ้านครัวใต้
ภายในชุมชนมีโรงเรียน มัสยิด สุสาน ศูนย์ดับเพลิง และ
สาธารณสุขชุมชน และที่สำคัญคือเป็นชุมชนมุสลิมที่ใหญ่
ที่สุดในกรุงเทพมหานคร

และสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนรู้จัก **“บ้านครัว”** คือ **“ผ้าไหม”**
ผืนงามภายใต้แบรนด์ **“จิม ทอมป์สัน”** แต่ก็ยังมีน้อยคนนัก
ที่จะรู้ว่า ผ้าไหมของจิม ทอมป์สันนั้น เริ่มต้นที่ **“บ้านครัว”**
วันเวลาผ่านไป แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งผุดขึ้นมากมาย
ใจกลางกรุงเทพมหานคร ประวัติศาสตร์ของชุมชนเล็ก ๆ ริม
คลองแสนแสบจึงถูกเพิกเฉยทั้งจากคนในและนอกชุมชน

และก่อนที่เรื่องราวของบ้านครัวจะถูกกลืนหายไปตาม
กาลเวลา...ต้องมีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้
ชุมชนอันเจียบเหงาแห่งนี้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง...

เริ่มต้นที่...ประวัติศาสตร์ชุมชน

หลัง **“อาจารย์โจ” วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์** อาจารย์คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บอกกับนิสิตในชั้นเรียน
ว่า อยากให้นิสิตไปทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อ
หาประสบการณ์ให้ตัวเอง...**“พลอย” สิริินนาท ทองไว**
“ก๊อฟ” อธิชา จรรยางาม “จูน” กนกรัตน์ ภูวัฒนศิลป์
“น้ำ” ขนิษฐา ฐานโพธิ์ และ “บอล” วิชชา ผาสุข ก็รวมตัว
กันทันที

“หลังจากอาจารย์ให้ทำโครงการ พื้นที่แรกที่เราคิดถึงคือ
บ้านครัว เนื่องจากรู้จักชุมชนแห่งนี้มานาน แต่ยังไม่มีโอกาส
ได้เข้ามาเรียนรู้มากนัก ตอนนั้นรู้แค่บ้านครัวโดดเด่นเรื่อง
ผ้าไหม โดดเด่นในเรื่องชุมชนเข้มแข็งที่ต่อต้านการสร้าง
รถไฟฟ้าจนประสบความสำเร็จ” พลอยเปิดประเด็นของการ
เข้ามาในชุมชนบ้านครัว

จากนั้นทีมงานก็ประชุมหารือกระทั่งได้ข้อสรุปว่า เลือกชุมชนบ้านครัวเป็นพื้นที่ทำโครงการเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยมากนัก โดยใช้ชื่อทีม “จุฬา(เข้า)ครัว”

“พอได้ข้อสรุป ก็เข้าไปในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล เพราะตอนนั้นยังไม่รู้ว่าจะทำประเด็นอะไร...ก็ได้พบกับ “ลุงอุ๊ด” ซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชนที่เหลือ ลุงเล่าประวัติบ้านครัวให้ฟัง ทำให้เรารู้ว่าบ้านครัวเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสำคัญ มีขนมอิสลามที่หากินไม่ได้ทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้นพวกเราได้รู้ว่าจุดเด่นของชุมชนอย่างผ้าไหมขึ้นชื่อนั้นปัจจุบันมีเหลืออยู่เพียงแค่สองบ้านเท่านั้นที่ยังทำอยู่ และหนึ่งในนั้นเป็นบ้านของลุงอุ๊ต้นเอง”

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นพอสมควร พวกเขาก็กลับมาประชุมหารือกันที่มหาวิทยาลัยเพื่อหาประเด็นการทำงาน บอลบอกว่า พวกเขาสนใจวางแผนกันยกใหญ่ แผนงานที่ออกมาก็เลยยิ่งใหญ่ออกไปด้วย เพราะเห็นว่าบ้านครัวเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ จึงอยากพัฒนาเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมากขึ้น พร้อมกับเด็กๆ ในชุมชนมาเป็นภาคีเครือข่าย ทั้งยังมีแผนที่จะเปิดตลาดผ้าไหม และตลาดขนมอิสลาม กอปรกับพวกเขาเป็นเด็กครุศาสตร์ที่มีเลือดของการเป็นผู้ให้ความรู้เข้มข้น อีกหนึ่งแผนการ

ใหญ่ที่คิดไว้คือการจัดอบรมความรู้ แต่แผนงานที่ใหญ่โตนี้ต้องหยุดชะงักเพื่อทบทวนตัวเองอีกครั้งจากคำแนะนำของกรรมการ ที่เสนอแนะให้พวกเขากลับมาคิดคำนึงถึงเงื่อนไขเรื่องเวลาและความเป็นไปได้ในการทำโครงการที่ต้องสอดคล้องกัน

“พวกเราค่อนข้างตื่นตัวกับกิจกรรมนี้ อยากจะทำมันทุกอย่าง โดยลืมนึกไปว่ามีเวลาไม่มากนัก แต่ก็ไม่รู้เพราะชุมชนมีชื่อเสียงอยู่แล้ว หรือเป็นเพราะว่าแผนการอันยิ่งใหญ่ของพวกเราที่ไปท้าทายกรรมการจนทำให้พวกเราสามารถผ่านเข้ารอบ 20 ทีมมาได้”

จากประวัติศาสตร์...สู่แผนการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตาม...เนื่องจากชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนเก่า มีเอกลักษณ์และจุดเด่นเรื่องสถาปัตยกรรม บ้านทรงไทย และวัฒนธรรมต่างๆ แต่ข้อกังวลคือ หากกิจกรรมที่ทำหมายถึงการเปิด “บ้านครัว” ออกสู่สายตาคนนอก ที่อาจทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นนั่นจะเป็นที่ต้องการของคนในชุมชนจริงหรือไม่?

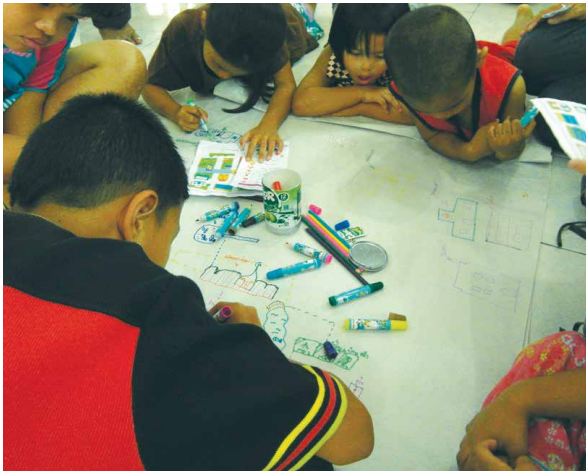
ทางออกคือ การระดมสมองร่วมกันระหว่างชาวบ้าน และที่มนิสิต และมีการปรับเปลี่ยนโครงงานอยู่หลายครั้ง ในท้ายที่สุดก็ได้ข้อสรุปคือ การทำ *Information Center* หรือ “ศูนย์ข้อมูลชุมชน” เนื่องจากในขณะลงพื้นที่นั้น พบว่า รอบๆ ชุมชนไม่มีข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับบ้านครัว แม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นแผนที่ชุมชน ประวัติหมู่บ้าน ความสำคัญของบางสถานที่ เช่น มัสยิด เป็นต้น

“ก็ไปเล่าว่า...สิ่งที่เราจะทำคืออะไรบ้าง เช่น รูปแบบ
การทำศูนย์ข้อมูลชุมชน จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับชุมชน และ
ภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับน้องๆ ในชุมชน...ซึ่งชาวบ้านก็
ค่อนข้างเห็นด้วยกับแนวคิดนี้...”

“เนื่องจากมัสยิดมีคนดูแลหลายคน และแต่ละคนก็ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปในแต่ละวัน วันที่พวกเราไปประชาสัมพันธ์การอบรมครั้งที่ 1 พวกเราไปเจรจากับผู้ดูแลมัสยิดอีกคนหนึ่ง แต่พอถึงวันที่จะจะไปจัดกิจกรรมปรากฏว่าคนที่ดูแลมัสยิดในวันนั้นเป็นคนละคนกัน และไม่ได้รับเรื่องการขอใช้สถานที่ จึงไม่อนุญาต...พวกเราจึงต้องกลับไปปรึกษาปากานดาซึ่งเป็นแกนนำในชุมชนเพื่อให้มาเจรจากันอีกรอบ...ซึ่งก็ผ่านไปด้วยดี” พลอยบอกถึงปัญหา

สำหรับกิจกรรมอบรมความรู้เกี่ยวกับชุมชนและภาษาอังกฤษพื้นฐานนั้น พลอยเล่าว่า จะทำควบคู่กันไปกับทีมที่ทำเรื่องศูนย์ข้อมูลชุมชน โดยทีมอบรมจะเตรียมประเด็นและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ใช้เวลาอบรม 3 ครั้ง ทุกวันอาทิตย์เป็นเวลาสามสัปดาห์ โดยการอบรมหนึ่งครั้งใช้เวลาเพียงสองชั่วโมงเท่านั้น

น้ำผู้ร่วมทีมอบรมแล้วว่า **ครั้งแรก**พวกเขาเข้าไปอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวบ้านรู้ว่าการท่องเที่ยวมีกี่ประเภท และให้ชาวบ้านลองวิเคราะห์ว่าชุมชนของพวกเขาสามารถจัดเป็นการท่องเที่ยวประเภทใดได้บ้าง

สำหรับครั้งที่ 2 เป็นการทำ **SWOT Analysis** เพื่อฝึกวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ทำกระบวนการนี้พบว่า ชุมชนของพวกเขา**มีจุดแข็งที่ไม่ใช่สิ่งของ** แต่เป็นประวัติศาสตร์และศาสนาที่อยู่เคียงคู่ชุมชนนั่นเอง ส่วนจุดอ่อนที่ทุกคนวิเคราะห์ได้ แต่ยังไม่เห็นทางแก้ปัญหาคือสภาพแวดล้อม น้ำเสีย ขยะ และยาเสพติด

สำหรับครั้งที่ 3 เป็นการเข้าไปอบรมภาษาอังกฤษให้กับเด็ก ๆ และชาวบ้าน เช่น การบอกทาง คำทักทายหรือคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมหากมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาจะได้พูดคุยกันรู้เรื่อง

“สิ่งที่ประทับใจที่สุดคือการทำแผนที่ชุมชนเพื่อจะนำไปไว้ที่ศูนย์ข้อมูลชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว โดยเราได้กำหนดว่าต้องมีแลนด์มาร์ค 5 จุดสำคัญในแผนที่คือ 3 มัสยิดเก่า บ้านผ้าไหม และบ้านขนมอิสลามวรรณ และต้องเขียนคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษลงไปในแผนที่ด้วย ซึ่งในกิจกรรมนั้นเราได้เห็นชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันเป็นพิเศษ วงผู้ใหญ่ก็วัดสเกลกันอย่างจริงจัง ส่วนวงเด็ก ๆ ก็วาดไปเรื่อยตามจินตนาการ และเมื่อชาวบ้านทำแผนที่เสร็จ ทีมงานก็นำไปตกแต่งด้วยโปรแกรมให้สวยงามมากขึ้น เพื่อนำไปติดตั้งไว้ที่บริเวณหอประวัติบ้านครัวที่พวกเรากำลังจะสร้างขึ้นมา”

จากข้อมูล...สู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต

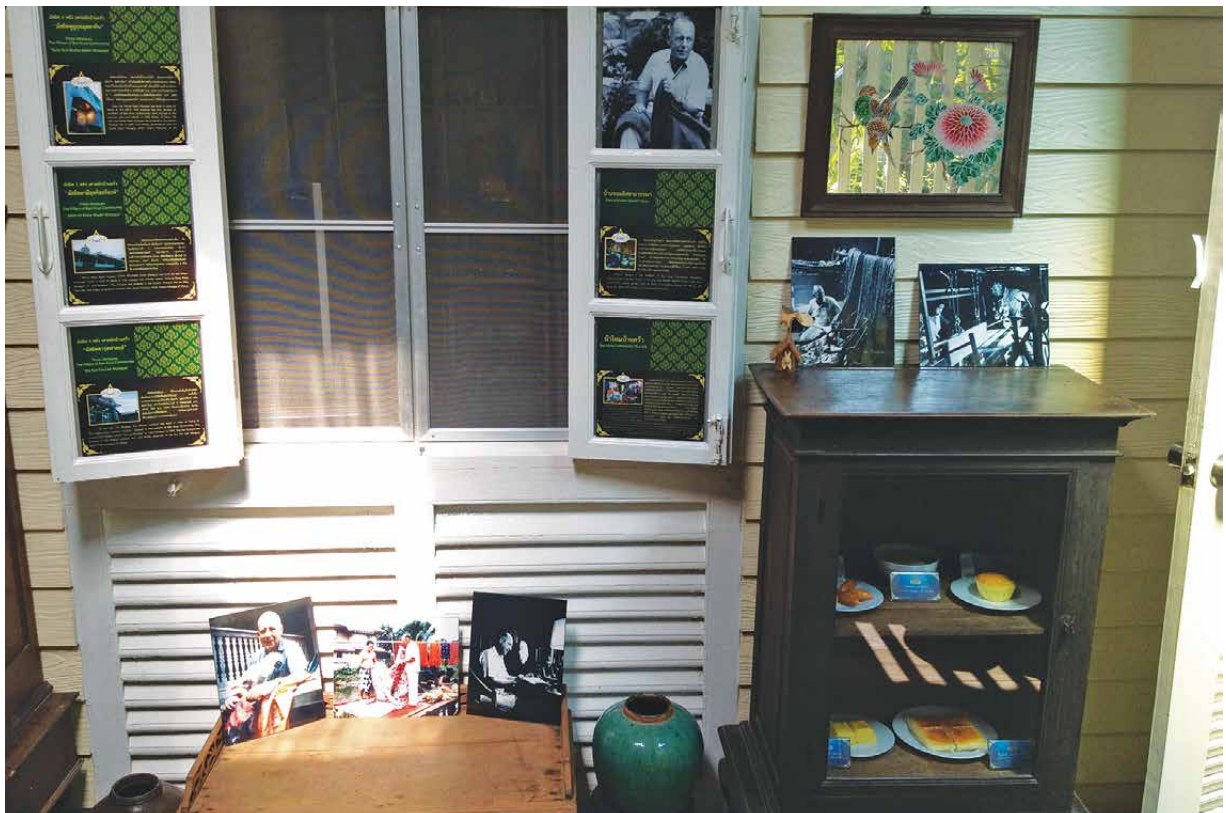
การอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การชวนชาวบ้านทำ SWOT Analysis การอบรมภาษาอังกฤษพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนการเตรียมความพร้อมของชุมชน...และเป็นการดึงข้อมูลความเห็นของชุมชนเพื่อนำไปจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน

ถึงกระนั้นก็ตามปัญหาที่เข้ามา “**ทำหาย**” ทีมจุฬา(เข้า)ครัว อีกเรื่องคือ “**สถานที่**” สำหรับทำ “**ศูนย์ข้อมูลชุมชน**”

จนแล้วว่า โชคไม่ดีตกอยู่ที่ทีมปรับปรุงสถานที่ เพราะพวกเขายังไม่สามารถหาสถานที่สำหรับทำหอประวัติชุมชนได้เลย ลำบากจนแทบถอดใจทีเดียว

“เราเริ่มต้นหาสถานที่โดยกำหนดกรอบไว้ว่าต้องอยู่ริมคลอง ซึ่งที่แรกที่เราไปพบคือศูนย์ชุมชนบ้านครัวเหนือ ตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบ และที่สำคัญอยู่ตรงข้าม จิม ทอมป์สันพอดี ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดีมาก แต่มีปัญหาตรงที่ว่าถ้าจะใช้ ต้องตกแต่งข้างในใหม่หมด เพราะค่อนข้างโทรม และคงต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อย อีกทั้งข้างในยังมีข้าวของวางอยู่เยอะมาก ถ้าเราจะใช้สถานที่นี้ก็จะไม่มีที่เก็บของ และที่สำคัญที่นี้ไม่มีคนดูแลต้องลือคประตุไว้อย่างเดียว”

จนบอกว่า แม้จะติดปัญหา แต่ทั้งชาวบ้าน และสมาชิกในทีมก็ไม่ละความพยายาม ยังคงตั้งหน้าตั้งตาค้นหาสถานที่ทำศูนย์ข้อมูลชุมชนอย่างไม่ลดละ

“ในที่สุดสวรรค์ก็เข้าข้างพวกเรา” กีฟ หนึ่งในทีมหาสถานที่บอก

“พีชะ...ซึ่งเป็นคนหนึ่งในกลุ่มประธานชุมชนได้แนะนำว่ามีบ้านอยู่ตรงริมคลองเจ้าของบ้านเพนท์ผ้าขายอยู่ที่บ้านให้ลองเข้าไปคุยดู...พวกเราก็เดินทางไปพบกับ “พีฟ้า” อรุณีแดงโกเมน เจ้าของบ้านผู้ใจดีที่อนุญาตให้ใช้พื้นที่เล็ก ๆ หน้าบ้านที่เพิ่งปรับปรุงใหม่ทำเป็นศูนย์ข้อมูลของชุมชน...หลังจากที่เราเล่าเรื่องราว และวัตถุประสงค์ของโครงการให้ฟัง”

พีฟ้าบอกว่า มีความคิดที่อยากทำแบบนี้มานานแล้ว แต่ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร เพราะถ้าทำกันเองก็เกรงว่าคนอื่นจะมองว่าเราหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง

“นับว่าเป็นจังหวะดีที่น้อง ๆ เข้ามาช่วยประสานให้จึงเป็นเรื่องน่ายินดีมาก เพราะโดยปกตินักท่องเที่ยวจะเดินจากพิพิธภัณฑ์จิม ทอมป์สันข้ามคลองมาฝั่งบ้านครัวเพื่อมาดูบ้านผ้าไหมที่เดียวแล้วก็ไป ซึ่งจริง ๆ แล้วชุมชนเรามีอะไรมากกว่าที่เห็น แต่ที่ผ่านมาชุมชนเราไม่มีศูนย์ข้อมูลไว้บริการนักท่องเที่ยวเลย เหมือนว่าข้อมูลจะหายไปกับประวัติศาสตร์ คนรุ่นก่อนก็เปลี่ยนผ่านไปหมดแล้ว ดังนั้นเราจึงยินดีให้ความร่วมมือเต็มที่ถ้าน้อง ๆ จะมาเป็นคนเปิดประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนอีกครั้ง เหมือนมาเป็นทูตตัวเล็กให้ชุมชนเรา”

ความฝันของพีฟ้า...และคนบ้านครัว

เมื่อได้ “สถานที่” ริมคลองซึ่งอยู่ในจุดที่ผู้คนเดินผ่านไปผ่านมาและสามารถมองเห็นข้อมูลได้ง่ายตามที่คาดหวังไว้แล้ว โชคดีที่บ้านพีฟ้ายังมีตู้ใบเก่าที่สะสมไว้จึงอนุญาตให้นำมาใช้งานได้ โดยพวกเขาได้นำมาใช้จัดแสดงผ้าไหมของชุมชนและขนมจำลองที่สั่งทำจากเรซินให้นักท่องเที่ยวชม ก่อนเดินทางไปกินขนมจริง ๆ ที่บ้านขนมวรรณที่เปิดร้านขายอยู่ในชุมชน

นอกจากเรื่องราวของขนมโบราณที่เหลือเพียงร้านเดียวในชุมชน และบ้านที่ทอผ้าไหมที่เหลือเพียง 2 หลัง เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนยังจะถูกเผยแพร่ผ่านโปสเตอร์ แผ่นพับ ที่ออกแบบอย่างสวยงาม

“เมื่อรวบรวมทุกข้อมูลและผลิตภัณฑ์ที่พอจะหาได้จากชุมชนในปัจจุบันมาไว้ในศูนย์ข้อมูลชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พวกเราก็ช่วยกันนำป้ายข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำขึ้นใหม่ไปติดตั้งใน

สถานที่ที่เป็นจุดสำคัญที่ชุมชนแทนของเก่าที่เสื่อมโทรมไปมากแล้ว รวมถึงติดตั้งแผนที่การเดินทางที่เชื่อมชุมชนบ้านครัวไว้อย่างเด่นชัด พร้อมกับจัดทำแผ่นพับข้อมูลชุมชนบ้านครัวที่ทำเป็นสองภาษาและนำไปฝากวางไว้ที่พิพิธภัณฑ์จิม ทอมป์สัน โรงแรมเอเชีย และสถานที่ท่องเที่ยวรอบ ๆ ชุมชน เพื่อกระจายข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสความเป็นตัวตนของชุมชนบ้านครัวมากขึ้น”

พีฟ้าบอกว่า ใจจริงแล้วก็คิดแผนการที่ใหญ่กว่านี้ อยากให้ทุกวันอาทิตย์ริมคลองแสนแสบบริเวณชุมชนบ้านครัวจัดเป็นตลาดน้ำ อยากให้เป็นวันที่ใช้ชีวิตช้า ๆ พายเรือขายของจะได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ชาวบ้านก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นได้บรรยายกาศที่สนุกสนาน คงความเป็นชุมชนริมคลองไว้เหมือนสมัยก่อน แต่คงจะยาก เพราะในวันที่ความเจริญของบ้านเมืองก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง วันหนึ่งคนที่นี่ก็จะต้องเสียชุมชนไปเพราะความเจริญ ถึงแม้จะผ่านไปได้ แต่ก็เหมือนชาวชุมชนบ้านครัวยังอยู่กับแบบรวนเรเสื่อมสลาย เพราะเรื่องแบบนั้นจะเกิดขึ้นอีกเมื่อไหร่ก็ได้ การที่มีนักศึกษาเข้ามาเหมือนมาเป็นน้ำหล่อเลี้ยงให้คนในชุมชน เหมือนมาตั้งพื้นฐานไว้ให้ถ้าวันหนึ่งชุมชนมีกำลังก็จะสานต่อตามที่ตั้งใจไว้แน่นอน และฝันของพีฟ้าและคนบ้านครัวคงจะเป็นจริงในเร็ว ๆ นี้

โครงการ...เปลี่ยนคน

ดร.วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่า โครงการนี้เปิดโอกาสให้คนได้ฝึกการคิดและวางแผน

เป็นอย่างดี หน้าที่หลักของเราคือการเฝ้าดูอยู่ห่างๆ แต่เวลาที่นักศึกษาต้องการความช่วยเหลือเราจะใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ชวนคิดชวนคุยมากกว่าว่าถ้าทำแบบนี้ผลจะเป็นอย่างไร เพื่อฝึกให้นิสิตได้คิดในหลายมุมมอง ฝึกความกล้าในการตัดสินใจ และยอมรับผลที่เกิด จากการที่สังเกตนักศึกษาในกลุ่มนี้มาระยะหนึ่งจนถึงวันนี้บอกได้เลยว่า พวกเขามีพัฒนาการที่ชัดเจน เช่น จูน ก็ฟ และพลอย

รู้สึกได้ว่าเขาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักมองโลกในมิติที่กว้างและหลากหลายมุมมองมากขึ้น รู้จักควบคุมอารมณ์ทำให้จัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี แต่โดยรวมแล้วคิดว่าโครงการนี้เป็น การมอบประสบการณ์ที่มีค่ากับลูกศิษย์เป็นอย่างมาก เพราะต่อไปไม่ว่าพวกเขาจะไปเป็นครูอยู่ที่ใดก็ตาม ประสบการณ์นี้จะช่วยให้เขาจัดการสอนเรื่องการท่องเที่ยว และชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเศษ พาสุ “บอ” หัวหน้าโครงการ

เมื่อก่อนเวลาอยู่บ้านเขาจะมีคนทำอะไรให้อยู่ตลอดเลยรู้สึกว่าตัวเองยังไม่โตเสียที แต่เมื่อได้มาทำโครงการนี้ทุกอย่างต้องคิดต้องทำเองหมด เลยรู้สึกว่าตัวเองมีความรับผิดชอบมากขึ้น เพราะเมื่อเริ่มแล้วก็ต้องสานต่อให้มันจบ สิ่งที่พบคือการลงชุมชนไม่เหมือนนั่งเรียนในห้องที่ฟังบรรยายจบแล้ว ไม่เข้าใจก็อ่านในหนังสือได้ แต่เราไม่สามารถลงชุมชนได้บ่อยๆ ดังนั้นการลงชุมชนแต่ละครั้งจึงต้องตั้งใจมากที่สุด เพราะเมื่อเรากลับมาก็ต้องวางแผนแล้วว่าเราจะทำอะไรต่อไป ฟรุ้งนี่ มะรินนี่จะทำอะไร คิดว่าการทำงานแบบนี้ทำให้เขาได้ฝึกการคิดให้ไกลและรอบคอบมากขึ้น

กนกรัตน์ ภูวัฒนศิลป์ “จูน”

เป็นครั้งแรกที่ได้นำความรู้จากในห้องเรียนมาใช้จริงๆ ได้เรียนรู้ว่าการแบ่งงานให้เหมาะสมกับความถนัดของแต่ละคนจะทำให้งานเดินเร็วมาก เรียนรู้การวางแผนก่อนทำงานว่าต้องมีแผนสำรองเสมอ เพราะสถานการณ์เฉพาะหน้าเปลี่ยนแปลงได้เสมอ อย่างตอนที่เราหวังไว้ว่าสถานที่ที่จะใช้ทำศูนย์ข้อมูลชุมชนคงหาง่ายๆ ตรงไหนก็ได้หมด แต่พอลงไปพื้นที่จริง ๆ แล้วไม่ใช่อย่างที่คิด เราก็ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ที่ประทับใจที่สุดก็คือการได้มีโอกาสรับรู้ประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของชุมชนแห่งนี้มากกว่า

อิชยา จรรยาภม “ก็ฟ”

โครงการนี้เหมือนสนามทดลองทักษะ เราต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ฝึกความอดทน และฝึกพูด เพราะการที่เราจะไปพูดให้คนอื่นสนใจและเชื่อเรานั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จะพูดอย่างไรให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเราไม่ได้มากอบโกยผลประโยชน์จากพวกเขา เป็นเรื่องที่ยากพอสมควร ที่ผ่านมารู้สึกประทับใจพี่ฟ้ามากที่สุด เพราะพี่เขาดูแลเราเป็นอย่างดีทุกครั้งที่เราเข้าไปทำงาน มีหลายครั้งที่ต้องไปติดต่อกับบ้านอื่นๆ พี่ฟ้าก็ไปเป็นเพื่อน ทำให้เรารู้สึกอบอุ่นมาก

สิรินกาทองไธ “พลอย”

การทำโครงการนี้เหมือนได้มาลงวิชา เพราะตอนที่เรียนอยู่เวลาที่ฝึกการสอนก็มีแต่อาจารย์มาเป็นนักเรียนให้ แต่ครั้งนี้เป็นนักเรียนจริงๆ ที่มาฟังเราสอนแรกๆ ก็ค่อนข้างกังวล แต่ก็ปรับตัวได้ ประทับใจมากที่มีนักเรียนมาบอกว่าอาทิตย์หน้ามาใหม่นะ เรียนสนุกจัง อยากมาเรียนกับเราอีก รู้สึกภูมิใจมาก

ชนิษฐา ฐาปพันธ์ “น้ำ”

ก่อนหน้านี้เธอเป็นคนขี้อาย ไม่ค่อยกล้าแสดงออก แต่พอมาทำโครงการนี้ต้องลงพื้นที่มีการพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อชี้แจงเรื่องต่างๆ ซึ่งเธอต้องแสดงความเป็นผู้นำออกมาให้ชาวบ้านเห็น ต้องรวบรวมความกล้าที่ไม่ค่อยมี แต่ก็ต้องทำ พอทำโครงการได้ระยะหนึ่งเพื่อนหลายคนทักว่า เธอกล้ามากขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น

โครงงาน

ผสานสองวัฒนธรรมชุมชนบ้านครัว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใจกลางกรุง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้าโครงการ

นายวิชา ผาสุข

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวมีนอาภา เกิดเมืองสมุทร	นางสาวอวิกา สังขพิทักษ์
นางสาวอดิภา เจริญทองตระกูล	นางสาวชมพูนุช ปลื้มสุดใจ
นายพชร ลินสมรส	นางสาวจิตติโสภณ ธาตุสุวรรณ
นางสาวสุชาดา วงศ์โรตม	นางสาวพิไลวรรณ พาเจริญ
นางสาวกันตา คงกระพันธ์	นางสาวชิตชนก เจริญบุญณะ
นางสาวดลพร ทองวรรณ	นางสาวชนานันท์ ศิลงานันท์
นายธนวิทย์ ลิ้มปวิทยากุล	นางสาวใจทิพย์ นิธิกุลชัย
นางสาวทศวรรณ วัชรโรพร	นางสาวกนกรัตน์ ภูวัฒนศิลป์
นางสาวอิชยา จรรย์งาม	นางสาวนิษฐา สุานโพธิ์
นางสาวสิรินกาทองไธ	นายชาญธานินทร์ ไสแก้ว
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์

จากจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ในรายวิชา “การสื่อความหมายธรรมชาติ” ได้ “จุดประกาย” ความคิดให้สาว ๆ ทั้ง 7 คนจากมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี รวมตัวกันทำโครงการ English for Nature Interpretation สร้าง “มัคคุเทศก์น้อย” ให้ความรู้นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเรียนรู้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านช่องแคบ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยมหิดล
วิทยาเขตกาญจนบุรี

"May I introduce my self.

My name is ... you can call me ...

It's my nickname.

*I am a youth guide at Bann Chong Kaeb
Community Forest.*

*Thank you for your attentions and I hope to
see you again."*

เสียงเจื้อยแจ้วของเด็ก ๆ หลายสิบคน กับประโยคแนะนำตัวเหล่านี้ ดังก้องกังวานไปทั่วเมื่อก้าวเข้าสู่บริเวณป่าชุมชนบ้านช่องแคบ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ที่ซึ่งเด็ก ๆ อาสาเข้ามาเรียนรู้ และฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน เพื่อเตรียมตัวเป็น “มัคคุเทศก์ตัวน้อย” (Youth Guide) คอยให้ความรู้เรื่องป่าชุมชนแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน โดยมีนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรีมาเป็นพี่เลี้ยงในโครงการที่มีชื่อว่าภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ” (English for Nature Interpretation)

จากความรู้ในห้อง...สู่การทำงานจริง ในชุมชน

วิชาเรียนของคณะวิทยาศาสตร์ชีววิทยาและทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ที่ทั้ง “เอ๋อ” วรรณชนก โค้งอาภาส และ “ปิงปอง” ขจีวรรณ เกตุวิทยา สองนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี จำเรียนเพื่อที่จะจบการศึกษาไปทำงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ นั่น เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความรู้ด้านสัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่สอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถไปทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ หรือทำงานเกี่ยวกับ CSR ขององค์กรก็ได้...

“สื่อวิชาหนึ่งที่เราต้องเรียนเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ เน้นการผลิตสื่อเผยแพร่งานด้านการอนุรักษ์ และให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ” ปิงปองเปิดเผยถึงเนื้อหาสาระวิชาความรู้ที่เน้นให้นักศึกษานำความรู้ไปใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ถึงกระนั้นก็ตาม กระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนจะประสบความสำเร็จได้ บางครั้งก็ต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนออกมาศึกษานอกห้องเรียนบ้าง จึงไม่แปลกที่ป่าชุมชนบ้านช่องแคบที่มี “น้ำต้อย” ชีษณุพงศ์ ปัญญาชัยรักษา ประธานป่าชุมชนบ้านช่องแคบ ดูแลอยู่ ถูกใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของนักศึกษาสาขาวิชานี้

เอ่ยบอกว่า เคยถามน้ำต้อยถึงประเด็นที่ป่าชุมชนแห่งนี้ยังขาด และต้องการความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัย

“น้ำต้อยตอบว่า อยากมีมีคฤหเทศก์น้อย อยากให้เด็ก ๆ เรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะอีกไม่กี่ปีเราจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว...เลยอยากให้เด็ก ๆ ที่เป็นลูก ๆ หลาน ๆ ในชุมชนได้เรียนรู้ภาษาเอาไว้”

นับจากวันนั้นตัวเอ่ยเองก็ยังไม่มีโอกาสทำโครงการเพื่อช่วยเหลือชุมชนบ้านช่องแคบ จนกระทั่งโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ปี 8 ประกาศรับข้อเสนอโครงการ เอ่ยและเพื่อน ๆ จึงไม่รอช้าที่จะคิดโครงการขึ้นมาเพื่อสานฝันให้กับน้ำต้อย

“จริง ๆ วิชาที่เรียน...เป็นเรื่องของทฤษฎี โอกาสที่เราจะนำความรู้ด้านการสื่อความหมายออกมาใช้นอกห้องเรียน หรือจะพิสูจน์ว่าความรู้ที่ร่ำเรียนมานั้นจะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้อย่างไร...พวกเราเลยคิดว่านี่เป็นโอกาสที่จะได้ทดลองนำความรู้มาใช้จริง จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการนี้... อีกอย่างพวกเราถูกพากับชุมชนบ้านช่องแคบมานาน สนิทกับน้ำต้อยที่เป็นประธานป่าชุมชน เพราะน้ำต้อยเป็นอาจารย์พิเศษที่เข้าไปให้ความรู้เรื่องป่าและทรัพยากรธรรมชาติกับพวกเราเสมอ...พอมิโครงการนี้เข้ามา เราก็นึกถึงป่าชุมชนบ้านช่องแคบเป็นที่แรก” เอ่ยเล่าที่มาที่ไปของโครงการให้ฟัง

เมื่อตัดสินใจทำโครงการ เอ่ยและเพื่อน ๆ จึงลงพื้นที่ศึกษาปัญหา เก็บข้อมูลเรื่องป่า การใช้ประโยชน์จากป่า รวมถึงค้นหาสิ่งที่ป่าชุมชนต้องการพัฒนาให้ป่าแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการเขียนโครงการ

สอดคล้องกับประเด็นที่น้ำต้อยบอกว่า ป่าชุมชนบ้านช่องแคบเป็น 1 ใน 100 ป่าชุมชนที่มีอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เพราะฉะนั้นที่นี้จึงต้องคอยต้อนรับกลุ่มคนที่มาศึกษาดูงาน เรียนรู้เรื่องการจัดการป่าจากหลายคณะ ทั้งที่มาจากชุมชนอื่น ๆ รวมถึงหน่วยงานราชการ นิสิต นักศึกษา และภาคประชาสังคมต่าง ๆ

“เท่าที่สังเกต โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา เริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติพร้อมกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เริ่มเข้ามาศึกษาดูงานมากขึ้น...ทางเราก็ไม่มีมีคฤหเทศก์ที่น่าเสนอเป็นภาษาอังกฤษ...ซึ่งก็พอดีกับที่นักศึกษาเข้ามาปรึกษาว่าจะทำโครงการอะไรเพื่อชุมชนดี จึงเกิดเป็นแนวคิดร่วมกันว่า อยากจะพัฒนาเด็ก ๆ ในชุมชน ซึ่งมีความรู้ด้านป่าชุมชนอยู่แล้วให้มีทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน สร้างโอกาสให้เด็ก ๆ สามารถต้อนรับและให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ในระดับหนึ่ง” น้ำต้อยเล่า

เมื่อได้ประเด็น...เห็นปัญหาที่ชุมชนต้องการ และมีชุดความรู้จากมหาวิทยาลัยที่ต้องการเสริมศักยภาพของเด็ก ๆ ในชุมชน เอ่ยและเพื่อน ๆ ในทีมจึงนำประเด็นนี้มาเป็นโจทย์...เพื่อนำเสนอต่อโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ในชื่อโครงการภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ (English for Nature Interpretation) ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “นักสื่อสารธรรมชาติตัวน้อย” หรือ “ยุวมัคคุเทศน์” ของชุมชน

อุ่นข้าวรอบ 20 กัม

“ทำอย่างไรจึงจะพาทีมเข้าสู่รอบลึก ๆ” นี่คงเป็นคำถามท้าทายที่สุดสำหรับการทำโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้”

ดังนั้น เอ่ยและเพื่อน ๆ จึงใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนวิ่งเข้าวิ่งออกระหว่างชุมชนบ้านช่องแคบและมหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ห่างกันไม่มากนัก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม

ที่สุด เพื่อนำพาทีมผ่านเข้าไปในรอบ 20 ทีม อย่างน้อยก็เพื่อให้ได้งบประมาณส่วนหนึ่งมาทำโครงการกับเด็ก ๆ ในชุมชน
 เอ่ยผู้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการแล้วว่า หลังเข้ารอบ 40 ทีม ต้องกลับมาศึกษาข้อมูลในพื้นที่เพิ่มเติม ทั้งเรื่องจำนวนเด็กที่จะเข้ารับการอบรม ข้อมูลเรื่องป่า และระบบการจัดการป่า เป็นต้น

แม้จะเตรียมตัวมาดีอย่างไร แต่ตอนนำเสนอข้อมูลต่อหน้าคณะกรรมการ พวกเราก็ตื่นเต้นกันมาก สิ่งที่คุณกรรมการซักถามมันเป็นข้อโหว่ของโครงการของเราจริงๆ เช่น กระบวนการคัดเลือกเด็ก หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรม รวมถึงเป้าหมายที่แท้จริงของโครงการที่บอกว่าสร้างมัคคุเทศก์

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ทีมจากมหาวิทยาลัยมหิดลกาญจนบุรีก็ผ่านเข้ามาในรอบ 20 ทีมได้ในที่สุด

คัดเลือกคนเก่งสู่การเป็น มัคคุเทศก์น้อย

เมื่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์คือ กล้าพูด กล้าแสดงออก และมีทักษะด้านภาษา กิจกรรมในช่วงเริ่มต้นของโครงการ English for Nature Interpretation คือการ “ทดสอบ” เด็ก ๆ บ้านช่องแคบที่น่าตัวยให้รายชื่อมากกว่า 60 คน สิ่งที่ยาก

เห็นจากเด็กผ่านกระบวนการ Pre-Test คือ ความกล้าแสดงออก ทักษะภาษาอังกฤษ รวมถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อคัดเลือกเด็กเข้าร่วมกิจกรรมในจำนวนที่ไม่มากเกินไป ซึ่งจำนวนเด็กที่สนใจและผ่านการประเมินจากพวกเรามีทั้งหมด 34 คน

“เนื่องจากเป้าหมายโครงการคือการสร้างมัคคุเทศก์น้อยให้ได้ 15 คน ขณะที่รายชื่อที่เราได้มามีทั้งสิ้น 60 คน จึงต้องมีการประเมินผล ด้วยการให้เด็ก ๆ ทำแบบประเมิน คือ ทดสอบภาษาอังกฤษไปพร้อมกับกาประเมินด้านพฤติกรรม...ก็มีเด็กที่ไม่ผ่าน แต่สุดท้ายเราก็ให้มาอบรมกับเพื่อน ๆ ด้วย เพราะกลัวว่าเด็ก ๆ จะเสียใจ” ปิงปองเล่าวิธีการคัดเลือกเด็ก

เมื่อได้ “ว่าที่” มัคคุเทศก์น้อยที่ผ่านเกณฑ์ 34 คนแล้ว ต้องยอมรับว่าเป็นงานหนักของพวกเราเช่นกัน เอ่ยและเพื่อน ๆ จึงระดมความคิดหาทางออกจนได้เส้นทางการสร้าง “มัคคุเทศก์น้อย” นั่นคือการกำหนดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่ชัดเจน

ปิงปองบอกว่า ก่อนเริ่มโครงการ แผนที่เราเขียนไว้เมื่อครั้งที่ไปนำเสนอต่อคณะกรรมการนั้นเป็นหลักสูตรที่วางไว้คร่าว ๆ เช่น สัปดาห์แรกเป็นกิจกรรมทำความรู้จักกันระหว่างเด็ก ๆ ที่มาอบรม และทำความรู้จักพี่ ๆ หรือ เรียกว่า “ละลายพฤติกรรม” ขณะที่สัปดาห์ต่อมาก็จะเริ่มต้นด้วยการ

เรียนรู้เรื่องคำศัพท์ และเมื่อเด็ก ๆ ท่องศัพท์ได้ ก็จะพัฒนา มาเป็นบทสนทนา จากนั้นก็จะจำลองกิจกรรมโดยให้พี่ ๆ นักศึกษาเป็นนักท่องเที่ยว ให้เด็ก ๆ ทดลองเป็นมัคคุเทศก์ และนำป่าชุมชนเป็นภาษาอังกฤษตามที่ได้รับการอบรมมา

และในส่วนของการสอนภาษาอังกฤษนั้น จะเริ่มต้น ด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษตั้งแต่ A - Z เป็นการหยิบเอา พยัญชนะตัวแรกมาใช้ เช่น A คือ Animal ที่แปลว่าสัตว์ ก็จะดูว่าป่าชุมชนแห่งนี้มีสัตว์อะไรบ้าง มีกี่ชนิด แต่ละ ชนิดมีชื่อภาษาอังกฤษว่าอะไร

โดยแผนการเรียนการสอนเหล่านี้ ผ่านกระบวนการ คิด ไตร่ตรอง ทั้งจากสมาชิกในทีมและอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นอย่างดี

“สำหรับกิจกรรมในแต่ละวันจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าว่าด้วยเรื่องของการอนุรักษ์ ส่วนช่วงบ่ายเป็นเรื่อง เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เราจะใช้ความรู้ที่มีอยู่มาสอนเด็ก แต่ถ้าเป็นเรื่องป่าชุมชน ก็มีเอกสารของที่นี่... เราก็นำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมของเรา...แต่ทุกกิจกรรมจะสอดแทรกไว้ด้วยภาษาอังกฤษ ทั้งสิ้น” เอ๋เอ๋เล่า

แต่ปรากฏว่า...เมื่อนำไปใช้อบรมจริง ๆ กลับไม่เป็นไป ตามแผนที่กำหนดไว้ เด็กบางคนยังเงินอยู่ ไม่กล้าพูด เราก็ ต้องมาปรับเปลี่ยนเพิ่มด้วยการอบรมเสริมเรื่องบุคลิกภาพ เช่น เวลาขึ้นต้องทำอะไร เอามือไว้ตรงไหน

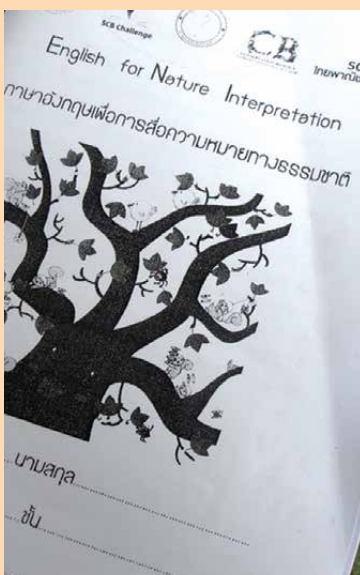

ปรับเปลี่ยนการสอนตามบุคลิกผู้เรียน

“พวกเราค่อนข้างใช้สื่อเยอะ เช่น ให้ดูการ์ตูน ให้วาดรูป ร้องเพลงสอนคำศัพท์ แต่พอการอบรมผ่านไปได้ระยะหนึ่ง มีการประเมินผลการเรียนรู้ก็พบว่า ถึงแม้เด็ก ๆ จะชอบภาษาอังกฤษ ชอบคำศัพท์ ชอบเรียน แต่เด็กก็คือเด็ก ยังสนใจอยู่มาก ชอบเรียนอะไรก็ได้ที่ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน ชอบทำกิจกรรม ไม่ชอบนั่งฟังเฉย ๆ พวกเราจึงปรับแผนการเรียนรู้ใหม่ให้ เหมาะกับผู้เรียนมากขึ้น ใช้เกมบ้าง ร้องเพลงบ้าง หากรู้สึก ว่าเด็ก ๆ เบื่อก็ให้วาดรูป” ปิงปองบอกถึงข้อจำกัดของเด็ก ๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อทั้งแผนและหลักสูตรการเรียนการสอน ถูกปรับให้เข้าที่เข้าทาง และเด็ก ๆ บ้านช่องแคบก็มีความ สนุกสนมคุ้นเคยกับพี่ ๆ มากขึ้น การเรียนการสอนก็ผ่านไป อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

“ในช่วงหลังของการทำโครงการในชุมชน ก็เริ่มเห็นว่า เด็ก ๆ เริ่มจำคำศัพท์กันได้บ้างแล้ว จึงเพิ่มเนื้อหา ทัศนศึกษาไป โดยศัพท์จะยังคงสอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น เรื่องสัตว์ป่า ต้นไม้ ถ้า หรือสมุนไพรที่มีในชุมชน และใช้ภาพเป็นสื่อ ประกอบความหมายให้เด็ก ๆ เข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชาที่พวกเราเรียนมาในเรื่องการสื่อความหมาย”

สุดยอด “มัคคุเทศก์น้อย”

หลังการอบรมอย่างเข้มข้นทั้ง 14 ครั้งผ่านไป สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการดูการ์ตูนภาษาอังกฤษเรื่อง THE LORAX ซึ่งเป็นการคุ้นเคยกับการอนุรักษ์ต้นไม้ การเล่นเกม “ธรรมชาติตายแล้ว” ที่เน้นให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นทีม หรือการจำลองเรื่องคุณประโยชน์ของต้นไม้ เพื่อชี้ให้เห็นว่ารากของต้นไม้ช่วยดูดซับน้ำไว้ได้อย่างไร เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหลังจากสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจบกิจกรรมพบว่าเด็ก ๆ ในพื้นที่ส่วนหนึ่งชอบเรียนรู้ภาษาอังกฤษอยู่แล้ว แต่ละคนค่อนข้างมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตัวเอง อีกทั้งยังสามารถท่องจำคำศัพท์ได้รวดเร็ว วาดรูปเก่ง แต่เมื่อถึงขั้นตอนสรุปผลสุดท้ายด้วยการทำแบบประเมินหลังการเรียนรู้ Post-Test จะเห็นได้ว่า เด็ก ๆ เริ่มมีความกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าออกเสียง สามารถจำคำศัพท์ได้มากขึ้น รวมถึงมีความคุ้นเคยกับคนภายนอกมากขึ้น แม้จะยังไม่สามารถเป็น “มัคคุเทศก์น้อย” ได้ แต่สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นความสำเร็จของพวกเขาในระดับหนึ่งแล้ว

วิชญพงศ์ ปัญญาชัยรักษา “นำด้อย” ประธานป่าชุมชนบ้านช่องแคบ บอกว่า โครงการที่นักศึกษาเข้ามาทำเป็นโครงการที่ดี ถือเป็นโครงการน่ายกย่อง เพราะป่าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีมีมากกว่า 100 แห่ง ยังไม่มีใครคิดทำเรื่องนี้ และเรากำลังจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การทำให้เด็ก ๆ มีความรู้ภาษาอังกฤษนับเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาป่าชุมชนของเรา ในฐานะประธานป่าชุมชนก็จะสนับสนุนให้มีการอบรมภาษาอังกฤษต่อยอดจากที่นักศึกษาได้มาหว่านเมล็ดพันธุ์ไว้ให้ เด็กรุ่นแรกจะต้องเก่งขึ้น และต้องเป็นพี่เลี้ยงให้กับน้อง ๆ ในการอบรมทักษะด้านภาษาอังกฤษต่อไป

สร้างโครงงาน...สร้างคน

จันทร์เพ็ญ ศรีลัมพ์ “ครูอุ้ย” อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่า เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในโครงการนี้หลังจากนักศึกษากลับมาจากค่ายที่ศูนย์ฝึกอบรมรณนาครไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) หาดตะวนรอน

บทบาทของตนเองที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาจะไม่เข้าไปมีบทบาทในการทำงานของนักศึกษามากนัก แต่จะช่วยวางแผน วางกรอบการทำงาน คอยติดตามการทำงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ดัดขัดอย่างไร ให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแผนการทำงานที่ศึกษานำมาให้ดู นอกจากนี้ยังช่วยดูเรื่องการทำบัญชี และเบิกจ่ายเงินด้วย

“นอกจากนี้แล้ว นักศึกษายังมีอาจารย์ท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษาร่วมด้วย เช่น อาจารย์ต่างชาติที่สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จะเข้ามาช่วยดูความถูกต้องของเอกสาร หรือสื่อการเรียนรู้ที่นักศึกษาจะใช้ ส่วนท่านอื่น ๆ ก็จะทำให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะเป็นส่วนใหญ่”

สำหรับการเปลี่ยนของนักศึกษา เอ้ยจะเป็นคนมีความตั้งใจในการทำงานสูงมาก ด้วยบุคลิกของความเป็นผู้นำ และสามารถประสานงานกับเพื่อนๆ ได้ดี เพราะเขาชอบทำกิจกรรม ชอบงานที่ต้องวางแผนอยู่แล้ว ส่วนป้องกันด้วยบุคลิกที่ไม่ค่อยพูด แต่มีความสามารถในการจัดการ จึงเป็นผู้ช่วยเพื่อนๆ ได้ดี ส่วนคนอื่น ๆ ก็ได้เห็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และร่วมทำงานด้วยความตั้งใจ

และก่อนจากลากันในวันนั้น เสียงแนะนำตัวของเด็ก ๆ บ้านช่องแคบที่ขึ้นต้นว่า “May I introduce my self. My name is ... you can call me ... It's my nickname” ยังคงดังกังวานไปทั่วป่าชุมชนแห่งนี้

ไม่ว่าครั้งหน้า...หากมีโอกาสเข้ามาเยี่ยมชม ป่าชุมชนบ้านช่องแคบ เราอาจจะได้พบกับมัคคุเทศก์น้อย คอยให้การต้อนรับอยู่ก็เป็นได้

วรรณชนก โค้งอากาศ “อ้อย” หัวหน้าโครงการ

การทำงานในครั้งนี้นอกจากเธอจะได้ประสบการณ์การทำงาน ช่วยให้เด็ก ๆ ในชุมชนมีระดับความสามารถที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้พวกเรามี “ภูมิคุ้มกัน” ในสังคมการทำงานที่จะต้องพบเจอในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความท้อ ความอดทน ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมทีม ทำให้เรารู้จักการทำงานร่วมกัน ได้ฝึกเรียนรู้นิสัยของคนอื่น ได้ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ทำให้รู้จักปรับตัว มีความอดทนมากขึ้น รู้จักเชื่อมั่นคนอื่น ในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น พึ่งพาตัวเอง และมีความภูมิใจในงานที่ทำได้มากขึ้น

ชวีวรรณ เกตุวิทยา “ปิงปอง”

การทำโครงการนี้นอกจากจะได้ประสบการณ์ใหม่ๆ แล้ว ยังรู้สึกว่าตัวเองใจเย็นขึ้น และรู้สึกดีที่ได้รู้จักน้อง ๆ บ้านช่องแคบมากขึ้น ภูมิใจที่ได้เข้ามาทำกิจกรรม ได้เห็นพัฒนาการน้อง ๆ จากที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ เชนอายุ พูดภาษาอังกฤษได้บางประโยค แต่ช่วงหลังน้อง ๆ สามารถพัฒนาตัวเองได้ในระดับที่พวกเราประทับใจคือ จำศัพท์ได้มากขึ้น และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

โครงการ

ภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อสารความหมายธรรมชาติ (English for Nature Interpretation)

มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี

หัวหน้าโครงการ

นางสาววรรณชนก โค้งอากาศ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวชวีวรรณ เกตุวิทยา นางสาวธานี แสงอ่อน

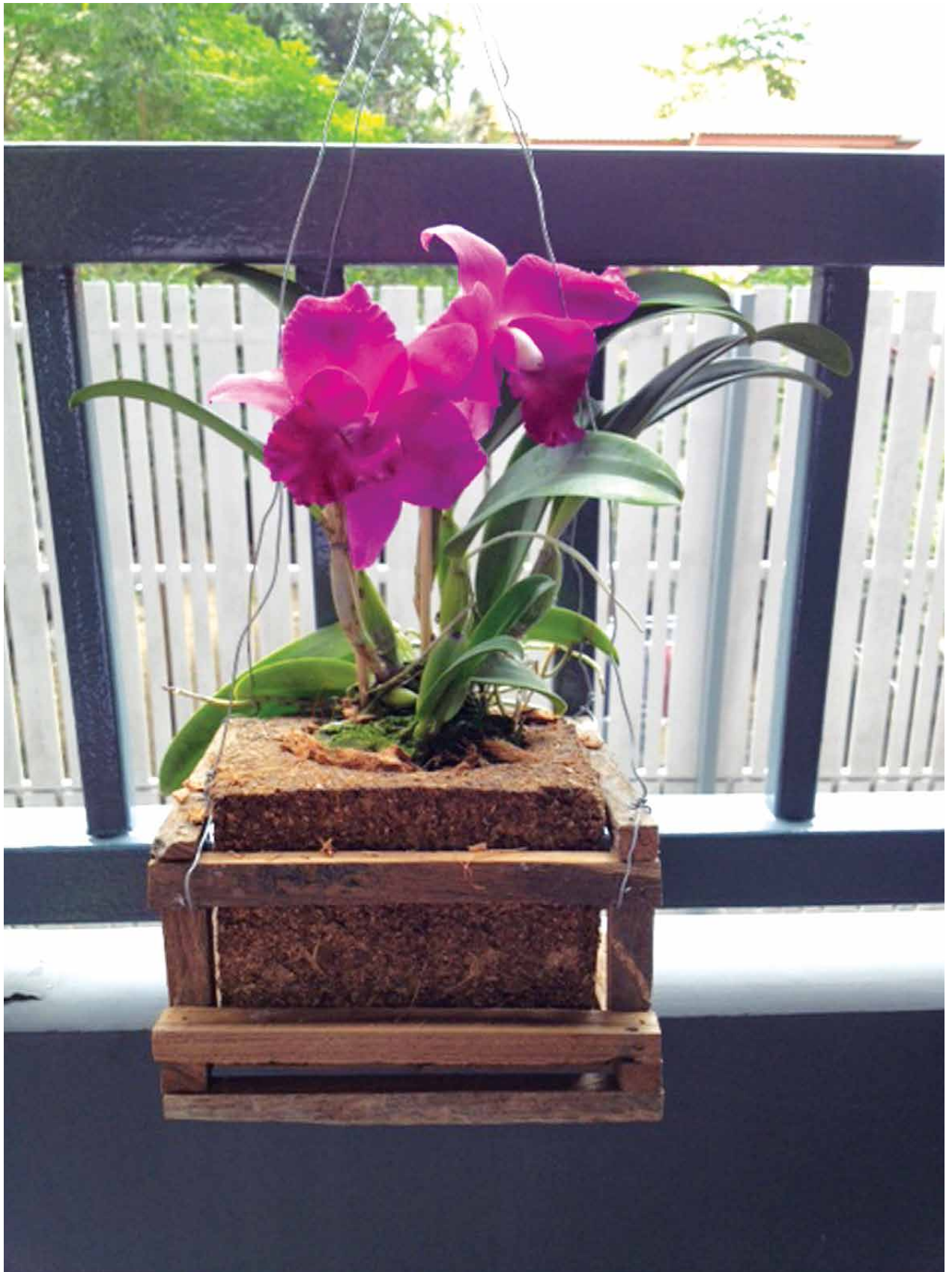
นางสาวณัฐพร วิมาดา นางสาวปณิษฐา จารีกกลาง

นางสาวกรรณก บุญสิทธิ์ นางสาวชลิดา เกนงูเหลื่อม

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.จันทรเพ็ญ ศรีลัมพ์ ดร.ชมชื่น ศิริพันธ์แก้ว

ดร.จุฑามาศ สุนทรปฏีกา Ph.D.Joshua Plotnik

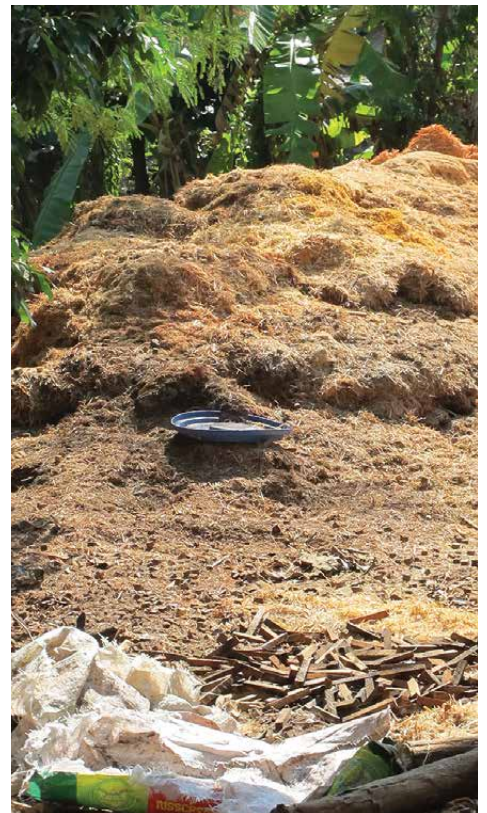

“ขี้เลื่อย” ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปไม้ของชุมชนบ้านเข่างำหลวง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กลายเป็นมลพิษทำลายสุขภาพของชาวบ้านเพราะไม่รู้ว่าจะกำจัดด้วยวิธีการใด...กลายเป็นแรงบันดาลใจให้นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ความรู้ความสามารถที่ร่ำเรียนมา คิดหาทางลดปริมาณขี้เลื่อยในชุมชนแห่งนี้ กระทั่งพบว่า “ขี้เลื่อย” ไร้ค่า สามารถนำมาแปรรูปเป็น “กระถางต้นไม้” ที่ย่อยสลายได้ และไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม

รวมพล คนหัวขี้เลื่อย

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

“ชี้เลื้อย” นำพานักศึกษาต่างคณะ มหาวิทยาลัย
ฟาร์อีสเทอร์น เชียงใหม่ มาพบและเกาะเกี่ยวกันสร้างสรรค์
เรื่องราวดี ๆ ในชุมชน...

และเรื่องราวดี ๆ นี้ก็เกิดขึ้นราวกลางปี 2556 **ณัฐฉิ
บุญประเสริฐ “ณัฐ”** นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นรู้สึกสนใจโครงการ
“กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ที่เขาพบในเว็บไซต์และรับทราบข้อมูล
เพิ่มเติมจากคำบอกเล่าของอาจารย์ประจำภาควิชา **ธีรรัตน์
รัตนวิสุทธิอมร** แต่ด้วยความไม่คุ้นเคยกับชุมชนใดมาก่อน
“ไม่รู้ว่าจะทำเรื่องอะไร กับชุมชนไหน” ความสนใจของณัฐ
จึงถูกทิ้งไว้ จนกระทั่งได้รับฟังปัญหาชี้เลื้อยในชุมชนบ้านช่าง
คำหลวง ตำบลดอนแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
จากเพื่อนร่วมคณะที่อาศัยอยู่ที่นั่น จึง “จุดประกายความคิด”
การทำโครงการเพื่อชุมชนที่เขาเคยละทิ้งไว้ให้เป็นจริงขึ้นมา

สืบค้นปัญหา...พัฒนาโครงงาน

ณัฐเล่าว่า มหาวิทยาลัยมีวิทยาเขตอีกแห่งหนึ่งอยู่
ใกล้ ๆ กับชุมชน และเห็นว่าโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” เป็น
โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เลยอยากลองดู อยาก
ทำงานกับชุมชน อยากรู้ว่าเป็นอย่างไร จึงชักชวนเพื่อน ๆ เข้า

มาทำงาน แรก ๆ มีคนร่วมแค่ 4 คนเท่านั้นคือเขา แนนท์ ผน
และอัน แต่หลัง ๆ เพื่อนร่วมทีมก็เพิ่มขึ้นมาเป็น 7 คน

เมื่อเห็นแนวทางของเรื่องและพื้นที่ที่จะทำงานแล้ว
ณัฐจึงชักชวนเพื่อน ๆ ลงสำรวจปัญหาในชุมชนบ้านช่าง
คำหลวงบ่อยครั้ง เพื่อดูว่าในชุมชนมีชี้เลื้อยมากน้อยเท่าไร
มีกี่ครัวเรือนที่ผลิตชี้เลื้อย และมีวิธีการกำจัดชี้เลื้อยอย่างไร
และสิ่งที่ณัฐและเพื่อนค้นพบก็คือ มีชี้เลื้อยมากมายกองอยู่
ในชุมชน และกำลังสร้างปัญหาให้กับคนที่นี่อย่างมีรู้อยู่ตัว
ทุกครั้งที่พวกเขาเข้าไปในชุมชนจะรับรู้ได้ถึงอากาศที่ไม่ถ่ายเท
มีอาการแสบคอ แสบจมูก และแสบปาก แต่คนในชุมชนกลับ
ไม่มีอาการเหล่านี้ให้เห็น อาจเป็นเพราะความเคยชิน เพราะ
คนในหมู่บ้านช่างคำหลวงมีอาชีพทำอุตสาหกรรมไม้มานาน
ฝุ่นชี้เลื้อยจึงลอยกระจัดกระจายอยู่ในอากาศ

“เวลาลงพื้นที่พวกเราสังเกตเห็นฝุ่นชี้เลื้อยติดหนาเตอะ
อยู่ตามหน้าต่างและผนังบ้านเต็มไปหมด เท่านั้นยังไม่พอชาว
บ้านยังมีการกำจัดชี้เลื้อยด้วยการเผา ทำให้อากาศยิ่งแย่ลง
ไปอีก บางบ้านก็พยายามฝังกลบลงในบ่อน้ำจนล้นพุนออกมา”

ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงได้ร่วมกันคิดและเสนอโครงการ
รวมพลคนหัวชี้เลื้อยขึ้น เพื่อลดปริมาณชี้เลื้อยในชุมชน
ด้วยการทำเป็นกระถางชี้เลื้อยสำหรับใช้ปลูกต้นไม้แบบ
ฝังลงในดิน แล้วให้ย่อยสลายไปตามธรรมชาติ

“พอเห็นปัญหาจึงคิดอยากช่วยชุมชน อยากช่วยแก้ปัญหา แต่ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร เลยมาปรึกษาเพื่อน ๆ ว่าเราจะทำอะไรกันดี จะเอาชีลื้อยมาทำอะไรได้บ้างจึงจะช่วยลดปัญหา เพื่อนบางคนเสนอให้ทำตุ๊กตา บ้างก็เสนอให้ทำเฟอร์นิเจอร์ แต่ชาวบ้านเขาก็ทำเฟอร์นิเจอร์กันอยู่แล้ว เลยสรุปกันว่าทำกระถางน่าจะเหมาะกว่า เพราะสามารถใช้ปลูกต้นไม้ได้ด้วย จึงเขียนโครงการส่งไปยังโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ณัฐเล่าถึงที่มาที่ไปของโครงการ

การเข้าไปของนักศึกษาฟาร์อีสเทอร์นได้รับการตอบรับจากแกนนำและชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากแกนนำชุมชนมีฐานความสัมพันธ์อันดีกับอาจารย์ธีรรัตน์ รัตนวิสุทธิธอมร อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการนี้อยู่แล้ว เพราะก่อนหน้านี้อาจารย์ธีรรัตน์เข้าไปทำงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือแกนนำชุมชนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาขยะ และมีการดำเนินงานเพื่อการกำจัดขยะอยู่แล้ว มองเห็นว่าชีลื้อยกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชน หากสามารถลดปริมาณชีลื้อยลงได้ก็จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการจัดการขยะของชุมชนได้เป็นอย่างดี

“สิ่งที่นักศึกษาทำเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาขยะจากชีลื้อยให้ลดลงได้บ้าง ชาวบ้านเองเขาก็อยากเห็นผลผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจะใช้ได้จริงไหม หากทำได้จริงก็อาจจะมีการขายหรือไปต่อยอดที่หมู่บ้านอื่นได้ เพราะหมู่บ้านอื่น ๆ ก็มีปัญหานี้เหมือนกัน” **ลุงชม บุญเรือง** ผู้สวมหมวกแกนนำหลายด้าน ทั้งประธานกลุ่มหมอดินอาสา ประธานกลุ่มเกษตร

อินทรีย์ และรองประธานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บอกเล่าถึงการร่วมมือกับนักศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาขยะจากชีลื้อย

ปฏิบัติการ...สู่เป้าหมาย

3 เดือนผ่านไปการคิดค้นโครงการก็เริ่มเป็นจริงมากขึ้น โดยมีอาจารย์ธีรรัตน์คอยให้คำปรึกษา และหลังจากโครงการผ่านเข้ารอบ ด้วยเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าจะลดปริมาณชีลื้อยในชุมชนลงให้ได้ร้อยละ 20 เหล่านักศึกษาจึงร่วมด้วยช่วยกันลงมือทำงาน โดยก่อนลงมือทำงานทีมงานต่างนัดหมายพูดคุยปรึกษาหารือกัน เพื่อวางแผนการทำงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่กันให้ชัดเจน อาทิ **ปรารวี หมุกหมาก “ฝ่าย”** จากคณะนิเทศศาสตร์ มีหน้าที่รวบรวมเนื้อหา จัดบันทึก และทำสรุปข้อมูล **ณัฐฉัตร บุญประเสริฐ “ณัฐ”** คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี คอยพูดคุยกับชุมชน สัมภาษณ์ข้อมูลชีลื้อยทดลองทำและอบรมการทำกระถางให้ชุมชน และอัปเดตข้อมูลบนเว็บไซต์

ส่วน**นิมิตร กันตาภา “มิตร”** จากคณะบริหารธุรกิจ การตลาด มีหน้าที่คำนวณต้นทุนทำกระถาง และสำรวจตลาด ขณะที่**ฐิติคุณ สิงหิระ “อัน”** คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ติดต่อเรื่องเครื่องทำกระถาง อบรมการใช้เครื่องคิดสูตรทำกระถาง และ**กมลชนก อินสันทราย “แนน”** คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการในชุมชน

แม้จะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนแล้ว แต่เวลาทำงานจริงเพื่อนๆ ทุกคนต่างช่วยกันทำงานอย่างเต็มที่ พร้อมกับนัดหมายพูดคุยปรึกษาหารือเรื่องการทำงานทุกสัปดาห์ เพื่อติดตามความคืบหน้าของงานวางแผนการทำงาน และแก้ปัญหาไปพร้อมกัน

มองหา...ตลาด

แต่แม้จะวางแผนมาอย่างดี ปัญหาก็เกิดขึ้นจนได้...

ฝ่ายเล่าว่า เครื่องที่สั่งทำมีปัญหา ไม่สามารถอัดกระถางให้ได้รูปทรงและแข็งแรงตามที่ต้องการได้ จึงต้องปรับแผนการทำงานใหม่ ด้วยการทดลองปั้นขึ้นด้วยมือแทน

และระหว่างรอซ่อมเครื่องและหารูปแบบการทำกระถางขึ้นเรื่อยๆ การมองหา “ตลาด” เพื่อนำสินค้าไปจำหน่ายก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพราะหากไม่มีตลาด การผลิตกระถางขึ้นเรื่อยๆ ที่พวกเขาคิดฝันไว้คงสูญเปล่า

มิตรในฐานะนักศึกษาด้านการตลาดจึงอาสาเป็นผู้นำการสำรวจตลาดค้าเหียง มิตรบอกว่าสาเหตุที่เลือกตลาดแห่งนี้เพราะเป็นตลาดต้นไม้ที่หลากหลายและใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถพูดคุยกับพ่อค้าแม่ค้าได้หลายเจ้า ซึ่งวิธีการสำรวจของเขาก็ง่ายๆ ไม่ซับซ้อน เริ่มจากการเข้าไป

พูดคุยกับพ่อค้าแม่ค้าเพื่อสอบถามถึงความสนใจในการขายกระถางขึ้นเรื่อยๆ พบว่าพ่อค้าแม่ค้าต่างยินดีให้เขานำกระถางไปวางขายได้ เพียงแต่นักศึกษาต้องมีการประชาสัมพันธ์ถึงจุดเด่นของสินค้าด้วยตนเอง โดยใช้แง่มุมของสินค้าธรรมชาติมาเป็นจุดขาย นั่นคือกระถางขึ้นเรื่อยๆ สามารถนำไปเพาะต้นไม้ได้ และเมื่อต้องการปลูกลงดิน ก็ไม่จำเป็นต้องทุบกระถางทิ้งให้รากต้นไม้บอบช้ำ หรือฉีกถุงพลาสติกทิ้งให้เป็นภาระเรื่องขยะ ลูกค้านำมาขึ้นต้นไม้ไปปลูกพร้อมกระถางได้เลย ส่วนตัวกระถางก็รอเวลาย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยต่อไป

และแล้วกระถางขึ้นเรื่อยๆ จากฝีมือและแนวคิดของนักศึกษาก็เป็นจริง พวกเขา นำกระถางขึ้นเรื่อยๆ ที่ผลิตได้ส่งให้ร้านค้าในตลาดค้าเหียง 3 ร้านๆ ละ 20 กระถาง แต่ยังไม่ได้กลับไปสำรวจว่าแต่ละร้านขายได้มากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้พวกเขายังนำกระถางที่ผลิตได้ไปขายกันเองที่กาดฝรั่ง 2 ครั้งแล้ว โดยแต่ละครั้งจะนำกระถางไปขายครั้งละ 10 – 15 ใบๆ ละ 35 บาท และล่าสุดพบว่าชาวบ้านยังผลิตกระถางจากขึ้นเรื่อยๆ อยู่สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

“ตอนนี้พวกเราคำนวณต้นทุนอยู่ที่ใบละประมาณ 15 บาท หากขายส่งจะอยู่ที่ประมาณ 20 บาท ส่วนร้านค้าจะบวกเพิ่มเท่าไรก็ได้”

บวกหนาม+ความพยายาม

ณัฐเล่าต่อว่า สองเดือนระหว่างการทำงาน บางเรื่องก็เป็นไปตามแผน บางเรื่องก็ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ สิ่งที่น่าทึ่งที่สุดอยู่ที่ความล้ำซ้ำในการผลิตกระถางให้ได้ตามต้องการ สาเหตุมาจากสูตรที่ไม่ลงตัว และเครื่องผลิตกระถางไม่สามารถอัดกระถางให้ได้รูปทรงตามต้องการ ช่วงซ่อมเครื่องก็ผลิตวันประกันพรุ่ง ไม่ให้ความร่วมมือในการซ่อมสักครั้ง ขณะที่เวลาก็กดน้อยถอยลงทุกวัน กอปรกับแต่ละคนต่างมีการกับการเรียนเพิ่มขึ้นในปีสุดท้าย

แม้จะเหนื่อยล้าและท้อแท้อยู่บ้าง แต่พวกเขายังคงพยายามทำโครงการต่อไป ต่างคนต่างช่วยกันแก้ไขปัญหาก็เผชิญอยู่ สิ่งแรกที่พวกเขาต้องเร่งแก้คือซ่อมเครื่องอัดกระถางให้แล้วเสร็จโดยไว โดยชักชวนเพื่อนต่างสถาบันและชาวบ้านที่มีความรู้เข้ามาช่วยเหลือ แทนการรอคอยความหวังจากช่างเครื่องคนเดิม ขณะเดียวกันก็พยายามคิดคำนวณสูตรซีเมนต์สำหรับปั้นกระถางให้คงที่ โดยทดลองปั้นด้วยมือก่อน พร้อมกับประเมินกำลังและต้นทุนการผลิตด้วยมือไปพร้อมกัน เช่น กระถาง 1 ใบ ต้องใช้เวลาปั้นเท่าไร คำนวณกับการลงทุนหรือไม่ หากได้เครื่องมาแล้ว ก็ต้องประเมินเช่นเดียวกันว่า การผลิตด้วยเครื่อง 1 ใบ ใช้เวลาเท่าไร และจะสามารถผลิตกระถางได้ตามที่คาดไว้หรือไม่ คำนวณหรือเปล่า สุดท้าย

แล้วหากสิ่งที่ทดลองทำไม่ได้ผล ก็ต้องมีการทบทวนหาวิธีใช้ประโยชน์จากซีเมนต์ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อลดปริมาณซีเมนต์ให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนี้ ยังมีงานต่อเนื่องอื่นๆ อีก เช่น เก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตซีเมนต์ อาทิ แรงงาน จำนวนซีเมนต์ ส่วนผสม ต้นทุนการผลิต เตรียมข้อมูลการประชาสัมพันธ์ถึงคุณสมบัติที่โดดเด่นของผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ เมื่อนำไปวางขาย การทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ นั้นหมายถึงความคงทนของกระถาง ที่ต้องคำนวณด้วยว่ากระถางซีเมนต์นี้มีอายุการใช้งานนานเท่าไร เมื่อปลูกต้นไม้แล้วรดน้ำ กระถางจะเปื่อยในเวลากี่วัน

ซึ่งความพยายามเหล่านี้อยู่ในสายตาของคนในชุมชนตลอดเวลา จนแกนนำของชุมชนถึงกับบอกว่า เราจะไม่ให้สิ่งที่นักศึกษาทำถูกทิ้งให้สูญเปล่า และพร้อมที่จะสานต่อโครงการนี้ให้เห็นผลในที่สุด

“วางแผนต่อยอดโครงการนี้กับการคัดแยกขยะให้เป็นเงิน โดยตอนนี้ก็มีการประชาสัมพันธ์ให้อายะมาจำหน่าย ทุกวันที่ 18 ของเดือน ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนการแปรรูปเป็นกระถางก็น่าจะดี เพราะสามารถนำไปปลูกแล้วย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ” กิตติวัฒน์ หาญป่า ผู้ใหญ่บ้านช่างคำหลวงยืนยัน

ส่วนลุงชมบอกว่า ตอนนี้กระถางซีเมนต์สามารถผลิตออกมาได้แล้ว คิดว่าตลาดก็น่าจะพอไปได้ เพราะสามารถนำ

ไปจำหน่ายได้ผ่านกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่มีการจัดตลาดนัดทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดี โดยเราจะบอกว่านี่คือกระถางซีลื้อยจากวัสดุเหลือใช้ เครือข่ายเราก็มีอยู่พอสมควรคิดว่าน่าจะขยายผลได้บ้างไม่มากก็น้อย

คุณค่า...อยู่ที่การเรียนรู้

เหนือความคาดหวังต่อผลลัพธ์ ระหว่างเส้นทางของการทำโครงการมีความหมายยิ่ง ประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนคือสิ่งสำคัญที่พวกเขาได้เรียนรู้ ทั้งการฝึกฝนการทำงานร่วมกับชุมชน การได้เรียนรู้การปรับตัวในการทำงานกับชุมชนและเพื่อนร่วมงาน ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้นำวิชาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน ที่สำคัญคือเข้าใจว่าการทำงานเพื่อสังคมเป็นอย่างไร

ธีรรัตน์ รัตนวิสุทธิอมร ในฐานะที่อาจารย์ที่ปรึกษาบอกว่า ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่เราจะให้นักศึกษาไปค้นคว้าหาข้อมูลก่อนว่าจะทำอะไร ขณะเดียวกันเราก็ไปหาข้อมูลของเราด้วยเช่นกันว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง จากนั้นก็ให้เขามาสรุปให้ฟังว่าจะทำอย่างไรกับข้อมูลที่ได้อมา ถือเป็นการประชุมสรุปผลงานเพื่อรายงานความก้าวหน้าร่วมกัน

ในแง่การเรียนรู้เรามองว่า การทำงานกับชุมชนเป็นการดึงนักศึกษาออกไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นโอกาสดีที่ให้นักศึกษาได้สัมผัสกับชุมชน ได้เรียนรู้กับชุมชนจริง ๆ หากพวกเขาไม่ได้ลงมือทำจริง ก็ยากที่จะเข้าใจ เช่น วิชาการสื่อสาร ถ้าเรียนอยู่แต่ในห้องเรียน นักศึกษาจะไม่มีโอกาสได้รู้เลยว่า การสื่อสารกับคนอื่นต้องทำอย่างไร **ยังมี** นักศึกษาต่างคณะมาทำงานร่วมกัน ก็ยังเป็นการเสริมการทำงานซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา อาจารย์กับอาจารย์ หรือนักศึกษากับนักศึกษา ทุกคนต่างเรียนรู้ร่วมกันได้หมด

“อย่างฝ่ายเรียนนิเทศ ถนัดเรื่องการสื่อสารการตลาด การทำ media ก็จะรับผิดชอบตรงนี้ไป ส่วนนักศึกษาการตลาดก็ให้รับผิดชอบเรื่องการตลาดไป นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ก็มาช่วยกันดูเรื่องเครื่อง การผสมสูตร การที่นักศึกษากลุ่มนี้มาจากหลายคณะ แรก ๆ ก็ดูแยกนิดหนึ่ง เพราะแต่ละคณะก็จะมีธรรมชาติของตัวเอง ต้องค่อย ๆ ปรับ

เข้าหากัน งานพวกนี้จะไปสอดคล้องกับวิชาที่พวกเขาเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น วิชาการตลาด แม้ตอนแรกเขาจะไม่เข้าใจ วิชาที่เรียนมากนัก แต่ตอนนี้เขาสามารถให้ข้อเสนอแนะได้ว่า การตลาดต้องทำอย่างไร มีทฤษฎีรองรับ เราก็อ้อ...ได้เรียนรู้ไปกับเขาด้วย อย่างนิเทศก็ต้องมีความรู้เรื่องการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อหรือ media อะไรที่เขาทำไม่ได้ เขาก็จะไปปรึกษาอาจารย์ที่ภาคของเขา เราก็จะได้ความรู้มากขึ้นที่อาจารย์ในภาคแต่ละคนก็ให้ความร่วมมือดี เห็นนักศึกษาทำงานก็ลงมาช่วย เป็นการช่วยกันทำงานทั้งมหาวิทยาลัย”

แม้ว่าสิ่งที่ทำอยู่จะเป็นการเพิ่มภาระให้กับเรา แต่ก็รู้สึกสนุกที่ได้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับชุมชน นอกจากนี้ยังถือเป็นความคุ้มค่าที่ทำให้ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา โดยสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือนักศึกษาให้ความใส่ใจคนอื่น คิดถึงคนอื่นมากขึ้น ไม่ได้คิดถึงเฉพาะตัวเองเหมือนที่ผ่านมา เช่น ถ้าไม่ทำงาน พวกเขาจะคิดว่าคนอื่นจะเป็นอย่างไร ชุมชนจะมีปัญหาใหม่ เพื่อนจะมีปัญหาใหม่ อีกอย่างที่เกิดขึ้นคือ ได้เห็นการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนที่พวกเขาเข้าไปทำงานด้วย แตกต่างจากเมื่อก่อนที่ไม่เคยเข้าชุมชนและไม่อยากพูดคุยกับชุมชน

ณัฐวุฒิ บุญประเสริฐ “ณัฐ” หัวหน้าโครงการ

ต้องมองงานในภาพรวม เมื่อเกิดปัญหาที่ต้องหาทางปรับแผนใหม่ เพื่อให้งานเดินหน้าต่อไปได้ จากเดิมที่วางแผนว่าจะทดลองทำกระถางและอบรมการทำกระถางให้ชาวบ้าน ก็ปรับเป็นการซ่อมแซมเครื่องกับการตลาดก่อน แล้วค่อยทดลองและอบรมทีหลัง หรือส่วนผสมของซีลี้อยู่ไม่ได้ตามที่ต้องการ ก็ต้องลองคำนวณสูตรใหม่ การทำโครงการนั้นนอกจากจะทำให้ได้ประสบการณ์การทำงานเป็นทีมแล้ว ยังได้เรียนรู้เรื่องการวางแผน การปรับแผน การปรึกษาหารือระหว่างกัน แม้จะเป็นหัวหน้าโครงการแต่บางครั้งก็ต้องฟังความเห็นของเพื่อน ๆ ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร เราไม่ได้รู้ทุกเรื่อง และมีคนอื่นที่รู้และเข้าใจมากกว่าเรา..ซึ่งเราต้องหาให้พบ

ปราวี หุกหมาก “พาย”

เรียนนิเทศศาสตร์ ซึ่งมีการตลาดบวกกับการสื่อสาร รู้แต่ทฤษฎี เพิ่งจะได้ลงมือปฏิบัติจริงก็เมื่อได้มาทำโครงการนี้ ทำให้สามารถนำวิชาความรู้มาแก้ไขปัญหาได้ สิ่งที่ไม่เคยเรียนในห้องก็ได้มาเรียนรู้กันนอกห้อง เช่น เวลาที่เครื่องอัดกระถางใช้ไม่ได้ ถ้าอยู่ในห้องก็คงปล่อยให้มันพัง แต่ที่นี่ไม่ใช่ เพราะมันเป็นความหวังของชุมชน และของพวกเรา...เราก็ต้องหาทางแก้ไขปัญหาให้ได้ นอกจากนี้ยังทำให้เธอปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่ เปิดรับฟังคนอื่นมากขึ้น

กมลชนก อินสันทราย “แอน”

ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน และการจัดการเวลา ถือเป็นโอกาสดีที่ทำให้ได้เรียนรู้โลกภายนอกและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้รู้ว่าการทำงานกับชุมชนเป็นอย่างไร ได้ลงพื้นที่มากขึ้น รู้จักชุมชนมากขึ้น รู้สึกดีใจที่ได้ออกไปช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ได้ความรู้ในการทำงานเป็นกลุ่ม ได้ทำงานกับคนที่ไม่รู้จัก รู้จักปรับตัว เป็นการเพิ่มทักษะการทำงานในอนาคตได้เป็นอย่างดี

นิมิตร กันตภา “มิต”

รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้นำวิชาการตลาดไปใช้จริง ต้องพยายามหาจุดเด่นของสินค้าไปขายเวลาที่ไปสำรวจตลาด ตั้งแต่วิชาเรียนที่นี้ตั้งใจไว้ว่าในอนาคตอยากจะเป็นเจ้าของกิจการ ใช้ความรู้ที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์ เมื่อได้มาทำโครงการนี้ทำให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมาทำให้สิ่งที่คิดฝันไว้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น

โครงงาน

รวมพลคนหัวซีลี้อย

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

หัวหน้าโครงการ

นายณัฐวุฒิ บุญประเสริฐ

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวปราวี หุกหมาก

นายนิมิตร กันตภา

นางสาวกมลชนก อินสันทราย

นายสุจิตคุณ สิงหะติวะ

นางสาวเสาวลักษณ์ ตั้งพลเจริญ

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวธีรารัตน์ รัตนวิสุทธิธอมร

จากเปลือกข้าวโพดไร้ค่าที่ถูกเกษตรกรทิ้งขว้าง และเพาทำลายาน
ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม...กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยพะเยา
เก็บมาทดลองงานได้ประโยชน์สำหรับจักสาน สร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์
และต่อเติมฝันของชาวชุมชนบ้านแม่กาหลวงให้ก้าวไปสู่อีกทอป 5 ดาว

เส้นใยจากเปลือก ข้าวโพด

มหาวิทยาลัยพะเยา

ฝักและเปลือกข้าวโพดที่กองพะเนินหลังจากสีเมล็ดออกไปแล้ว กลายเป็นเศษซากไร้ค่าที่ชาวบ้านไม่ให้ความสนใจ จวบจนใกล้ถึงฤดูกาลเพาะปลูกใหม่ จึงจุดไฟเผาเพื่อกำจัดให้หมดก่อนเตรียมแปลงใหม่...สิ่งเหล่านี้กลายเป็นวงจรที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของเกษตรกร

วัฏจักรปัญหาที่เวียนมาซ้ำรอบทุกปี ประกอบกับก่อนหน้านี้เคยมีรุ่นพี่คณะสถาปัตยกรรม ทำศิลปนิพนธ์ (THESIS) เกี่ยวกับการนำเปลือกข้าวโพดที่เหลือทิ้งในชุมชนมาทำเส้นใย ทำให้ “ศรัณย์ เหมะ” นักศึกษาชั้นปี 3 สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยพะเยา สนใจอยากต่อยอดนำความรู้ที่รุ่นพี่คิดค้นไว้ ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชุมชน จึงชักชวนเพื่อน ๆ จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ รวม 8 คน มาช่วยกันทำโครงการแรงบันดาลใจโดยข้าวโพด (Inspire by Corn) โดยหวังว่าจะได้เส้นใยจากเปลือกข้าวโพด เพื่อนำไปทำผลิตภัณฑ์จักสาน ขณะเดียวกันยังช่วยลดมลพิษในชุมชนได้ในคราวเดียว

“การชวนเพื่อนต่างคณะมาร่วม แม้จะจัดสรรเวลาลำบาก ที่ตรงกันยากขึ้น แต่ประโยชน์คือแต่ละคนมีความสามารถ และประสบการณ์ต่างกัน สามารถดึงออกมาใช้ในการทำ

โครงการนี้ได้ไม่จำกัด เช่น ความรู้ที่ร่ำเรียนมา เมื่อต้องทำการวัดผลหรือการทดลอง ก็ให้เพื่อนที่เรียนด้านวิทยาศาสตร์เป็นผู้ลงมือ ส่วนงานสร้างสรรค์ก็ให้เพื่อนที่เรียนด้านออกแบบรับผิดชอบ หรือบางคนเคยเข้าค่ายทำกิจกรรมอื่นมาก่อน เมื่อโครงการเกิดปัญหาขึ้นก็จะเกิดการคิดเปรียบเทียบ และประยุกต์วิธีแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้ ทำให้ทุกคนได้เห็น ได้เรียนรู้ เกิดวิสัยทัศน์และมุมมองที่กว้างขึ้น” ศรัณย์ กล่าวถึงที่มาของสมาชิกที่หลากหลายในโครงการ

กดลองสูตร คู่กับสร้างสัมพันธ์ ชุมชน

เมื่อหนึ่งในเป้าหมายคือการนำไปทำผลิตภัณฑ์จักสาน จึงต้องมองไปถึงกลุ่มจักสานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดย **พัชราภรณ์ ลือราช อาจารย์ที่ปรึกษา**ในโครงการได้แนะนำให้เข้าไปหา “พี่ปุ่น” **สุวสา พรหมพิมาน** หัวหน้ากลุ่มพัฒนาสตรีบ้านแม่กาหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่นำเส้นใยสังเคราะห์มาใช้กับผลิตภัณฑ์จักสานอยู่แล้ว โดยหวังว่าเส้นใยจากข้าวโพดของพวกเขาจะเข้าไปทดแทนเส้นใยสังเคราะห์ หรือลดต้นทุนการผลิตได้ ที่สำคัญแกนนำกลุ่มก็เคยเข้ารับการ

อบรมเรื่องเส้นใยผลิตภัณฑ์จักสานกับมหาวิทยาลัยมาก่อน จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ชาวบ้านจะเห็นดีด้วยกับโครงการนี้

และเมื่อนักศึกษาและแกนนำชาวบ้านอย่างพี่ปุ่นได้พูดคุยกันอย่างเปิดเผย กระบวนการสืบค้นชุมชนก็เริ่มขึ้น นักศึกษา 8 คนและชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาสตรี บ้านแม่กาหลวงอีก 20 คนตั้งวงพูดคุยกันอย่างออกรส

“เราบอกพี่ปุ่นว่า เราอยากจะทำเส้นใยธรรมชาติ จากเปลือกข้าวโพดเพื่อให้กลุ่มของพี่ปุ่นนำไปทำเครื่องจักสาน เพราะเดิมทีเขาใช้เส้นใยสังเคราะห์อยู่ พวกเราถามพี่เขาตรง ๆ ว่าสนใจจะร่วมโครงการกับเราหรือไม่ พี่เขาก็โอเคเลย เหมือนพี่เขาอยากที่จะนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเข้าสู่การค้าเลือก ผลิตภัณฑ์ชุมชนเหมือนกัน แต่ติดปัญหาที่ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ จากธรรมชาติ”

ศรณีย์ บอกต่อว่าด้วยระยะทางเพียง 2 กิโลเมตรจาก มหาวิทยาลัยถึงชุมชน แต่ทีมนักศึกษามีเวลาเพียง 1 เดือน สำหรับรวบรวมความรู้ จนทราบว่าเนื่องจากสภาพภูมิประเทศ แถบนี้เป็นเนินเขา จึงต้องปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด โดย ข้าวโพดในพื้นที่นั้นมีการปลูกปีละ 2 ครั้ง ซึ่งถือว่ามากพอสมควร และกลายเป็นปัญหาเมื่อมีการเผาเปลือกข้าวโพดหลังเก็บเกี่ยว เกิดเป็นมลภาวะ ตลอดระยะเวลา 1 เดือนที่พวกเขาเข้าออก ชุมชน อีกทีมหนึ่งที่ทำงานคู่ขนานคือทีมของสาว ๆ คณะ วิทยาศาสตร์ที่ต้องทำงานในห้องปฏิบัติการช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ เพื่อคิดสูตรในการนำเส้นใยจากเปลือกข้าวโพดมาใช้ ให้ได้คุณภาพที่ดีที่สุด

สาวคณะวิทยกับการคิดค้นสูตรใหม่

เหมวรรณ ศรีสุวรรณ “แครอท” หนึ่งในทีมงาน ห้องปฏิบัติการ เปิดเผยถึงสูตรเดิมซึ่งรุ่นพี่คิดค้นไว้ในศิลปนิพนธ์ คือใช้เปลือกข้าวโพด ผสมโซดาไฟ และน้ำ ต้ม 30 นาที แต่พบว่าเปลือกข้าวโพดยังมีลักษณะเป็นกาก ไม่ยุ่ย จึงปรับ สูตรใหม่โดยลดโซดาไฟลง เพื่อหาค่าที่เหมาะสมที่สุด ลองผิด ลองถูกประมาณ 15 ครั้ง กระทั่งได้สูตรที่พอใจ จึงนำมา ทดลองใช้กับเปลือกข้าวโพดปริมาณ 1 กิโลกรัม นั่นคือ น้ำ 40 ลิตร โซดาไฟ 700 กรัม เปลือกข้าวโพด 1 กิโลกรัม ต้มนาน 30 นาที แล้วตากแดด 1 แดด

นอกจากนี้ยังค้นพบว่า การทดลองทำเส้นใยในห้อง ปฏิบัติการ สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ได้ เช่น ความชื้น อุณหภูมิ ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่จริงที่ควบคุมอะไรไม่ได้ แต่ ผลลัพธ์ที่ได้กลับต่างกันไม่มากนัก มีปัญหาในช่วงแรกคือ ความกังวลใจของชาวบ้านที่กลัวว่าขั้นตอนการผลิตเส้นใย จะยุ่งยากซับซ้อน แต่เมื่อได้ลงมือทำจริง ความวิตกเหล่านั้นก็ หดหายไป และยังพบว่าถ้าอยากได้เส้นใยที่มีสีสวย ต้องคัดเลือก เปลือกข้าวโพดที่มีคุณภาพดี ไม่ขึ้นรา เปลือกไม่อ่อนจนเกินไป ก็จะทำให้ได้เส้นใยสีเหลืองอำพันตา **ในส่วนของการทดลอง ในพื้นที่ ทั้งนักศึกษาและคนในชุมชนช่วยกันแก้ปัญหา โดยถือว่าชุมชนมีประสบการณ์มากกว่า** เช่น เรื่องการขี้ การจับขุย ทำให้ชาวบ้านรู้สึกมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ขณะเดียวกัน พวกเขาก็แบ่งงานกันเป็นแผนย่อยๆ ให้ชัดเจนกว่าเดิม เช่น แผนกเก็บเส้นใยข้าวโพด แผนกต้ม-ตาก แผนกปั่น และ

แผนการผลิต เพื่อให้การเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านทำได้ง่ายยิ่งขึ้น”
แครอท เล่าถึงรายละเอียด

จากปิ่นด้วยมือคน...สู่นวัตกรรม เครื่องจักร

แม้จะได้เลือกข้าวโพดที่พร้อมจะนำไปทำเส้นใยแล้ว แต่อุปสรรคสำคัญคือคนพื้นไม่มีแรงบิดเกลียวให้แน่น จึง คลายตัวง่าย และใช้เวลาทำนาน ทั้งนักศึกษาและชาวบ้าน ต้องร่วมกันคิดหาวิธีทุนแรง โดยได้ปรึกษากับอาจารย์ในคณะ วิศวกรรมศาสตร์ที่ผลิตเครื่องแยกเส้นใยจากกล้วย แต่ก็ไม่ได้ เป็นผล เพราะลักษณะเส้นใยจากกล้วยไม่เหมือนกับเส้นใย จากเปลือกข้าวโพด

“เรานั่งปรึกษากันใหม่ ออกแบบใหม่เลย รวมหัวกันร่าง ภาพเครื่องปั่นเส้นใยที่ต้องการ หลังจากสืบค้นใน Youtube พบว่าที่ยุโรปมีการนำขนแกะมาปั่นด้วยเครื่อง จึงนำมา ดัดแปลงใหม่ด้วยการใช้มอเตอร์แทนแรงคน เพื่อให้รอบการปั่น ที่สม่ำเสมอ ได้เกลียวแน่น และมีความสม่ำเสมอตลอดเส้น เมื่อร่างแบบเสร็จก็ไปหาลุงประเสริฐช่างอ็อกเหล็กในหมู่บ้าน ใกล้เคียง ให้ผลิตออกมาตามแบบ แต่ปรากฏว่าปั่นไม่ได้ ครั้นปรับปรุงให้ปั่นเป็นเส้นได้ แต่ก็เก็บเส้นไม่ได้ ต้องคอย แก้ปัญหากันไปเรื่อย ๆ จนเครื่องใช้งานได้ในที่สุด ซึ่งต้อง ขอบคุณลุงประเสริฐมากที่ช่วยให้คำแนะนำจากประสบการณ์ ที่เป็นประโยชน์ ทำให้พวกเราผลิตเครื่องได้ในราคา 3,200 บาท

และประกอบแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 จึงนำ มาเริ่มทดลองใช้งานทันทีในวันรุ่งขึ้น” **ปฏิพัทธ์ เลี่ยมประเสริฐ “เบียร์”** เล่าถึงช่วงเวลาที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรค

เบียร์ บอกด้วยว่า แม้เครื่องปั่นจะมีคุณภาพแล้ว แต่ถ้า คนไม่ชำนาญมาใช้ ก็จะได้เส้นเล็กบ้างใหญ่บ้าง มีมิมตะปุม ตะปัดต้องให้คนที่ชำนาญเป็นคนทำจึงจะเกิดประสิทธิภาพ สูงสุด ซึ่งก็พบว่ามีเพียงรายเดียวเท่านั้นที่เคยปั่นเชือกปอ ด้วยมือ ส่วนคนอื่น ๆ ยังต้องฝึกทักษะในการปั่นให้เกิดความ ชำนาญเพิ่มขึ้น เพื่อให้เส้นใยบิดเกลียวเป็นเชือกได้สวยงาม อย่างที่ต้องการ หากเส้นใยที่ถูกปั่นรวมเป็นเชือกในรอบแรก ยังมีขนาดเส้นใหญ่กว่าปกติ ต้องนำเชือก 2 เส้น มาบิดเกลียว เข้าหากันให้กลายเป็นเส้นเดียว ขนาดจึงเล็กลง ใกล้เคียงกับ เส้นใยสังเคราะห์ที่กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านแม่กาหลวงใช้จักสาน เป็นประจำ ซึ่งมี 2 ขนาด คือเบอร์ 4 และเบอร์ 2 ทั้งยังมึ ความเหนียวแน่นขึ้นอีกด้วย

ไอทอป 5 ดาว...เป้าหมายของชุมชน

พี่ปุ่น บอกว่า ที่จริงแล้วทางกลุ่มพยายามทำเส้นใยหรือ วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เพื่อนำเข้ากลุ่มไอทอป โดยที่ผ่านมาได้ส่งตัวแทนสมาชิก 15 คน จากทั้งหมด 20 คน เข้าฝึกอบรมกับมหาวิทยาลัยพะเยาเรื่องการทำเส้นใย...แต่ พบว่าเขาเน้นอบรมให้กลุ่มที่ได้ไอทอป 4 ดาวขึ้นไป ทางกลุ่ม เพิ่งอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังไม่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่เข้าเกณฑ์ ประกวดไอทอป 4 ดาว หรือ 5 ดาวได้

ต่อมาได้ติดต่อขอเรียนรู่วิธีผลิตเส้นใยจากเชือกกล้วย ที่ภูกามยาว แต่เขามีลิขสิทธิ์ และยังต้องส่งงานตามออเดอร์ ที่กรุงเทพฯ จึงไม่สามารถร่วมงานกับเขาได้ จึงหันกลับมาอง วัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น ผักตบชวา ก็พบว่ามีข้อจำกัด โดนน้ำ หรือความชื้นไม่ได้ ขึ้นรา และผุง่าย ขณะที่เส้นใยพลาสติก โดนน้ำและทำความสะอาดได้ง่ายกว่า เพียงแค่ใส่น้ำยาหรือ แชมพูลงไปแช่แล้วเขย่าก็สะอาดแล้ว แต่ไม่ใช่วัตถุดิบตาม ธรรมชาติเท่านั้น เมื่อกลุ่มนักศึกษาเข้ามาพูดคุยเรื่องการ ทำเส้นใยจากเปลือกข้าวโพด สมาชิกทั้ง 16 คนสนใจ ตอบรับเต็มที่ ส่วนอีก 4 คนที่เหลือยังเห็นว่าการซื้อเส้นใย สังเคราะห์หรือเส้นพลาสติกมีความสะดวกกว่า สามารถ นำมาจักสานได้เลย หากส่วนใหญ่ตั้งเป้าหมายอยากได้ วัตถุดิบธรรมชาติ เพื่อนำสินค้าไปให้ถึงเป้าหมายโอท็อป 5 ดาว

“โดยส่วนตัวคิดว่า ถ้าผลิตเส้นใยได้เองโดยไม่ต้องซื้อ และวัตถุดิบเปลือกข้าวโพดยังหาได้ง่ายในท้องถิ่น สามารถ ทำเก็บไว้ในช่วงที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวโพดแล้วเสร็จ แล้วนำ ออกมาใช้ได้ตลอดทั้งปี ก็จะเกิดความยั่งยืนในการผลิตมาก ขึ้น ทุกวันนี้เส้นใยพลาสติกสังเคราะห์ที่สั่งซื้อมาสาน ยิ่งเบอร์ เล็กงานยิ่งละเอียด แต่หากเป็นเส้นใยจากเปลือกข้าวโพดไม่มี ปัญหาว่าเส้นจะเล็กหรือเส้นใหญ่ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะนำไป จักสานเป็นผลิตภัณฑ์อะไร ส่วนที่พบว่าเส้นใยมีขนไม่เรียบก็ สามารถแก้ไขได้โดยการทาแอลกอฮอล์ ซึ่งสีธรรมชาติจะมีเส้นที่ ดึงดูดใจลูกค้ากลุ่มหนึ่งที่ชอบงานฝีมือจากวัตถุดิบธรรมชาติ อยู่แล้ว ขณะเดียวกันถ้าย้อมสีเล็กน้อยก็จะเติมลวดลายได้ ง่ายขึ้น ส่วนขั้นตอนสุดท้ายของการจักสานก็ต้องมีการเก็บ ขอบ ก็อาจดัดแปลงใช้ริบบิ้นมาเย็บก้นขอบริมเพื่อความ สวยงาม และอยู่ตัว”

การเข้ามาของนักศึกษาจึงเป็นช่วงจังหวะที่เหมาะสม ประกอบกับทางกลุ่มพิจารณาเห็นว่าในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเป็น หลัก จึงมีเปลือกข้าวโพดเหลือทิ้งแต่ละปีไม่น้อยกว่าสิบตัน หากนำมาทำเป็นวัตถุดิบเส้นใยได้ ก็จะช่วยสานฝันในการ ประกวดโอท็อป 5 ดาวให้เป็นจริง... เนื่องจากมั่นใจว่าสมาชิก ในกลุ่มที่รวมตัวกันมา 4 ปี มีฝีมือที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ และยังสามารถขยายจากรูปภาพที่เห็นในอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่ต้อง มีครูสอน ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่จักสานได้ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับ

ของตลาดอย่างกว้างขวาง เช่น ในปีที่ผ่านมาทางกลุ่มสามารถ ขายผลิตภัณฑ์ทั้งตะกร้า กระเป๋า ฯลฯ ได้ทั้งหมดกว่า 400 ใบ

พลิก乾坤ใหม่...ในตลาดเดิม

สำหรับผลิตภัณฑ์ที่จะต่อยอดเส้นใยจากเปลือก ข้าวโพดนั้น แม้จะยังคิดแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยกลุ่มนักศึกษา เห็นว่าทางกลุ่มพัฒนาสตรีบ้านแม่กาหลวงมีความถนัดในการ สานกระเป๋า และมีตลาดรองรับอยู่แล้ว น่าจะนำเส้นใยจาก เปลือกข้าวโพดไปสานเป็นกระเป๋า หรืออาจออกแบบ ผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่ม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เฟอร์นิเจอร์ต่างๆ เพื่อ ทดลองขายในตลาดเดิม แต่ทางกลุ่มของพี่ปุ่นกลับมองไปถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ล้วนๆ เพราะทดลองจักสานแล้วพบว่าทำได้ หลายอย่าง

“อย่างช่วงเทศกาลปีใหม่นี้ก็นำมาตกแต่งเป็นการ์ด อวยพรร่วมกับวัสดุอื่นๆ ได้ หรือถ้าน้องนักศึกษาอยาก ขึ้นรูปโคมไฟ ก็นำมาทำเป็นชิ้นส่วนประดับเพื่อตกแต่ง ที่หลังได้ ไม่ใช่ถักโคมไฟโดยตรง เพราะเส้นใยที่ได้เมื่อ เข้าเกลียวเป็นเชือกยังมีขนาดใหญ่ และไม่สม่ำเสมอ” หัวหน้ากลุ่มพัฒนาสตรีบ้านแม่กาหลวง บอกถึงแนวคิดในการ ใช้ประโยชน์จากเส้นใยเปลือกข้าวโพด

แรงกระตุ้นจากภายใน

พัชราภรณ์ ลือราช ที่ปรึกษาโครงการ กล่าวว่า โครงการนี้นักศึกษาคิดเองมาตั้งแต่ต้น ที่ผ่านมามีการทำโครงการของนักศึกษา มักเกิดขึ้นจากการที่อาจารย์หยิบยื่นให้ลูกศิษย์ แต่นี่เขาคิดเองทำเอง และมาขอให้เราเป็นที่ปรึกษา เพราะเห็นว่าเราเคยเป็นที่ปรึกษางานวิจัยของรุ่นพี่ ที่เขานำความรู้มาใช้ในโครงการ และด้วยความที่พวกเขาคิดริเริ่มกันเองเช่นนี้ ทำให้พวกเขามีแรงกระตุ้นจากภายใน จัดสรรเวลาลงพื้นที่เอง มีบางครั้งเท่านั้นที่เขาจะมาปรึกษา เช่น เรื่องเส้นใยที่มันไม่นุ่ม เราจึงแนะนำสูตรไป แต่กับบอกนักศึกษาไปว่า แม้เส้นใยจะไม่นุ่ม แต่ก็ยังเป็นข้อดีที่ช่วยให้เส้นใยแข็งแรงขึ้น หรือแม้กระทั่งเครื่องควั่นเส้นใย ที่เราเพียงแต่นำรูปให้เขาดู เขาก็ไปดำเนินการของเขาเอง ซึ่งเสียเวลามากกว่าสิ่งที่รุ่นพี่เคยทำมาด้วยซ้ำ

“สำหรับการออกแบบมีนักศึกษามาปรึกษาเรื่องการส่งเสริมให้ชาวบ้านออกแบบเอง แต่ชาวบ้านไม่ได้มีไอเดียอะไรออกมา เราจึงบอกนักศึกษาไปว่า บางทีนักออกแบบก็ต้องทำให้ชาวบ้านเห็นก่อนว่าเส้นใยของเราสามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์อะไรได้บ้าง เขาก็นำความรู้ที่เราเคยพาเขา ลงพื้นที่เรียนรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยการใช้วัสดุท้องถิ่นมาใช้ โดยออกแบบเอง ขึ้นรูปโมเดล

ให้ชาวบ้านดู จึงทำให้ชาวบ้านเขาเห็นภาพว่าสามารถทำได้จริง จากนั้นชาวบ้านเขาก็จะไปคิดต่อได้เอง”

วันนี้ไม่ว่าผลิตภัณฑ์จะออกมาในรูปแบบใด ก็ถือว่าภารกิจขั้นต้นในการทำเส้นใยจากเปลือกข้าวโพดลุล่วงแล้ว และเป็นการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ชาวบ้านมองว่าไร้ค่า ทั้งยังช่วยลดมลพิษในชุมชนลงได้ระดับหนึ่ง ส่วนการนำวัตถุดิบที่ได้ไปใช้ประโยชน์ด้านการจักสาน และออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นคือบทบาทที่กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านแม่กาหลวงต้องต่อยอด เพื่อเดินไปถึงจุดหมาย โอท็อป 5 ดาวตามที่หวังไว้

นายศรัณย์ เหมะ “ศรัณย์” หัวหน้าโครงการ

ที่ผ่านมาเวลาเรียนอะไรก็ตามทุกอย่างดูสวยงามลงตัวไปหมด แต่พอลงมือปฏิบัติจริงกลับไม่ใช่ เกิดอุปสรรคเกือบทุกขั้นตอน 1+1 ไม่ได้เท่ากับ 2 แต่อาจเป็น 3 หรือ 4 ก็ได้ ทำให้ผมได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตัวเอง เกิดความรับผิดชอบมากขึ้น รู้สึกโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ใฝ่ใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ตั้งแต่การพูดกับเพื่อน พูดกับชุมชน การเข้าหาชุมชน เพราะอาจส่งผลต่อการทำงานได้

เหมวรรณ ศรีสุวรรณ “แครง”

ทำงานด้วยความสนุกสนาน รู้สึกสนุกตลอด ได้เจอปัญหาที่ปกติคนในวัยเดียวกันยังไม่เจอ จนนิสัยความเคยชินหายไปมาก เวลาจะพูดหรือทำอะไรต้องคิดก่อน เช่น เวลาประชุมในกลุ่มพูดคุยกันดูไอเดียมาก คนภายนอกอาจดูว่ากำลังทะเลาะกัน แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่ ไม่ต้องมีอาจารย์มาสั่งด้วย พอคุยกันแรงมาก ๆ แต่ละคนก็จะหยอดมุขตลกช่วยคลี่คลายสถานการณ์ ขณะเดียวกันการทำโครงการนี้ก็ทำให้กล้าเล่น กล้าต่อรองกับผู้ใหญ่ ไม่เกร็งหรือกลัวในการเข้าหา แม้บางช่วงอาจท้อแท้บ้าง เช่น ช่วงแรก ๆ ที่ชาวบ้านแต่ละคนก็มีงานหลักของตัวเอง พอพูดหรือสื่อสารอะไร บางครั้งเขากลับคิดไปอีกอย่าง และต้องการทุกอย่างจากเราแบบสำเร็จรูป ก็ต้องช่วยกันแก้ปัญหาด้วยการคุยกับพี่ปุ่นซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มให้ไปทำความเข้าใจกับทุกคนแทน

ปฎิพัทธ์ เลี่ยมประเสริฐ “เบียร์”

ประทับใจความทุ่มเทของทุกคน มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างเป็นระบบและชัดเจน ที่สำคัญได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน รู้วิธีพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน และได้นำความรู้เรื่องการออกแบบมาใช้จริง ซึ่งพบว่าพอลงมือทำตามแบบไม่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากเราเขียนตามทฤษฎีและความน่าจะเป็น ไม่มีประสบการณ์ออกแบบเพื่อการใช้งานจริงมาก่อน ต้องปรับปรุงไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวเองค่อนข้างมาก จากที่คิดอะไรก็ทำเลย พอมาทำโครงการนี้ต้องคิดอย่างเป็นกระบวนการมากขึ้น มีการวางแผนระยะยาว

ชิตปณิดา รูปแก้ว “กั๊ตส์”

ตื่นเต้นมากที่ได้ทำงานกับชุมชน จากที่เรียนเฉพาะทฤษฎี ทำการทดลองในห้องปฏิบัติการ (LAB) พอนำมาทำในชุมชนต้องคิดถึงผลตอบรับด้วยว่าจะเป็นอย่างไรว ชาวบ้านจะยอมรับไหม เพราะช่วงแรก ๆ ความคิดระหว่างนักศึกษา กับชาวบ้านไม่ตรงกัน เราอยากให้ชุมชนเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเรา แต่ชุมชนอยากได้ของสำเร็จรูป โชคดีที่หัวหน้ากลุ่มเข้าใจจึงช่วยเคลียร์ปัญหาได้ และถือเป็นบทเรียนในการทำงานกับคนซึ่งไม่ถนัดอย่างที่คิด ไม่ว่าเราจะวางแผนมาดีอย่างไรก็ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตลอด และใช้ความจริงใจเป็นใบเบิกทาง

โครงงาน

แรงบันดาลใจโดยข้าวโพด (inspire by corn)

มหาวิทยาลัยพะเยา

หัวหน้าโครงงาน

นายศรัณย์ เหมะ

คณะทำงานประกอบด้วย

นายปฎิพัทธ์ เลี่ยมประเสริฐ

นางสาวเหมวรรณ ศรีสุวรรณ

นางสาวชิตปณิดา รูปแก้ว

นายปริญญญา วงศ์จิตต์

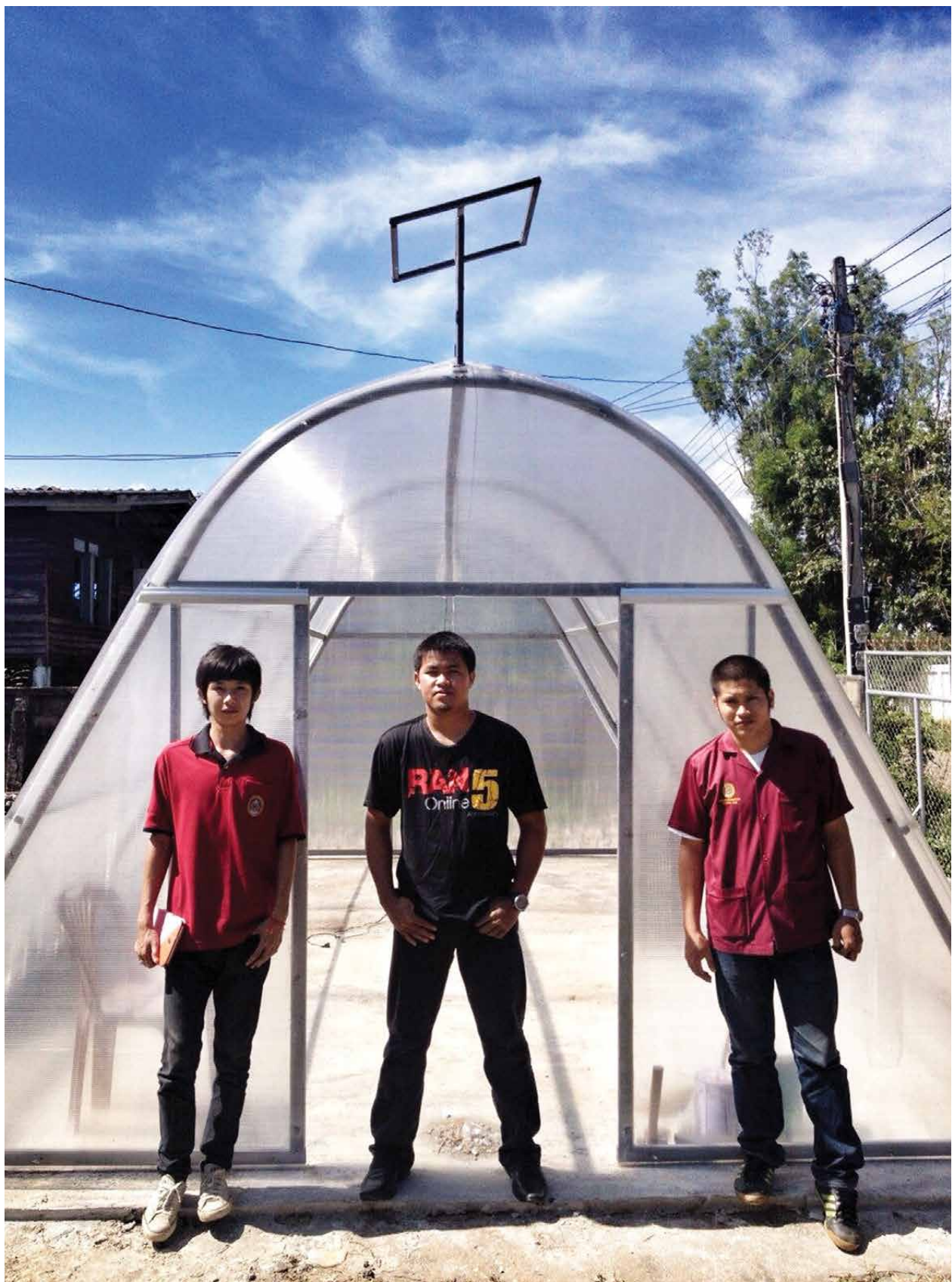
นายปฐมพงษ์ บัวเหมือน

นางสาวพลอย อินทอง

นางสาวประภาณี ลิติวัน

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวพัชรภรณ์ ลือราช

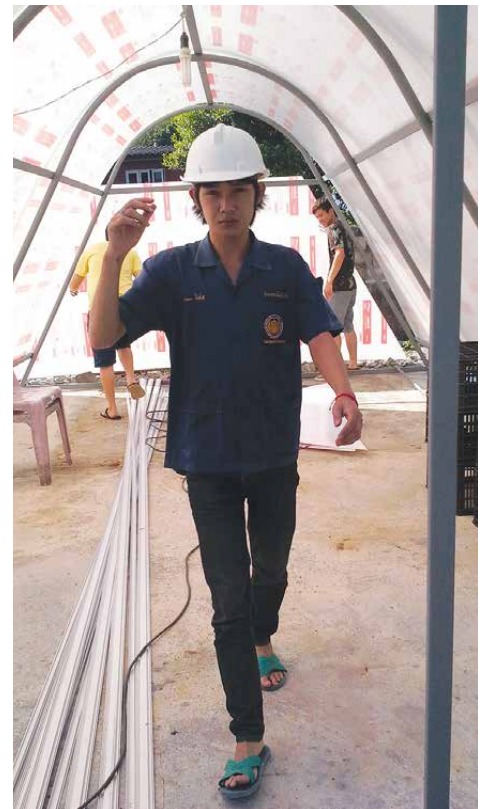

เหล่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประยุกต์ใช้ “ความรู้” จากห้องเรียนและข้อมูลจากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน พลังงาน พลังงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาโรงอบสับปะรดแบบใหม่ที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสับปะรดชุมชนแม่ปูคา จังหวัดเชียงราย แก้ปัญหาสับปะรดขึ้นราและเน่าเสียลงได้

โรงอบสับปะรด ประหยัดพลังงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

“อยากลองดู ทำกิจกรรมอื่นมาหมดแล้ว คิดว่าน่าจะช่วยแก้ปัญหาให้คนในชุมชนได้บ้าง เราเป็นแหล่งวิชาการอยู่แล้ว เราน่าจะใช้ความรู้มาช่วยแก้ปัญหาชุมชนรอบมหาวิทยาลัย”

ประกายความคิดเริ่มต้นของ **พุดิพงษ์ พรหมเสน “ไหม”** นักศึกษาคณะอุตสาหกรรมเคมี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในการทำโครงการโรงอบสับปะรดพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์กลุ่มสับปะรดแม่ปูคาในพื้นที่หมู่ 13 บ้านโป่งพระบาท ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ไหมพบเห็นป้ายประชาสัมพันธ์โครงการ “กล้าไหม...ไผ่รู้” ปี 8 ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ความคิดนี้ผลักดันให้ไหมไปชักชวนเพื่อนร่วมคณะคือ **ธีระพงษ์ เหล่าสีดู “โจ”** และ **กฤษฎา ไคร์ศรี “แบงค์”** ให้มาร่วมคิดร่วมทำ

เมื่อเพื่อนร่วมทีมลงตัวการค้นหาพื้นที่ดำเนินงานและพัฒนาเป็นโครงการก็เริ่มขึ้น ทั้งสามหนุ่มต่างพากันขับรถวนเวียนไปตามชุมชนรอบมหาวิทยาลัย กระทั่งมาสะดุดใจกับโรงอบสับปะรดเก่า ๆ ที่ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสับปะรดชุมชนแม่ปูคา ซึ่งใช้เวลาเดินทางจากมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่นาที จึงตรงรี่เข้าไปและมีโอกาสได้พูดคุยกับ **“น้ำดาว” ดวงดาว แสนโกษา ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ**

“เห็นโรงอบแบบเก่า แต่ไม่รู้เป็นโรงอะไร ก็เกิดสงสัย จึงเข้าไปสอบถามกับน้ำดาว ทำให้รู้ว่าเป็นโรงอบสับปะรด และรู้ปัญหาว่า เวลาอบสับปะรดแล้วเกิดการเน่าเสียเยอะ พวกเราดูแล้วก็เห็นว่าไม่ถูกต้องตามหลักการของโรงอบ มีแค่พลาสติกคลุมไว้ และไม่มีระบบอากาศอะไรเลย” แบงค์ขยายความ

รื้อ – ฟัน...โรงอบสับปะรด

การพูดคุยกันในวันนั้นทำให้ทั้งสามหนุ่มตั้งใจพัฒนาโรงอบแบบใหม่ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ โดยอาศัยความรู้หรือทฤษฎีที่พวกเขาได้ร่ำเรียนมา รวมทั้งงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ เองก็มีความต้องการที่จะแก้ปัญหาเรื่องการอบสับปะรด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสับปะรด โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่สับปะรดล้นตลาดและราคาไม่ดี

น้ำดาวประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ บอกว่า ก่อนนี้ได้พยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการอบด้วยตนเองมาโดยตลอด เพราะโรงอบเก่าใช้งานได้เฉพาะในหน้าร้อน พอถึงหน้าฝนสับปะรดมักเป็นเชื้อราและเน่าเสียจนต้องทิ้งไปทั้งหมด

เนื่องจากความชื้นจากไอน้ำภายในโรงอบ จึงเป็นความต้องการที่ตรงกันในการพัฒนาโรงอบสับปะรดพลังงานแสงอาทิตย์แห่งนี้ แม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจจะยังไม่มั่นใจก็ตาม

“เมื่อเด็กยื่นมือมาทำงานอาสา มาให้ความช่วยเหลือกับหมู่บ้านเรา เราก็ต้องร่วมมือเต็มที่” น้าดาวกล่าว

หลังจากที่แนวคิดโครงการผ่านเข้ารอบ 20 ทีม กระบวนการทำงานอย่างเป็นทางการจึงเป็นจังกี้เริ่มต้นขึ้น มี **ผศ.บรรจบ สุขประภาภรณ์** เป็นที่ปรึกษา โดยเป้าหมายหลักของโครงการคือ การสร้างโรงอบที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ สามารถต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรด้วยพลังงานทดแทน กระตุ้นให้เกิดการใช้พลังงานทดแทนในชุมชน และเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอบสับปะรดแห้ง

ร่วมคิดร่วมวางแผน

ก่อนการดำเนินงาน ทั้งสามหนุ่มตั้งวงพูดคุยและวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่หลักของแต่ละคนไว้อย่างชัดเจนตามความถนัด โดยมีใหม่เป็นผู้กำกับดูแลภาพรวมของโครงการทั้งหมด ประสานงานและพูดคุยกับชาวบ้าน ส่วนแบงค์เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) กับเพื่อนในกลุ่ม รวมทั้งรับผิดชอบงานด้านการสื่อสาร เว็บไซต์ และดูแลระบบไฟฟ้า พัฒนาระบายอากาศ และความชื้นตามที่ได้ร่ำเรียนมา โดยมีโจเป็นผู้ควบคุมดูแลการสร้างโรงอบสับปะรด นับตั้งแต่การออกแบบโครงสร้าง การ

สำรวจอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสร้างโรงอบ การคำนวณต้นทุนการผลิต รวมไปถึงเทคนิคการใช้และดูแลด้านต่าง ๆ

“พวกเราเริ่มต้นการทำโครงการด้วยการจัดประชุมพูดคุยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ วงเล็ก ๆ ประมาณ 6 - 7 คน เพื่อแนะนำทีมงานและประชาสัมพันธ์โครงการอย่างเป็นทางการว่า โครงการนี้จะเข้ามาช่วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ แก้ปัญหาในช่วงสับปะรดราคาตก โดยใช้เทคโนโลยีอะไร และได้รับการสนับสนุนจากใคร” โจ บอก

การพูดคุยในเบื้องต้น สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ไม่มั่นใจกับประสิทธิภาพของโรงอบสับปะรดที่พวกเขากำลังพยายามทำอยู่ บางคนคิดว่า “**จะใช้ได้หรือ ตัวเก่ายังใช้ไม่ได้เลย และมันจะต่างกันตรงไหน**” แต่ทุกคนต่างก็ยินดีให้ทดลองทำ เพราะอยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และคาดหวังว่าหากโรงอบประสบผลสำเร็จก็จะเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป็นอย่างมาก สามารถจำหน่ายสับปะรดอบแห้งได้ในราคาดี ตลอดจนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาดูงานของชุมชนใกล้เคียงได้

หลังจากทำความเข้าใจกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ แล้ว สามหนุ่มกลายเป็นแขกประจำของกลุ่มในที่สุด บางครั้งก็ชักชวนรุ่นน้องให้มาร่วมเรียนรู้การทำโครงการไปพร้อมกัน ส่วนแม่บ้านในชุมชนก็คอยให้กำลังใจและสนับสนุนเรื่องข้าวปลาอาหารอย่างไม่ขาดสาย

แต่ก่อนที่โรงอบใหม่จะถูกสร้างขึ้น ใจนำทีมศึกษาปัญหาของโรงอบสับปะรดเก่าด้วยการนำสับปะรดไปทดลองอบถึง 3 ครั้ง พร้อมกับบันทึกระยะเวลาการอบ

และปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งที่พบคือ ในระยะเวลาระหว่างการ
อบ 3 - 4 วัน หากมีฝนตกสับปะรดทั้งโรงอบกลายเป็นเชื้อ
ราทั้งหมด ส่วนในวันที่แดดออกสับปะรดจะเสียไป
ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะโรงอบไม่ได้
มาตรฐาน อุณหภูมิภายในและภายนอกโรงอบต่างกันไม่
ถึง 10 องศา ที่สำคัญคือ ขาดการระบายความร้อน ส่งผลให้
ความร้อนที่อยู่ในโรงอบควบแน่นกลายเป็นไอน้ำ ทำให้
ความร้อนชื้นตกค้างอยู่ภายในโรงอบจนทำให้สับปะรด
เน่าเสีย

สร้างโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์

เมื่อข้อมูลลงตัว โรงอบสับปะรดแบบใหม่ที่ใช้
พลังงานแสงอาทิตย์จึงถูกคิดค้นและออกแบบขึ้นเพื่อหวัง
แก้ปัญหาดังกล่าว โดยประยุกต์มาจากรูปแบบของกรม
พัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ร่วมกับการ
วิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังผสมผสานกับความรู้ทางทฤษฎี
ที่ได้จากการปรึกษาหารือกับ ผศ.บรรจบ สุขประภากรณ์
“นักศึกษาเข้ามาขอคำปรึกษา จึงให้คำแนะนำเรื่อง
โครงสร้างและเทคนิคเป็นหลัก เช่น วัสดุที่ใช้ การดูดความร้อน
การสร้างความร้อนภายในโรงอบโดยใช้โพลีคาร์บอเนต การ
ระบายความร้อน โดยนักศึกษาได้แนวคิดเบื้องต้นมาจาก

ต้นแบบงานวิจัยและการทดลองของรุ่นพี่ที่ทำตู้อบพลังงาน
ไฟฟ้าและแสงอาทิตย์ที่ใช้กับสับปะรดเหมือนกัน แต่เป็นตู้
เล็ก ๆ สีเหลือง นักศึกษากลุ่มนี้เข้ามาต่อยอดเป็นโรงอบ”
ผศ.บรรจบอธิบายที่มาที่ไปของโรงอบสับปะรด

“ผมมีข้อมูลเกี่ยวกับการอบสับปะรดอยู่บ้าง เพราะว่าที่
คณะมีงานวิจัยเรื่องนี้อยู่พอสมควร จึงนำข้อมูลที่มีอยู่ไป
วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ดู พบว่าต้นทุนการอบ
สับปะรดอยู่ที่กิโลกรัมละ 16 บาท และอายุการใช้งานของ
โรงอบค่อนข้างยาวนาน ถ้าไม่เจอปัญหาที่หนักจริง ๆ ที่สำคัญ
คือ ได้ศึกษาข้อมูลด้านราคาของการผลิตแต่ละช่วงด้วย
เพราะบางช่วงการแปรรูปจะไม่คุ้มทุนหรือคุ้มทุนช้ามาก ส่วน
กระบวนการในการแปรรูปนี้มีความคุ้มค่าด้านเชื้อเพลิงที่นำมา
ต้มก่อนเข้าสู่ระบบ และมีค่าเกลือ รวมทั้งค่าจัดทำด้วย”
โจกล่าว

และแล้วโรงอบสับปะรดที่โจและเพื่อนๆ ตั้งความ
หวังไว้ก็เป็นจริง โรงอบสับปะรดหลังใหม่ซึ่งประกอบด้วย
โครงอะลูมิเนียมและแผ่นโพลีคาร์บอเนต ที่มีการติดตั้ง
ระบบควบคุมการระบายความชื้น และชั้นวางสับปะรด
ก็เผยโฉมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯเห็น จากนั้นการทดลอง
โรงอบด้วยการวัดระดับอุณหภูมิและระบบการระบาย
ความชื้นก็เริ่มขึ้นทันที

“เราวัดอุณหภูมิภายในโรงอบพบว่าอุณหภูมิสูงถึง 50 - 60 องศาเซลเซียส ทำให้ช่วยลดระยะเวลาในการอบ สับปะรด จาก 4 วันเหลือ 2 วัน สามารถอบสับปะรดได้ สูงสุดครั้งละ 150 กิโลกรัม ซึ่งนอกจากจะอบสับปะรดแล้ว ชาวบ้านยังสามารถนำข้าวหรือพริก รวมทั้งเนื้อสัตว์มา อบได้ ในช่วงที่ไม่มีการอบสับปะรด”

หลังโรงอบแล้วเสร็จ ขั้นตอนต่อมาคือการทดลองแปรรูปและอบสับปะรด เพื่อเก็บข้อมูลเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโรงอบ โดยทดลองและเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ หากการทดลองอบสับปะรดสำเร็จ ทุกคนจะสามารถใช้ประโยชน์ได้และสามารถนำไปจัดจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน รวมถึงตลาดต่างประเทศด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้และกำไรให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ได้เป็นอย่างดี

หลังการทดลองผ่านพ้นไป ขั้นตอนต่อมาที่ใจและเพื่อนๆ ต้องเร่งทำคือ การถ่ายทอดความรู้ ด้วยการฝึกสมาชิกกลุ่มให้เป็นวิทยากรการอบสับปะรด พร้อมกับจัดทำคู่มือการใช้โรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และการขยายผลให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานของชุมชนที่สนใจต่อไป

ใจบอกว่า ในอนาคตพวกเขาจะพัฒนาระบบหม้อต้มมวลชีวภาพให้สามารถใช้งานได้ทุกฤดูและทุกสภาพอากาศ รวมทั้งสร้างระบบมาตรฐานการตรวจความชื้น เชื้อราของโรงอบ และมาตรฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อุปสรรคที่ต้องฟันฝ่า

ระหว่างกรดำเนินการโครงการ ทั้งสามหนุ่มต่างพบเจอกับอุปสรรคที่หลากหลาย ทั้งเรื่องเวลา การทำงานร่วมกัน หรือสภาพดินฟ้าอากาศ แต่ทุกคนต่างรู้สึกภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการเวลา การแสดงความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวางแผนการทำงาน การประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา ตลอดจนการทำงานร่วมกับชุมชน ด้วยความหวังว่าท้ายที่สุดแล้วโครงการที่พวกเขาทำจะช่วยเหลือแก้ปัญหาและสร้างประโยชน์ต่อชุมชน

“หลังจากเรียนจบแล้วพวกเราคงไปคนละทิศละทาง แต่อย่างน้อยพวกเราก็ได้สร้างอะไรขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชน ได้ใช้ประโยชน์ วันหลังหากมีโอกาสได้ย้อนกลับมาดู ก็จะยิ้มได้ รู้สึกภูมิใจมาก ไม่น่าเชื่อว่าพวกเราจะนำความรู้มาใช้ประโยชน์ ได้ถึงขนาดนี้” โหมทิ้งท้าย

ผศ.บรรจบ สุขประภาภรณ์ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการบอกว่า สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านการเรียนและการทำงานของนักศึกษาที่เข้าไปทำงานร่วมกัน เห็นได้ว่านักศึกษามีความสนใจใฝ่รู้มากขึ้น เพราะต้องตอบคำถามของครูตลอดเวลาว่าอะไร เป็นอย่างไร ทำไม ถึงได้ผลอย่างนั้น พวกเขาต้องค้นคว้าหาคำตอบตลอดเวลา ช่วงแรกๆ อาจยังไม่ชัดเจนเรื่องข้อมูล แต่พอถูกถามบ่อยขึ้น ก็มีพัฒนาการในการค้นคว้าหาความรู้ และการตอบคำถามมากขึ้น ที่สำคัญคือรู้จักเข้าหามวลชน เข้าหาชาวบ้านได้ดีขึ้น รู้จักวิญญูต์คุยกับชาวบ้าน ดึงชาวบ้านเข้ามาช่วย ทั้งในด้านการเก็บข้อมูลและการทำโรงอบ จนเกิดความร่วมมือที่ดีกับชุมชน

พุมพิงษ์ พรมเสน “โหม” หัวหน้าโครงการ

เพราะเรียนด้วยทำงานไปด้วย จึงต้องแบ่งเวลาให้ดี ที่มาทำโครงการนี้เพราะไม่เคยทำกิจกรรมแบบนี้มาก่อน และอยากลงพื้นที่สัมผัสชุมชน เมื่อได้ลงมือทำก็รู้สึกสนุกจนลืมเหนื่อย ลืมเวลาไปเลย คิดว่าความสำเร็จของโครงการนี้คือ ช่วยแก้ปัญหาชาวบ้านได้จริง เราต้องเชื่อมั่นในทีม มีบางครั้งทีวิธีการทำงานไม่ตรงกัน ก็มีโกรธกันบ้าง สิ่งที่ได้เรียนรู้คือการทำงานร่วมกับคนอื่น ที่สำคัญคือได้ประสบการณ์การทำงานจริง ๆ เป็นการต่อยอดจากที่เรียนมา เป็นการนำความสามารถของแต่ละคนมารวมกันจนได้เป็นโรงอบสับปะรดพลังแสงอาทิตย์ในที่สุด

ธีระพงษ์ เหล่าสีดู “โจ”

การทำโครงการนี้ทำให้เขาได้ประสบการณ์การวางแผน การจัดลำดับเนื้องานให้สำเร็จได้ตรงตามเวลา เช่น งานอาจล่าช้าไปบ้างเพราะดินฟ้าอากาศหรือเวลาของทีมไม่ตรงกันบ้าง เราก็ต้องทำความเข้าใจกับเพื่อน ๆ คอยดูเวลาของแต่ละคน แล้วก็นัดกันมาทำงาน รู้สึกภูมิใจมากที่เรียนไปแล้วไม่เสียเปล่า คิดว่าถ้าเราสามารถเสียสละสิ่งที่พอจะเสียสละได้ บางเรื่อง เช่นเรื่องส่วนตัว เวลาส่วนตัว เมื่อทำได้มันจะเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจมาก

กฤษฎา ไคร์ศรี “แบงค์”

ได้เรียนรู้เรื่องการทำงานกับชุมชน การประชุมและพูดคุยกับผู้ใหญ่ ซึ่งไม่เคยทำมาก่อนเลย ได้รู้ว่าการติดต่อสื่อสารมันยาก เพราะชาวบ้านเขาหาเช้ากินค่ำ ต้องทำงานรับจ้าง บางครั้งนัดประชุมแต่สมาชิกไม่ว่าง ก็ต้องสื่อสารทำความเข้าใจเพื่อให้หัวหน้ากลุ่มไปพูดคุยต่อไป

โครงงาน

โรงอบสับปะรดพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์กลุ่มสับปะรดแม่ปูคา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

หัวหน้าโครงการ	นายพุมพิงษ์ พรมเสน
คณะทำงานประกอบด้วย	
นายธีระพงษ์ เหล่าสีดู	นายกฤษฎา ไคร์ศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.บรรจบ สุขประภาภรณ์

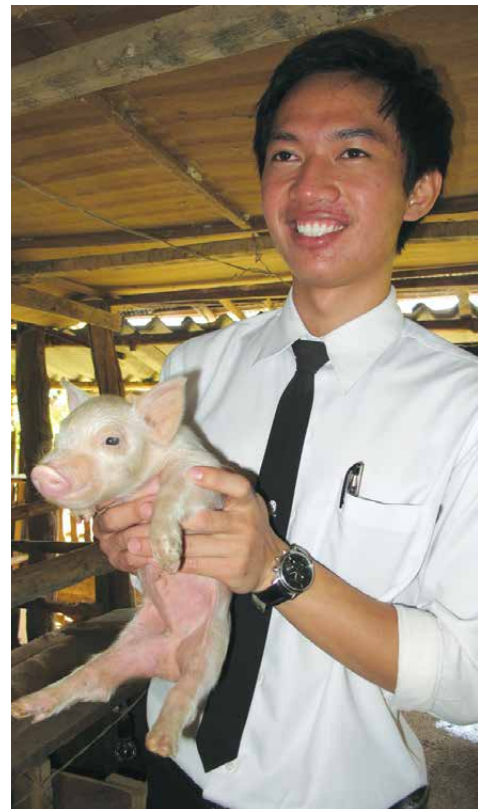

ชาวบ้านผู้เลี้ยงหมูหลุมปลอดสารแห่งบ้าน “ทุ่งขาม” จังหวัดน่าน
ต่างประสบปัญหาการตลาดมานาน เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับ
เหล่านีสัตว์พาฯ อาสาเข้าช่วยแก้ปัญหา ด้วยการทำโครงการ
“สร้างอาชีพที่ยั่งยืนด้วยหมูยืมทุ่งขามสู่ความสุขของคนในสังคม”
จนสามารถช่วย “เปิดตลาดใหม่” ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูหลุม
ปลอดสารบ้านทุ่งขามได้ในที่สุด

ขายหมู... ไม่หมูอย่างที่คิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่บ้านทุ่งขาม หมู่ 8 ตำบลไชยสถาน จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน แต่ประชากรส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้งทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยพบว่ามีชาวบ้าน 30 ครอบครัว จากทั้งหมด 148 ครอบครัวที่เลี้ยงหมู และได้รวมตัวกันเป็น “กลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขาม” มาตั้งแต่ปี 2552 ถือเป็น 1 ใน 14 กลุ่มผู้เลี้ยงหมู ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองน่านได้รวบรวมไว้ และร่วมมือกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดอบรมให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขามปีละครั้ง

และตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา กลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขามได้รับหมูแม่พันธุ์ลาร์จไวต์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 ตัว จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองน่าน 1 ตัว และรวบรวมเงินกองกลางซื้อเพิ่มอีกครึ่งละ 1 ตัว จำนวน 2 ครั้ง เพื่อป้องกันปัญหาเลือดชิด ขณะที่สมาชิกเองมีหมูแม่พันธุ์ประมาณ 25 ตัว ซึ่งสมาชิกแต่ละรายสามารถเข้าคิวเข้าหมูแม่พันธุ์จากกลุ่มได้ในราคาตัวละ 500 บาท/รุ่น นั่นคือเข้าเลี้ยงรุ่นละ 4 เดือน แล้วคืนแม่พันธุ์ให้กลุ่ม ถ้ามีลูกหมูเกิด

เกิน 9 ตัว สมาชิกที่เข้าต้องจ่ายส่วนที่เกินอีกตัวละ 300 บาท เข้ากลุ่ม แต่หากมีลูกหมูเกิดน้อยกว่า 5 ตัว สมาชิกไม่ต้องจ่ายค่าเช่าแม่พันธุ์

“พอขุนลูกหมูหลังหย่านมจนโต ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 4 เดือน สมาชิกก็จะขายหมูตัวผู้ให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ ส่วนตัวเมียจะเก็บไว้เป็นแม่พันธุ์ต่อไป ระหว่างนั้นก็พบว่าหมูขายไม่ได้ราคาเท่าที่ควร กระทั่งปี 2555 จึงได้ตั้งเลี้ยงหมูขึ้นเองในกลุ่ม ตามคำแนะนำของวิทยากรจากจังหวัดราชบุรี เพื่อแก้ปัญหาราคาตกต่ำ” องอาจ มโนราช ประธานกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขาม เล่าถึงความเป็นมา

หากปัญหาใหม่ที่ตามมาคือหมู 1 ตัวน้ำหนักประมาณ 90 - 105 กิโลกรัม เมื่อฆ่าและแล้งขายไม่หมดภายในวันเดียว บางตัวต้องใช้เวลาขายถึง 3 วัน กว่าจะหมด โดยเฉพาะส่วนหัว ขา และหาง ซึ่งคนในชุมชนไม่นิยมบริโภค นานๆ ครั้งถึงจะซื้อไปแกบ่น หรือเช่นไหว้ ทำให้หมูเหลือค้างจนล้นตู้แช่ สร้างความหนักใจให้กับสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก...

ความสัมพันธ์บนเงื่อนไขพุทธาธิง... ทำaring

จุดเริ่มต้นของการเข้ามาทำโครงการ “กล้าใหม่...ไฝรู้” ของนิสิตจุฬาฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาวิชาชีพการเกษตรกลุ่มนี้ เกิดจาก “แน็ค” ศุภปริยณัฐ รังกลิ่น ที่สะดุดตากับบอร์ดประชาสัมพันธ์คณะบัญชีขณะเดินผ่านเข้าห้องน้ำ ที่ติดโปสเตอร์เชิญชวนให้นิสิต นักศึกษา ส่งโครงการ “กล้าใหม่...ไฝรู้” โดยมีรางวัลเป็นสิ่งล่อใจ แต่เมื่ออ่านรายละเอียดจนจบ ความคิดอยากทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนบ้างก็ถูกจุดประกายขึ้น และยังเป็นการทำตามความสามารถที่อุตสาหะเรียนมาถึง 4 ปี จะสามารถนำไปทำอะไรได้แค่ไหน จึงชวน “เอ็น” ธีระวัฒน์ ไชยวุฒิ และ “แต็ก” อมฤตา ผายเดชะ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทร่วมกัน ที่ชอบทำกิจกรรม หรือออกค่ายร่วมกันบ่อยๆ มาร่วมทีมด้วย

ขณะนั้นแน็คและเอ็นเรียนอยู่ที่จุฬาฯ กรุงเทพฯ ส่วนแต็กอยู่ในช่วงเรียนภาคปฏิบัติที่จังหวัดน่าน หากด้วยความที่เป็นเพื่อนสนิท เมื่อถูกชวน ทั้ง 2 คนก็รีบปากทันที ทั้งที่ยังไม่รู้พื้นที่ทำงานและหัวข้อ จนแต็กมีโอกาสได้หารือกับนายสัตวแพทย์ ดร.วินัย แก้วละมุน อาจารย์ที่ปรึกษา และคุยกับเพื่อนๆ จึงตัดสินใจเลือกพื้นที่จังหวัดน่าน เพราะมีพื้นที่ที่ทางมหาวิทยาลัยเข้าไปทำโครงการประจำ กอปรกับได้ชักชวนรุ่นน้องปี 3 อีก 2 คน ที่กำลังเรียนอยู่ในจังหวัดน่าน มาเข้าร่วม คือ “เบนซ์” อานนท์ ผลบุญ และ “ปราง” ธนพล สิทธิ

“เข้าไปขอคำแนะนำจาก “อาจารย์บาล” นายสัตวแพทย์ ดร.วินัย แก้วละมุน อาจารย์ที่ปรึกษา และให้อาจารย์พาไปพบ อาจารย์ฉล่องศรี พลโยธา ครู กศน. ที่ทำโครงการหลายอย่างในจังหวัดน่าน ให้กับจุฬาฯ เพื่อขอข้อมูล ทำให้เห็นปัญหาของเกษตรกรหลายด้านจากหลายพื้นที่ จึงกลับมาปรึกษากับอาจารย์บาลอีกครั้ง และตัดสินใจเลือกบ้านทุ่งขาม เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง ได้รับรางวัลดีเด่นในการรวมกลุ่ม โดยในวันลงพื้นที่ครั้งแรกแต็กกับปรางได้เข้ามาหาพี่องอาจ มโนราช พ่อเกษม เจนจบ และแม่ศรีทอง เรื่องหลักๆ แก่นำของกลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขาม เพื่อเล่าให้ฟังถึงโครงการที่คิดจะทำ ปรากฏว่ามีพ่อเกษมให้ความสนใจเพียงคนเดียว ส่วนพี่องอาจ และแม่ศรีทอง ยังไว้ใจแบ่งรับแบ่งสู้” แต็ก อธิบาย

เรียกว่าจังหวะที่นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก้าวเข้ามาติดต่อผู้นำกลุ่มเลี้ยงหมูบ้านทุ่งขาม เมื่อเดือนกรกฎาคม 2556 เพื่อขอข้อมูลไปพัฒนาเป็น “โครงการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน ด้วยหมูยืมทุ่งขาม สุขภาพของ

คนในสังคม”ไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือมากนัก เพราะชาวบ้านเชื่อว่าพวกเขาได้พยายามแก้ไขปัญหาย่างเต็มที่แล้ว แต่ยังหาทางออกที่ชัดเจนไม่ได้ ขณะที่กลุ่มนิสิตเป็นบุคคลภายนอก ไม่มีประสบการณ์ด้านการเลี้ยงหมู หรือทำเลี้ยงหมูมาก่อน จะช่วยจัดการปัญหาได้อย่างไร

แต่ด้วยความตั้งใจจริง สมาชิกในทีม ซึ่งมีทั้งหมด 5 คน ผลัดกันลงพื้นที่บ่อย ๆ เพื่อเก็บข้อมูลทั้งจำนวนหมูแม่พันธุ์และจำนวนหมูขุนของกลุ่ม รวมทั้งร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้เลี้ยงหมูให้รับทราบถึงวัตถุประสงค์การทำโครงการแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มผู้เลี้ยงหมูไปพร้อมกับการสร้างความไว้วางใจ โดยรับปากจะไว้กับชาวบ้านแล้วต้องทำให้ได้จริงๆ เช่น จะเพิ่มช่องทางการตลาดด้วยการไปติดต่อโรงพยาบาลน่าน ก็ไปคุยจริง จนนายแพทย์พิษณุ ชันติพงษ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล พาคณะเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมชมการเลี้ยงหมูของกลุ่ม และทำสัญญาสั่งซื้อเนื้อหมูสด ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2556 เป็นต้นมา สร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงหมู และทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มกับนิสิตดีขึ้นตามลำดับ

แบ่งงานเรียนรู้เรื่องหมูๆ ร่วมกับชาวบ้าน

เน็คเล่าว่า เมื่อโครงการผ่านเข้ารอบ 20 ทีม ก็เริ่มพิจารณาโครงการอย่างลึกซึ้งมากขึ้น จนเข้าใจชัดเจน เช่น การวางเป้าหมายคือหัวใจสำคัญจริงๆ หรือแค่ว่างไว้ให้

สวยงามเฉยๆ ...ความรู้สึกในตอนนั้นดีใจปนหนักใจ เพราะปกติงานของนิสิตปี 4 ก็ค่อนข้างหนักอยู่แล้ว จนแต่ละคืนแทบไม่ได้กลับเข้าหอพัก หากอีกด้านหนึ่งก็เป็นงานชุมชนที่ชอบและท้าทายความสามารถ จึงพร้อมเดินหน้าลุยให้ถึงที่สุด โดยตั้งธงว่าหมู 1 ตัว เมื่อชำแหละแล้วต้องขายให้หมดภายใน 1 วัน

ทั้งกลุ่มรีบโทรศัพท์บอกชาวบ้านในคันทัน นัดประชุมสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงหมู และทันทีที่เดินทางมาถึงพื้นที่ก็เริ่มดำเนินงานอย่างจริงจัง โดยปรามกับเบนซ์ช่วยเก็บข้อมูลปริมาณหมู จำนวนสมาชิกแต่ละคนมีหมูกี่ตัว พร้อมกับสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านไปในตัว ขณะที่แตกทำหน้าที่ประสานงาน เช่น เมื่อกลุ่มผู้เลี้ยงหมูอยากให้งานเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อลดภาษี เธอก็ต้องเรียนรู้เรื่องการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน หรือช่วงติดต่อขายเนื้อหมูให้กับโรงพยาบาล ก็ต้องเตรียมเอกสาร และเข้าไปพบกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลพร้อมกับเพื่อน ๆ เพื่อโน้มน้าวให้เห็นว่าหมูจากบ้านทุ่งขามเป็นหมูปลอดสาร และดีกว่าหมูตามท้องตลาดทั่วไป ในแง่ของความสด สะอาด เรียกว่าเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อน ๆ และชาวบ้าน

สำหรับเอนจะดูเรื่องการออกแบบ วางแผนการใช้งบประมาณ การแปรรูป ประสานงานในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ออกแบบป้ายโฆษณาผลิตภัณฑ์ ส่วนเน็คซึ่งถูกเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ยกให้เป็นหัวหน้าทีมกลาย ๆ ต้องคอยติดตามดูความคืบหน้าของงานในภาพรวม เมื่อพบปัญหาหรือข้อไหนก็ต้องคอยซ่อมหรืออุดให้ได้ พร้อมกันนั้นก็คอยหาหรือ

กับเพื่อน ๆ และกลุ่มผู้เลี้ยงหมูเพื่อหาวิธีเพิ่มช่องทางการตลาดให้กว้างขึ้น ไม่ให้มีหมูส่วนใดตกค้างจากการจำหน่ายในแต่ละวัน

โจทย์ท้าทาย...ขายหมูให้หมด

วันละ 1 ตัว

สิ่งที่ต้องคิดตลอดก็คือ หมู 1 ตัว เมื่อเชือดแล้วจะเหลือประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่หายไปคือเลือด ขน และมูล ซึ่งใน 90 เปอร์เซ็นต์นี้ สามารถนำเนื้อแดง สามชั้น ซี่โครง เลือด และขาหมู ส่งโรงพยาบาลน่าน ได้ 30 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลืออีก 60 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่เครื่องใน เนื้อแดง ซี่โครง เลือด กระดูก สามชั้น ขูดหัวหมู และหนัง ต้องขายหน้าเขียงหมู แต่กระนั้นก็ยังมิหัวหมูและหนังหมูเหลือขายในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นโจทย์ต่อมาคือจะทำอย่างไรที่จะขายหมูอีก 60 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือให้หมด

เ็นบอกว่า ก่อนหน้านี้พวกเขาตระเวนหาที่ขายหัวหมูหลายแห่ง พบว่ามีร้านในตลาดที่รับซื้อทุกวันแต่ให้ราคาต่ำมาก

กิโลกรัมละประมาณ 30 บาทเท่านั้น ซึ่งหัวหมูแต่ละหัวจะมีน้ำหนักประมาณ 6 - 7 กิโลกรัม ขณะเดียวกันพวกเขาสังเกตเห็นกลุ่มผู้เลี้ยงหมูขาดประสบการณ์ในการชำแหละหมูขาย และคิดว่าส่วนที่เหลือในแต่ละวันก็น่าจะสามารถแปรรูปได้ จึงพยายามหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตและทดลองทำแคบหมูกันเองก่อน แต่ไม่พอย่างที่ต้องการ เลยเสาะหาผู้มีประสบการณ์ด้านนี้ จนในที่สุดก็พบแม่คล้าย สีมา ซึ่งเป็นแม่ค้าชำแหละเนื้อหมูขายในตลาด และยังแปรรูปหนังเป็นแคบหมู พร้อมกับทำหมูแดดเดียวด้วย จึงเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ สาธิตการชำแหละ และสอนเทคนิคแปรรูปแบบต่างๆ ให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านทุ่งขาม

“ชาวบ้านสนใจเรียนรู้กับแม่คล้ายเป็นจำนวนมาก และนำมาทำอย่างต่อเนื่องจริงจัง ปัจจุบันนอกจากสมาชิกจะขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงหมูบ้านทุ่งขามแล้ว ยังเกิดกลุ่มย่อยที่รองรับผลิตภัณฑ์ที่เหลือ นั่นคือกลุ่มแปรรูปหมูยืมทุ่งขาม ซึ่งมีสมาชิกเริ่มต้น 6 คน นำหนังหมูไปทำแคบหมู ส่วนเนื้อแดงกับสามชั้นที่เหลือก็นำไปทำหมูแดดเดียว แหนมหมู สำหรับ

LOGO แบนด์ "หมูยิ้มก๋วยขาม"

เป็นรูปหมูกระโดดออกมาจากหลุม ด้วยลักษณะของใบหน้าที่ยิ้มแย้ม อารมณ์ดี

ส่วนหางก็โค้งขึ้นชูขึ้นสุด หุ่นตามกระดอง

CONCEPT อร่อย อารมณ์ดี สนุก

เลือกใช้ภาพกราฟิก สดกตบยารยะชิด เพื่อใส่ลูกหมู กับส้มเขียวหวานเข้ามามีความหมาย

ภาพที่สื่อการใช้เป็นหมูกระโดด เป็นหมูที่อารมณ์ดี มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา

กรวดสีเข้มมาากหลุม (เล่นคำกับวิธีเลี้ยงหมูหลุม)

COLOR สีเขียวเข้มและเขียวอ่อน

สีที่สื่อถึงธรรมชาติ จากการเลี้ยงหมูหลุมอย่างธรรมชาติ ปอดสารเคมี

▲ บรรจุกับหมูแปรรูป 'แคบหมู'
ขนาดแถบกลาง 6*20 cm

▲ บรรจุกับหมูแปรรูป 'หมูกุน'
ขนาด 20*14*5 cm

หัวหมู หรือขาหมู ใช้ทำพะโล้ จำหน่ายเป็นกับข้าวถุงในหมู่บ้าน เป็นการสร้างรายได้เพิ่ม และยังแก้ปัญหาหมูค่างเขียง โดยกลุ่มแปรรูปปรับซื้อหัวหมูในราคา กิโลกรัมละ 50 บาท” เบนซ์ อธิบายเสริม

แปรรูปหมู...อาชีพใหม่รายได้ดี

มุกดา เย็นใจมา ประธานกลุ่มแปรรูปหมูยิ้มก๋วยขาม บอกว่า รู้สึกดีใจที่กลุ่มนิสิตเข้ามาในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม

“สมาชิกกลุ่มบางคนเคยทำอะไรข้าวโพด หรือทำสุราที่บ้าน ตอนนี้เลือกปลูกข้าวโพดและต้มเหล้า หันมาแปรรูปหมูเป็นหลัก เพราะหมูที่แปรรูปแล้วจะมีกำไรเกือบครึ่งต่อครึ่ง เช่น หมูติดมัน 1 กิโลกรัม ซื้อมาราคา 50 บาท เมื่อนำมาผสมกับเครื่องปรุงคือเกลือกับผงชูรส นำไปทอดเสร็จจะได้แคบหมูประมาณ 2 – 3 ซีด ขายซีดละ 40 บาท คิดแล้วหมูติดมัน 1 กิโลกรัมเมื่อแปรรูปเป็นแคบหมูแล้วจะขายได้ประมาณ 80 – 120 บาท ซึ่งชาวบ้านทำแคบหมู 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เมื่อทำเสร็จจะนำไปวางขายที่เขียงหมูในตลาดเท่านั้น” ประธานกลุ่มย้ำ

ผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ได้รับความนิยมมากคือแคบหมูกับหมูแดดเดียว ซึ่งสมาชิกต้องช่วยกันผลิตให้เพียงพอ

กับความต้องการ เมื่อขายได้ก็จะแบ่งเข้ากลุ่ม 10 เปอร์เซ็นต์เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนและดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ที่เหลือ 90 เปอร์เซ็นต์นำมาแบ่งให้สมาชิก ส่งผลให้ทุกวันนี้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ของตนเองที่เริ่มเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

นายสัตวแพทย์ ดร.วินัย แก้วละมุล หรือ “อาจารย์บาล” บอกว่า เห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวนิสิตกลุ่มนี้หลายอย่าง ทั้งวิธีการเข้าหาชุมชนที่ทำได้ดีมาก ๆ พวกเขาทำตัวเหมือนลูกหลาน ทำให้คนในชุมชนรักและเอ็นดู พร้อมทั้งจะร่วมคิดร่วมทำไปด้วยกัน ซึ่งในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามีโอกาสได้ดูแลอยู่ห่าง ๆ และชี้แนะให้รู้จักกับบุคคล หรือช่องทางที่จะนำไปสู่เป้าหมาย นอกจากนี้ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของนิสิตอย่างชัดเจนในเรื่องความรับผิดชอบ การวางแผนและติดตามงาน รวมถึงพัฒนาการด้านการใช้ทักษะสื่อสาร กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา จากเดิมที่แต่ละคนไม่ค่อยพูด พอมาทำงานตรงนี้ต้องติดต่อหลายฝ่ายก็ต้องปรับตัวเข้าหางาน

โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” จึงเปรียบเสมือน “เครื่องมือ” ที่กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาามีโลกทัศน์กว้างขวางขึ้น โดยมีชุมชนทุ่งขามเป็นแหล่งเรียนรู้หรือห้องปฏิบัติการ มีชาวบ้านเป็นครู นับเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าและหาไม่ได้จากในห้องเรียน

สุขใจ...ก็ได้รับความเอื้ออาทร

กว่า 3 เดือนที่นิสิตกลุ่มนี้เข้าไปคลุกคลีและทำงานร่วมกับชาวบ้านทุ่งขาม แต่ละคนได้หยิบยกความประทับใจ และบอกเล่าถึงการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่นอกตำรา ซึ่งพวกเขابอกว่ามีคุณค่า และเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานในอนาคต

ศุภปริญต์ รังกลิ่น “เน็ค” หัวหน้าโครงการ

การได้ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อนและชาวบ้าน ทำให้ปัญหาที่หนักหนาเบาบางลง ไม่ต้องคอยแบกไว้เพียงลำพัง แต่นำมาพูดคุย แสวงหาให้ทุกคนรู้ ก็สามารถเดินทางไปพร้อมๆ กัน ขณะเดียวกันก็เรียนรู้การเข้าสังคมชุมชน ต้องรู้เขารู้เรา กิจกรรมที่เข้าไปทำไม่ใช่มุ่งสอน หรือปรับเปลี่ยนชาวบ้าน หากเป็นการเปิดใจ เพื่อให้ทุกอย่างเกิดการพัฒนาต่อไปได้

อมฤตา พายเดชะ “แต็ก”

รู้สึกประทับใจชาวบ้านรายหนึ่ง ชื่อแม่สมหมาย ที่เดิมเคยมีปฏิกิริยาต่อต้าน เพราะไม่เชื่อใจว่ากลุ่มนิสิตจะช่วยขายหมูที่ชำแหละให้หมดภายใน 1 วันได้ แต่ในวันที่ทางโรงพยาบาลนำลงมาพบปะในพื้นที่ แม่สมหมายกลับเป็นคนหาหน่อไม้มาเป็นของฝากให้ทางโรงพยาบาล และยังกุลีกุจอหาน้ำมาให้เธอดื่มขณะทำงาน ชำแวะเวียนมาที่เชิงหมู เพื่อรอพบเจอพวกเธอทุกครั้งที่ลงพื้นที่

สำหรับการนำความรู้ไปใช้ในอนาคตนั่น แต็กเล่าว่า เธออยากเป็นเจ้าของกิจการ และตอนนี้ก็รู้เรื่องหมูดีแล้ว ได้ทั้งองค์ความรู้ว่าเลี้ยงหมูอย่างไรให้ได้คุณภาพ และถ้าหมูแพง แพงจากตรงไหน ฉะนั้นถ้ากิจการที่ทำเกี่ยวข้องกับหมู ก็จะไม่มีการหลอกเธอในเรื่องหมูๆ ได้อีก

สุพล สิริ “ปราม”

ความผูกพันระหว่างพวกเขากับชาวบ้านแน่นแฟ้นมากขึ้น ถ้าไม่เข้าพื้นที่สัก 2 - 3 วัน พอเจอหน้าชาวบ้านจะถามทันทีว่าหายไปไหน คิดถึงมาก บางบ้านถึงกับออกปากจะยกลูกสาวให้ เรียกว่าทุกหลังคาเปิดประตูบ้านรับ เข้ามาในพื้นที่นี้ไม่อดข้าวแน่นอน และในอนาคตจะนำกระบวนการทำงานนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการทำปริญญานิพนธ์ แต่เปลี่ยนจากหมูเป็นไก่ ซึ่งมั่นใจว่าการได้เห็นขั้นตอน กระบวนการทำงานตอนนี้จะช่วยให้ได้มาก นอกจากนี้ในระยะยาวคงทำงานในกิจการของครอบครัวคือการขายเนื้อวัวที่สามารถนำกระบวนการทำงานตรงนี้ไปใช้ได้เหมือนกัน

อานนท์ พลบุญ “เบนซ์”

เราเป็นเด็กต่างถิ่น มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดสตูล เริ่มแรกคนในชุมชนจึงมีมุมมองต่อเราแบบหนึ่งเหมือนคนเหนือมองคนใต้ว่ามีความแข็งแกร่ง ดุดัน แต่เมื่อมาทำงานคลุกคลีด้วย ทัศนคติที่ชาวบ้านมีต่อเราก็เปลี่ยนแปลงไป รู้สึกรักและผูกพันกันเหมือนลูกหลาน ไม่ต่างจากเพื่อนคนอื่น ๆ

ธีระวัฒน์ ไชยวุฒิ “เอน”

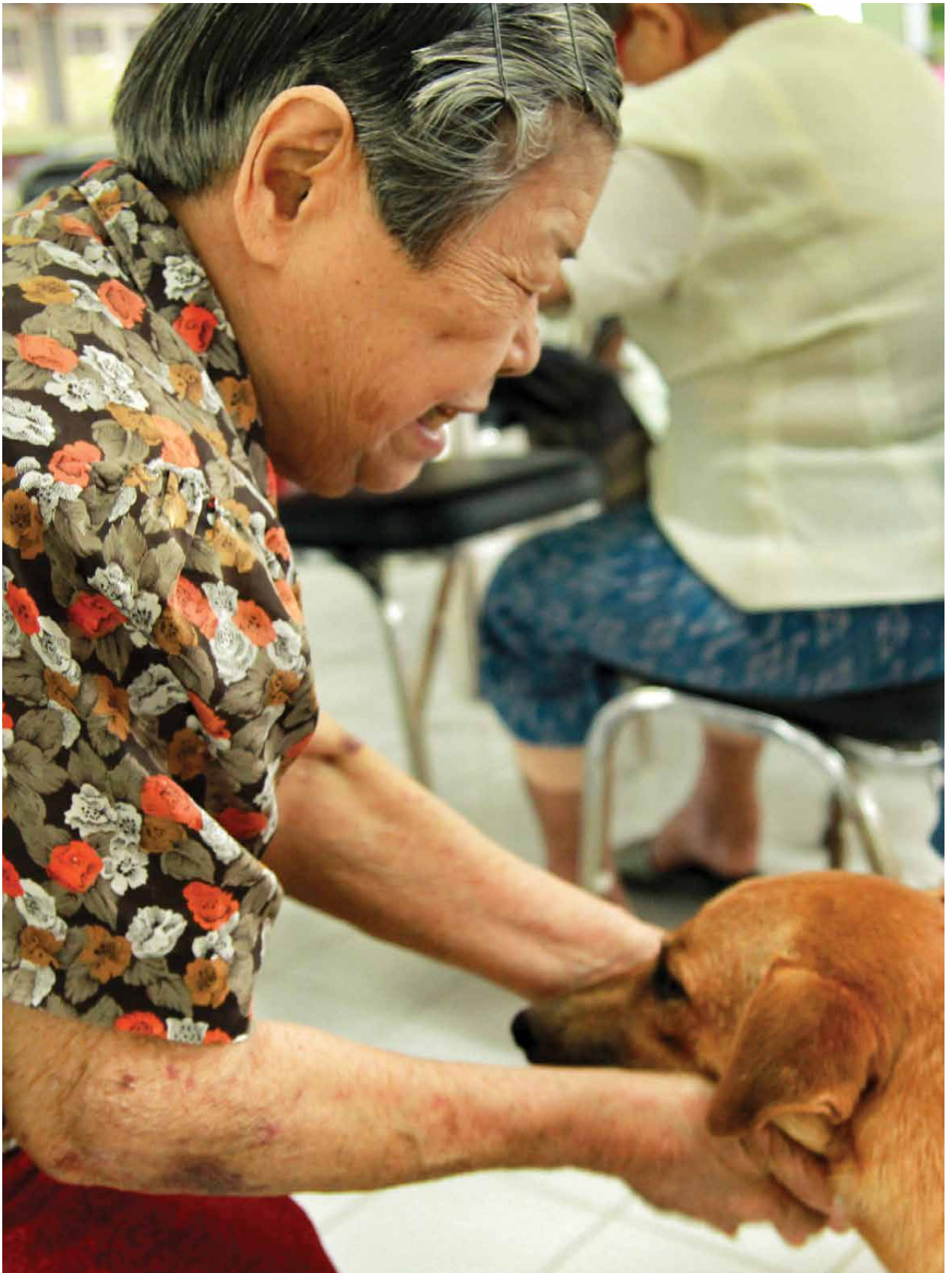
ประทับใจความรู้สึกดี ๆ ที่ชาวบ้านมีให้ จากตอนแรกที่เหมือนคนรู้จักกันทั่วไป ตอนนี้มีควมสนิทสนม รู้สึกเป็นห่วง มีหรือได้อะไรมาก็คิดเอื้อเฟื้อต่อกัน ทำให้เห็นกระบวนการทำงานกับคนว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนมาก ต้องใช้ความจริงใจ ไม่ใช่บังคับ งานจึงจะเดินไปได้ด้วยดี ขณะเดียวกันในการทำงานเป็นทีมก็ต้องรู้จักฟังเสียงคนอื่น ทำในสิ่งที่ทุกคนยอมรับไม่ใช่สิ่งที่ตัวเองคิด ตัวเองชอบ รวมถึงการประสานงานกับบุคคลหรือองค์กร ก็ต้องมีขั้นตอน ไม่ใช่ดุ่ม ๆ เข้าไป

โครงงาน

สร้างอาชีพที่ยั่งยืน ด้วยหมูยืมทุ่งขาม สุขภาพของคนในสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้าโครงงาน	นายศุภปริญธ์ รังกลั่น
คณะทำงานประกอบด้วย	
นายธีระวัฒน์ ไชยวุฒิ	นางสาวอมฤตา ผายเตชะ
นายอานนท์ พลบุญ	นายธนพล สิทธิ
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายสัตวแพทย์ ดร.วินัย แก้วละมุล

ใครจะคิดว่า “น้องหมา” ข้างถนน กับ “คนชรา” ในสถานสงเคราะห์
จะ “เชื่อมร้อย” กันได้ผ่านโครงการสัตว์บำบัดใจ ที่นักศึกษาคณะ
สัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นำความรู้ด้าน Pet Therapy
ที่ร่ำเรียนมาใช้งานเกิดประโยชน์จริงในสถานสงเคราะห์คนชราบ้าน
นครปฐม

น้องหมา...บำบัดใจ

มหาวิทยาลัยมหิดล

“น้องหมา” กับ “คนชรา” ในสถานสงเคราะห์ สองชีวิตที่ไม่น่าจะสัมพันธ์กันได้

แต่วันนี้นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สร้างสัมพันธ์ระหว่าง “คนชรา” กับ “น้องหมา” ให้เกิดขึ้นแล้วผ่านโครงการสัตว์บำบัดใจ

“สัตว์บำบัดใจ” เริ่มต้นจาก ศุภกรณ์ อุไรรัตน์ “เต็ม” และ ฟาติณี เมฆบุตร “ดิน” สองเพื่อนซี้ที่เห็นโอกาสทองของการได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมจากโครงการ “กล้าใหม่... ใฝ่รู้” ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จึงชักชวนเพื่อนๆ อีก 10 คนมาทำกิจกรรมนำความรู้จากห้องเรียนสู่ชุมชนผ่านโครงการที่มีชื่อว่า “สัตว์บำบัดใจ” นำความรู้จากวิชา Pet Therapy ที่เคยเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์จริงกับชุมชน

ณัฐภัทร์ รุจนเวช “ป๊อปป๊อป” เล่าว่า มันคล้ายกับหลักจิตวิทยาเล็กน้อย เราอาจจะเคยได้ยินเรื่อง “Horse Therapy” ที่นำมาใช้กับเด็กออทิสติกในการฝึกสมาธิ หรือเด็กที่มีปัญหาความพิการทางร่างกายให้ขยับร่างกายเคลื่อนไหวไปพร้อมกับม้า เป็นการบำบัดฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ในส่วนของเราจะเป็นการนำสุนัขมาใช้ เรียกว่า “Dog Therapy” ซึ่งทางวิชาการมีการนำมาใช้กับคนที่มีความเครียด หงา หรือมีความเครียดมากๆ โดยการสัมผัส ลูบคลำ พูดคุยเล่นกับสุนัข ซึ่งมีผลวิจัยในต่างประเทศรองรับว่าการทำเช่นนี้จะทำให้คน

มีความผ่อนคลายขึ้น

ดังนั้นเหล่านักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ทั้ง 12 คน จึงคิดนำศาสตร์ความรู้ดังกล่าวมาใช้บำบัดจิตใจให้กับคนชราในสถานสงเคราะห์คนชรากำนันนครปฐม แต่แทนที่จะนำสุนัขที่เจ้าของดูแลเป็นอย่างดีมาเป็นเครื่องมือ พวกเขากลับเลือกที่จะนำสุนัขจรจัดถูกทอดทิ้งและมหาวิทยาลัยนำมาเลี้ยงดูในโครงการรณรงค์เพื่อสวัสดิภาพหมาจรจัดในมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 100 ตัว โดยคัดเลือกเฉพาะสุนัขที่มีสุขภาพดี ไม่มีโรค และมีนิสัยค่อนข้างเชื่อง เรียบร้อย ที่สำคัญต้องเคยผ่านการฝึกมาแล้วระดับหนึ่ง เพื่อง่ายและรวดเร็วต่อการฝึกให้สามารถรับฟังคำสั่งขั้นพื้นฐาน เช่น การรอ การนั่ง การยืนสองขา ได้อย่างรวดเร็ว

กิตติการใหญ่

เมื่อคณะทำงานลงตัว กลุ่มนักศึกษาจึงเริ่มสืบค้นข้อมูลเรื่อง Pet Therapy ซึ่งเคยเรียนไปแล้วเมื่อตอนที่พวกเขาอยู่ชั้นปีที่ 2 พร้อมๆ กับทำการคัดเลือกสุนัข และลงพื้นที่ไปหา กลุ่มเป้าหมายคือสถานสงเคราะห์คนชรา แต่การทำหลายๆ อย่างในเวลาใกล้เคียงกัน พวกเขาจำเป็นต้องแบ่งหน้าที่กัน โดยนักศึกษาแต่ละทีมต่างผลัดกันเล่าถึงขั้นตอนการทำงาน

ของตนไว้อย่างน่าติดตาม

“ทีมเราเริ่มจากการประสานงานกับชุมชน ตอนแรกเราคิดว่าจะใช้สุนัขของเราไปบำบัดกับคน 3 กลุ่ม คือ เด็ก ผู้ป่วย และคนชรา แต่เราตัดกลุ่มเด็กออกเพราะกลัวเรื่องความปลอดภัย รวมถึงตัดกลุ่มผู้ป่วยออกเพราะเป็นห่วงเรื่องโรคและภูมิแพ้ อีกอย่างถ้าเราจะเข้าไปทำในโรงพยาบาลก็จะยุ่งยากมากขึ้น เพราะต้องติดต่อหลายขั้นตอน จึงเหลือไว้แค่กลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ซึ่งเราคุยกันแล้วว่าน่าจะเป็นบ้านพักคนชราเพราะว่าควบคุมได้ง่าย คือจำนวนคนจะเท่าเดิม คนก็คนเดิม จะได้วัดผลได้ง่ายด้วย เพราะหากเป็นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านตัวเอง บางวันที่เราไปเขาอาจจะไม่ว่าง สรุปก็เลยได้ที่สถานสงเคราะห์คนชราบ้านนครปฐมซึ่งได้มีการไปติดต่อประสานงานผ่าน **“พี่แมว” ชนกพร ประคองจิต** ผู้จัดการที่นั่น ซึ่งพี่แมวก็นัดเปิดทางให้เราเข้าไปทำกิจกรรมได้ ครั้งแรกเราไปกันทั้งหมดเลย 12 คน ไปทำความรู้จักกับคุณตาคุณยายที่นั่น พร้อมกับบอกว่าเราจะเข้ามาทำอะไร เพื่อให้คุณตาคุณยายรับรู้ แล้วเราก็กลับไปเตรียมงานตามแผนที่วางไว้” ปุ๊ปปุ๊บเล่าก่อน

ต้องใช้เวลากับน้องหมา

ดินเล่าต่อว่า หลังจากได้กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนแล้วพวกเขาก็กลับมาเตรียมงานที่มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะเรื่องการฝึกสุนัขจรจัดที่มีเพื่อน ๆ หลายคนซึ่งอยู่ในชมรมฝึกสุนัข Good Dog มาก่อนรับหน้าที่เป็นตัวเดอริให้เพื่อนอีก 11 คน และเป็นตัวหลักในการฝึกน้องหมา

“ในการฝึกเราต้องลองปฏิบัติ ลองฝึก ลองจูงน้องหมา ดูว่าต้องใช้เวลานานเท่าไรน้องหมาจึงจะคุ้นเคย เพื่อที่ว่าเราจะได้วางแผนการฝึกให้อาสาสมัครได้ แต่อย่างไรก็ตามพวกเราทั้ง 12 คนต้องคุ้นเคยกับน้องหมา ต้องทำให้น้องหมาเชื่อใจเราก่อน เราถึงจะไปสอนอาสาสมัครได้ โดยพวกเราจะมีน้องหมาที่คัดแล้ว 3 ตัว ผลัดเวรกันไปจูงไปฝึก ใช้เวลานานเกือบ 1 เดือนที่เราคิดว่าน้องหมาโอเคมากแล้ว น้องหมาทั้ง 3 ตัวคือ เจ้าโตโน่ เจ้ากี้ และเจ้าครีมี จะอยู่ในระดับที่สามารถอยู่กับใครก็ได้ แต่ครีมีจะเชื่อใจคนยากที่สุด แต่ถ้าอาสาสมัครเคยจูงสัก 5 ครั้ง เจ้าครีมีก็จะเริ่มไวใจแล้ว ครั้งแรก ๆ เจ้าครีมีอาจจะมีการหางตก แต่พอเริ่มอยู่กับอาสาสมัครนาน ๆ เจ้าครีมีก็จะเริ่มปรับตัว เพราะเริ่มจำอาสาสมัครได้แล้ว ส่วนเจ้าโตโน่กับกี้ยี่สบายมากเข้ากับคนได้เร็วมาก”

อาสาสมัคร...รักสุนัข

แม้จะมีสุนัข 3 ตัวที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้ว 1 เดือน ก็ยังไม่สามารถนำไปบำบัดจิตใจผู้สูงอายุที่สถานสงเคราะห์ฯ ได้ทันที เนื่องจากพวกเขายังมีอีก 1 เป้าหมายที่ต้องทำ นั่นคือการ **“กระจายความรู้ ประชาสัมพันธ์โครงการรณรงค์เพื่อสวัสดิภาพหมาจรจัดในมหาวิทยาลัย”** ออกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักว่าสุนัขจรจัดสามารถนำมาฝึกฝนให้ทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคมได้ โดยเปิดรับสมัครอาสาสมัครที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ โดยบทบาทหน้าที่ก็ไม่ต่างจากทีมงานมากนักคือ ต้องฝึกสุนัข และสร้างความคุ้นเคยกับสุนัขทั้ง 3 ตัวก่อนจะร่วมออกเดินทางไป

บำบัดจิตใจให้ผู้สูงอายุได้ ดังนั้นเวลาแห่งการรอคอยจึงขยับออกไป

ดินเล่าถึงวิธีการรับสมัครและอบรมอาสาสมัครว่า มีการประชาสัมพันธ์รับอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์ก เว็บไซต์ และแผ่นพับประกาศตามมหาวิทยาลัย ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้ามายังเป็นคนในรั้วมหาวิทยาลัย อย่างเจ้าหน้าที่ นักศึกษา และอาจารย์ ส่วนขั้นตอนการอบรมนั้นจะใช้เวลา 5 วัน ใช้ช่วงหลังเลิกเรียน วันแรกเป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของสุนัขก่อน รวมถึงท่าทางปกติและไม่ปกติของสุนัขเป็นอย่างไร ส่วนอีก 4 วันที่เหลือจะเป็นการอบรมวิธีการสื่อสารกับสุนัข เริ่มจากการจูงสุนัข สร้างความคุ้นเคยระหว่างอาสาสมัครและสุนัข และเริ่มสอนวิธีการออกคำสั่งได้

“การฝึกวันแรกจะให้สุนัขจำเสียง กลิ่น และบุคลิกของอาสาสมัครด้วยการเรียกชื่อสุนัขบ่อยๆ เพื่อให้จำเสียงเราได้ เช่น พอเรียกชื่อแล้วสุนัขสวดาเรา เราก็จะกดคิกเกอร์ (อาหารสำหรับฝึกสุนัข) ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นสะพานเชื่อมให้สุนัขรู้ว่ามันทำถูกต้องแล้วด้วยการให้จังหวะเสียง ต่อไปก็อาจจะประยุกต์ใหม่ด้วยการไม่ใช้อาหาร แต่ใช้สัญญาณเสียงแทน และหากสุนัขเริ่มชินแล้วก็จะใช้วิธีออกคำสั่งอย่างเดียวกันได้ หลังจากนั้นก็สอนสุนัขให้รู้จักทำที่ต่อเนื่องกันมากขึ้น เช่น ทำนั่ง หมอบ คลาน ซึ่งแต่ละท่าก็ยากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ขอมือ ยกขาหน้า นอนกลิ้ง เป็นต้น”

อาสา...บำบัดใจ

เมื่ออาสาสมัครพร้อม ทีมงานพร้อม สุนัขพร้อม ภารกิจสำคัญครั้งแรกก็เริ่มขึ้น หลังจากฝึกซ้อมอาสาสมัครและน้องหมามานานกว่า 1 เดือน การเดินทางของทีมนักศึกษา 12 คน พร้อมกับสุนัข 3 ตัว คือ โตโน่ กี้ และครีม รวมถึงทีมอาสาสมัครกลุ่มแรก 5 คน แม้ว่าจะมีเป้าหมายอยู่ที่ต้องมีอาสาสมัคร 10 คนก็ตาม แต่นั่นไม่ใช่ปัญหาสำคัญของการทำงาน เพราะกระบวนการยังคืบหน้าต่อไปได้ เริ่มจากคนชราในสถานสงเคราะห์ 30 คน จากทั้งหมด 60 คน ออกมาต้อนรับนักศึกษาและพร้อมให้ความร่วมมือเต็มที่สำหรับกิจกรรมในครั้งนี้

“วันแรกเราตื่นเต้นมาก หลังรับประทานอาหารเช้าเสร็จเราก็ให้คุณตาคุณยายทำแบบสอบถามที่เรียกว่า Pre Test ก่อน จากนั้นก็ให้คุณตาคุณยายนั่งโต๊ะยาวๆ เป็นแถว 3 แถว เราก็พาน้องหมา 3 ตัวนี้เดินไปเรื่อยๆ โดยเดินสลับแถวกัน แต่ไม่ได้เดินอย่างเดียวนะ มีโชว์ความสามารถด้วย ถ้าคุณตา

คุณยายคนไหนรักสุนัขก็จะยื่นมือมาเล่นด้วย เพราะที่นี่มีกฎคือไม่ให้เลี้ยงสัตว์ ดังนั้นคนที่รักสัตว์ก็จะรู้สึกชื่นชอบกิจกรรมนี้มาก เท่าที่สังเกตเห็นก็จะมีทั้งคนที่ชอบและคนที่กลัว แต่ทุกคนก็ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมกับเรา” เต็มเล้าสถานการณวันแรกที่บ้านพักคนชราให้ฟัง

ขณะที่ดินกล่าวเสริมว่า พวกเราเข้าไปที่บ้านพักคนชราทั้งหมด 5 ครั้ง เราสังเกตเห็นว่าบางคนก็ครั้งแรกไม่กล้าจับสุนัข สุดท้ายก็กล้าลูบหัวสุนัข กล้าให้อาหารจากมือ บางคนได้ลูบคลำสุนัขถึงกับติดใจ คุณตาคุณยายบางคนเห็นแล้วจำชื่อได้หมด หรือบางวันเราพาไป 2 ตัวก็จะถามว่าอีกตัวทำไมไม่มา หลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้งจะให้คุณตาคุณยายทำ Post Test ด้วย นอกจากนี้ยังมีการจดบันทึกโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมในภาพรวมว่าคุณตาคุณยายสนุกกับกิจกรรมที่พวกเราจัดขึ้นหรือไม่ หรือบางคนมีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่อย่างไร โดยจะมีการถ่ายรูปเก็บไว้เป็นข้อมูลด้วย

คนสุขขึ้น...เพราะน้องหมา

การทำ Pre Test และ Post Test ก็เพื่อวัดผลก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการตามแบบ Happinometer หรือแบบสำรวจความสุข โดยการประเมินผลจากแบบสอบถามพบว่า **ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขมากขึ้นจากเดิม แม้ไม่มากก็ตาม** โดยพี่แมวที่ดูแลสถานสงเคราะห์แห่งนี้มากกว่า 10 ปี

กล่าวยืนยันว่า เพียงแค่การได้สัมผัส ได้เล่นกับสุนัขบ้างเล็กน้อย ก็เริ่มสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของคุณตาคุณยายบางคน

“สิ่งที่พี่แมวสังเกตเห็นได้ชัดเจนคือ ประกิดคนแก่เขาก็จะชอบสัตว์อยู่แล้ว แต่ด้วยกฎระเบียบของที่นี่จะห้ามเลี้ยงสุนัขเด็ดขาด เพราะเกรงว่าจะไปกัดคน แต่น้องๆ เขาทำหนังสือขออนุญาตผ่าน อบจ.นครปฐมมา เราก็ยินดี ตั้งแต่ 2 - 3 ครั้งแรกเลยเราก็สังเกตเห็นว่าคนแก่บางคนก็ส่องเขารับคำสั่งได้บ้างไม่ได้บ้าง ชิมเคร้า ไม่ยิ้ม ก็จะมีความรู้สึกตอบรับกับสุนัขมากขึ้น บางคนถึงกับยกมือเรียกก็มี ถือเป็นสัญญาณที่ดี แต่อย่างไรก็ตามโครงการนี้น้องๆ อาจจะมีอุปสรรคอยู่บ้าง เนื่องจากคนชราส่วนใหญ่ไม่ค่อยแข็งแรง อารมณ์แปรปรวน เจ้าหน้าที่ก็ต้องทนกับอารมณ์ของเขา ซึ่งก็เป็นที่ยู้งานว่าคนแก่จะเอาใจยาก บางคนเรียกบ่อยๆ ก็จะเบื่อ ที่นี้เรียกได้ว่าเป็นศูนย์รวมของปัญหา บางคนเบื่อง่าย เอาใจยาก เจ้าอารมณ์ ดังนั้นน้องๆ อาจจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพอารมณ์หลากหลายรูปแบบ ส่วนลักษณะกิจกรรมอาจจะไม่ต้องเรียกมารวมกันที่ศูนย์กลางคราวละหลาย ๆ คน แต่อาจจะเป็นการพาน้องหมาเข้าไปหาในที่ที่พักเลยก็ได้ สำหรับคนที่เขาอยากจะสัมผัส อยากเล่นกับน้องหมาจริงๆ ก็จะชอบอยู่แล้ว และสุดท้ายยังอยากให้น้องๆ เข้ามาทำกิจกรรมดี ๆ อย่างนี้ต่อไป ไม่อยากให้หยุดอยู่แค่นี้”

คุณยายลัดดา อายุ 70 ปี เล่าว่า ตนเองไม่อยากผูกพันกับสุนัข เพราะอดีตเคยเลี้ยงหมาและแมวมาแล้ว ทุกวันนี้ก็ยังคิดถึง เพราะมาอยู่ที่นี้เขาห้ามเลี้ยงสัตว์ เลยต้องเอาไปปล่อยวัด เลยรู้สึกเสียใจและไม่อยากผูกพันกับสุนัขมากนัก แม้ว่าการมาของสุนัขแต่ละครั้งจะทำให้คุณยายยิ้มออกบ้างก็ตามที

ด้านคุณตาทองเจือ น้อยพิทักษ์ อายุ 78 ปี อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา บ้านนครปฐมมาประมาณ 5 ปี บอกว่า หลังจากเล่นกับน้องหมาแล้วรู้สึกว่สภาพจิตใจดีขึ้น และคลายความเหงาลงไปได้บ้าง

ดร.นายสัตวแพทย์ศิวะพงษ์ สังข์ประดิษฐ์ กล่าวว่า เข้ามาเป็นทีปรึกษาของนักศึกษาโดยการเชิญของนักศึกษา ในฐานะที่เป็นผู้ดูแล “บ้านรักหมาศาลายา” หรือ

Salaya Dog Shelter ของมหาวิทยาลัย คำแนะนำปรึกษาสำหรับนักศึกษาจึงเป็นเรื่องพื้นฐานของการนำสุนัขออกไปภายนอกว่าจะต้องมีกระบวนการดูแลหรือระวังในเรื่องต่างๆ อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลสภาพจิตใจของสัตว์ที่ต้องออกนอกพื้นที่ การนำคนเลี้ยงไปด้วยเพื่อความอุ่นใจของสุนัข และเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการฝึกสุนัข พร้อมกับแนะนำแนวทางในการทำงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของโครงการว่า ควรมีการรวบรวมอาสาสมัครมาอบรมอีกครั้งเพื่อวางแผนการทำงาน โดยจะมีการปรับกิจกรรมแทนที่จะนำสุนัขไปยังสถานสงเคราะห์คนชรา ก็เปลี่ยนไปบ้านคนแทน หรือไปที่คลินิกที่ต้องการใช้แนวทางนี้เป็นทางเลือกในการรักษาผู้ป่วย เนื่องจากที่ผ่านมาการนำสุนัขไปบำบัดกับคนกลุ่มใหญ่อาจจะวัดผลได้ยากกว่าการเจาะลงไปยังผู้ป่วยเป็นรายๆ ไป

ฟาณี เมฆบุตร “ติน” หัวหน้าโครงงาน

การทำโครงงานนี้เป็นงานที่หนักมาก หนักถึงขั้นต้องผลักดันไปอ่านหนังสือ ที่ผ่านมามีไม่เคยทำหน้าที่หัวหน้าโครงการมาก่อน ไม่เคยต้องมาคอยดูแลเพื่อน ๆ ไม่เคยทำอะไรแบบนี้เลย แต่พอได้ทำก็รู้สึกว่ตัวเองต้องรับผิดชอบทุก ๆ อย่าง ทำให้เราได้ขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง เพราะการทำงานมันไม่ได้เป็นไปอย่างที่เราคาดหวังไว้ เมื่อเจออุปสรรคหลายอย่างก็ต้องแก้ไขให้ได้ รวมถึงการคิดกิจกรรมใหม่ ๆ ไม่ให้น่าเบื่อ เวลาไปที่สถานสงเคราะห์แต่ละครั้งต้องเพิ่มสีสันให้มากกว่าเดิม ซึ่งกว่าจะคิดได้ก็นาน ยอมรับว่เหนื่อยมาก แต่พอได้เห็นคุณตาคุณยาย ก็รู้สึกหายเหนื่อย

สุกกาญจน์ อุไรรัตน์ “เต็ม”

ทำหน้าที่ด้านการประสานงาน ความอยากลองทำให้เราได้เข้ามาร่วมงานนี้ ได้นำความรู้ที่เรียนมาใช้โดยตรง โดยเฉพาะการฝึกน้องหมา ทฤษฎีเป็นเหมือนพื้นฐาน แต่เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงจึงต้องปรับทฤษฎีที่เรารู้มา ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ อาจารย์อาจจะสอนว่สุนัขมีนิสัยอย่างนี้ ๆ แต่สุนัขแต่ละตัวก็จะแสดงออกไม่เหมือนกัน สิ่งที่เราประทับใจคือการได้เห็นคุณตาคุณยายมีรอยยิ้มเวลาที่เราเข้าไปทำกิจกรรม วันแรกที่มาเราต้องเชื่อมความสัมพันธ์กับคนที่อายุมากกว่า ตอนแรกก็กลัวจะคุยเรื่องอะไรดี แต่พอมีหมามาด้วยก็จะมีเรื่องคุยกันมากขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็ได้มาเป็นเพื่อนคุยให้กับคุณตาคุณยาย เราเองก็เป็นคนเลี้ยงสุนัข ไม่เคยคิดว่ากลัวสุนัข แต่พอเอาเข้าจริง ๆ เพิ่งมารู้ว่ตัวเองก็กลัวสุนัขเหมือนกัน โดยเฉพาะสุนัขที่ไม่ใช่ของเรา เวลาฝึกก็ต้องทำใจกลัว จะมากลัวไม่ได้ อันนี้เป็นสิ่งที่เราต้องปรับตัว อีกอย่างเรื่องทัศนคติเดิม ๆ ก็เปลี่ยนไป ตอนแรกคิดว่าสุนัขที่อายุมากแล้วจะฝึกยาก แต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่เลย วิธีการคือเราต้องฝึกอย่างสม่ำเสมอและให้ความรักกับเขาเยอะ ๆ

นัทภัทร ฐานเวท “ปั๊บปั๊บ”

ตั้งแต่เด็กจนโตเรายังไม่ค่อยได้ออกไปทำอะไรหรือใช้ชีวิตวัยรุ่นให้คุ้มเลย คิดว่าไหน ๆ ก็เป็นนักศึกษาจึงอยากทำอะไรเพื่อสังคมบ้าง เราเองก็ไม่เคยไปบ้านพักคนชรามาก่อนไม่รู้เลยว่าสังคม ณ ตรงนั้นเขาอยู่กันอย่างไร แต่พอได้มาคลุกคลี ก็เริ่มรู้สึกสงสารและเกิดความเศร้าในจิตใจ อีกใจหนึ่งก็คิดว่านี่คือความจริง บ้านปลายชีวิตของทุกคนก็อาจจะมีโอกาสเป็นอย่างนี้ ส่วนเรื่องการทำงานทำให้เราได้เรียนรู้หลายๆ อย่าง ทั้งทักษะการแก้ไขปัญหา การปรับตัวทำงานกับเพื่อนที่ต้องมีการปรับอารมณ์ แม้จะมีความคิดเห็นไม่ตรงกันบ้าง แต่เราก็เอางานเป็นหลัก ถึงทะเลาะกันแค่ไหน แต่งานก็คืองาน ต้องหันหน้ามาคุยกัน ปรับความเข้าใจกัน แล้วงานนี้ก็มีปัญหาลดลงมาก จะมีอุปสรรคทุกครั้งที่ต้องไปที่สถานสงเคราะห์ ลืมของบ้าง ยางแตกบ้าง รถมอเตอร์ไซด์บ้าง โดยปกติแล้วเราจะเป็นคนค่อนข้างเครียด เครียดแล้วจะไม่พูด แต่มาทำโครงการรู้สึกเลยว่าถ้าเราเครียดคนหนึ่งเพื่อน ๆ ก็จะเจี๊ยบ บรรยากาศก็จะเจี๊ยบไปหมดหลัง ๆ จึงเริ่มปรับตัวปล่อยวางมากขึ้น

“ผมเป็นนักวิทยาศาสตร์เรียนมาสายนี้แต่กับโครงการนี้มีการวัดผลที่เราจะต้องทำงานเชิงชุมชน คุยกับคนมากขึ้น ถ้าประเมินเฉพาะแบบสอบถามมันอาจจะไม่ใช่ข้อมูลทั้งหมดจริง ๆ เราจะต้องใช้การสังเกต พูดคุยกับคนมากมาย ซึ่งต้องใช้ทักษะอีกด้านหนึ่ง ผมว่ามันเป็นโอกาสที่ดีที่ได้ศึกษาศาสตร์อย่างผมจะได้เรียนรู้งานเชิงสังคมบ้าง”

โครงงาน

สัตว์บำบัดใจ

มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

หัวหน้าโครงการ

นางสาวฟาตินี เมฆบุตร

คณะกรรมการประกอบด้วย

นางสาวพิมพ์ชนก ประจำคำ

นางสาวอาภาภัทร ดิลกภากรณ์

นางสาวกัญญาณัฐ ศรีฤทธยาวัฒน์

นายกิตติกุล นามวงศ์พรหม

นายพีรวัส วงษ์ลือชัย

นางสาวธนาวัลย์ หมั่นเทียนดิพันธ์

นางสาวนุชนารถ ไข่บางยาง

นางสาวศุภาภรณ์ อุไรรัตน์

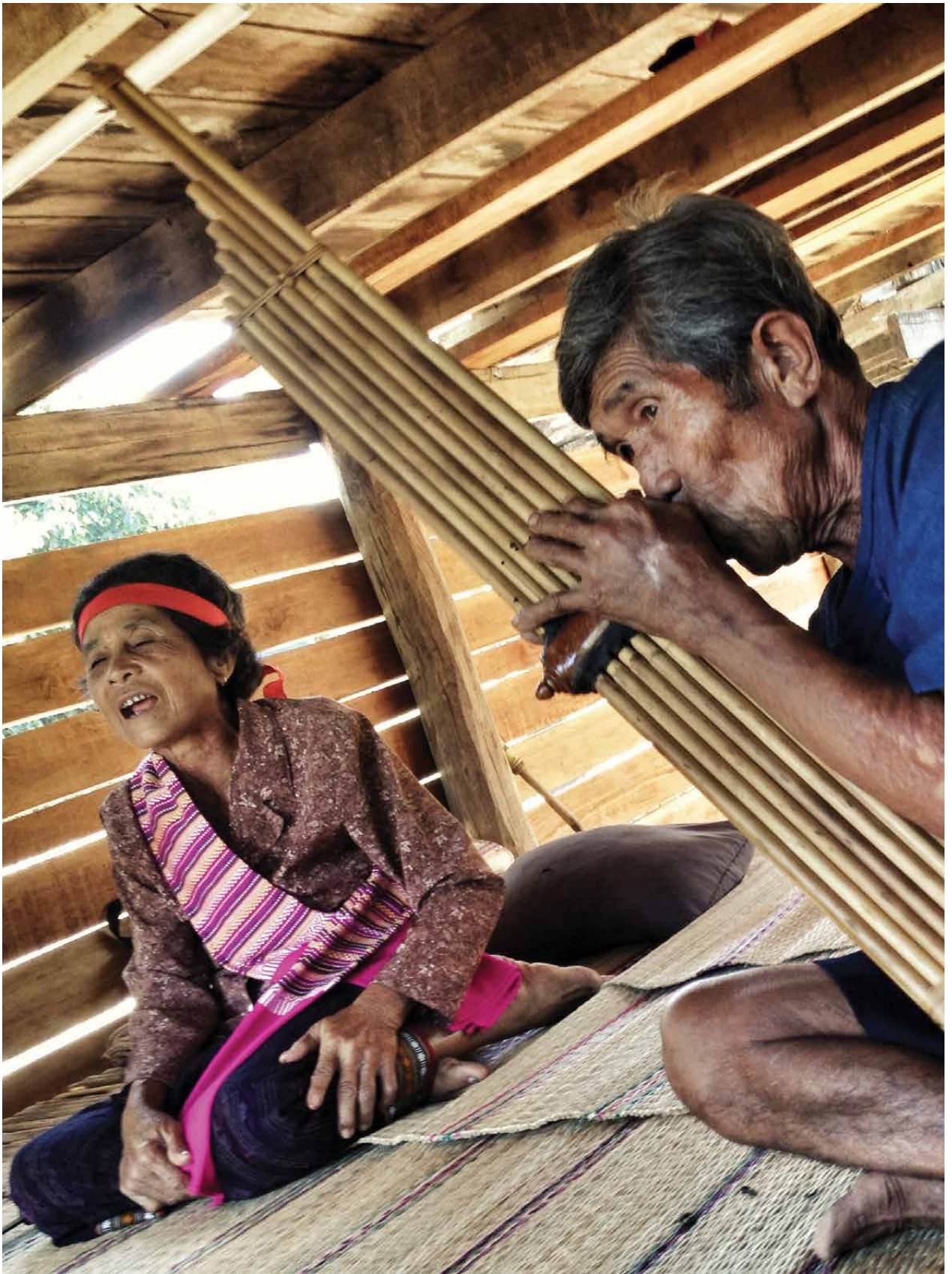
นางสาวพรินันท์ ยิ่งวัฒนาถาวร

นางสาวณัชชา ทองเรือง

นายณัฐภัทร รุจจนเวท

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.นายสัตวแพทย์ศิระพงษ์ สังข์ประดิษฐ์

นักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ใช้ความรู้ที่เรียนมาสืบค้นภูมิปัญญา “หมอเหยา” พร้อมเผยแพร่องค์ความรู้หมอเหยาให้เป็นที่ยู้าักของสาธารณะมากขึ้น ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งแฟนที เกม รวมทั้งหนังสือเล่มเล็กที่รวบรวมประวัตหมอเหยา เรื่องราวการเหยา วิธีการรักษา ตลอดจนกระบวนการสืบทอด เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญานี้สืบไป

จากภูมิปัญญา หมอเหยา... สู่เกมเพื่อการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ยามเจ็บป่วย หากขวัญและกำลังใจดี ย่อมหายเร็วกว่าคนที่ท้อแท้ สิ้นหวัง... การคงอยู่ของหมอเหยา ในสังคมชนบทของภาคอีสานเป็นสิ่งยืนยันได้ชัดเจน เพราะการ “เหยา” เป็นพิธีกรรมรักษาคนไข้เชิงจิตวิญญาณ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ป่วยต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บ ภายใต้ความเชื่อที่ว่าอาการเจ็บป่วยต่างๆ เกิดจากการกระทำของผี จึงเกิดผีมือเยียวยาของมนุษย์ ต้องเชิญผีมาช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยนั้น

กระนั้นการเหยาก็มีหลายจุดประสงค์ เช่น เหยาเพื่อรักษาอาการเจ็บไข้ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดบวมตามร่างกาย เด็กร้องไห้ผีดุปกติ หรือเป็นไข้อ่อนเพลีย เกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเหยาเพื่อรักษาอาการป่วยแล้วไม่หายตามความเชื่อของผู้ที่นับถือผี หมอเหยาต้องคุมผีที่สิงในร่างกายผู้ป่วยให้ออกกลดลยาร่ายรำ บางครั้งก็เหยาเพื่อเลี้ยงผี ขอบคุณผีในรอบปี อีกด้วย

เริ่มต้นสนใจ เพราะหมอเหยา เป็นนักดนตรี

จุดเริ่มต้นของโครงการหมอเหยาทุกบาท : จากแผนที่ความรู้สู่เกมธรรมชาติ มาจากเพื่อนผู้หญิง 2 คน ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน เห็นโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์โครงการ

“กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ที่ป้ายประชาสัมพันธ์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แล้วนำมาคุยกับ “อาจารย์เจี๊ยบ” กิตติมา ขุนทอง ว่าสนใจ อยากลองทำโครงการ ซึ่งขณะนั้น ศิริวัฒน์ ปัตติ “ออฟ” กับเพื่อนคนอื่น ๆ ที่นั่งเล่นดนตรีอยู่ที่สาขาได้ยิน แต่ยังไม่สนใจ เมื่ออาจารย์เจี๊ยบมาพูดให้ฟังอีกครั้งโดยชี้ให้เห็นความน่าสนใจของโครงการ พร้อมถามย้ำว่าจะลองทำดูไหม ทำให้ต้องคิดกันใหม่ ก่อนตัดสินใจว่าจะลองทำดู เพราะเพิ่งเข้ามาเรียนชั้นปี 1 ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำโครงการ หรือลงชุมชน จะได้หาประสบการณ์ให้ตัวเองพร้อมกับชักชวนพี่ปี 2 ให้มาช่วยอีก 2 คน เนื่องจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ มามากกว่า

“เมื่อตกลงใจว่าจะทำ ขั้นตอนแรกคือพวกเราระดมความคิดว่าจะทำโครงการอะไร มีคนเสนอหลายเรื่อง เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์น้ำตกคำหอม ในบริเวณอุทยานแห่งชาติภูพาน โครงการนอนนาแกำจัน และพี่คนหนึ่งเสนอเรื่องหมอเหยา ซึ่งในกลุ่มพวกเราไม่มีใครรู้จัก คิดว่าหมอเหยาเป็นหมอสมุนไพรพื้นบ้าน แต่พี่คนที่เสนอเล่าว่าเป็นหมอที่รักษาล้างผีฟ้า หมอเหยาเป็นนักดนตรี และด้วยคำว่า “ดนตรี” นั้นเองทำให้พวกเราสนใจทันที คิดว่าอย่างน้อยพวกเราที่ชอบเล่นดนตรี น่าจะทำงานเข้ากันได้ดี ประกอบกับมีสมาชิกในกลุ่มที่มีบ้านอยู่ในพื้นที่ที่มีหมอเหยา 2 - 3 คน

น่าจะสะดวกในการลงไปทำงานในพื้นที่” อ้อพบบอกถึงที่มา
 ทั้งนี้จุดมุ่งหมายหลักของโครงการนี้คือต้องการ
 พัฒนาตัวนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาชุมชน ให้ทำงาน
 กับชุมชนเป็น โดยใช้ความรู้ที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์
 ภายหลังเมื่อได้หัวข้อแล้วก็ต้องการเผยแพร่องค์ความรู้
 หมอเหยา และตัวหมอเหยาให้เป็นที่รู้จักของสาธารณะ
 มากขึ้น ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งแผนที่ เกม รวมทั้งหนังสือเล่ม
 เล็กที่รวบรวมประวัติหมอเหยา เรื่องราวการเหยา วิธีการ
 รักษา ตลอดจนกระบวนการสืบทอด เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญา
 นี้ต่อไป

สำรວាพื้นที่ แบ่งทีมทำงาน

หากรายละเอียดที่ได้ก็ยังไม่เพียงพอ ไม่มีใครที่รู้จัก
 หมอเหยาจริงจัง อาจารย์เจี๊ยบจึงให้ข้อคิดว่าเราจะทำ
 โครงการหมอเหยากับใคร ควรหาภาคีเครือข่ายช่วย ซึ่ง
 ในอำเภอภูพานมีศูนย์การเรียนรู้อินแปง และพื้นที่ศูนย์
 วัฒนธรรมจังหวัดสกลนครเคยทำวิจัยเกี่ยวกับหมอเหยา
 มาแล้ว ทีมจึงเข้าไปคุยกับพี่ๆ ที่ศูนย์วัฒนธรรม เล่าให้ฟังว่า
 พวกเราจะเขียนโครงการหมอเหยาเข้าแข่งขัน ขอคำแนะนำ
 เรื่องพื้นที่ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี พี่ๆ บอกให้ไปที่
 บ้านนาเมือง บ้านหนองคำ บ้านนาขาม และบ้านหนองสะแลง
 ที่มีหมอเหยาอาศัยอยู่ค่อนข้างมาก

พอกลับมาจึงจัดประชุมวางแผนว่าจะลงพื้นที่อย่างไร
 จนได้ข้อสรุปว่าครั้งแรกต้องสำรวจเส้นทางทั้งอำเภอภูพาน

ก่อน เพราะไม่มีใครรู้เส้นทางแน่ชัด จึงนัดเวลาในช่วงเช้า
 โดยแบ่งนักศึกษา 16 - 17 คน ออกเป็น 2 ทีม ขับมอเตอร์ไซด์
 สำรวจแต่ละหมู่บ้าน โดยประสานกับผู้ใหญ่บ้านหรือแกนนำ
 ในชุมชนว่ามีบ้านแม่หมออยู่ที่ไหนบ้าง แล้วทำแผนที่คร่าว ๆ
 การลงพื้นที่วันนั้นทำให้ทีมได้รายชื่อแม่หมอมาราว 18 - 19
 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแม่หมอหลักเพียง 10 คน ที่เหลือเป็น
 ลูกชายหรือคนที่จะสืบทอดต่อ แต่การสำรวจพื้นที่ในครั้งแรก
 ก็ยังไม่มีทีมงานคนใดเห็นวิธีการรักษาของหมอเหยา

รัฐพล ยันตะพรธณ “ก้อปแก๊ป” บอกว่า การลงพื้นที่
 รอบแรกให้บทเรียนกับทางกลุ่มคือ การเดินทางระยะไกล
 ช้าบางช่วงถนนไม่ดี และอากาศร้อนอบอ้าว ไม่เหมาะกับการ
 ไปเข้าเย็นกลับ นอกจากนี้การไม่ได้ติดต่อนัดหมาย
 แม่หมอล่วงหน้าทำให้ส่วนใหญ่ไปแล้วไม่พบตัวแม่หมอ
 ขณะเดียวกันแม้จะแบ่งงานกันทำ หากในการทำงานจริง
 ทุกคนชอบคุย ชอบสัมภาษณ์ มากกว่าจดบันทึก และชอบ
 สำรວามากกว่าวาดภาพ บางคนพบว่าได้ทำงานในส่วนที่
 ไม่ถนัด จึงต้องปรับเปลี่ยนหน้าที่และกำหนดภารกิจหลัก
 ของแต่ละคนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการลงพื้นที่ครั้งต่อไป

ในครั้งที่ 2 จึงเป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแม่หมอหลัก
 ที่มีประสบการณ์เหยาไม่ต่ำกว่า 20 ปี โดยเลือกไปค้างแรม
 บ้านเพื่อนที่อำเภอนิคมน้ำอูน ในวันศุกร์เสาร์อาทิตย์ ซึ่งห่าง
 จากพื้นที่เป้าหมายราว 15 กิโลเมตร และแบ่งงานกันล่วงหน้า
 อย่างชัดเจนว่า ใครจะเป็นทีมสัมภาษณ์ ทีมบันทึก ทีม
 ประเมินกระบวนการถอดองค์ความรู้ ทีมประสานงานชุมชน
 และทีมจัดทำแผนที่ เพื่อนำข้อมูลพื้นฐานของแม่หมอ เช่น

ชื่อ ที่อยู่ อายุ มาจัดทำแผนที่ และโชคดีที่เพื่อนกลุ่มหนึ่งพบ พิธีกรรมเหยาจริง ๆ ทำให้รู้ว่าการเหยาเป็นอย่างไร การเหยาแต่ละครั้ง นอกจากหมอเหยาแล้ว ยังต้องมีหมอแคน (เป่าแคน) แม่เปียง (ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแม่หมอ) ญาติผู้ป่วย และพื้นที่ทำพิธี รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ

ครั้งที่ 3 ถือเป็นการลงพื้นที่ครั้งใหญ่ สมาชิกทั้ง 18 คน เข้าไปพักในบ้านเพื่อนคนเดิม ลงพื้นที่ 7 - 8 วันติดต่อกัน เพื่อทำแผนที่ต่อไปให้เสร็จ และถอดองค์ความรู้แม่หมอเหยาจำนวน 10 คน จาก 3 ตำบล 6 หมู่บ้าน ภายใต้กรอบคำถามหลัก ๆ คือ กระบวนการเข้าสู่การเป็นหมอเหยา กระบวนการรักษาคน ความเชื่อหรือความสำคัญของการรักษาด้วยหมอเหยา กระบวนการสืบทอด หมอเหยากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และประวัติของหมอเหยาแต่ละคน ซึ่งแต่ละกรอบจะมีคำถามย่อยเตรียมไว้อย่างครอบคลุม

รู้จัก...หมอเหยา

คุณยายรจนา ชัยหอม หมอเหยา ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เล่าถึงสาเหตุการเข้ามาเป็นหมอเหยาว่า ตอนยังสาววัยรุ่นคุณยายมีอาการป่วยไม่ยอมกินข้าวกินน้ำ จนมีหมอเหยามารักษาและทำให้เป็นผู้สืบทอด แต่ด้วยความอายตามประสาสาวรุ่น จึงไม่ยอมรับสืบทอด

ยิ่งต่อมาคุณยายรจนาแต่งงาน อาการป่วยก็กลับมาอีกครั้ง หาเงินมารักษาเท่าไรก็ไม่หาย เวลาบิดยาเข็มบิดยากังอโดยไม่ทราบสาเหตุ ทำให้น้ำยาไม่สามารถไหลออกมาได้ จนขี้เกียจมาหาหมอ หมอที่รักษาจึงถามว่านับถืออะไรอยู่หรือเปล่า ตอบไปว่าไม่ได้นับถืออะไร หมอจึงแนะนำให้รับสิ่งที่ดีควรรับไว้ จะได้เป็นคุณประโยชน์ช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก เลยตกลงรับเอาผีเข้าทรงเป็นหมอเหยามาตั้งแต่อายุ 23 ปี

แม้การเหยาจะมีหลายประเภท แต่ส่วนใหญ่จะเหยาเพื่อรักษาอาการเจ็บไข้ และเรียกขวัญบ่วงที่สูญ โดยในพิธีกรรมจะจัดเครื่องแต่งกายหมอเหยาคู่กับหมอแคน แล้วให้คนป่วยอยู่ใกล้ ๆ พร้อมทั้งให้แม่เปียงคอยช่วยจัดเตรียมและประกอบพิธี เช่น การแต่งเครื่องคาย (เครื่องไหว้ครู) แต่งขันธ (หรือขันธ 5 คือเครื่องสักการบูชา ได้แก่ ดอกไม้ขาว ธูป เทียน ผ้าขาว ใช้ใบตองทำกรวยแหลม 5 กรวย บรรจุดอกไม้ธูปเทียน 5 คู่ ใส่กรวยทั้ง 5) หรือกระทง ซึ่งจะประกอบด้วยข้าวเหนียวทาสีแดงและสีดำ ไข่ 1 ฟอง ข้าวสาร 1 ถ้วย เหล้า 1 ขวด พร้อมเงินหนึ่งบาทหนึ่งสลึง

เริ่มต้น คนป่วยต้องเสี่ยงไข่ เอาไข่ตั้งที่มีมือ ดูว่าป่วยเป็นอะไร โดยหมอเหยาจะเป็นผู้ดูจากของที่นำมาเสี่ยง ถ้าไข่ตั้งแสดงว่าคนป่วยโดนผีทำจริง ๆ หรือบางครั้งอาจเสี่ยงด้วยเงิน หากคนป่วยไม่เป็นอะไรเหรียญก็จะคว่ำราบลง แต่หากเหรียญยังตั้งในมือ ก็หมายถึงคนป่วยถูกผีกระทำ จากนั้นหมอเหยาต้องบูชาครู เชิญผีให้มาเข้าทรง พอผีลงแล้วหมอเหยาต้อง

แต่งตัวใหม่ตามที่เตรียมไว้

“ทันทีที่เสียงแคนจากหมอแคนดังขึ้น หมอเหยา ก็จะ ร่ายรำ และขับลำนำโต้ตอบกับผีว่าเป็นผีที่ไหน มาเอ็ดมาทำ สาเหตุเพราะอะไร ผีต้องการอะไร หรือให้ทำอะไรคนป่วย จังจะหาย เมื่อได้คำตอบแล้วญาติก็ต้องทำตามที่ผีบอก ก็จะ ทำให้อาการป่วยหายไป ซึ่งตลอดเวลาที่ทำพิธีและมีผีมา ลงสิงร่างนั้น หมอเหยายังรู้สึกตัวอยู่ แต่จะร่ายรำหรือแสดง อาการต่าง ๆ ตามที่ผีกำหนด จนเสร็จจึงนำฟ้ายผูกข้อมือให้ คนป่วย แล้วก็จะมีการปลดคาย ให้ผ้าขาวห่อเครื่องคายมา ขึ้นหิ้งที่บ้านไว้” คุณยายรจนารอบยายถึงรายละเอียด

ถึงวันนี้ ยายรจนาล่วงสู่วัยชรา แต่ยังคงทำพิธีกรรม เหยาอยู่เนือง ๆ แม้เงินทองที่ได้ตอบแทนจะไม่เพียงพอต่อ การเลี้ยงชีพ หากจุดประสงค์หลักคือต้องการช่วยเหลือคน ทุกข์ยากที่เข้ามาพึ่งพิง ตามที่เจ้าตัวบอกว่า “ทำเอาบ้าน เอาเมือง เขาทุกข์ยากมาพึ่งพิง เราก็ต้องโอบอ้อม โอบอ้อม อารีย์เขา”

จุดเวที “กินข้อมูล” หมอเหยา

เกียรติคุณ วงศ์ชาติ “โย” เล่าว่า หลังจากนำข้อมูล ที่ได้มาถอดบทเรียนแล้ว ก็ให้อาจารย์เจี๊ยบช่วยประสาน กับศูนย์อินแปง ขอใช้สถานที่จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อ

ตรวจเช็คข้อมูลซ้ำว่าถูกต้องหรือไม่ และควรเพิ่มเติมอะไร ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากผู้นำและคนในชุมชนเป็น อย่างมาก หลายคนงูหลามหลามมาร่วมงาน และที่ประทับใจ มากก็คือเมื่อเสียงแคนดังขึ้น ไม่เพียงแต่ตัวแม่หมอเท่านั้น ผู้มาร่วมงานคนอื่น ๆ ก็ลุกขึ้นร่ายรำทั้งเด็กและผู้ใหญ่อย่าง ครึกครื้น

โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นมีหลายอย่าง ทั้งการนำเสนอ ประวัติหมอเหยาในภาพรวม และแนะนำแผนที่ตั้งของบ้าน หมอเหยาว่าอยู่ที่ไหนบ้าง แต่ละคนเป็นใคร มีข้อมูลส่วนตัว อย่างไร พร้อมทั้งระบุหมอแคน ลูกชายของแม่หมอลงไปด้วย ส่วนบนเวทีมีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลของแม่หมอตาม กรอบคำถามที่ร่วมกันวางไว้ ขณะเดียวกันก็ดึงดูดเด็ก ๆ จาก โรงเรียนบ้านกุดแฮด ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายที่จะนำ องค์ความรู้เรื่องหมอเหยาไปเผยแพร่ เพราะทางโรงเรียน ได้บรรจุการเรียนการสอนเรื่องหมอเหยาลงในหลักสูตรท้องถิ่น แล้ว แต่เนื้อหาวิชาการอาจไม่ดึงดูดใจเด็กมากเท่าที่ควร ทางทีมงานจึงออกแบบเกมหมอเหยาหรรษา ลักษณะคล้าย เกมเศรษฐี ที่เติมข้อมูลและองค์ความรู้เรื่องหมอเหยาลงไป ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองจากเด็กด้วยดี

นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อมูลของแม่หมอแต่ละคนซ้ำ (Recheck) แบบตัวต่อตัว เพื่อให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน น้อยที่สุด จะได้นำไปเผยแพร่สู่สาธารณะอย่างสมบูรณ์ถูกต้อง

บทบาทที่ชัดเจน...จากการทำโครงงาน

อาจารย์เจี๊ยบบอกว่า ดีใจที่นักศึกษาตัดสินใจทำโครงงานนี้ เพราะส่วนใหญ่เป็นเด็กปี 1 ที่ไม่มีพื้นฐานเรื่องการทำกิจกรรมประเภทนี้มาก่อน เมื่อได้ทำงานก็ได้รับสิ่งแปลกใหม่ ทั้งทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และเรียนรู้กระบวนการวางแผนการทำงานแต่ละอย่าง เช่น จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลควรวางแผนเก็บข้อมูลอย่างไร ประสานงานกับใคร แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างไร เมื่อได้ข้อมูลแต่ละวันมาแล้วต้องจัดการอย่างไร ถ้าพบว่าเกิดปัญหาระหว่างการทำงานก็ต้องพูดคุยและวางแผนแก้ไข เพื่อให้การทำงานครั้งต่อไปราบรื่นกว่าเดิม ที่สำคัญคือเกิดทักษะในการจัดการความสัมพันธ์กับชุมชน และเครือข่ายในพื้นที่ เรียนรู้ที่จะประสานงานในหมู่บ้าน ขอข้อมูลจากเครือข่าย สร้างความร่วมมือ ทำอย่างไรที่จะให้เครือข่ายสนับสนุน ร่วมมือกับพวกเขา

สำหรับรายบุคคล ก็เห็นการเปลี่ยนแปลงชัดเจน เช่น ก๊อปปี้ มองเห็นภาวะความเป็นผู้นำอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่น มีทักษะในการประสานงานกับเพื่อนและชุมชน เพื่อให้กิจกรรมเดินหน้าตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วน “ป๊ว” อติสร เดชสร ปกติเป็นคนตัวเล็กที่คอยป่วนเพื่อนๆ เหมือนตัวตลก แต่พอจัดเวทีคืนข้อมูลป๊วกลับทำหน้าที่เป็นพิธีกรทำให้งานมีชีวิตชีวามากขึ้น รวมทั้งโยที่เป็นคนเจี๊ยบๆ ไม่แน่ใจว่าเข้าใจกระบวนการมากนักอยแค่ไหน แต่ในเวทีคืนข้อมูล โยทำหน้าที่เป็นคนจัดกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ สามารถทำงานได้อย่างคาดไม่ถึงว่าจะเก็บข้อมูลหอมเหยา และจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกคน

รัฐพล ยันตะพรรณ “ก๊อปปี้” หัวหน้าโครงงาน

สิ่งที่ได้จากการทำโครงงานนี้คือ “โอกาส” ปกติเด็กพัฒนาชุมชนชั้นปี 4 เทอม 2 จะต้องจัดเวทีชุมชน แต่เราเพิ่งเข้ามาปี 1 เทอม 1 ก็ได้ลงมือทำแล้ว เช่นเดียวกับการทำแผนที่ชุมชนซึ่งชั้นปี 3 ถึงจะได้เรียน แต่การทำโครงงานนี้ทำให้เราก้าวไปถึงภาคปฏิบัติเลย ถือว่ามีประสบการณ์เกือบจะสมบูรณ์ ขาดแต่รูปแบบทางวิชาการที่ยังต้องเรียนรู้จากอาจารย์เท่านั้น ขณะเดียวกันยังได้เรียนรู้เรื่องกระบวนการวางแผนในการทำงาน ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนได้ เช่น การลงพื้นที่ชุมชน อาจารย์ให้โจทย์ว่าให้ไปหาผู้ใหญ่บ้านน้ำพุ ถามถึงกระบวนการใช้น้ำของหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร โจทย์มีเพียงเท่านี้ ถ้าคนไม่ได้ทำโครงงานมาก่อน ก็จะถามเท่าที่อาจารย์ให้โจทย์มา หากพวกเราผ่านการทำโครงงานมาแล้ว ก็จะใช้กระบวนการวางแผนคิดกรอบคำถามขึ้นมาว่าจะทำอะไรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตอบโจทย์ เรียกได้ว่าโครงงานช่วยฝึกฝนให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแตกต่าง รู้จักวางแผนมากขึ้น

ศิริวัฒน์ ปัตติ “ออฟ”

ได้ประสบการณ์ที่หาไม่ได้จากห้องเรียน และเกิดการพัฒนาค้นหาตัวเองอย่างเห็นได้ชัด มีความรับผิดชอบมากขึ้น จากที่ไม่ค่อยรับผิดชอบอะไร ใช้ชีวิตแบบไร้สาระไปวันๆ ตอนนี้รู้สึกว่าเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น แบ่งเวลาเป็น ทำให้สามารถเรียน เล่น และทำกิจกรรมได้โดยไม่ส่งผลกระทบใดๆ

ธีรณ ชำกุล “บอล”

ก่อนหน้านี้พูดไม่เก่ง อาจารย์ก็พยายามผลักดันให้พูด ให้ลองนำเสนอ จากเริ่มแรกก็เก้ๆ กังๆ พอได้ทำโครงการ ฝึกทักษะการพูดบ่อยๆ ก็เกิดแรงผลักดันในตัวเอง อยากพูดให้ได้ ให้เป็น จนมีทักษะในการพูดนำเสนอมากขึ้น ที่สำคัญคือได้เปรียบเพื่อนคนอื่น ๆ เพราะนักศึกษาเอกพัฒนาชุมชนต้องอยู่กับชุมชน คุยกับชาวบ้าน คุยกับผู้นำท้องถิ่น ในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป แต่เราได้เรียนรู้รูปแบบการทำแผนที่รอบนอก รอบใน การทำ Timeline ปฏิทินฤดูกาล และการวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องถือเป็นการเริ่มต้นก่อนเพื่อนคนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่เพิ่งเริ่มเรียนปี 1 รวมทั้งยังมีความสนิทสนมอย่างรวดเร็วกับเพื่อน ๆ ที่เพิ่งรู้จักกัน ส่วนกลุ่มที่เรียนชั้นมัธยมศึกษามาด้วยกัน ก็กระชับความสัมพันธ์กันได้ดียิ่งขึ้น

เกียรติคุณ วงศ์อาต “โย”

แม้จะมีประสบการณ์เป็นรองประธานสภาเด็ก จังหวัดมุกดาหาร ในระดับอำเภอ และเลขานุการสภาเด็ก ในระดับจังหวัดมาก่อน แต่ก็ยังไม่เคยทำงานด้านสัมภาษณ์ หรือสืบค้นข้อมูลมาก่อน เพราะเป็นคนไม่ชอบพูด ซ้ำร้าย แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการก็เริ่มพูดได้แบบมีเนื้อหาสาระมากขึ้น มีกระบวนการคิด การวางแผนในการทำงานให้ลุล่วง ได้เรียนรู้การทำแผนที่เดินดิน ซึ่งก่อนหน้านี้คิดว่ามีภาพถ่ายดาวเทียมที่ค้นจากใน Google ได้อยู่แล้ว หากในความเป็นจริงภาพถ่ายดาวเทียมไม่ชัดเหมือนแผนที่เดินดินที่พวกเราทำขึ้น เพราะต้องเดินสำรวจอย่างละเอียด ซึ่งเมื่อผ่านโครงการนี้แล้ว ก็จะได้ประสบการณ์พื้นฐานในการทำค่าย การทำงานกับเพื่อน และคนในมหาวิทยาลัยในโอกาสต่อไป

พิชญ์ เพชรคำ “พิช”

ได้พัฒนาความกล้า ทั้งกล้าพูด กล้าแสดงออก จากตอนแรกเป็นคนขี้อาย เมื่อมาทำโครงการก็มีความกล้ามากขึ้น เพราะต้องออกไปสัมภาษณ์ในพื้นที่ ต้องคลุกคลีกับชาวบ้าน และยังได้ช่วยออกแบบเกมหมอเหยาธรรมชาติด้วย จึงถือว่าได้เรียนรู้รอบด้าน ทั้งเทคนิคการเกริ่น ท้าทาย ก่อนลงมือสัมภาษณ์ และกระบวนการทำเกม ได้รู้ถึงความยากลำบาก และอุปสรรคต่าง ๆ ในการลงพื้นที่ชุมชน

โครงงาน

หมอเหยาทุบปาก : จากแผนที่ความรู้สู่เกมธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

หัวหน้าโครงงาน นายรัฐพล ยันตะพรณ

คณะทำงานประกอบด้วย

นายธีรณ ชำกุล นายเกียรติคุณ วงศ์อาต

นายพิชญ์ เพชรคำ นายศิริวัฒน์ ปัตพี

นางสาวนงลักษณ์ โถซารี นายอานนท์ นาชัยราณ

นายเอนก สิงห์ออย นายณรงค์ฤทธิ์ เงินทาบ

อาจารย์ที่ปรึกษา นางสาวกิตติมา ขุนทอง

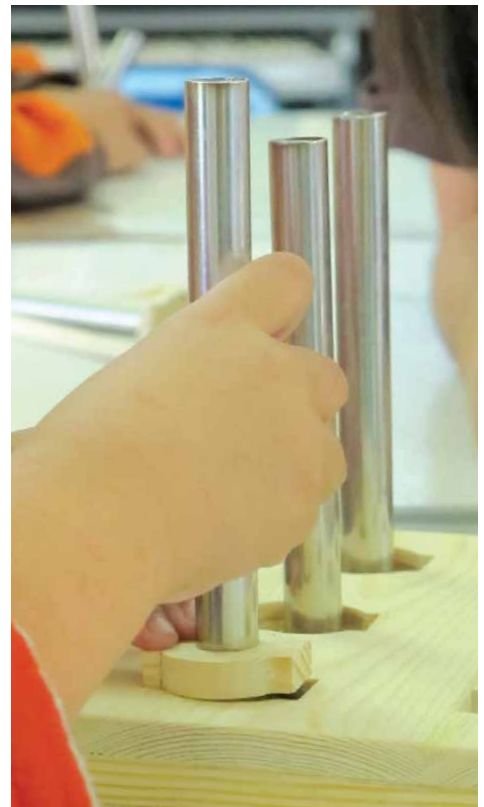

จาก “จุดเริ่มต้น” ของการทำ “จิตอาสา” ที่โรงเรียนการศึกษา
คนตาบอดขอนแก่น ถึงจุดให้นักศึกษาสถาปัตย์ 9 คนรวมตัวกัน
ประดิษฐ์ของเล่นเพื่อเด็กพิการทางสายตา เน้นไปที่การบีบ เคาะ ตี
กด เพื่อช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง สามารถเขียนอักษร
เบรลล์ได้ดีขึ้น

เติมฝัน...เพื่อ เด็กพิการทางสายตา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สถานที่พัฒนาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมของเด็กในระดับชั้นอนุบาล การเรียนการสอนที่เน้นเรื่องการพัฒนา “กล้ามเนื้อมือ” เพื่อให้เด็กเรียนนำไปต่อยอดในการเรียนอักษรเบรลล์ที่ต้องการแรงกดที่ค่อนข้างมาก

แต่ทว่าเด็กหลายๆ คนที่นี้กลับมีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่าปกติ ทำให้การฝึกการเรียนอักษรเบรลล์ช้าตามไปด้วย และเครื่องมือที่ใช้ฝึกส่วนใหญ่มักเป็น “ของเล่น” จำพวก บีบเคาะ ตี กด ซึ่งทั้ง 4 แบบจะช่วยฝึกฝนในเรื่องการบริหารกล้ามเนื้อ เมื่อเด็กมีมือที่แข็งแรงก็จะสามารถเขียนอักษรเบรลล์ได้คล่องยิ่งขึ้น

แต่ “ของเล่น” ที่มีอยู่ส่วนใหญ่มักใช้วิธีเล่นแบบ “แยกส่วน” ไม่ได้มีการบูรณาการเอาไว้ด้วยกันในของเล่น 1 ชิ้น ขณะเดียวกัน ของเล่นบางชิ้น เด็กก็ต่างคนต่างเล่น... เด็กๆ จึงขาดในเรื่องของ “ความสัมพันธ์”

กลุ่ม Blind Brain Together จากคณะสถาปัตยกรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงรวมตัวกันออกแบบของเล่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางกล้ามเนื้อของเด็กผู้พิการทางสายตา ควบคู่กับการเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน จุดประกายแสงสว่างให้แก่เด็กๆ ผู้พิการทางสายตาอีกครั้ง

เยาวชน...หัวใจ “อาสา”

“คนดีมักดึงดูดคนดีให้มาสร้างสังคมแห่งความดีร่วมกัน”

ประโยคนี้คงไม่ผิดแปลกนักสำหรับนักศึกษาทั้ง 9 คนที่รวมกลุ่มกันไปเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กที่พิการทางสายตาที่โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่นเป็นประจำ เพราะอยู่ห่างจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นเพียง 3 กิโลเมตร ด้วยความผูกพันกับเด็กพิการทางสายตา กอปรกับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์โครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งเห็นว่าตนได้ศึกษาทางด้านการออกแบบอุตสาหกรรมมาจึงอยากทำอะไรเพื่อน้องๆ ที่นี้บ้าง

“หม่อน” ทศศิยะ ปัดน้อย หนุ่มสาขาออกแบบอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เล่าว่า เขามีโอกาสได้ไปเจอน้องๆ ในโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดจึงเกิดความประทับใจ และคิดว่าจะนำความรู้ด้านการออกแบบอุตสาหกรรมมาใช้ในการออกแบบของเล่นให้น้องๆ อย่างไม่รี

“มีน้องคนหนึ่งชื่อพี่ เขาน่ารัก พูดจาเก่ง ผมรู้สึกประทับใจ ให้พูดกับผมว่า พี่จะมาอีกไหม พี่มาอีกนะครับและจับมือผม ครั้นนั้นผมคิดเลยว่าต้องต่อยอดทำอะไรสักอย่าง

เพื่อให้ได้กลับมาเจอกับน้องเรื่อย ๆ และลงเอยที่ของเล่นเด็กที่ออกแบบพิเศษเพื่อเขาโดยเฉพาะ”

หม่อนและเพื่อน...จึงรวมตัวกันในนาม Blind Brain Together เสนอโครงงานออกแบบของเล่นเครื่องดนตรีเพื่อเด็กตาบอด ส่งเข้าร่วมในโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” ปี 8

“เพราะของเล่นเดิมเป็นของเล่นของเด็กปกติ เช่น ตัวต่อเลโก้ หรือรูบิก เพียงแต่มีอักษรเบรลล์ติดกำกับไว้ ทุกชิ้นไม่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อให้เด็กที่พิการทางสายตาได้ดีเท่าที่ควร ทั้งยังเป็นภาระของครูผู้สอนในการติดอักษรเบรลล์กำกับทุกชิ้น”

บิบ เคาะ ตี กด หลักการออกแบบ “ของเล่น”

เมื่อโครงงานเข้ารอบ 20 ทีมสุดท้าย หนุ่มสาวทั้ง 9 คน ต่างมุ่งมั่นลงพื้นที่เพื่อประดิษฐ์ของเล่นเพื่อเด็กที่พิการทางสายตาจริง ๆ โดยการศึกษาผลงานวิจัยด้านของเล่นเด็กงานวิจัยด้านกายภาพบำบัด ตลอดจนสอบถามไปยังรองผู้อำนวยการโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเล่นของน้อง ๆ กว่า 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ติดต่อกันนานถึง 1 เดือน กระทั่งพบว่า **พื้นฐานของการออกแบบของเล่นเด็กเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อ ต้องเริ่มจากพื้นฐานสำคัญ 4 ด้าน คือ บิบ เคาะ ตี กด** โดยจะออกแบบของเล่น 4 ชิ้นเพื่อเสริมสร้าง

พัฒนาการในแต่ละด้าน อันนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือ **การพัฒนาการเสริมสร้างกล้ามเนื้อมือของเด็กที่พิการทางสายตา**

ณัฐกฤตา จริญศิริเศรษฐ์ “ชะเอม” นักศึกษาศาสา ออกแบบอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เล่าว่าสิ่งที่ต้องทำคือทำความเข้าใจหลักการออกแบบของเล่นเพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อมือ โดยเฉพาะกับน้อง ๆ ผู้พิการทางสายตา

“เด็กพิการทางสายตาส่วนใหญ่จะถูกเลี้ยงดูจากผู้ปกครองด้วยวิธีพิเศษคือ หยิบจับสิ่งของให้ ป้อนข้าวให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ลูก จนทำให้เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่าเด็กปกติในวัยเดียวกัน โดยเฉพาะกล้ามเนื้อฝ่ามือ นิ้วมือ และข้อมือ ที่ส่งผลต่อการเขียนอักษรเบรลล์ ซึ่งต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อในการเขียน ดังนั้นของเล่นจึงต้องออกแบบเพื่อเสริมทักษะการใช้มือเพื่อให้น้องได้หยิบจับสิ่งของและเขียนอักษรเบรลล์ได้อย่างสะดวก จริง ๆ เด็กที่พิการทางตาเป็นผู้มีศักยภาพสูง หากได้รับการสนับสนุนที่ดี จะทำให้เกิดสังคมแห่งความสุขของเด็กพิการทางสายตาได้จริง ”

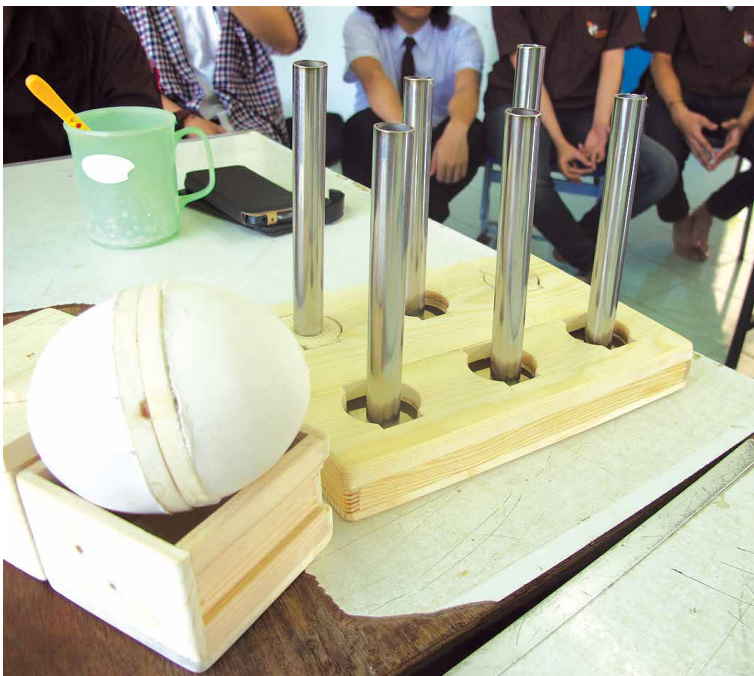
“ของเล่น” เพื่อน้องผู้พิการทางสายตาจึงเกิดขึ้นภายใต้แนวคิด บิบ เคาะ ตี กด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อ และสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้เด็กผู้พิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยของเล่นในโครงงานจะถูกออกแบบสำหรับเด็กอนุบาล 3 อายุ 9 ขวบ จำนวน 8 คน ซึ่งถือเป็นช่วงวัยที่กำลังเรียนรู้ฝึกอ่านและฝึกเขียนอักษรเบรลล์

“เมื่อรู้เป้าหมาย เราเลยต้องมาวางแผน โดยเฉพาะเรื่อง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมาย และระยะเวลาที่กำหนดไว้”

ทั้งนี้สมาชิกในทีมได้แบ่งงานตามความถนัดของแต่ละ คน เช่น ฝ่ายข้อมูลและสัมภาษณ์ มีหน้าที่เก็บข้อมูล ค้นคว้า งานวิจัยที่รองรับการออกแบบ ฝ่ายออกแบบ มีหน้าที่ ออกแบบของเล่นตามสัดส่วน รวมถึงสร้างโมเดลกระดาษ และการสร้างแบบจริง เพื่อนำเข้าสู่ขั้นตอนผลิตในโรงงาน ฝ่ายศึกษาอักษรเบรลล์ มีหน้าที่ศึกษาอักษรเบรลล์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบ เนื่องจากของเล่นทุกชิ้นต้อง เขียนอักษรเบรลล์กำกับ ฉะนั้นเพื่อความถูกต้องแม่นยำ และ สะดวกต่อการใช้งานจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดให้เพื่อนในกลุ่ม ได้เรียนรู้ร่วมกัน ฝ่ายสหนาการ มีหน้าที่จัดกิจกรรมเสริม สร้างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับน้อง ๆ สร้างความคุ้นชินให้ น้องเกิดความไว้วางใจ เพื่อสะดวกต่อการทดลองใช้ของเล่น และนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม ฝ่ายการเงิน ดูแลเรื่องเบิกจ่าย งบประมาณ เก็บบิลใบเสร็จการทำงาน แจกแจงงบประมาณ การผลิตของเล่นแต่ละชิ้น ฝ่ายบริหารมีหน้าที่จัดตารางเวลา การทำงาน คอยตรวจสอบให้การดำเนินงานเป็นไปตาม แผนที่ย่างไว้ ตลอดจนการบริหารงาน และการแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า

วศินี จิตรเหิม “แนนนี่” นักศึกษาสาขาออกแบบ อุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ กล่าวถึงหลักการ ออกแบบว่า “หลักการออกแบบทั้ง 4 ประเภทได้มาจากการ ศึกษางานวิจัย และการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจน ได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอนเด็กที่พิการทางสายตา โดยครู จะย้ำว่าให้เน้นของเล่นที่ออกแรงเยอะ ๆ เพราะจะเป็นการ กระตุ้นให้กล้ามเนื้อแข็งแรงและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการถึงลักษณะ การออกแบบที่คำนึงถึงความปลอดภัยและใช้งานได้จริง ยิ่งทำให้เรามั่นใจว่าหลักการออกแบบที่เราคิดไว้มาถูกทาง แล้ว”

เมื่อได้แนวคิดการออกแบบของเล่นตามหลักการ บิบ เคาะ ตี กด แล้ว เหล่านักศึกษาจึงสร้างโมเดลกระดาษ พร้อมทดลองของเล่นจากวัสดุจริง โดยออกแบบตาม สัดส่วนสำหรับเด็ก และนำมาให้ครูที่โรงเรียนการศึกษา คนตาบอดทดสอบใช้ ปรากฏว่าครูเห็นด้วย เนื่องจาก เห็นว่าสามารถช่วยเสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อมือ ได้จริง จากนั้นพวกเขาจึงเริ่มต้นหาโรงงานผลิตของเล่น ซึ่งขั้นตอนนี้เองพวกเขาได้พบกับอุปสรรคใหญ่จนเกือบ จะทำให้โครงการหยุดชะงักลง

อุปสรรคไม่มา ปัญญาไม่เกิด

“ของเล่น” โดยส่วนใหญ่มักผลิตจากโรงงาน บนฐานการผลิตขนาดใหญ่ น้อยนักที่จะสามารถผลิตเฉพาะชิ้น อีกทั้งสินค้าราคาโรงงานมักมีราคาสูง นี่จึงเป็นอุปสรรคใหญ่สำหรับทีม Blind Brain Together ในการค้นหาโรงงานผลิตของเล่นให้ทันตามแผนงานที่กำหนด ขณะที่เวลาก็เร่งรัดเข้ามา อีกไม่กี่สัปดาห์จะครบกำหนดนำเสนอความคืบหน้าโครงการต่อคณะกรรมการ

แน่นอน ในฐานะหัวหน้าโครงการเผยว่า “ขั้นตอนการออกแบบไม่ยากเท่าการหาโรงงานผลิต สาเหตุที่เราไม่สามารถทำได้เพราะอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำให้ดีและปลอดภัยสำหรับน้อง เราจึงพยายามสอบถามไปยังโรงงานขนาดใหญ่ตลอดจนโรงงานขนาดเล็กทั่วประเทศ ไม่มีโรงงานไหนรับทำของเล่นเพียง 4 ชิ้น ขณะที่เวลาก็ใกล้เข้ามาเต็มทน กระทั่งรุ่นพี่ได้แนะนำให้รู้จักกับโรงงานของเล่นทำมือในจังหวัดมหาสารคาม เราจึงมุ่งตรงไปที่นั่น ปรากฏว่าช่างไม่อยู่ เราคอยตักกลับมา แต่ก็เดินทางไปอีกในวันถัดไป จนได้พบกับช่างและมอบของเล่นที่เราลองทำมาเป็นตัวอย่างให้ช่างทำตาม โดยปรับปรุงขนาดจริงจากเอกสารการออกแบบ **ผลปรากฏว่าช่างสามารถทำได้จริง แต่ไม่ตรงตามที่เราออกแบบไว้**”

“อุปสรรคของการทำงานอีกข้อหนึ่งคือ ในหลักการออกแบบ เราต้องยื่นควบคุมการผลิตทุกขั้นตอนเพื่อให้แบบออกมาถูกต้องมากที่สุด แต่เราไม่สามารถทำได้เพราะระยะทางระหว่างจังหวัดขอนแก่นและมหาสารคามค่อนข้างไกล หลังปล่อยให้ช่างผลิตเอง ผลจึงออกมาไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร” หม่อนกล่าวเสริม

ต่อยอด...เติมฝัน

หลังฟันฝ่าอุปสรรค จนสามารถผลิตของเล่นได้สำเร็จ ขั้นตอนต่อไปคือการลงพื้นที่นำของเล่นจริงไปทดสอบพัฒนาการก่อนและหลังการเล่นของเล่นของน้องๆ เพื่อยืนยันว่าของเล่นดังกล่าวสร้างเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อของผู้พิการทางสายตาได้จริง ตลอดจนพยายามค้นหาองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ในการนำไปต่อยอดเพื่อผลิตวางขายในตลาด และเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับโครงการ พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล จัดทำรายงานเพื่อนำเสนอความคืบหน้าโครงการแก่คณะกรรมการ ซึ่งไม่ว่าผลจะเป็นอย่างไร เชื่อว่าวันนี้นักศึกษากลุ่มนี้ได้ตั้งมั่นในความดีและทำหน้าที่ดีที่สุดแล้ว

แนนนี เล่าว่า “ของเล่นทั้ง 4 ชิ้นถูกผลิตออกมาแล้ว แต่ยังไม่สมบูรณ์มากนัก หลังจากนั้นเราจะนำของเล่นไปแก้ไข ให้ใกล้เคียงกับแบบจริงมากที่สุด และลงพื้นที่เพื่อทดสอบ พัฒนาการก่อนและหลังการเล่นของเล่นของน้องเพื่อยืนยันว่าของเล่นดังกล่าวส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมือของผู้พิการทางสายตาจริง ซึ่งอาจวัดได้จาก เวลาที่น้องๆ สามารถเขียนอักษรเบรลล์ได้นานขึ้น ความชัดเจนในตัวอักษร และสามารถเขียนอักษรเบรลล์ได้สวยงามขึ้น เราไม่ทราบว่า ผลจะเป็นอย่างไร แต่วันนี้เราได้ทำเต็มที่แล้ว”

เซอเม กล่าวเสริมว่า “เราคาดหวังอยากผ่านเข้ารอบ 3 ทีมสุดท้ายเพื่อผลิตของเล่นให้สมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แม้ผลจะออกมาเป็นอย่างไร เราจะน้อมรับคำแนะนำและนำไปปรับปรุงของเล่นเพื่อเด็กที่พิการทางสายตาต่อไป จุดประสงค์ของโครงการไม่ใช่แค่เสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อ แต่ยังสนับสนุนให้เด็กสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ได้รับการยอมรับจากสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข”

พลังแห่งความดี...สร้างสังคมแห่งความสุข

จากจิตอาสาที่ต้องการเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กผู้พิการทางสายตา ใครจะรู้ว่ากิจกรรมเล็กๆ ในวันนั้นได้ต่อยอดมาเป็นโครงการขนาดใหญ่ และยังเป็นโครงการเสริมสร้างพัฒนาการให้เด็กที่พิการทางสายตาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สำหรับสมาชิกทีม Blind Brain Together แล้วพวกเขابอกว่าการทำโครงการนี้เป็นสิ่งเหนือความคาดหมาย

ด้าน ชวนะพล น่วมสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ ได้ให้ความเห็นถึงการเข้าร่วมในโครงการครั้งนี้ว่า คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมโครงการ “กล้าใหม่...ใฝ่รู้” มาโดยตลอด เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มี **“เวที”** ในการแสดงความรู้ความสามารถ ในฐานะที่ปรึกษาเราจะเน้นให้นักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยจะทำหน้าที่แนะนำ คอยให้คำปรึกษาตลอดโครงการ

“เป้าหมายของเราไม่ใช่รางวัลชนะเลิศ แต่เป็นการส่งนักศึกษาให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทำงานจริง ถูกขัดเกลาจากกรรมการผู้มีความเชี่ยวชาญและเพื่อนสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ ขอขอบคุณธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ที่จัดโครงการนี้ขึ้นมา เป็นโครงการที่สนับสนุนให้เด็กได้ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อชุมชน ปลุกฝังให้เขามีจิตอาสา”

เวลาก้าวเดินไป ผู้คนวนเวียน ผันเปลี่ยน สิ่งหนึ่งที่ไม่เหมือนกันนั่นคือประสบการณ์และแง่คิดที่ได้รับย่อมต่างกัน เช่นเดียวกับนักศึกษากลุ่มนี้ที่ได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันนั่นคือ **“หัวใจ”** ที่เปี่ยมล้นไปด้วยพลังของการคิดที่ดีถึงแม้จะจบโครงการ แต่พวกเขายังเชื่อมั่นว่า พลังแห่งความดีนี้จะยังคงอยู่ในตัวพวกเขาและก่อเกิดสังคมแห่งความสุขได้ในไม่ช้า

วศินี จิตรกรheim “แนนนี่” หัวหน้าโครงการ

โครงการนี้เป็นโครงการระยะยาว 3 เดือน ทำให้สามารถเรียนรู้วิธีสร้างกระบวนการคิดรวบยอด เมื่อเราจะทำงานอะไรเรามักจะคิดวางแผนก่อนเสมอ สร้างนิสัยการวางแผนให้เราโดยอัตโนมัติ เราสามารถแบ่งระหว่างเวลาเรียนและเวลาทำงานได้อย่างลงตัว สามารถวางแผนเพื่อตั้งรับกับภาวะที่บีบคั้นได้ รู้สึกตัวเองโตขึ้น และภูมิใจมากที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ ทำให้ได้เรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ให้ ได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิต ได้คลุกคลีกับกลุ่มหนึ่งที่เหมือนเรา เพียงแต่อาจจะไม่ครบเท่านั้น

ณัฐกฤตา จรุงสิริเศรษฐ์ “ชะเอม”

ช่วงแรกแค่อยากไปทำบุญไปเลี้ยงอาหารกลางวัน แต่วันนี้เรามีของเล่นให้น้องคนเดิมที่ได้เล่นร่วมกันเมื่อวันก่อนๆ ทำให้รู้สึกว่าเราก็มีประโยชน์ ทำสิ่งดีให้คนอื่นได้ มันเกิดประโยชน์จริง การทำงานโครงการนี้เปลี่ยนทัศนคติของเรามาก คือเปลี่ยนจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ ครั้งแรกเราทำโครงการนี้เหมือนเราจะไปให้เขาอย่างเดียว แต่พอได้ลงมาทำเหมือนน้องผู้พิการทางสายคนตาบอดกลับให้เราหลายอย่างมาก ทำให้เรารู้สึกว่าเมื่อเรามีอวัยวะครบ เราควรใช้ชีวิตให้ดีและทำประโยชน์แก่คนอื่นต่อไป หากเราช่วยกันทุกฝ่าย สังคมจะน่าอยู่ขึ้น

ทศิสัยะ ปัตน้อย “หม่อน”

โครงการนี้ทำให้เรามีความกระตือรือร้นมากขึ้น ทำให้รู้จักความสามัคคีและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งยังสอนกระบวนการคิด วิธีการแก้ปัญหา ครั้งนี้ถือว่าทำเต็มที่แล้ว ได้นำโอกาสดีๆ ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มอบให้เราไปส่งต่อผ่านน้องๆ ผู้พิการในโรงเรียน การศึกษาค้นคว้าอดทนจนกันได้มีของเล่น ที่ไม่ใช่ของเล่นธรรมดา แต่เป็นของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการและเสริมสร้างความสุข

โครงการ

ออกแบบของเล่นเครื่องดนตรีสำหรับเด็กตาบอด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หัวหน้าโครงการ

นางสาววศินี จิตรกรheim

คณะทำงานประกอบด้วย

นางสาวณัฐกฤตา จรุงสิริเศรษฐ์

นายทศิสัยะ ปัตน้อย

นายอภิชาติ มีศรี

นางสาวศุภรัตน์ น้ำโสม

นางสาวณิชนันท์ โอฬารธนาเศรษฐ์

นายอาทิตย์ พจนานนท์

นางสาวรัชฎาดา อาญโย

นางสาวภัทรสุดา วงศาโรจน์

อาจารย์ที่ปรึกษา

นายชวณะพล น่วมสวัสดิ์

แม่โกลของเด็กออทิสติกจะเข้าถึงได้ยากเพียงใด ก็ไม่ทำให้สองหนุ่มทีม Siam Audibook จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เกิดความย่อท้อ พยายามที่จะสร้างเว็บไซต์ siamaudibooks.com เพื่อเป็นตัวเลือกหนึ่งให้พ่อปกครอง ใช้สร้างเสริมจินตนาการและประสบการณ์ให้บุตรหลานที่เป็นออทิสติก

เสียง... สร้าง “สมาธิ”

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี

ภาวะออทิสซึม ในกลุ่ม “ออทิสติก” เป็นกลุ่มอาการที่เกิดขึ้นในเด็ก เนื่องจากสมองผิดปกติ ทำให้บกพร่องในการดำเนินชีวิต จมอยู่กับโลกของตัวเอง หมกมุ่นกับการกระทำซ้ำๆ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบกาย ขาดการสื่อสารด้านอารมณ์และความรู้สึก

อาจเพราะความผิดปกติดังกล่าวเกิดขึ้น “ข้างใน” จึงทำให้สังเกตเห็นได้ยาก จะรู้ก็ต่อเมื่อเด็ก ๆ แสดงออกมาเท่านั้น

เด็กกลุ่มนี้จึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการดำเนินชีวิตมีปัญหา ไม่แพ้เด็กผิดปกติกลุ่มอื่น ๆ

หากในโลกอันมีมิติของคนตาบอด...ธรรมชาติสร้างความมหัศจรรย์แห่งการได้ยินให้แก่พวกเขา...แต่ในเด็กพิเศษอย่างกลุ่ม “ออทิสติก” พวกเขาเองก็มีความ “พิเศษ” อยู่ในตัว...เพียงแค่เราต้องช่วยกันค้นหา

ไอทีกับออทิสติก

ปฏิเสธไม่ได้ที่จะกล่าวว่า...แม้โลกจะพัฒนาไปอย่างไร ซิดจังกัดเพียงไร ความบกพร่องทั้งทางกายและจิตใจของมนุษย์ก็ทวีคูณขึ้นไม่ต่างกัน โดยผู้รับเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นเด็ก ซึ่งมาจากปัจจัยหลายด้านทั้งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมล้วน

มีผลทั้งสิ้น แต่ในความผิดปกติมักเปิดช่องทางให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตเสมอมา

แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นความท้าทายของมนุษย์คือการ “ค้นหา” เครื่องมือที่จะทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัยในโลกใบนี้

“หนังสือเสียง” หรือ Siam Audibook คือความพยายามของเด็กหนุ่ม 2 คน “มิ่ง” ศิริพงษ์ วรรักษา และ “โอม” ศิษฏา ครองพิทยา จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่นำความรู้ความสามารถด้านไอทีคิดค้นโปรแกรม “หนังสือเสียง” ขึ้นมา

มันเล่าว่า ที่ผ่านมามีเพื่อนหลายๆ คนในมหาวิทยาลัยเข้าไปทำกิจกรรมจิตอาสาไปกับชุมชนมาโดยตลอด แต่เขาและโอมยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมแบบนี้แม้แต่ครั้งเดียว จนวันที่ “อาจารย์” ศรีมิตรารัศติ ศรีนิชานนท์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษามาชวนให้เข้าร่วมในโครงการนี้ ทั้งสองจึงตัดสินใจคว้าโอกาสไว้ เพราะอยากลองนำความรู้ที่ร่ำเรียนมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์บ้าง

“หลังจากตอบรับอาจารย์ไปพบกับโอมเราปรึกษากันอยู่นานกว่าจะได้คำตอบว่าอยากทำโครงการอะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับคนพิการ เราคุยกันว่าปัจจุบันเทคโนโลยีมันไปไกลมากแล้ว เราอยากเปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้าถึง

เทคโนโลยีบ้าง หลังจากหาข้อมูลและถกเถียงกันอยู่นาน ก็ได้คำตอบว่าอยากจะลองทำเว็บไซต์หนังสือเสียงโดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นคนพิการทางสายตาและกลุ่มเด็กออทิสติก โดยตั้งชื่อโครงการว่า “Siam Audibook หนังสือเสียงเพื่อชุมชน”

ในขณะที่โอมเพื่อนร่วมทีมเพียงคนเดียวของมันบอกว่าเมื่อทีมผ่านเข้าสู่รอบ 20 ทีม พวกเขาต้องเร่งทำงานเต็มที่ โดยคนแรกที่ทั้ง 2 คนตรงเข้าไปหาจากคำแนะนำของอาจารย์คือ โรส ชาลีน่า ผู้ก่อตั้งมูลนิธิ เดอะ เรนโบว์ รุม ซึ่งเป็นศูนย์ความเข้าใจเชิงบวกเกี่ยวกับความต้องการพิเศษที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์

หาความรู้...จากปู่

“เดอะ เรนโบว์ รุม” เป็นการรวมกลุ่มกันของพ่อแม่ที่มีลูกอยู่ในภาวะออทิสซึมและดาวน์ซินโดรม เป็นเสมือน “บ้าน” หรือ “ครอบครัวใหญ่” ที่ช่วยกันดูแลเด็กออทิสติก ซึ่งทั้งโอมและมันมีโอกาสไปขอคำปรึกษาจากคุณโรสพร้อมกับเสนอไอเดียว่า จะทดลองทำหนังสือเสียงในเว็บไซต์

“คุณโรสแนะนำว่าต้องทำให้ออกมามีลูกเล่นได้ตอบกับผู้ใช้งานมากหน่อย ถึงจะดึงดูดความสนใจจากเด็กกลุ่มนี้ได้ แต่ที่พิเศษสุดคือวันนั้นเป็นวันที่เราได้เจอกับลูกสาวคนเล็กของคุณโรสซึ่งเธอเป็นออทิสติกด้วย นับเป็นครั้งแรกในชีวิตของผมและมันที่ได้ใกล้ชิดกับเด็กออทิสติก และวันนั้นเราเล่นกับน้องอยู่นานจนรู้สึกว่ามันแทบไม่ต่างจากเด็ก

ทั่วไปเลย เพียงแต่ว่าไม่ค่อยพูด และมีสมาธิสั้นมากเท่านั้น” โอมเล่าอย่างตื่นเต้น

และจากคำแนะนำของคุณโรสบวกกับประสบการณ์การได้เล่นกับเด็กออทิสติกครั้งแรกนั้นทำให้ทั้งมันและโอมรีบกลับมาสานต่องานของพวกเขาทันที

มันรับหน้าที่เป็นนักออกแบบ เขาเริ่มต้นด้วยการสร้างเว็บไซต์ขึ้นมา และถึงแม้จะต้องทำใหม่อยู่หลายครั้งในที่สุดก็สามารถออกแบบหน้าเว็บไซต์ที่มีลูกเล่นแพรวพราวเป็นที่ดึงดูดเด็ก ๆ ขึ้นมาได้

ส่วนโอมทำหน้าที่สร้างสรรค์งานของมันให้มีชีวิตชีวาและน่าสนใจมากขึ้น ทำให้โปรแกรมสามารถทำงานได้โดยใช้ code คำสั่งเชิงเทคนิค โดยมันเล่าเพิ่มเติมว่า เว็บไซต์ siamaudibooks.com นั้นจัดทำขึ้นเพื่อให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเข้ามาอ่านหนังสือแล้วบันทึกเสียงไว้ เพื่อให้บุคคลที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ อย่างผู้พิการทางสายตาและเด็กออทิสติกได้ใช้ประโยชน์หนังสือเสียงจากเว็บไซต์ของพวกเขา

อาสาสมัคร...ใจ

ทันทีที่เว็บไซต์เสร็จพวกเขาประชาสัมพันธ์ให้คนในมหาวิทยาลัยมาเป็นอาสาสมัครก่อนทั้งการติดประกาศทางโปสเตอร์ ทาง Facebook และการจัดคอนเสิร์ต One Voice Help Million คอนเสิร์ตหนึ่งเสียงสู่ล้านแสงสว่าง ที่ทั้งคู่เป็นตัวตั้งตัวตีจัดขึ้นโดยความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ที่เป็นนักดนตรี

เพื่อประชาสัมพันธ์เว็บไซต์และสถิติการใช้งาน ซึ่งก้าวแรกของพวกเขา มีกระแสตอบรับอย่างดีทีเดียว หลังจากนั้น พวกเขาสามารถรวบรวมอาสาสมัครภายในมหาวิทยาลัยที่จะมาช่วยอ่านหนังสือได้ถึง 60 คน

“น้ำ” สันตวัฒน์ พรหมรินทร์ เพื่อนต่างมหาวิทยาลัย เป็นอาสาสมัครคนแรก ๆ ที่เห็นการประชาสัมพันธ์งานนี้และขอโดดเข้ามาช่วยแจมกับ 2 หนุ่มด้วย น้ำบอกว่าตัดสินใจมาเป็นอาสาสมัครเพราะในครอบครัวมีน้องสาวเป็นออทิสติก ประสบการณ์ที่มีอยู่ น่าจะช่วยเหลือมันและโอบอุ้มได้บ้าง

“เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะมีสมาธิสั้น ดังนั้นการเรียนรู้จึงต้องเกิดจากการฟังซ้ำ อ่านซ้ำ คิดว่าหนังสือเสียงน่าจะเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่ช่วยสร้างจินตนาการและฝึกทักษะการฟังของเด็กได้และคิดว่าอาสาสมัครคนอื่น ๆ ก็คงคิดเหมือนกัน”

ในส่วนของการเข้ามามีส่วนร่วมของอาสาสมัครคนอื่น ๆ นั้น มีน้ำบอกว่าพวกเขาพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกโดยสามารถใช้งานผ่านทางอุปกรณ์ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟนหรือคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานเว็บเบราว์เซอร์เช่น Google Chrome, IE และ Firefox ได้เลยโดยไม่ต้องดาวน์โหลดโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเพิ่มเติม

“เวลาที่อาสาสมัครเข้ามาอ่านหนังสือเสียง พอเปิดเข้าหน้าเว็บไซต์สามารถเลือกล็อกอินผ่าน Facebook หรือ Twitter ได้เลย ซึ่งการล็อกอินแบบนี้ทำให้เรามีคลัง email ของอาสาสมัครเก็บไว้ในยามจำเป็น จากนั้นอาสาสมัครเลือกช่องการบันทึกเสียง แล้วเริ่มอ่านหนังสือที่อาสาสมัครเตรียมมาเมื่อบันทึกเสียงเสร็จแล้ว จะต้องกรอกชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ เลข ISBN และประเภทหนังสือ โดยมีการแบ่งไว้

8 ประเภทคือ หนังสือเด็ก นิยายวัยรุ่น ศิลปะ ประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวและผจญภัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สุขภาพและอาหาร Lifestyle แต่ก่อนที่หนังสือเสียงจะโชว์อยู่ที่หน้าเว็บไซต์พร้อมใช้งานจะต้องได้รับการอนุมัติจาก admin คือเราสองคน ต้องทำหน้าที่คัดกรองหนังสือเสียงทั้งหมดที่มีคนอ่านไว้ก่อนจะอนุมัติการอัปโหลดได้ โดยตอนนี้มีหนังสือเสียงอยู่ในเว็บไซต์ของเราแล้วทั้งสิ้น 200 กว่าเรื่อง แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ หัวเล่มแรกที่แสดงในแต่ละหมวดคือหนังสือที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นหนังสือนิทานความยาวประมาณ 4 - 5 นาที”

เอาหนังสือไป...ส่งเสียง

เมื่อรวบรวมหนังสือเสียงในเว็บไซต์ได้มากพอ ทั้งคู่จึงตัดสินใจลงพื้นที่เพื่อทดลองว่าหนังสือเสียงที่พวกเขาทำใช้ได้ผลกับเด็กออทิสติกหรือไม่ จึงตัดสินใจไปที่โรงเรียนอนุบาลจันทยานนท์ ย่านธนบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กออทิสติก **จันทยานนท์** เป็นโรงเรียนประจำสำหรับเด็กออทิสติก มีเด็กราว 40 คน ทั้งชายและหญิง ในระหว่างที่โอมและมันกำลังเปิดโปรแกรมเพื่อทดลองใช้โปรแกรมหนังสือเสียง ก็มีน้อง ๆ หลายคนเฝ้ามองอย่างใจจดใจจ่อ

นิทานหลายเรื่องถูกเปิดโดยน้อง ๆ เป็นผู้เลือกเรื่องที่ต้องการฟัง บางเรื่องเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัย และบางเรื่องเป็นนิทานชวนฝัน

โอมที่นั่งฟังอยู่นานบอกว่า จากที่สังเกตการตอบสนองของเด็กออทิสติกในวันนี้แล้วคิดว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง

“คิดว่าต้องเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากตัวเด็กไปเป็นผู้ปกครองน่าจะดีกว่า เพราะเท่าที่สังเกตดูน้องๆ ไม่สามารถที่จะนั่งหน้าคอมพิวเตอร์แล้วเข้าเว็บไซต์ไปกดฟังเองได้ เพราะบางคนยังควบคุมตัวเองไม่ได้ด้วยซ้ำ แต่หากเรามุ่งเป้าไปที่พ่อแม่ให้เป็นคนเปิดนิทานให้ลูกฟังคงดีกว่า ถือว่าเป็นอีกตัวเลือกหนึ่งในการดูแลลูกให้กับพ่อแม่ด้วย”

เมื่อเปลี่ยนเป้าหมาย ทั้งคู่จึงตัดสินใจกลับไปหาคุณโรสอีกครั้ง ซึ่งคราวนี้คุณโรสบอกว่าได้ช่วยนำเว็บไซต์หนังสือเสียงไปประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองที่พาเด็กออทิสติกมาที่เดอะ เรนโบว์ รูม ซึ่งได้รับการตอบรับค่อนข้างดี มีผู้ปกครองหลายคนได้ทดลองใช้แล้วมีการฝากคำแนะนำไปถึงพวกเขาทั้งสองคนอยู่เรื่อยๆ บ้างโทรศัพท์ไปหาโดยตรง อยากให้เพิ่มลูกเล่นภาพเคลื่อนไหว สีสัน ที่ดึงดูดเด็กๆ มากขึ้น ถือว่าเว็บไซต์ siamaudibooks.com เป็นที่รู้จักในกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองเด็กออทิสติกมากขึ้น

“เราคิดว่าเป็นสัญญาณที่ดีแล้วที่มีคนติชม เพราะทำให้รู้ว่ามีคนสนใจไม่น้อยเลย ตอนนี้น้องๆ มาปรึกษาช่วงแรกๆ

บอกว่าจะทำเว็บไซต์หนังสือเสียงให้ได้ก็ออกทิสติกใช้ เรายังกังวลอยู่ว่าจะได้ผลหรือไม่ แต่พอเปลี่ยนเป้าหมายมาที่ผู้ปกครองเราก็ยิ่งสนับสนุน เพราะคิดว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเอาใจใส่ลูกที่เป็นออทิสติกอย่างใกล้ชิดมากขึ้น” โรสบอกเล่าความรู้สึก

แม้เป้าหมายแรกคือกลุ่มผู้ปกครองของเด็กออทิสติกจะประสบความสำเร็จไปส่วนหนึ่ง แต่พวกเขายังคงไม่ลืมว่ายังมีอีกกลุ่มเป้าหมายที่ทำหายพวกเขาอยู่ โอมเล่าว่าบนหน้าเว็บไซต์ที่พวกเขาทำขึ้นได้มีการใส่ระบบเสียงลงไปด้วยเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการทางสายตาที่ไม่ว่าจะลากเมาส์ไปไว้ตรงจุดใดก็จะมีเสียงพูดออกมา แม้ว่าจมองไม่เห็นแต่ก็สามารถรับรู้และใช้งานผ่านทางการฟังเสียงได้ โอมบอกว่าถึงจะเตรียมระบบเพื่อรองรับการใช้งานของผู้พิการทางสายตาไว้แล้วตั้งแต่ต้น แต่ก็ยังไม่เคยได้ทดลองนำไปใช้กับผู้พิการทางสายตาจริงๆ แต่เขาก็คิดว่าคงต้องมีการปรับปรุงในส่วนนี้อีกมาก

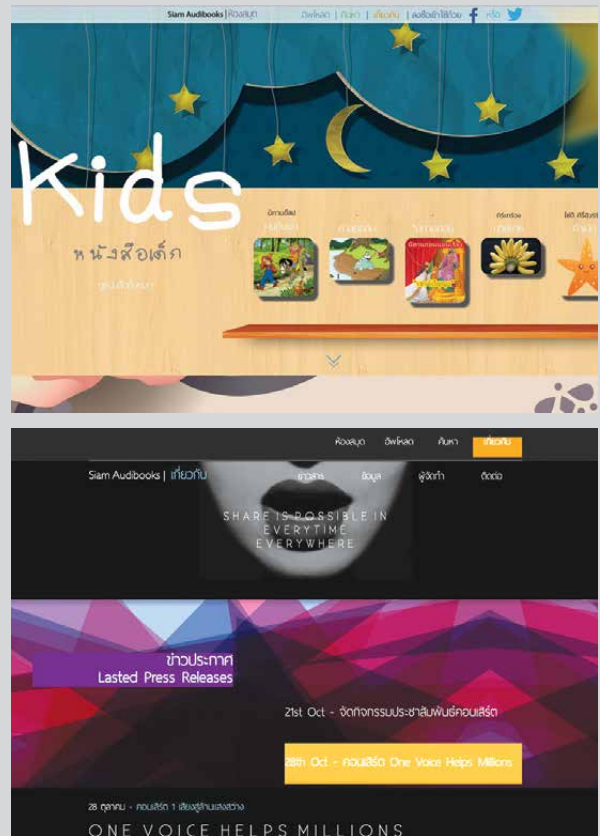

มิตรภาพและน้ำใจจากโครงการ

ผศ.ศรีเมธารัตน์ ศรีนิชานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ได้กล่าวถึงน้องๆ กลุ่มนี้ว่า ที่ผ่านมายอมรับว่าการทำโครงการครั้งนี้อาจไม่ได้ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะยังมีบางเรื่องที่ต้องใช้เวลา แต่สิ่งที่พยายามทำมาตลอดคือ ณะให้เขาเดินถูกทาง ทั้งโอบและมั่นคงก่อนหน้านี้เป็นนักโปรแกรมเมอร์ที่ค่อนข้างปิดกั้นตัวเองจากสังคม วันๆ อยู่แต่หน้าคอมพิวเตอร์ไม่ค่อยออกจากที่ของตัวเอง แต่พอได้มาทำโครงการนี้ทำให้โลกของเขากว้างขึ้น อย่างช่วงที่จัดคอนเสิร์ตประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ เป็นบทเรียนที่ดีสำหรับทั้งคู่เลยว่า มิตรภาพ และความมีน้ำใจในสังคมจริงๆ คืออะไร

“การที่เด็กเป็นนักเทคโนโลยีจำ แล้วอยู่ๆ จะให้เปลี่ยนมาทำงานที่ต้องใช้ศิลปะ และจิตวิทยา หรือการทำความเข้าใจเด็กคงไม่ใช่เรื่องง่ายนักโดยเฉพาะเด็กออทิสติก เพราะบางคนแค่พูดถึงเด็กออทิสติกก็สร้างกำแพงให้กับตัวเองแล้วว่าคุยไม่รู้เรื่องบ้าง กลัวเรื่องนั้นเรื่องนี้บ้าง แต่กับสองคนนี้ไม่ใช่ อย่างนั้น พวกเขาพยายามเปิดใจและเรียนรู้เท่าที่จะทำได้ และสำหรับลูกศิษย์ทั้งสองคนคิดว่าเขาทำดีมากแล้วจริงๆ”

วันนี้แม้โครงการของพวกเขาจะจบลง แต่ยังคงมีอาสาสมัครรุ่นน้องจากในมหาวิทยาลัยและคนทั่วไปบางส่วนเข้ามารับช่วงต่อเป็นแกนนำประมาณ 10 คนที่จะเข้ามาดูแลและพัฒนาเว็บไซต์ต่อไป

ศิริพงษ์ วรรักษา “มิน” หัวหน้าโครงการ

ตอนที่ทำเว็บไซต์เหมือนมันจะง่าย เพราะใช้ความรู้ทุกอย่างที่เรียนมา แต่ที่ยากคือพอถึงเวลาใช้ความรู้กับชีวิตจริงปัญหาเกิดขึ้นไม่น้อยเลยทีเดียว แต่ทั้งคำแนะนำจากอาจารย์และศึกษาเพิ่มเติมก็สามารถแก้ไขกันไปได้ ที่ผ่านมามีหลายวันที่เราต้องหอบงานกลับไปทำที่บ้าน บางวันดีสามแล้วยัง Skype คุยกับโอมเพื่อทำงานอยู่เลย จนบางครั้งก็แอบยิ้มในใจว่าเราก็มีความรับผิดชอบสูงเหมือนกันนะ ก่อนหน้านั้นผมค่อนข้างติดคอมพิวเตอร์ ไม่ค่อยไปไหน การได้ทำโครงการนี้มีหลายอย่างที่เป็นครั้งแรก ได้ทำงานเพื่อสังคมครั้งแรก ได้เจอเด็กออทิสติกครั้งแรก ได้เห็นการแสดงน้ำใจและการช่วยเหลือซึ่งกันของคนที่สังคมอย่างจริงใจ ทำให้ผมต้องปีบตัวเองว่าต้องกล้ามากขึ้น กล้าที่จะให้ กล้าที่จะช่วยเหลือ และกล้าที่จะขอบคุณ เป้าหมายของผมไม่สูงนักแค่ทำให้นี้เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนที่อยากมาพัฒนาต่อด้านนี้ได้ก็โอเคแล้ว

ศิษยา กรองพิทยา “โอม”

ไม่แปลกที่ผมกับมินจะทำงานด้วยกันได้ เราติดคอมพิวเตอร์ทั้งคู่ ที่ผ่านมามีโลกของผมอยู่ใน Facebook เพื่อนของผมก็อยู่ในนั้น ชีวิตจริงไม่ค่อยคุยกับใคร แต่พอได้มาทำโครงการนี้เพิ่งรู้ว่าตัวเองเหมือนคนในกะลา งานของผมคือทำให้เว็บไซต์ที่มันออกแบบมามีชีวิตชีวาขึ้น ใส่โปรแกรมเข้าไปให้ทำงานได้ ถึงจะเรียนเรื่องนี้มาตรงๆ ก็ยังคิดว่าตัวเองทำเกินตัวมาก เพราะภาษาที่ต้องใช้เขียนโปรแกรมทำให้เว็บไซต์มีระบบอัดเสียง ระบบค้นหานั้นไม่ง่ายเลย แต่สุดท้ายก็ได้คำแนะนำจาก Google เพื่อนที่เป็นทุกอย่างของผมจริงๆ ผ่านงานนี้มาได้ยิ่งดีใจ เพราะคิดว่าผมได้โอกาสที่ก้าวเหนือคนอื่นอีกขั้นแล้ว สำหรับครั้งนี้ผมไม่ค่อยแน่ใจว่างานผมจะเป็นประโยชน์กับน้องๆ ที่พิการทางสายตาและออทิสติกมากแค่ไหน แต่หากมีโอกาสผมก็อยากจะทำในส่วนที่ผมพอจะทำได้ต่อไปให้ดีที่สุด

โครงการ

Siam Audibooks หนังสือเสียงเพื่อชุมชน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

หัวหน้าโครงการ

นายศิษยา กรองพิทยา

คณะทำงานประกอบด้วย

นายศิริพงษ์ วรรักษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ศรีผกา รัชติ ศรีนิขานันท์

เกี่ยวกับโครงการ “กล้าใหม่...ไฟรู้”

COMMUNITY
PROJECT

QUIZ

PAINTING

เป็นหนึ่งในกิจกรรมเพื่อสังคมที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยทุกระดับการศึกษาทั่วประเทศได้มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้การทำงานเป็นทีมและทำประโยชน์ให้กับสังคมผ่านกิจกรรมการแข่งขันที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงชั้นเรียนและช่วงวัย ผ่านการแข่งขัน 3 ประเภท ได้แก่

PAINTING

1. การแข่งขันวาดภาพระบายสี

ระดับประถมศึกษา เป็นการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้น้องๆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมกัน 4 คน (ไม่ซ้ำชั้นปี) ร่วมแสดงฝีมือวาดภาพระบายสีบนแผ่นเฟรมผ้าใบขนาดใหญ่ 2 คูณ 3 เมตร ตามโจทย์ชุดคำที่กำหนดด้วยอุปกรณ์วาดภาพที่โครงการจัดเตรียมให้ โดยมีเวลาในการสร้างสรรค์ผลงาน 2 ชั่วโมง

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลจากกรรมการผู้จัดการใหญ่ บมจ. ธนาคารไทยพาณิชย์ และเงินรางวัลมูลค่า 100,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 20,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 50,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 10,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 15,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 5,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 10,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

QUIZ

2. การแข่งขันตอบคำถาม

ระดับมัธยมศึกษา เป็นการประลองความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ และความรู้รอบตัวของทีมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คน และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 คน รวม 4 คน ในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และความรู้ทั่วไป

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลจากประธานกรรมการบริหาร บมจ. ธนาคารไทยพาณิชย์ และเงินรางวัลมูลค่า 150,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 30,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 20,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รองชนะเลิศอันดับอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 70,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 15,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 15,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 30,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษา 10,000 บาท/คน และประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน
- เงินรางวัลมูลค่า 10,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การแข่งขันโครงงานเพื่อชุมชน ที่เรียกว่า “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ระดับอุดมศึกษา

สำหรับการแข่งขันโครงงาน “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ระดับอุดมศึกษา แต่ละสถาบันการศึกษาสามารถส่งโครงงานแข่งขันได้ไม่จำกัดจำนวนทีม และแต่ละทีมที่สมัครเข้าร่วมแข่งขันสามารถมีสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของโครงงานที่นำเสนอได้ไม่จำกัดจำนวนคน โดยโครงงานที่นิสิตนักศึกษาส่งเข้าร่วมการแข่งขันต้องเป็นโครงงานเพื่อชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และโครงงานที่เสนอจะต้องแสดงให้เห็นถึงผลกระทบในเชิงสร้างสรรค์ต่อคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในท้องถิ่นชนบทหรือในเขตเมือง รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของชุมชน และต้องแสดงให้เห็นถึงแผนการดำเนินงาน และจัดทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต หรือสิ่งแวดล้อม ประการใดประการหนึ่งหรือในลักษณะบูรณาการ

รอบคัดเลือกรอบที่ 1

คณะกรรมการจะพิจารณาโครงงานที่ส่งเข้าร่วมแข่งขันจากทั่วประเทศ และคัดเลือก 40 โครงงานเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 2 โดยเกณฑ์การให้คะแนนรอบคัดเลือกรอบที่ 1 ดังนี้

- ความสมบูรณ์ และความเป็นไปได้ของแผนโครงงาน
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ประโยชน์ต่อชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย
- แผนการเพื่อความยั่งยืนของโครงงาน
- การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ

รอบคัดเลือกรอบที่ 2

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 2 จำนวน 40 ทีม จะต้องส่งตัวแทนมานำเสนอโครงงานต่อคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจะคัดเลือก 20 โครงงานเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 3

รอบคัดเลือกรอบที่ 3

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 3 จำนวน 20 ทีม จะได้รับงบประมาณทีมละ 75,000 บาท เพื่อนำไปดำเนินการตามโครงงานที่นำเสนอ โดยคณะกรรมการจะกำหนดระยะเวลาการติดตามผลการดำเนินงานโครงงานให้แต่ละทีมทราบ และในที่สุดคณะกรรมการจะพิจารณาคัดเลือก 3 ทีม เพื่อเข้าสู่การแข่งขันรอบชิงชนะเลิศ

รอบชิงชนะเลิศ

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศจำนวน 3 ทีม จะต้องส่งตัวแทนมานำเสนอโครงงานต่อหน้าคณะกรรมการ เพื่อชิงรางวัลชนะเลิศ และรองชนะเลิศอันดับที่ 1 และ 2

ทีมนิสิตนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกเข้าสู่รอบคัดเลือกรอบที่ 3 จำนวน 20 ทีม จะได้รับการลงคะแนนจากประชาชนทั่วไป และพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ผ่าน Facebook SCB Thailand และระบบธนาคาร เพื่อชิงรางวัล “ขวัญใจไทยพาณิชย์”

รางวัล

รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- เงินรางวัลมูลค่า 300,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนิสิตนักศึกษา 300,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 50,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา
- รางวัลศึกษาดูงานมูลค่า 200,000 บาท สำหรับทีมนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง

- เงินรางวัลมูลค่า 150,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนิสิตนักศึกษา 150,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 30,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา
- รางวัลศึกษาดูงานมูลค่า 200,000 บาท สำหรับทีมนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง

- เงินรางวัลมูลค่า 75,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนิสิตนักศึกษา 75,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 15,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา
- รางวัลศึกษาดูงานมูลค่า 200,000 บาท สำหรับทีมนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา

รางวัล “ขวัญใจไทยพาณิชย์”

- เงินรางวัลมูลค่า 50,000 บาท สำหรับสถาบันการศึกษา
- ทุนการศึกษาสำหรับทีมนิสิตนักศึกษา 50,000 บาท และใบประกาศเกียรติคุณ
- เงินรางวัลมูลค่า 10,000 บาท สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

คณะทำงาน

“กล้าใหม่...ไฟรู้”

ถอดบทเรียน 20 ทีมเยาวชน สร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม
ในโครงการ “กล้าใหม่...สร้างสรรค์ชุมชน” ปี 8

ดำเนินการโดย

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
มูลนิธิสยามกัมมาจล

ISBN

พิมพ์ครั้งแรก
สงวนลิขสิทธิ์

978-974-8365-57-2

มกราคม 2557

โครงการ “กล้าใหม่...ไฟรู้”

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ 0-277-7777 โทรสาร 0-2544-1040

ที่ปรึกษา

คุณองค์อร อภากร ณ อสุรยา

รศ.ดร.บรรณโสภณฐ์ เมฆวิชัย

คุณปิยาภรณ์ มั่นทะจิตร

คุณราตรี ลิขนะพิชิตกุล

บรรณาธิการ

คุณบุษกร ตรีสวัสดิ์

คุณปิยนุช รัตนาวังเจริญ

คุณศุภสิทธิ์ ศรีโนระ

คุณรัตนา ทิติกกร

จัดทำเนื้อหา ออกแบบ และควบคุมการผลิต

บริษัท คิดค้นคว้า จำกัด

57/357 หมู่ 1 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110

โทรศัพท์ 0-2270-1350

e-mail : kidkonkwa@gmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด